This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

6000149130

Google

14198 a. 11

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SCRIPTORES SUECICI

MEDII ÆVI

CULTUM CULTURAMQUE RESPICIENTES.

E CODICIBUS MSS. HUCUSQUE INEDITIS

EDIDIT

D:R **JOH. ERNESTUS RIETZ,**

AD REG. ACADEMIAM LUNDENSEM DOCENS, SCHOLÆ CATHEDR. CAROLINÆ ADJUNCTUS, REG. SOCIETATIS SCIENTIARUM ET LITTERARUM HUMANIORUM GOTHOBURGENSIS, REG. SOCIET. ANTIQUARIORUM HAUNIENSIS, REG. SOCIETAT. DANICÆ PRO HISTORIA ET LINGUA PATRIÆ EXCOLENDA, REG. SOCIETAT. HOLMIENSIS PRO EDENDIS ACTIS HISTORIÆ SCANDINAVICÆ, SOCIETAT. POMERANÆ HISTORICÆ ATQUE ARCHÆOLOGICÆ, CET. *MEMBRUM ET CORRESPONDENS.*

III.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

BODLEIAN LIBRARY
26 APR. 0.
OXFORD

14108. d. 11

Digitized by Google

Digitized by Google

Conspectus Tomi tertii:

Introductio.

I. Claustrum animæ. . . . . p. 1.

II. Henricus de Hassia, De vita coenobitica tractatus. . „ 105.

III. Johannes Matthæus, Confessor Generalis Vadstenensis, ad Sorores Monasterii Vadstenensis Epistola hortativa. . . . . „ 128.

IV. Dr. Antoninus, Archiepiscopus Florentinus; De Instructione simplicium Confessorum. . . . . „ 138.

V. Meditationes vitæ monasterialis secundam regulas ordinum SS. Basilii et Benedicti. . . . . „ 153.

VI. Margareta, Abbatissa Vadstenensium, Chronicon de S. Birgitta. . . . . „ 195.
(I–VI ex codice membran. Bibl. Lincop.)

VII. Ordo Regiminis Monasterii Vadstenensis a:o 1451 datus . . . . . „ 244.
(Ex codice membr. Reg. Bibl. Havn.)

VIII. Relatio de S. Gregorio missam celebrante et indulgentiis per eum et succedentes pontifices datis. . . . „ 257.
(Ex membrana Bibl. Univers. Havn.)

Digitized by Google

Digitized by Google

Mihi quidem nulli satis eruditi videntur,
quibus nostra ignota sunt.

Cic. de finibus.

Ut res majorum non solum in bello, sed etiam in pace gestæ nobis et posteris traderentur, multi viri iidemque doctissimi his lustris operam dederunt, quo quidem studio omnes patriam patriæque gloriam et litteraturam amantes, haud dubie magnopere gaudent. *Leges* nostras *antiquas Collin & Schlyter,* viri clarissimi, summa cura edere conati sunt. In actis publicis et privatis edendis versati sunt viri doctissimi *Liljegren, Hildebrand, Kröningsvärd & Lidén*, quorum ingenio et labori acceptos refert patria libros, qui inscribuntur *Diplomatarium Suecanum* et *Dipl. Dalecarlicum,* vitam majorum et publicam et privatam perbene explanantes. Sic etiam celeb. *Geijer* et *Schroeder* in libris de *Scriptoribus rerum suecicarum medii ævi* omnes res, in quibus historia nostra sicuti in vagina quadam includitur, uno *in loco* colligere inceperunt.

Neque tamen prætermittam partem illam ævi medii litteraturæ, quæ ni fallor, fons et principium litteraturæ haud immerito appellanda est. Ita igitur de scriptis, quæ mores populi ipsamque vitam adumbrant summo jure judicamus, namque pietas et humanitas ex iisdem, quasi e germine emergens frugem suam fundit. Nec quisquam neget hunc rerum pretiosissimarum thesaurum omnibus, qui aut in progressibus artium aut scientiarum indagandis, aut *in* majorum rebus gestis perscribendis versantur, maximi esse momenti. Præterea quidem juvat cognoscere quomodo majores nostri iis temporibus, religione vera

Digitized by Google

nondum restituta, sensa sua et cogitationes verbis exprimere sint conati. Et nobis sunt multa ejusmodi linguæ et litteraturæ monumenta, quæ tamen omnia fere, paucis tantummodo exceptis, in tenebris bibliothecarum abdita inveniamus. Cum autem tunc temporis, studio antiquitatis classicæ etiam neglecto, illi antiquissimi vates divini nusquam audirentur, laici qui dicuntur, libris de rebus divinis vel Legendis, in monasteriis præcipue lectis, fabulas de regibus aliisque magnis viris eodem scribendi modo, quem nos "knittelvers" appellamus, plerumque conscriptas temporibus subsecivis pervolverunt. Holmiæ, Upsaliæ, Lincopiæ, Havniæ, Lundæ, in Skokloster et in aliis locis scripta non pauca medii ævi nondum prelo subjecta inveniuntur.

Qualis autem medio ævo lingua nostra vernacula fuerit et quomodo sensim ad hanc perfectionem pervenerit, — haud difficile est intellectu — hæc litteraturæ pars satis superflue id explicat. Nec dubito contendere, oculis nostris in his scriptis sententias et sublimes et graves et vi elegantia animoque abundantes occurrere, quæ quidem omnia in annalibus, cippis runicis, actis publicis et legibus vix petenda videntur.

Quam ob causam nobis videmur operam haud inutilem navasse, cum vetera quædam linguæ vernaculæ monumenta in publicum nunc emittimus. — Observes velim, benevole Lector, hunc librum ex eodem codice manuscripto esse editum, e quo Tom. II:s *Scriptorum Suecicorum medii ævi cultum culturamque respicientium* jam antea edidit *Joh. Ernestus Rietz*, ejusdemque viri cura atque labore esse editum; aphorismi tantummodo, huic libro adnexi, nostri sunt.

Digitized by Google

Claustrum animæ.

*I thæsse book som clastrum *) anime heter, siælennas andelikit closter skikkas först oc flys all æmbete oc æmbetes mæn, swa som i hwario lekamleko clostre i hwlko rættelika först höffwes oc haldher abotans förmanzsens æmbete, diuine legis iugis meditacio*

Aboten i siælenna closter ær jdkeliken gudz nærwarilse aminne Nw för thy at jnte ær thet rwm, hwar ey gudh ær, swa som nærwarandhe, Thy ær han altidh ower hwaria oc ena rætta closter mænniskio, haffwande för öghomen i allom tankom, i allom ordhom, i allom gærninghom, Som dauid sigher, prouidebam dominum in conspectu meo semper, Jak hwxsade herran gudh mik altidh wara nærstaddan, oc thy hwar en som rædhes gudh, oc skadhar **) altidh nær sik wara, han blyghes at synda, ællar nakra skæmelika athæffwer at göra i hans asyn, jeronimus sigher om wi altidh tænkiom gudh nær os wara, oc alt see oc skodha, tha syndadhom wi antiggia siældan ællar aldrigh, Paulus sigher, all tingh ærw oppenbar oc yppen för hans öghon, för thy som gregorius sigher, gudh han ær jnnan all tingh, owan all tingh, wndher all ting oc wtan all tingh, för thy han ær

*) l. *claustrum* **) suppl. *han* (acc.)

Digitized by Google

ow*er* alt om waldet, oc maktena, wndh*er* o*m* oppehaldil-se*n*, thy at ha*n* all tingh regerar oc oppehaldh*er*, wtan o*m*kringh ær ha*n* o*m* storleken, thy at ha*n* all tingh i sik j*n*nelykker, j*n*nan all tingh ær han p*er* subtilitate*m*, o*m* klenhetena, thy ha*n* ær swa klen at ha*n* wistas oc jngar jn i hwart oc eth hiærta, oc skadhar oc ransakar hwa*n* en mi*n*sta tanka, Thy sigh*er* agusti*nus*, hwat ær gudh, ha*n* ær aldh*er*samman ögha, aldh*er* handh, oc aldh*er* fo-th*er*, han ær aldh*er* ögha, thy at ha*n* alt seer, han ær aldh*er* fothe*r*, thy ha*n* ær i allo*m* rwmo*m*, ha*n* ær aldh*er* handh för thy ha*n* gör oc ændar all tingh, Aff ha*n*s ögha sigh*er* g*regorius*, Swa aktar h*er*ran gudh alla wara wæ-gha, Swa ræknar ha*n* all war fiæth, at ey aldra mi*n*sta tankana, ey mi*n*zsta oc lösasta ordhet, huilken wi för enkte hallo*m* skulu bliffwa oransakat i hans stranga dome ℭ Thæ*n*na h*er*ran radh*er* os bernard*us* wtwælia os ey at enast til abota i waro siæle*n*na clostre, wta*n* jæm-wæl til wen oc stalbrodh*er*, wtuæl tik m*ædh* mi*n*o radhe thæn man, so*m* ær badhe gudh oc man, huilkens hælga liffwerne oc æptherdöme swa skuli j*n*fæstas thino hiærta, at ha*n*s wördhni*n*g oc ræddoghe tik tilbindhas, at swa opptha ha*n* kom*b*er tik i hogh ællar tanka, tha skalt thu oppsta m*ædh* största wördho moth honom, oc tik höff-widzliga oc ærleka the oc bewisa för hans asyn, för thy hwart sin tw swa höffwidzlika om honom tænker, tha ær han genzsta*n* nær, i kærleksens tildrækt, oc förbættrar i tik alt th*et* bættrande ær, ha*n* ær tik altidh nææ*r*, swa opptha thu honom kallar, komber ha*n* til tik, Oc jnsæn-dh*er* sin straffilse, oc awitan i tith hiærta, m*ædh* huilko*m* thu böth*er* alt ohöffwidzligt, hans atænkilse ær en hæ-

Digitized by Google

ogh stranghet i sidhomen, hans hogxswalan ær mildhet, oc lyoffsamhet, hans æpptherdöme ær hælogx liffwernes bequemhet för thy naar thu a tænker honom at see alla thina tanka, wtan jæff nödhgas thu them rætta oc bættra, Seneca sigher, Stoor deel lægx aff syndomen, om syndaren haffwer altidh nær sik eth annat witne, som han fruktar oc rædhes, för huilkens wördhning han hælghar jæmwæl sina lönleka gærningga, O hwat sææl han ær, som ey at enast gerningena, wtan jæmwæl tankana bættrar, O hwat sææl ær han som swa nakon rædhes, at han til hans aminne, sik höffwisklika, regera oc flyiar alla sina lymmer til blyghetzsens styrilse, haa som swa rædhes, oc kan nakon blyghas, han wardher snart höffwisker, oc blywghsamber, blyghes thu i manna asyn, myklo hældher skalt *) blyghias i gudz asyn, som alt oc altidh seer Oc swa haffwom wi fangit nw abota första sysloman i waro siælenna closter, som ær siælffwer alzwallogher gudh nw oc æwerdelika wælsignadher

Prior est obediencia, priaren han ær sytzlomannen, Thet ær san lydhna mædh huilke mænniskian owergiffwer sin eygen wilia, Sæther sik mothe sik siælffwe brytandhes allaledhes eygnan wilia, Oc lekamen twingandhe wndher siælena, Oc wilian wndher wndherstandilsen, oc swa i nakre matto, altidh göra mothe sik, thet ær mothe kroppsens wrangha lusta, oc lekamzsens snödha begærilse, Swa lydher obedire oppa latin, est obaudire, id est contra se audire, lydha androm, thet ær

*) suppl. *thu*

Digitized by Google

moth sik siælffwom, hans budhordh höra, oc thy lydha moth sin sinne, moth allan sin wilia, Oc thæn som kan swa sik siælffwan ower winna, oc androm wndhergiffwas hønom prisar salomon, oc sigher honom wara en starkare kæmpa som radher ower sin eghen hogh oc wilia, æn han ær som landh oc stora stædher owerwindher, fför thy thæn som stridher moth stædher, han stridher moth thet som ythre om honom ær, æn hàa som stridher moth sin eghen wilia oc moth sin eyghin hogh han stridher moth sik siælffwom, oc thy ær hans sigher thæs ærlekare, Gregorius sigher, melior est obediencia quam victima, At lydhnan ær bæther æn alla handa annat offer, victima kallas thet offer hwilhet i gamblo laghen, ællar oc æri nw offras, nöth faar ællar annor dywr i huilko mannen offrar annars köt Æn om lydhnona offrar mænniskian sik siælffwa, thet ær sin eghen wilia, Oc thetta offer kallar gregorius oc liknar widh martyres, sighiandes, tæs mera blidhkar mænniskian sin gudh, hwru mer hon nidhertrykkiandes sins eygens hogx högffærdogha wilia mædh förmanzsens bodhz swærdhe offrar gudhi sik siælffwa, Thetta ær wægher man gaar til gudz som han siælffwer sigher, hwar en som wil komma æpther mik han skal widhersighia sik siælffwan, för thy wtan mænniskian nidhrar sik, oc minskas i sik siælffwe, kan hon ey komma til gud som högxt ower honom ær, Oc ey kan hon begripa thet ower honom ær för æn hon lærer twingha oc plagha thet hon siælff ær, Agustinus sigher oc radher, thu skalt försma alt thet thu aatlustar, Thu swarar jak försmar, han sigher parum est, thet ær lithet som thu giordhe, fförsma alt thet thu rædhes, ællar thet

Digitized by Google

tik ræddar, thu sigher iak försmar, thet ær lithet thu giordhe, hwat mera försmaa tik siælffuan, Thu swarar iak försmar, tha thu tik försmadhe, oc til enkte görandes, tik siælffwan tappande tha wan thu tik siælffwan, swa ganga, swa ælska, swa sik siælffwan tappa, ær gudh at finna, oc til honom nalkas oc komma, Salomon sigher thet ensanna skalt thu tilskriffwa dygdynne, huilket thu wndhandragher thinom eygnom wilia, För thy thet thu altingh owergiffuer oc försmaar, oc behaldher thin eygyn wilia, thet gangnar tik antiggia lithet ælles oc enkte, Bernardus sigher ower tæssen ordhen Ecce nos reliquimus omnia, See sagdho appostlana til herran gudh för thina skuld owergaffwom wi all tingh, han owergiffwer ekke all ting som nakot sik atherhaldher wtan sik siælffwan, æn sannelika enkte gangnar alt annat owergiffua, oc sik siælffwan sik atherhalla, för thy engen byrdhe ær mannenom tyngre, æn han ær sik siælffwer, huilken ær grymare, hwat makt ær olideligare mannenom æn hans eyghin wilie, aldrigh lather han tik hwilas aldrig sitia ællar rooas, oc æ thæs meer han seer sik tröttas, tha thu honom lydher thæs mera han akörer, twinghar oc a lægher, han weth engha mildhet, oc engha warkwnnan, Thet eygith haffwer eyghin wili, at æ tæs lydoghare nakor ær honom, mædh thæs grymmare bandhom bindher han honom, han ælzskas aff allom, som skulle aff allom hatas Thy han ær eth opphoff til alla wranghet, dödzsens sændebodh, oc dygdenna största fördærffwilse, Thy sigher bernardus, Ower enkte herras hæluitis eeldher mer, æn ower eygnan wilia, wræk han fran tik oc rædz enkte hælffwitte, om wi ærom ekke wndhérdanoghe

Digitized by Google

warom skapara, jnghen tingh wardha os lydogh, fför thy at ey lydher lekamen siælenne, oc ey manzsens liffuerne skæleñ, om siælen ær olydogh sinom skapara, tha lydha all creatur os, om wi lydhom honom som all tingh satte wndher os, See kære gudz wen förste æmbitzman som ær abothen han lærer tik i försto capitulo rædhas gudhi i allom timom oc rwmom, at thu honom kænne, oc i wordhningh *) halle, som i allom rwmom ær tik nærstadder, Thænne prioren hær i andro capitulo lærer tik om samma lydhno, kænna tik siælffwan, huilken wisdom faam ær kwnnogher, som bernardus Multi multa sciunt, sed seipsos nesciunt, Manghe kloke mæstara wetha oc kænna mykyt oc mangh tingh, oc kænna ekke sik siælffua, kænner thu thin gudh, oc rædz honom i allom thimom, thet ær tik opphoff oc oppbörian til allan wisdom, Ey hiælper oc **) mykyt weta, oc kænna mangh klok oc konstelik tingh, oc förglöma ælla ey akta sik siælffwan.

Subprior est discrecio, Subprioren i siælennas closter, ær discrecio thet ær alla tingha en skæleken mattan ællar aatskilnadher, fför thy at swa som en godher subpriare i eno clostre, han optha temprar oc midhlar höghre förmazsens ***) owermatto kærlekx brona moth sina wndherdana, Swa skal thænna skæleka mattan tæmpra oc midhla aff store idkan, oc oskæleka gærninga bradha wilias, fför thy wilien i them tinghom som gudhi tilhöra, han wil ekke stwndhom thet han wæl förmaa at göra, Oc tha ær han oppwækkiande, för thy om han ey

*) l. *wördhningh* **) forsitan *at?* ***) l. *förmanzsens*

Digitized by Google

twingas oc oppwækkes, tha soffwer han oc senkas, oc förglömer sik, tiith flyande som han skal færdhas, *thet* ær til sin gudh, Æn naar han wil *thet* han förmaar, tha skulu skælen honom hiælpa oc styrkia, Æn nar wilin wil mera æn han förmaar, tha ær han atherhallande oc affstyrandhe för thy om han ey tha affstyres oc affradhes, tha gör han lekamenom owerwaldh oc dragher han i fördærff, oc wanzskilse, oc thy æ tæs större kærlekxsens brone ær, thæs mera ær han atherhallandes, som bernardus sigher, thær som kærleken brindher hetast, thær ær mattan oc tæmpran mæst widhertorfteliken, hwilken som ær kærlekxsens styrilse oc skikkan, fför thy ælskoghen owermatto, finz offtare skadheliken, æn nytteliken, Som bernardus sigher, Gamble oc snödhe owenen haffwer jngha clokare ilzskohet, at borttaka kærleken, w mænniskionna hiærta, Æn om han kan thet astadhkomma, at i hænne wardher owarleka oc oskæleka framgangit, Oc för thy æn toth at gudz ælskaras gudelikhet skal jnghen ænda ællar engha mödho haffwa i sinne gærningh, tho likowæl skal ælzskarens ærffwodhe sina matto oc reglo behalla at han ey göre, hwat han wil, wtan hwat han förmaar oc orkar, thet beteknas i gamblo laghen hwar som bywdz at saltetz skal offras mædh allo offre, wtan at salthet i offreno wtan mattan oc skæleken tempran i kærlexsens gærningom, Oc thy sigher bernardus Skæleken matta hon ær ey at enast en stoor dygdh i sik wtan jæmwæl en matherska andra dygdha, oc begærelsenna styrerska, lægx hon bort sigher bernardus, tha omwændhes dygdena i laster, oc naturliken astwndan omwændhes i natwrennas fördærff oc bedröffuilse, Thy sigher

Digitized by Google

poeta, Omnib*us* adde modu*m*, modus e*st* pulcherrima virtus etc., haff matto i allo*m* tinghom för thy hon *) en ædlasta blandh dygdher Oc swa som gagneliket ær haffua mattona i allo*m* tinghom, swa oc wtan hona ærw all tingh förfarliken

Procurator est paupertas, Redhoswennen ællar tilskaffaren ær fatikdomen wilieliken, för thy hæloghe ærw the fatike som i andelike akt oc gudelike astwndan fatighdomen ælska för ensammens gudz kærlek, som fatiker war för wara skuld oc thera siæla helso, the swa kærleka oc wilielika ærw fatighe, the æru sæle, för thy them tilhöre himerikes rike, Bernard*us* sigher, wilt thu ægha himerikis rike, som thæn högfardoghe **) ængilen lucifer tappadhe, som för sina högffærdh fik æwerdelika skam oc armodh, tha ælska fatikdomsens fwlhet, tha wardher thet eygith, Seneca sigher, engen annar ær wærdher gudh ægha, wtan thæn som wærldena försmaar, oc hænnas rikedoma Jeronim*us*, wilt thu tilena *cristo*, tha war fatigher, ællar oc fatikom liker i astwndan, för thy bernard*us* sigher, Ey ær fatikdomen dygdh, wtan fatigdomszens astwndan, huilken oc maa haffwas iblandh mangha rikedoma, för thy, som thæn ær nogh riker, som lather sik nöghia aat thy han haffwer Swa ær oc thæn fatighe riker som fatigdomen ælskar, Oc thy ær han sanneligha fatigher, som glædz aff ömbligheten ne, ælskar ödhmyuktena, oc nidhertrodher wærdzlika astwndan, Oc thænna fatikdomen som ær wilieliken oc andeliken, han

*) suppl. *ær* **) l. *högfærdoghe*

Digitized by Google

ær martilse kön ællar deel, oc sigher bernardus, hwa ær thet at en löön loffuas badhe thæm fatighom oc swa martyribus, wtan at wilieliken fatikdomber, sannelika liknas widher martirium, hwat ær wndherlikare, hwilket ær större martirium, æn iblandh mangha rætther oc kræseliken kost at hwngra, ibland mangh oc dyr klædhe frysa, iblandh mangha rikedoma twingas aff fatigdomenom, wærlden hon lokkar, owenen tilæggiar, war eygen begærilse astundar rikedomana, Thy skal han hedherlika kronas, som manleka mothe them staar, försmaandes wærldenna smekker, begabbandes diæffwlsens frestilse, oc thet ærlekast ær, at owerwinna sik siælffuan, oc korssfastandes *) sin eyghen astwndilse ¶ I tæsse matto waro hælge patriarche oc prophete, likamlika mykyt rike, oc andelika mykyt fatighe, hwat læsom wi aff abraham, ysaac, iacob, oc flerom hælga fædhrannna rikedomom, huilka the mera atto oc styrdho för annars nödhtorfft æn theras eygna giri ¶ Hwat ey læsom wi, at sancta anna oc ïoachim the hwart aar skiptho oc bytto alla thera æghor oc haffuor i tre delar, oc varo badhe likkamlika rike oc andelika fatighe, swa giordho oc flere hælga iomffrur, i nyghia testamentet, som lucia, barbara, cristina oc katerina

Portarius timor domini Gudz ræddoghe ær portawaktaren, O sælaste porthanær, huilken som salomon sigher, driffwer borth syndena, bernardus skriffwar triggiahanda wara ræddogans kön, Thæn förste radhes **) komma til hælffwites oc kallas i skrefftenne timor seruilis

*) l. *korssfæstandes* **) l. *rædhes*

Digitized by Google

træleken, thæn andre rædhes at wi wtelykte fran gudz ænletes asyn, skulum rænas aff the osighelike æronne, oc thænne ræddoghe hether filialis, mædh huilkom huar en godher son rædhes sin fadher at wredhga han Thænne ræddoghen ær ey mykyt loffwandhe, för thy han haffwer annat öghat til næffstena, som han förskullar, oc annat til arffwet som han förbryther i fadhersens retilse, Thæn tridhie ræddoghen, han oppfyller siælena mædh alle omsorgh, at hon skuli ey synda oc mista fadhersens kærlek oc hyllest, oc thænna ræddoghen maa kallas sponsalis, huilken hwar oc en godh brudh haffuer, huilken ey rædhes nakra pino, ællar nakon skadha, wtan at enast at wredhga sin ælskefika brudhgomma, oc thænne ær rætter oc sandher hælogher gudz ræddoghe, huilken ey at enast bortdriffwer syndhena, wtan iæmwæl förskullar ærona, Thænna skulu the haffwa som clostersens portha göma at enkte oloffliket wtföres, oc enkte oloffliket jntakis, Thænne ræddoghen som salomon sigher, ær gloria et gloriacio, all war æra oc aller war priis, för thy som bernardus sigher, gudz ræddoghe han födher i mannen grannа ranzsakan sins liffwernes ranzsakanen hon födher syndenna angher, Angren födher ræth skrefftamall, skrefftamalen fulla booth för syndena, bothen födher syndenna rensilse oc afflösn, afflösnen födher badhe siæls oc lekamas renlek, renleken födher menlöshetena, menlösan födher orötelikhetena, oc orötelikheten gör mænniskiona lika gudhi, O gloria super gloriam, Thetta ær æra ower æraa, som gudz ræddoghe jnledher i thet closter, thær han gömer porthana, Æn sigher bernardus om gudz ræddogha widherstygges siælen syndena, Samwetet ranz-

Digitized by Google

sakas, Syndeliken sömpn oppwækkes, omsorghen tilwæxser, oc gudz kærleker gömes oc bewaras hwar thænna nadhena haffuer han hatar syndenna wranghet, wtan thænna nadh wæxser enkte goth i sielenne, ællar oc stadogth bliffwer i hænne, alla dygdinna bygningh, komber i nidherfaal, om hon ey oppehaldz, mædh thænna nadhenna hiælp oc rædhningh, Som salomon sigher, om thu tik ekke stadhelika stödher widh gudz ræddoga, Snart omkwl slaas thet hws, thet ær all andeliken nadh oc glædhi, bernardus sigher, i sannind finz enkte swa krafftogt at nadhena förwærffua, behalla, oc borttappadha atherfaa, som ær om thu i allom tima finz ey tik opphöghia aff nakre nadh, ællar aff nakrom thinom godhgærninghom, wtan altidh rædhis, Rædz thy nar nadhen til tik komber, rædz naar hon borthgaar, rædz tha hon atherkomber, thu skalt rædhas nar nadhen mædh tik ær, at thu ey wanleka hænne wannythia, ællar owerdelika haldher, Som paulus radher, Seen til at i ey faffænglika anamen gudz nadh, Oc til thymoteum sigher han, glöm ekke the nadh som i tik ær, bernardus, nar nadhen ær nær tik, glædz i hænne, oc tænk ey för thy tik haffwa nadhena fangit swa som mædh nakon arffsræth, ællar oc för nakra thina förskullan, Thu skalt oc rædhas nar nadhen gangher fran tik, för thy tha nadhen lyktas, wanzskas thu, oc thu rædz at thu ey wanleka genzstan falle, hælstz rædhandhes, at gudh wari tik wredher, som nadhena wndantok, i huilke thu war godher oc bewaradher, Æn kan skee at thu blidhkar gudh, oc nadhen ather komber, tha ær mæst rædhes, *) at tik atherfallande i nakara syndh, thu hona

*) forsitan legendum *rædhandes*

Digitized by Google

ythermer borthdriffwe, oc sidhan napth ællar aldrigh atherfanghe, Som gudh siælffwer sagdhe til en syndara, see thu ær nw helbrigdha wordhen, gaak oc syndha ey ythermer, at tik ey wanleka wærre hændhe, Mærk hær at mykyt hardare ær at atherfalla i syndena, æpther nadhena, æn först synda, oc æ skal större rædhoge hallas moth större skadha, thy sigher salomon, them som rædhas gudh, them hændher ey onth, som ær nakot synda fal fför thy förste ængilen oc förste mannen adam, oc jwdas *cristi* discipulus, haffdo the hafft ræddoghan, ey haffdo the fallit aff store wærdoghet, Thæn förste aff æronna stole, Thæn andre aff paradyses kræselikhet, oc tridhia aff apostlanna stole Nw mædhan skadhen oc fallet hænde thænna högelika personar i aldra wærdogasta stadhgom oc rwmom, hwar skal nw trygher wara, sannelika enghen, Oc thy som salomon sigher, hælogher ær han som altidh ær ræddogher, oc æ thæs ræddogare, hwru höghre i nadhenne, ællar nakrom höghre, bernardus, wakta tik i hwat hælst rwme thu star at thu ey falle, oc æ thæs hardare wardher tik fallet, hwru högre ær stadhen oc rwmet, fför thy högher stadher, ær wisom manne tilfælle til opphögilse, oc swa stor saak til storan ræddogha at han ey falle, Oc thy hwar gudz ræddoghe gömer ey portana i sielenna closter, Thær ærffwodha fanyttelika alle andre ambetz*)mænnene

Susceptor hospitii est cogitacionum discussio, Gestanna mothetagare ær tankanna ranzsakan, oc thet ær closter mænniskiom mykyt nyttokt, för thy swa

*) l. *ambetz*

Digitized by Google

som gregorius sigher, Swa offta tilblandha sik ondha tanka them godha, at thæn hoghen som siælffwer födher, kan naplegha them at skilia, oc thy lærer os bernardus, triggia handa tankasna kön, aff huilkom wi skolom os storleka oc granleka, som wiliom gudhi tækkias, oc honom redha takt *) mönster i warom hiærtom, The första tankana hetha ociosé, thet ær fafænge oc til enkxsens nyttoghe oc the kallas lutose, trækkelike, The andre æru violente, owerualloghe ællar trættelike, oc the magha kallas limose, widherludelike, för thy the jnfæsta sik hardare, oc wæxsa aff tinghom som natwrenne tilhöre som ær aff maat, dryk, oc klædhen, oc andro tolko, Thænne tankana som bernardus sik **) the hindra oc qwælia os swa offta, at the kwnno ey opprykkias w warom hiærtom, ffor ***) thy the ærw aff samme muld oc materia som wi ærom, Tridhie tankane ærw badhe smittande oc swa illa loktande, för thy the wæxsa aff illa loktande æmpnom som ær skörhet, högffærdh, giri, wredhe, affwndh, oc annat tolket The första tankana som ærw fafænghe, ærw borthæltande, lættelika som the lættelika komma, som trækken, hwilken man lættelika affstryker, Tho ærw the syndelike, thy at onyttoghe oc timans tappilse, som os ær aldhra nyttogast, bernardus sigher hwan thæn tima rækna tik haffua borth tappat, i huilkom thu ey tænkte oppa gudh, The ærw oc bortkörandes, för thy the ræknas os til synda athergæld för gudz dome, Gregorius, The tanka som löse löpa oc flytha för os, the gaa ey fafænghe för gudz asyn, Oc jngen minzsta timas ögnablik framlidha os wtan

*) l. *tækt* **) mendum scribæ: l. *sigher* ***) l. *ffor*

Digitized by Google

atherlön antiggia godha ællar ondha, I tridhie matto ærw the flyande, för thy dwals mænniskian i them, tha wæxsa the genstan i syndogha oc dödhelika tanka, bernardus, Tha wi försmam lösa tanka, swa som lætta, oc litla syndh, tha wæxsa the snart i syndher oc ohoffwidzkhet, *) Oc thy radher salomen oc sigher, thu skalt jnthe tænkia moth thinne helso, thet ær alla the tankka som ey ærw tik til siælagagn; the ærw syndoghe oc borthdriffwande, ffor **) thy gregorius sigher, Æ tæs længher war hogher gaar fran rættom widhertorfftom, thæs widhare tænker hon faffænkt oc onyttokt fför huilket förwarar os propheten sighiandes wee ær idher som faffankt ***) tænken, Andra tankana som os hænda, om kroppsens widhertorfft the ærw oc nidhertrykkiande, ællar mædh allo borthkörande, ffor thy om the faa sik i os jnfæsta, tha kan man them napleka, oc ey wtan skam oc skadha qwitter waraa, Bernardus sigher, os tilbör nidhertrykkia war kropps begærilse, æn tho wi kwnnom ey alzstingx wtslækkia, at swa brath han jngaar i wart hiærta, tilstædhiom han thær jngalwndh thær at wæxa, wtan som skrifften sigher, wndher tik wari thin begærilse, oc skalt thu herras ower han, ffor thy salomen sigher, hælogher wisdomsens ande, han dragher sik fran the tanka som æro wtan samwet thet ær wtan sanna widhertorfft, Tridhi tanken som gaar aff syndom, them skulum wi alzstingx hata oc borthdriffwa, ffor thy som salomon sigher tolke wranghe oc syndoghe tanka the skilia os fran gudhi, bernardus, os tilbör, Om wi wiliom wara siæla rena halla

*) l. *ohöffwidzkhet* **) l. *ffor* ***) l. *faffænkt*

Digitized by Google

för gudh, tolkom tankom gensta mötha, æn lankt fran os warande, oc mædh store wredhe mothe löpa oc alztingx borth ælta, at them jngen tilgangher stædhis, oc swa thera onda lwkt, fran os driffua, oc mædh graat oc sokkan thæn hælga anda os til hiælp oc wærn kalla, som redheboen ær sik akalladhom aff allo ondho wæria, oc diæffwllen oc hans ondha skoth borth driffua

Vestiarius est humilitas, klædhagömaren ær ödhmywten *), bernardus, ödhmywkten ær the dygdh, mædh huilke mannen, mædh sannasta sins eygna ranzsakan fwlnar sik siælfwom, försmaande sith samwet, til huilka os kallar oc lærer herran ihesus cristus sighiande læren aff mik för thy iak ær mildher oc ödhmywker i hiærtano, Ey lærdhe han os nyghia wærldh at smidhia, ey stora dygdher at göra, wtan at widherlika os hans ödhmywkt, för thy som bernardus sigher, thæn som war aldra högxster, wart giordher aldra minzster, hwat högffærdhas tha thu muldh oc aska, blyghes thy mannen högffærdoghers, at gudh ær wordhen ödhmywker man, Thet ær en olidhelikem blygdh, at thær som sik nidhradhe högxta waldhet, opphöghes slemaste madhker, hwat ær mera wndrandhe, æn at see gudz son, som war högxter, i hymerike, aldra slemaster wordhen i iordherike, oc æn wil tha wsle mannen krootas oc opphögias hær ower iordhena, Til ödhmywktena manar os war eyghin krankdomber oc margfallelike ysæld, som iob sigher homo natus de muliere, Mannen födher aff quinnonne liffwer i

*) *ödhmywkten*

Digitized by Google

litzlan tima oc oppfylles mædh manghom ysældom, oc sannelika manghom, badhe hiit kommandhe i födzlonne, hær liffwande i syndenne, oc hædhan farande i dödhenom, bernardus aktom siælena wara tyngdha aff syndom, jnsnardha *) aff lastom, fangadha aff olofflikom tinghom wtælta aff dygdhom, jnfæsta i trækkenom, hindrada aff kötzsens limmom bekymbradha aff omskifftelikom tankom, orolika aff manghom ærandhom förfæradha aff myklom rædgha **), ængxleka aff sorghom, waffrandhe i wilianom, omsörghiande i twekan, Onadogha aff twækelike ændelykt, ærlændha iblandh sina owener, besmittadha mædh dödhelika syndher, beskikkadha mædh them i hælffwitte ærw, beskikkadha i kötlikom astwndilsom, kranka nidherkrökta, wtsatta i M wadhom, tusandha omsorghom, tilböghelika, tilböghelika til syndher, wanmaktoga til alla dygdher, oc klena oc öma til alt thet goth ær, Sannelika tæsse tingha idhkeliken atænkilse, borth ælther höghfærdhena oc alla laster Oc thy som bernardus sigher enkte kan siælenne nyttogare finna til at ödhmyuka sik, wtan at hon wisseleka oc sanneleka, oppsöke oc bespörie siælffwa sik, skrympte enkte, spare sik enkte, orsake sik enkte, sæti sik för siælffwa sik, oc ey ganghe fran sik, ællar lati sik dragha ællar lokka fraa sik, Ey ær sielenne skadeliket som bernardus sigher, hwru mykyt hon nidhrar sik wndher sik, wtan thet ær storlika wadhelikit, om hon i nakro högher sik ower sik Om thu i thinom tankom tik nakrom ower sæther som sannelika ær thin widherli-

*) l. *jnsnærdha* **) lapsus monachi describentis; l. *rædogha*

Digitized by Google

ke, ælles owerman, hwarföre skalt thu ey widherlika tik thinom owermannom, oc ey tik iæmlikom, Ey oc iæmwæl them thu i thinne högfærdh haldher tik minna wærdha, hwat west thu om thæn tw nw haldher aldra wærstan, oc aldra skæmelikastan syndara oc thy försmaar thu han, j dagh ællar morghon kan miskunsamber gudh han omwændha, oc förlata honom alla syndher, taka han til sin kærasta, oc hemelikasta wen, Oc thu siælffwer ey weth hwat tik förestaar antiggia gudz wredhe ællar hyllist, Thy mædhan jngen förstaar gudz obegrippelika mildhet moth the ödhmywka, oc enghen kan begripa hans stranghet moth the högffærdogha, Stödhiom os thy widh ödhmyuktena, som ær en grwndhwal til alla andelika bygningh oc eth æmne til alla dygdher, bernardus sigher at nakor skuli faa oc haffwa renlek, kærlek ællar nakra andra dygdher, thet förskullar ödhmywkten, för thy ödhmyukom giffwer gudh nadhena, ödhmyukten hon gömer oc bewarar andra dygdher, för thy gudz ande hwilas ey wtan ower thæn ödhmywka, hon stadhfæster oc the dygdher som mannen faar, oc haffwer, Som paulus sigher, I ödhmyuktenne fwlbordhas dygdhen, hon ær the dygdh, aff huilke ensampna the dygdafulla jomffrun gudz modher maria gladdes tha hon saangh oc sagdhe, Gudh han sagh oc anamadhe sinna tiænirskos ödhmyukt Ey opphögde hon sik aff sin renlek oc mildhet ey tolomodh ællar aff nakrom dygdhom androm, huilka togh fullelika alle i hænne skinw, wtan aff ensampne ödhmywktenne, oc thy sigher benardus Jak dirffwes thet sighia at wtan ödhmywktena iæmwal *) iomffru maria renleker ællar iom-

*) l. *iæmwæl*

Digitized by Google

ffrudomber haffde ey tækx gudhi, Oc thy mædhan ödhmywkten drogh gudh aff himerike til wærldena, kan enghen hædhan til himerikis komma, wtan *mædh* ödhmywkten Nw mædhan thænna dygdh tækkes swa gudhi i allom, tho högxt oc aldra mæst i höghom oc högbornom swa som i iomffru maria, som aff alle wærldenne war wtwaldh til gudz modher, bernardus, ey ær stoor dygdh ödhmyukten i försmadhom personis, wtan stoor dygdh ær hedherlikom ödhmyukt, thet ær i höghom oc wælbornom personom, tha the sik ödhmyuka, oc thy finz enkte gudhi kærare æn at thæn som högher ær, oc ey thær aff höghfærdhas wtan widherlika sik ödhmywkom, som salomon radher, Æ thæs höghre thu ær thæs ödhmyukare bör tik wara, ok ey letha thær aff wærdz loff, ællar thær aff höghfærdas, Thy at bernardus sigher bættre ær at ey haffua dygdhena, æn aff hænne höghfærdha, oc wtan ödhmyukt ær ey wægher til himerikes, hwadhan högffærdoghe lucifer nidher sloos

Regula est caritas, kærleken ær reglan, kærleken ær the dygdh, i huilke hwart eth tingh holdhes oc wördhes som thet wördande ær, i huilka gudh ælskar ower all tingh, oc iæmcristen för gudz skuld Gudh skal ælzskas aff allo hiærta, aff alle siæl sötelika, oc aff alle krafft starkleka, bernardus Nym o cristen mænniskia ælzska cristum sötelika, at thu ey fran honom lokkas mædh smikran, Ey gækkas mædh falske lisman, oc ey tröttes aff obrygdilsom oc thy aff allo hiærta, af alle siæl oc alle makt tha ælska gudh, Ær oc likkawæl ræth matta honom at ælzska, æn tho han skal ælzskas ower alla matto, fför

Digitized by Google

twægge saka skuldh ærom wi pliktoghe at ælska gudh, först thy at han ær war skapare, Andra förthy at han ær war atherlösare, aff thet första sigher salomon, aff alle thine siæl skalt thu honom ælzska som tik skopp, oc aff alle makt oc krafftom swa at thu ælskar allan han, aff huilkom thu aldher ær giordher, ællar skapadher Nw mædhan hwar en godher son ælskar sin naturlika fadhor, aff huilkom han ey haffwer meer æn kroppen, mykyt meer skal hwar en ælska gudh, som honom gaff badhe siæl oc lekama aff alzengho, Agustinus sigher, ælskandhe ær fadhren, togh mykyt ær före sætiandhes skaparen för thy ambrosius sigher, storleka ær han aff mik ælskande, aff huilkom iak badhe liffwer oc wndherstaar, Annor saken at ælska gudh ær thy at han ær war atherlösare, aff huilko salomon sigher, thu skalt ey glöma tins frælsara nadh oc wælgærdh, som sina siæl wtgaff för tik, wi skulum ælska gudh, för thy han tilförande ælskadhe os, oc ey spardhe sinom endha son, wtan gaff han i dödhen för wara skwld, oc thy ær thet hiærtat off hart oc omilt som ey athergældher tolken kærlek, augustinus sigher, största saken hwi cristus kom til wærldenna ær, at mænniskian skulde wndhersta hwru storleka gudh hænne ælskar, oc thær aff læra honom ather ælska, som anselmus sigher, O herra gudh, för thy at thu mik skopp oc giordhe, bör mik allan tik ælska mera æn mik siælffwan, oc swa mykyt mere som thu ær höghre, oc wærdogare æn iak ær, för huilken thu tik wtgaff, til at ælska iæmcristen, ærw thu tingh mærkiande, som ær mattan oc saken hwru, ællas i hwat matto iæmcristen skal ælskas bewisar os sanctus matheus ewangelista, thu skalt ælska thin jæmcristen,

Digitized by Google

som tik siælffwa*n*, bernard*us* tha ælskas jæmcristen som tik siælffwa*n* Tha ælskas iæmc*ri*ste*n* skæleka, nar wi hans gagn oc wælffærdh swa ælskom som wart eghit, Crisostim*us* Om thu ær cristen limber, tha skalt thu tik rækna alt the*t* thino*m* iæmc*ri*stne hændher, oc hans skadha skalt thu haldha thin skadha, i rætte warkwnnan, Oc hans gagn tith gagn, m*ædh* samglædhi, O aldra största gudz mildhet, O hans osighelika godhet Stoor loffwar han os lönen, om wi jnbyrdhes ælskoms, æn wi m*ædh* store högffærdh oc oskynnioghet genstridho*m* mothe tolko*m* lönom oc kærlek, hwru iæmc*ri*sten skal ælskas, lærer os agustin*us*, ha*n* ælskar iæmcristen so*m* sik siælffwa*n* so*m* enkte the*t* wnner hono*m*, huilket ha*n* ey siælffwe*r* wil haffwa, wtan hwat hælst goth han onzskar *) aff androm, the*t* wnner ha*n* oc hono*m*, thy at gudh ha*n* kraffwe*r* ey at enast aff c*ri*stne mænniskio, at hon at enast flyr the*t* onth ær, wtan iæmwæl at hon öwar sik i godho oc thy hwar en som wil æpther fölia himerikes læramastara **), han skal ælska iæmcristen, för thy mæstaren sagdhe, i thy skulu alle kænna at i æren mine kænneswena, om i jnbyrdhes ælskens, twært a moth ærw the diæffwlsens læreswena oc æptherföliara, so*m* haat oc affwndh jnbyrdhes plægha, Saaken til at ælska iæmc*ri*sten, ær natwrliken brodherskap, so*m* ær mællan os alla, för thy wi ærom alle aff eno*m* fadher, som ær gudh i himerike, oc alle aff eno*m* hær i iordherike födde, som ær adam Malachias prophete sigher, hwat ey ærom wi alle aff eno*m* fadher, hwi försmaar tha hwar en sin iæmc*ri*sten oc thy

*) l. *önzskar* **) l. *læramæstara*

Digitized by Google

wille gudh i opphoffweno skappa ena mænniskio, oc aff hænne latha alla andra wtgaa, at wi alle skuldhom jnbyrdhes ælskas, som wi alle en warom, Om wi tænkiom ey wara ælskandhes, wtan wener oc frændher oc the aff enom förældrom ærw födde, aktom tha adam oc euam, aff huilkom wi alle ærom, oc thy alle wener oc frændher Aff thænna gudz oc iæmcristens kærleke sigher appostolen, at kærleken ær ændhe oc fulbordhan til all lagh, han ær the dygdh wtan huilka enkte goth kan æghas, hwar honom haffwer, han haffwer alt goth, agustinus, akta *mænniskia*, huilken dygdh ær kærleken, i thy at hwar honom ey haffwer, faanyttelika haffwer han alla andra dygdher, thær han ær, thær ær gudh, thær han ey ær, ey ær thær gudh Oc swa som lekamen wtan siælena ær dödher, swa oc siælen wtan kærleken, ensamber aatskel mællan himerikes rikes oc fördömelsens barn, thæn hælge ande han giffwer oc skiffther andra sina gaffwor, huilka tha wtan kærleken antiggia lithet ællar oc enkte gangnar, som sanctus paulus oppenbarlika sigher, oc war herre i læstenne, thæn som haffwer honom skal giffwas, oc thæn ey haffwer, aff honom skal taghas thet han haffwer, huilket swa skal wndherstas, thæn som haffwer kærleken honom skulu giffwas allaʃ andra dygdher, æn thæn honom ey haffwer, han mister alla andra dygdher som han haffwer, oc thy bör os alla jnbyrdhes ælskas för thy *cristus* ælskar os alla, oc gaff sik wt för os alla

Scola est diuine scripture lectio, Scolen i andeliko clostre, ær thæs hælga skrifftz ower læsningh til huilka os radher sanctus jeronimus sigher ælska the hæl-

Digitized by Google

ga skrifft, tha ælskar thu ey kötzsens last*er*, jeronim*us* sigh*er* halt bokena til sömpnen tik tyngh*er*, swa at boken widh*er*taki nidh*er* lwtande hwffwdeth, aff thæs nyttelikhet sigh*er* gregori*us*, the hælga skrifft ho*n* sædz för hogxsens öghon, swa som en klarasta spegil at i hæ*n*ne skuli siæle*n*nas andelika ænlite granleka beskadhas, thær sem wi hwat i os ær faghort oc renth, oc hwat lasteliket oc widh*er*stywggelikit, hwat wi bathom oc triffwoms i dygdho*m*, ællar hwru mykyt wi ganghom til ryggia i lasto*m* oc syndom, jeronim*us*, Twæggia handa gaffwor giffwer thæs hælga skrifftz idkeleke*n* owerlæsningh, so*m* ær at ho*n* lærer hogxsens wndh*er*standilse, til sa*n*na snille oc aff wærlde*n*nas ælskaro*m*, gör hon gudz ælskara, hwat hældh*er* hwru thu skalt the hælga skrifft læsa, lærer os s*an*ctus bernard*us*, sighiandes, aller lærdomb*er* ær godh*er* so*m* sannydhena *) fölgh*er*, æn thu som wilt göra thi*n*a siælahelso, læs th*et* först oc offtast, i huilko thu helsona findh*er* oc thy tilbör tik wetha, at widh*er*torfftelikit ær tik akta, m*ædh* hwat matto, m*ædh* hwat idhkan, oc m*ædh* hwat akt tik bör at læsa m*ædh* hwat matto, at thu th*et* först læsi, so*m* tik gudelikast smakar, oc tik mæst dragh*er* til gudelikhet, oc siæle*n*na helso, m*ædh* hwat akt oc idkan, at thu th*et* læsi hetelikare som tik opptændh*er* til gudz kærlek, m*ædh* hwat andha, at thu ey læsi ællar ny*m*mi för rosn ællar nakra faffængha æro, för nakor wærslek **) lön oc hedh*er*, wtan at enast tik oc thino*m* iæmc*ri*stne til gagn oc nytto, Oc för thy skal thu æ hwan dagh*en* nakot aff thy thu læs ællar hörer i ami*n*nilsens

*) l. *sannyndhena* **) l. *wærldslik*

Digitized by Google

quidh nidhersændha, at thet thær lættelika smæltes, oc ather i torfftelikom thima oppdraghis oc drypies til ytherlikare nytto oc aminne, huilket jæmwæl natwren i oskælekom dywrom tik lærer, som sin math oc födho först twgga oc nidherswælga, oc sidhan andra færdh oppdragha, oc granlikare twgga, theras natwr til ythermere nytte oc bequæmelighare födho, Swa skal oc thu offta twgga oc röra thet godha thu læs ællar hörer, thær til thu thet fwllelika minnis oc begriper thinne siæl til æwerdelika födho, ællar andelika födho oc widherquekilse, Oc swa maa thu lustas, oc lustelika thiman framdragha, nw gudelika böner læsandhe, oc nw the hælga skrifft hörande ællar stwdderande, swa wardher ærwodhet læth oc timen stwnther i gudelike skadhan, sæleligha förnöther

Rector est veritas Sannindhen ær lector, ællar lectrix, hwat ær sannindh wtan rætwisonna astwndan oc sannindenna wærn oc wærnilse, agustinus sannindhen ær hoxsens brwni oc lænktan i huilkom mænniskionna hogher opptændhes til rætwisonna wærn, borthæltom allom likamlikom ræddogha, mædh huilkom mannen gærna wil oc astwndar at rætta alt thet han see wrankt oc syndelikit wara, om hán thet förma at göra, förma han ey, tha toll han thet oc lidher gratande oc söriandhe, Oc jæmwæl ey gitandes lidhit gudz wanhedher, oc rætwisonna fördærff, giffwer sik til wærn oc förswar jæmwæl i dödhen, som salomon radher sighiandis jntil dödhen skalt thu stridha för rætwisonne, Oc cresostimus sigher, Mædhan at tighia för theras ræddogha skuld som makt haffwa at dræpa kroppen, ræknas at wara stor syndh, halffwa större wrang-

Digitized by Google

het ær för wenskap skuld, ællar wælplæghan oc kropfyllo, lisma för höghom oc herrom, them ey straffandhe oc för syndena awitande, wtan föresætiande thera hyllest, gudz hyllest, oc i theras wranghet förskulla gudz wredhe, Bernardus, Altidh brinne i os siælenna hithy, gudz kærleker, rætwisonna ælskan, oc wranghetenna haat jnghen owerstryke syndena, jnghen skrympte næpstena jnghen sighi hwat ey ær iak mins brodhers gömare, för thy at tighia om annars laster, ær i them samtykkian, tha thu förmaa them straffa, tala thy för hwat hælstz persona ællar æmbete thu staar i, ællar ær i stadder, oc læth ey rætuisona nidherslaas, ællar wndher jordh jordhas, hwilken hælstz ey talar moth syndenne a sins persona waghna *), witi sik fördömande wara för sina tysto, Ey ræddes iohannes baptista mæktogha konunghen, wtan tröstelika straffadhe, oc gladher gik til dödhen, oc thy ær han hælogher, thy at hæloghe ærw the som haat oc motheganghlidha för rætwisona

Liber exempla sanctorum, Boken ær hælga manna æpthedöme, aff hwilkom the ypærste oc fræmste waro hælge appostoli kyrkionna opplysara, laghanna bærara brudhgommans wener, som ær ihesus cristus brudhenna öghon som ær the hælga kyrkia Gudz almoghas gömare wærldenna rættara oc styrara, oc mællan brudhgomman oc brudhena trolekasta budhbærara, Them æptherfölgher ærlekasta cristi martyres, Aff hwilkom somlike wordho mædh jærn oc wapnom dræpne, andre i eldhenom dræpne ællar

*) l. *wæghna*

Digitized by Google

brændhe, andhre *mædh* jærn sweppo*m* hwdhstrokne, andre i midhio söndh*er*sagadhe, andre *mædh* jærnwiggio*m* gönomboradhe, androm i galgo*m* ophængdhe, andre i haffwit nidh*er*sænkte, andre liffwandes fladde, andre i tornom oc boyom i hæl swælte androm twnghom wt rykte, androm öghomen wtbruthno*m*, androm tannom wtslagne, andre lim fran lym aatskilde, andre liffwandes i hysikke nidherkástadhæ, andre *mædh* stenom stenkadhe, andre *mædh* rylom oc skottom oppfylte, andre i wtlæghe wtdriffne, andre grymmasta dywr at slita giffne, andre liffwandes nidhergraffne, andre i röke storknadhe, andre a halstre stekte, Oc swa otalika *mædh* otalekom pinom pinthe fför hadh oc gab haldne, hædhne, slagne, oc bespottadhe, ærw the os satte til æpthesyn, at ey kan annars wnfas hymerikes rike, wtan mangh dröffwilse, them æptherfölghia hælga klærkar oc lære fædher, hwilke likamans lwsta oc wærldennas lwsta, oc likamans kræselikhet, ey akta, wærlzliket loff enkte skötha, fly manna asyn oc nærwaru, Skina i dygdhom oc otalekom jærteknom, Them æptherfölgher ærleka jomffrwnnar skara, huilkom i klenom oc krankom likamom gudhi tækkasta, oc oskatteligha rikedoma sælelika bewara, wærldhenna smeker, kropsens begærilse försmaa, oc diæffwllen manlika owerwinnande *mædh* hedherlikom sigher, jæmwæl i wnghom oc klenom aldher owergaa mannanna starkhet, See gudz mænniskia hær haffwer thu æptherdöme, til dygdenna öffningh, hær findher thu wæghen til hymerikis rike, læs offta i tæssa böker, gör som the giordho liff som the liffdho tha faar thu *mædh* them æronna krono, oc æwerdheliket liff

Digitized by Google

Granarium est förlitudo *), wisthuset ær starkheten, huilken os ær alzstingx widhertorfftelikeu, mothe triggehanda owenanna bestridhilse som ær wærlden, lekamen oc diæffwllen, aff huilkom sigher bernardus, wakandhe ær för thy röffwara belæggia alla wara wægha mædh theras belibbadhom stralom, mykyt rædhelike, swa at the latha enghen framghaa ofrestadhan Tha thu staar haffwer thu III starka kæmpa mothe tik standande, diæffwlen mædh haat oc affwndh, wærldena mædh smeker oc högffærdhenna blæste, oc thu siælffwer tik mæst tyngher mædh læti oc faffango **) liffwerne, Bernardus lekamen wndher widhertorfftenna liknilse, skyler owerflödzhetzsens snara, Nw mædh manghom rættom, Nw mædh dyrom klædhom dragx han oc föres i genstridilse, moth siælenne, thænne owenen sigher bernardus, kan iak ey fly ey oc borth ælta, ey bör mik han fördærffua oc thy nödhgas iak han fræmia oc lydha Nar iak han gödher oc kræselika haldher öppwækker iak mothe mik min eghen owen, som salomon sigher hwar som kræselika födher trælen, han findher honom sik genwærdoghan, oc thy ær lekamen stranghlika hallande, at han ey genstridhe mothe siælenne, thoo likkawæl ey dræpandes ællar ey off hardelika twingande at han förmaghe tiæna, swa ær lekamen hallande, ey at wi för hans skuld liffwom, wtan swa, wtan huilken wi ey liffwa kwnnom, wærlden framledher oc smikrar mædh allo thy faghort ær, oc lustelikeť at see, astwndeliket ær ægha wærldenna giri, oc kropsens losta, mædh huilkom han jnsnær daradha mæn,

*) l. *fortitudo* **) l. *faffængo*

Digitized by Google

jnsnardha stærkker, oc swa stærkta sændher i æwerdelika pinor, han frestar syndaran *mædh* otalekom försathom, owantil *mædh* höghfærdenne, nidhantil *mædh* skörhetenne, A högre handenne *mædh* wærslekom framgangh, a wenstra *mædh* mothegangh oc dröffuilse, Moth thænna owenen starkkasta wapn ær hænna haat oc försmæilse, Crisostomus iak aktar ey hwat hælstz faffængliket wærlden haffwer, hwat hælstz lusteliket, ær mik aat loghe, om rikedoma ær mik enkte, ffatikdomen widherstygges iak ey, Ok ey rædz iak siælffwan dödhen, Tridhi fiandhen ær diæffwilen, huilken som hernardus sigher, aldrigh giffwer os roo ællar lisa, ey til minzsta punct, ællar eth öghnoblik, Moth huilkom gudh os tröster sighiande, jnvoca me in die tribulacionis, kalla a mik i dröffwilsenna dagh, iak skal frælsa tik, oc thu hedhra oc æra mik, Oc thy ær största styrk oc bæsta wapn moth thænna owenen som ær dyæffwilen, idkeliken ödhmywkt, oc gudeliken bön, fför thy bernardus, O, owenzsens frestilse, gör os wandha oc myken skadha, halffwa större skadha göra honom wara gudelika böner, oc thy ær *mædh* them idkelika mothe honom stridhande, för thy han rymer wndhan them, som hwnden brændher *mædh* heto watne, Som wi læsom, at han sagdhe til sanctum ypolitum, oc mangha andra gudz hælga wener, O ypolite, thina böner brænna mik saarleka diæffwilen han förmaa enkto moth os, tha wi manlika staam oc stridhom mothe honom, oc thy haffwer syndaren engha orsakt *) för gudz dom, som sik lather owerwinna aff swa ömom oc krankom owen,

*) I. *orsækt*

hær haffwer thu lærth at stridha, moth tre dagheleka owener

Cella est solitudo mentis et corporis Cellen i andeliko clostre, ær hogxsens oc lekamsens roleken enlikhet, psalmista Ecce elongam fugiens etc. See iak fiærkadhe mik oc flydhe, oc bleff i öknenne widh mik enan, I huilkom faam ordhom mærkes IV handa tingh, fförst wærldenna owergiffwilse, Annat wærldenna försmailse, Thet tridhi ær stadugheten i företakno godho, Jak bleff stadwgher, oc ey hwikadhe aff en tanka oc til annan Thet ær fulkommen fiærkan, fran alle wærslike omsorgh, fför thy paulus sigher, Enghen thæn som gudz stridh oc renlekx liffwerne haffwer a sik takit, skal sik bekymbra mædh wærldzlikom tinghom ællar ærandhom, hær ower sigher oc gregorius, Han flyr oc fiærkar sik wærldenne, som owergiffwer alla wærlzlika astwndan, oplyffther sik i himerikes tingha skadhan, han bliffwer i öknenne, som fullelika framhaldher i gudelika hogxsens stadwghet ¶ Aff thænna twæggehanda, som ær hogxsens oc lekamans rolikhet oc enlikhet, sigher gregorius, jnkte gangnar lekakamans enlikhet, wtan at hoghen ær roleken, Hwar en som ensamber liffwer til lekamen, oc togh mædh tankka oc wilia bekymbra sik mædh wærdzlikom ærandhom han ær ey enleken, hwar som liffwer i sælskap mædh androm, oc jnkte aktar ællar hindras, aff almoghans stime oc banghe, han ær roleken, huilket tho ær ganzska warsamleket oc siælsynt, mædh menoghetenne liffwa, oc aff hænnas stime oc banghe ey hindras aff hiærtans enlikheet oc rolikbet sigher sanctus bernardus han ær ensamber

Digitized by Google

roleken, som ey tænker om almennelika omsorgh, som ey begærar nærwarandhe tingh, oc ey onzskar *) til kommande om thu widherstygges thet alle astwnda, Om thu flyr kiff oc delor, Om thu enghen skadha aktar, Om thu ey amynnes tik giordhan oræth tha ær thu ensaber **) oc roleken Annars æst thu ey ensamber, om thu oc æn ensamber boor ✠ Aff lekamans enlikhet sigher gudh om prophetan osee, Ducam te in solitudinem, Jak skal ledha hona i öknet oc thær skal iak tala til hænnas hiærta, Thetta sigher han til hwaria ena hæloga siæl som hans kærlek lænktar oc astwndar, hær ower sigher bernardus, herrans gudz röst, hon höres ey a törgheno, hon bwdar ey oppenbarlika hon lethar tystona, oc tystelika hörer, oc swarar lænktande siælom, swa swaradhe han hælga fadhrenom arsenio ærmetha, spöriandhe aff gudhi i sinom hælgom tankom, hwat han skulde göra gudhi tækkast at han matte frælsas, han hörde oc ena röst swa sighiandes Arseni, Fuge Sede, Tace, Fly, Seth, Tygh Fly buldher skuaidher, oc alla faffængha talan, Sith ensammen i thinom cella, tygh, thet ær halt tith silencium, Oc jeremias propheten beskriffwandes hwaria ena godha closter mænniskio sighiandes, Sedebit solitarius et tacebit, hon skal sitia allena oc tighia, Sedebit contra vagos, han ællar hon, skal sithia i sin cella, oc ey flatleka löpa, allar ***) skuppa cella mællom fra nenne stwffu til andra, oc sökya sik syndha tilfælle oc seelskap, Seneca sigher, Thet ær största mærke, ens stadux hogx oc hiærta, at enom stadz kwnna bliffua widh sik siælffwan, fför thy engen

*) l. *önzskar* **) l. *ensamber* ***) l. *ællar*

Digitized by Google

kan stædhia sina tankka, oc hiærta, för æn han stædher sin lekama i enleko rwme, han skal oc wara ensamber, fför thy ieroni*mus* sigher, O cristen siæl, thin brudhgo*m*me synes ey a gatu*n*ne, han ær mistankol, han will at ey manghe skulu see tith ænlite, hwarföre sigher saluator i si*n*ne hælge reglo, huilke*n* ey oplather windhögat at see sina wener oc frændher, hænne loffwas större lön oc æra i tilko*m*mande wærld Oc thu closter iomffru, war oc bliff idkelika i thino*m* cella, thær leek thær snakka thær kalzsa mædh thino*m* brudhgo*m*ma ihesu, Som the hælga jomffru*n* Mæktildis giordhe, som sagdhe om nattena tha hon gaat ekke soffwit O söthe ihesu*m* hwat lusteliket ware mædh tik snakka, nw i thænna nattennas tysto, oc genstan war han nær, som aff reno oc kærleko hiærta astwndades, Oc thy sigher bernardus, O hælog siæl war oc bliff ensa*m*men, at thu tik hono*m* ensa*m*mom göme, huilken thu tik aff allo*m* wtwalde, ffly jæmwæl thina hemelika wener oc frændher, hwat westz thu tik ekke haffwa en siælsyna*n*, oc blywghan brudhgo*m*ma, huilken tik enghaledes söker andro*m* nærwarande ¶ Han skal oc tighia för thy salomo*n* sigher at i skualler oc mangtalan flys ey synden Bernardus, jdkeliken tysta oc fiærkan fran allo wærdzliko banghe the læra tik tænkia hymerikes glædhi, Oc thy som Cassiodorus sigher, alla synd*h*er winner ma*n*nen wtan stridh om han ensamber enleka wistas, Oc thy fly aimoghans samqwæmdher oc mædh hono*m* ensampno*m* omgaak, som tik maghe læra, oc til goth dragha, ællar oc thu lære annan, til the*t* samma, Aff thino enliko liffwerne, sagdhe hælge fadhre*n* jeronimus, wærlden ær mik mörka stwffwa, oc öknen ær

Digitized by Google

mik paradys*us* Hær mærk godh cloſter mæ*n*niskia at swa som bernard*us* sigh*er* Celu*m* th*et* ær hymeriket, oc celle th*et* ær hwars ens closters mæ*n*niskios andeliket hwilo-rwm, oc swa som celu*m* oc cella haffwa skylskap oc en-drækt i na*m*pnet, swa haffwa oc the i nadhe*n*ne för thy hwat hælstz hælokt, oc lönleket gömes oc höls i hyme-rike, th*et* oppenbara gudh sino*m* hemelikom wenom i cellano*m*, Oc th*et* mera ær, Siællan ællar oc aldrigh faar naghon aff cella*n*, wtan til hymerikis fför thy enghen bliffw*er* i cellan j*n*nelykket jn til dödhen, wtan ha*n* ær wtwaldh*er* oc föresedh*er* til hymeriket Th*et* finz oc op-penbarat s*an*cte birgitte i hæ*n*na lönlika oppenbarilso*m*, at skal nakor fördömas aff hæ*n*na ordhen, ha*n*, ællar hon, skal aldrigh döö j*n*nan hæ*n*nas cloſter, wtan wthe i wærlde*n*ne, mærk th*et*ta etc., Aff cellans dygdh sigh*er* bernard*us* kyrkian ær hælokt rwm, æn ær cellen hælo-gare, Thær oppenbara sik gudh offtare sinom hemelikom wenom, thær tala the til honom i sinom hælgom bönom, oc han swarar them antiggia mædh j*n*nerlekom söt*m*as rörilso*m* ællar yterlekare oppenbarilso*m*, oc flere hælga gærni*n*gga aff gudelikom mæ*n*niskiom idkas i cellano*m* æn i kyrkio*n*ne

Corus est deuocio, Choren ærw gudelika böner, Swa at wi badhe i waro*m* enlikom bönom, oc swa i gudz tidhagærdom, alla os sa*m*mansankom, all war si*n*ne oc wnderstandilse, tilbindandhe i *cris*ti tiænist, oc i tolka gu-delikhet oc astwndan nærstando*m* gudhi, at hoghen oc tanken samlwdhi röste*n*ne, fför thy ysidoru*s* sigh*er* bættre ær bidhia mædh hiærtano oc röstenne tysto, æn mædh

Digitized by Google

ensampnom ordhomen, wtan hogxsens atwaktan, Oc onyttogh ær the bön, huilka wærzleka tanka besmitta, oc thy skal hoghen rensas aff allom fafænghom tankom, i bönanna tima, för thy appostolus sigher, iak skal bidhia mædh andanom oc swa mædh hoghenom, oc thy skal bönen först wara deuota, thet ær gudeliken, at i hænne enkte tænkes, wtan til han til hwilken wi bidhiom som ær gudh, bönen skal oc wara humilis, ödhmywk för thy salomon sigher, at ödhmywk manz bön gönomgaar himblana, oc ey komber thom ather, Bernardus Thær tiæna honom tusandha tusandha hælga ængla O mædh hwat store wördhningh, mædh hwat ræddogha, oc mædh hwat ödhmywkt, skal för honom oppkrypa aff sino kærre wars armodz frödhe; aff tolkom herra nakot at bidhia, sannelika mædh aldra dywpasta ödhmywkt, Swa som publicanus thæn ödhywke *) syndaren giordhe, som ey tildirffdhes sin öghon opplatha, wtan sloo sik för brystet sighiandes Deus propicius esto mihi peccatori, Tolken ödhmwk **) bön haffwer stora makt, hon gaar tröstelika fram gönom alla hymbla hwart kranke likamen kan ey komma, oc enghaledhis komber thomom handom Agustinus Gudeliken bön ær honom stoor hiælp som bidher, godhom ænglom glædhi, diæffwlsens pina, gudhi tækkasta tiænist, renliffsens looff, en fwlkomliken æra, Santh hopp oc fulkommen helsa, Oracio eciam debet esse, feruens desiderio, bönen skal oc wara brænnande i astwndan, danielis XIII Swsanna opropadhe mædh store röst, thet ær mædh hethe oc store astwndan til gudh, för thy at stoor tingh aff storom ærw

*) l. *ödhmywke* **) l. *ödhmyck*

Digitized by Google

bidhiande *mædh* store astundan, Agustin*us* hwi twinghar gudh os bidhia, sökia oc bedhas huilk*en* alt weth hwat wi widhertorffwo*m*, jæmwæl för æn wi nakot bedhoms, wtan för thy han wil opwækkia wara astunda*n* i gudelikom bönom, at wi thæs snararen th*et* anamom th*et* han ær redhoboen at giffwa, Om oc h*er*ra stwndhom senkar, oc framdragh*er* sina gaffwor, i thy prisar hà*n* th*em* oc ey nekar, för thy th*et* taker man sötelikare, huilket man længhe bedhes oc astwndhar, Oc th*et* so*m* flateleka faas th*et* snarleka försmas, Oc thy fram drögh*er* stwndhom gudh th*et* han wil ekke snærleka *) giffwa, at thu nimmi aff storom storleka bedhas, Agustin*us*, Nar thu bidh*er*, ropa mædh hiærtano mera æn aff röstenne, för ty gudh hörer tik jæmwæl tha thu tigh*er*, Oc ey aktar han i hwat rwme thu bidh*er*, wtan mædh hwat akt oc astwndan jeremias tröstes i mörka tornet, Daniel iblandh gry*m*masta oc swoltna leonen, Tre piltana i brænnande wnghne*n* job i dynghio högenom, Oc a korsseno köpthe röffware par*a*dysum, oc swa ær enkte rwm hwar ey gudh hörer sik kærleka bidhiande, Gregori*us*, Alzmæktogh*er* gudh han ow*er*see offta hans bön i dröffuilsom, huilken ey wildhe haldha hans budhordh i lustilsom, Oc th*et* ær wæl wærdhogth, at hwar en wari fræmanda, aff hans wælgærnin*g*om, so*m* ey wille wara wndh*er*danogh*er* hans budhordhom, Gudeliken bön skal oc hiælpas oc stydhias mædh godhom gærninggom, jeronim*us*, wi skolom opplyffta war hiærta mædh hændh*er*na, han so*m* læs oc bidh*er* wtan andra godha gærninga, han opplyffth*er* hiærtat oc ey hæn-

*) l. *snarleka*

Digitized by Google

dherna, oc thæn som ærffwodhar oc ey læs, han opplyfther hændherna oc ey hiærtat, Salomon sigher, hwar som frawændher sin öron at han skuli ey höra gudz lagh oc bwdhordh, hans bön wardher gudhi widherstywggeliken, Gregorius, hwat wndher ær om wi sent höroms tha wi bidhiom gudh, wi som han bywdande os antiggia sent ældher aldrigh, ysidorus, swa lætias oc slyonar i gudz budhordom haffwer thu ey tröst i thinom bönom Oc thy om wi görom thet gudh os bidher oc bywdher, wtan iaff *) fam wi aff honom thet wi bedhoms ℭ Bönen skal oc wara pwra reen aff alle syndh oc smitto, fför thy augustinus sigher, meere tækkes gudhi hwndannas göyan wxanna belyan, swinanna hwinan, æn sköra oc orena mænniskio bön ællar sangher, Dauid sigher oc til syndaran aff gudz munne, hwi oppræknar thu mina retwiso, mith tæstamænt tagher thu oc i thin mwn, oc paulus sigher at gudh hörer ey syndogx mans bön, Thet ær hans bön som æ wil synda oc ey aff syndom latha, Bönen skal oc wara tröstogh oc troleken, swa at thu fullelika tror oc tröster tik thet faa aff gudhi som thu skæleka bedhes för thy gudh som tik bidher at bedhas, han loffwar oc tik giffwa thet thu bedhes sighiande bedhens oc idher skal giffwas thet i bedhens, Jak sigher idher för sanno, at hwat hælstz i ödhmywklika bidhiande bedhens tron fullelika, at thet skal idher wardha, jacobus appostolus sigher, hwat thu hælst behöffwer bedhet tröstelika aff gudhi enkte twækandes at thet tik ey wardhe, hwar en som twækande gaar til honom i sinom bönom, troe thet

*) l. *iæff*

Digitized by Google

at han oc ey bönhördher wardher, Augustinus, Ey badhe mildher gudh os aff sik nakot hwat hælstz gangliket bedhas, wildhe han os ey giffwa thet wi bedhoms, blyghis thu ey war læti oc fafænglikhet, för thy han ær redhoboen mera giffwa æn wi kwnnom bedhas, Bernardus sigher jnghen aff os försma sma böner, jak sigher idher för sanno, at han huilken wi bidhiom, han försmaar them ey, wtan swa brath the wtgaa wtaff warom mwnne jnskriffwar han them i sina böker, oc ey aff them skwlum wi otwækelika wæntha, at antiggia giffwer han os thet wi bedhoms ællar thet han weth os nyttogare wara Crisostimus, Ey ær gudh bidhiande mædh ropande röst, wtan mædh reno hiærta, oc ödhmwko *), wilt thu sigher gudh, at iak fæste thina bön i minom örom, fæst oc thu min budhordh i thino hiærta, Oracio eciam sit lacrimosa, Bönen skal oc wara tarafsful at mænniskian jnnerlika grathe sina syndher, Gregorius, Thæs jnnerlikare nakor grather syndena thæs fullelikare faar han sannindenna kwnskap, fför thy gudh kan thet ey neka, som mædh tarom aff honom wardher bidhit jeronimus sigher at mera twinghar diæffwllen ödhmyuker, taar wtguthin aff kærlek för syndena, æn al hæluittes pina, Mæktoghe ærw the tarana som aff angrandes syndarans kinnom, oppstigha alla hymblana, bernardus Gudeliken bön ær eth aldra trolekasta sændhebodh, wæl kændh mædh hymerikes konunghe, oc hans herskapi, om mörka nattena findher hon wæghen opp i himerikes högdh, gönom faar hon alla hymbla, gaar hon tröstelika jn i konungxsens palacium, windher thæn owin-

*) l. *ödhmywko*

Digitized by Google

nelika, oc bindher alzmæktoghan, ensammen gaar hon fram, oc engaledhes ensammen ather, jeronimus, Mædh bönom owerwinnas alla diæfflar, oc alt thet skadheliket ær förwinnes Naar som psalma ællar mæssor wardha læsna, för C siæla, swa mykyt gangnar thet hwaria oc ena aff them thet wardha læsit före, hwaria thera, togh likkawæl the siæl, allar them mæst som enkannelika læsas före, Oc thy skal hwar closter mænniskia gærna oc gudelika læsa VII psalma psaltaren, oc vigilias för sina eghna syndher, sina förældra siæla oc alla thera hon pliktogh ær at bidhia före, som ærw clostersens fundatores, oc benefactores, huilke för sina syndher haffwa lakt oc giffwit sin godz wndher clostrit oc somlika lösöra, oc annat tæstament aarleka thær til giffwa, huilka syndher wi os til taghom mædh theras godzse, oc skal hwar widh sik akta hwat wi thærföre görom, at theras blodher, thet ær theras syndher, the kraffias aff os oc warom siælom, för gudz rætwisa oc stranga dome

Cantor est laus diuina, fföresywngaren, ær gudeliket loff, til huilket os manar marghfallelika the hælga skrifft, först dauid propheta sighiandis, ymola deo sacrificii laudis, etc. Thu skalt offra gudhi loffsens offer, oc betala thina lyffter, gudhi alzmæktoghom, Salomon, aff allo hiærta skwlwm wi akta oc loffwa gudh, huilken större ær, oc wærdogare, allo lwffwi, bernardus loffwom gudh för thy enkte ær i iordherike liknas kan, swa himerikis herskaps liffwerne, swa som glædhi oc frögdh i gudz lwffwi, Augustinus, Æn tho wi enkte wærdzskylleka kwnnom tala ællar tænkia aff gudhi, togh tillather han wars

Digitized by Google

röstes tiænist, oc wil at wi frögdhoms oc glædhoms i hans lwffi, ysidorus, swa som wi regeroms aff gudelikom bönom, swa frögdhoms oc glædhioms wi aff psalmanna jdkan, för thy psalmanna frögdheliken sangher han hogxswalar bedröffdh hiærta, gör tækka gudhi tankana, oc gör beqwæma i gudz loffwi kalla oc sliona syndara, Oc thy swa som augustinus sigher, Naar i bidhi til gudh i psalmom oc ympnum, thet skal wændhas i hiærtano som framföres i mwnnenom, fförthy propheten sigher, förbannat ær thæn som gudz tiænist oc loff gör glömsklika, hwat læs thu ey at ihesus cristus sagdhe til sanctam birgittam at thænna V ordhen, Deus propicius esto mihi peccatori, sagdh oc læsin aff angrandhe hiærta, mædh gudelike ödhmyukt, tækkes mik meer, æn en heel psaltare læsin ogudelika oc ostadelika, swa læs thu oc i samma böker, at diæffwllen gladdes thær aff, oc rosadhe för gudz dome, ower ens konungx siæl i swerighe at han kom konunghen til at daghlika læsa mangha psalma, oc andra langa böner, wtan gudelikhet, oc thy haffde gudh thær aff jngha æro, oc han enga nytto, wtan tapadhe onyttelika borth timan oc almoghen bleff wtan lagh oc ræth för hans langa læsningh skuldh, Oc thy sigher bernardus ad cartusientes, Ey tilbör kære brödher idher mædh manghom psalmum at kræenkia idher sinnen, oc wtösa gudelikhetzsens anda, ællar mædh allo wtslækkia, wtan mædh faam bönom oc gudelike lænktan opplyffte andhan i sin ratta *) wægh til gudh thær til hiærtat tilböria opplyffta til gudh mædh lænktan, Swa sigher oc cristus til

*) l. *rætta*

Digitized by Google

sanctam, jn libro *spiritu*alis gr*atie*, tha thu i thino*m* bönom wardh*er* opplyfft, til gudelika j*n*nerlikheth, oc gudh giffw*er* tik j*n*nerlika tara, tha ow*er*giff the bön ællar psalm, so*m* thu haffw*er* tha för hændh*er*, til en tima, oc bliff widh the j*n*nerlika gudelikhet, oc gudelika tanka, thu tha fangit haffw*er*, oc lath tik th*et* ey förlangha, för thy i thæn tyman, kan thu gudhi jnkte göra tækkare oc tik nyttogare, oc thy swa som bernard*us* radh*er*, nar thu jngaar i kirkiona at sywnga gudz tidh*er*, ællas oc bidhia thina böner, leeff wthe alla lösa oc fæ*n*gha *) tanka*n*na buldh*er*, oc all wærlzlika ærandes omsörgh oc bekymbran, at thu i thino*m* sangh oc bönom ensamno*m* gudhi j*n*nerlika a tænke, i hwilkens asyn thu staar oc hælga ængla nær tik til at tik hiælpa, Aktar thu hono*m* tha sköth*er* han tik jæmwæl tha thu tigh*er* m*ædh* mw*n*nenom, oc tænker a han m*ædh* hiærtat, So*m* han sagdhe til moysen pr*o*pheten, hwat ropar thu til mik, tha halge **) pr*o*pheten tigdhe m*ædh* mw*n*nenom, oc togh taladhe m*ædh* hælge astwndan i hiærtana, hör hwat *sanc*tus bernard*us* sigh*er*, hwat kan oppenbarare, oc wissare wara æn at hælga ængla os nær staa, oc hogzswala, hwart sin wi gudz loffsangh, ællar læsni*n*gh atwaktelika görom, Som dauid pr*o*pheten sigh*er* preuenerun*t* principes co*n*iuncti psallentibus, höffdingana som ærw hælga ængla the förekomma tilfögiande sik them so*m* sywnga, Item palmista ***) jn co*n*spectu angelor*um* etc. I hælga ængla nærwarilse skal iak syongha tik mi*n* gudh oc h*er*ra æn iak rædz sigh*er* b*er*nard*us* oc blyghes at somlike komma sömpnoghe

*) l. *fafængha* **) l. *hælge* ***) l. *psalmista*

Digitized by Google

oc twnghe til gudz tidher, oc ey skona hælga ængla nærwarande, wtan staa som halffdödhe, för tolka höffdinga, glædiandes oc frögdandes sik mædh os i gudz lwffwi, oc rædz iak at the omsidhe seandes wara oskönyogha slyohet, fiærka sik fran os, oc tho wtan iæff nalkas genstan ondha andana, thæs dirfflekare, at godha gömarene ærw borthfarne, som wara böner skulu styrkia oc föra opp i hymblana, hwarföre manar iak idher kæraste brödher, at i renleka altidh, oc strangleka standen i gudz loffwi, mædh största wördho, oc andelika glædhi, ey lati ey sömpnoghe, ey hostande, ey sparande röstenne, hwart ordh fullelika wttrykkiandhe, oc enghen ordh ællar silibas *) owerspringande, ællar mædh allo borth kastande, Ey skrymptelika som ypocrite göra Ey aff nakre sidhwænio som wærlzlegha mænniskior the göra, oc ey nodoghe **) thær til driffne, som oskæleken dywr wndher byrddenne, wtan swa som hæloghom tilbör i trolike gudelikhet, i atwaktandhe glædhi, oc ey i hogxsens löösheт, skulwm wi offra gudhi loffsens offer, oc dagh fran dagh, wara lyfft gudhi betala, ffor thy om hælogha tidher gudelika haldhna, redhes gudhi wæghen til war hiærta, oc om psalmenna gudelika idkan, rensom wi wara siæla, kallom os til helso hælga ængla, diæffwllen flyr borth, hogxsens mörker opplyses, syndaren wardher hælogher, oc rensadher aff syndennas smitto, gudz loff ær sialenna ***) koster, förlather syndena, öker trona oc kærleken, thet lyser som solen, thet rensar som watnet, thet brænner oc opptændher som eeldhen, thet bortælther diæffwllen, tildragher gudh oc wtslækker kötleken

*) l. *syllabas* *) l. *nödoghe* *) l. *siælenna*

Digitized by Google

losta, th*et* ær miskund*en*na olya, glædhi*n*na kælla, hælga ængla en wtwaldh*er* deel, wredhe*n*na mi*n*zskilse, affwnde*n*na wtslækkilse, oc hælogha ma*n*na sammanföghilse, i thy at wi ower*d*oge syndara tilföghio*m* os hær *) iordherike the*m* so*m* förwtan ændha loffwa gudh i hymerike

Sacrista est temporis, Sacristian, ær timans gran göma*n* hwilken ær atwaktelika gömande för thy agustin*us* sigher, allan thæn tima thu ey tænker a gudh, rækna tik haffwa förtappat, bernard*us*, aller time os förlænther, kræffs aff os hwru han ær förnöther, fför thy swa so*m* ey förfars eth haar, aff waro hoffde, swa ey förtappas eth ögnoblik aff allom tima, at th*et* skal ey ath*er* kraflias aff tik fför thy enkte ær timano*m* dyrare oc nw thy wær halz enkte slemare, Seneca all tingh ærw os fræmadha, ensamber timen hörer os til ℭ Twægge timans, ær hallande, gran ransakan, sor**) ær morghons, oc qwælz, i androm ransaka hwat skæleka ær görandhe, oc i andro*m* see oc skodha hwat giort ær, Om morghonen skalt thu ransaka förlidhna natzsens förswmilse, Oc tilkommande dagxsens skæleka opnötilse, Om qwælken ransaka förlidhna dagxsens glömsko, oc tilstandande natzsens förwarilse, Oc hwaria stwndh oc tima skalt thu beskikka besyndherlika syslo oc ærffwodhe Swa at annor stwndhen oppnöthes i andeliko siælagangne, oc a*n*nor i likama*n*s nödhtorfft Moyses pr*o*pheten sigher aff timans förtapparo*m*, so*m* honom syndelika oc oskæleka oppnötha, Vtinam saperen*t* et intelligeren*t*, oc nouissima pr*o*uideren*t*, Jak wille at the wisten oc wndherstodhen, oc theras ytersta

*) suppl. *i* **) vitiose: l. *som*

Digitized by Google

föresagho, i huilkom ordhom os ill tingh ledhas til aminnilse, som ær wisdomen, wndherstandilsen, oc tilkommandhe tingha föresyn, huilkom trem timom maa til enas, i huilkom hælga trefalloghetz belæthe maghe i os oppnyias, Swa at wi nærwarandhe tingh wiisleka för hogxsom, förlidhnan tima oc aldher granlika ransakom i wndherstandilsen, Oc tilkommandhe tima nyttelika föresem, oc förewarom wisleka oc flyande nærwarandhe tingh oc athertænkiom i wara siæla besklikhet illa förefaren tingh oc tima oc tilkommande skæleka före hogxsan, Skæleka lyofflyka, oc wislegha liffwandhe i tæsse wærldh i huilke wi haffwom ey bliffwelika warw, wtan swa som pilegrima, hær daghleka ærffwodandes, oc hædhan os skyndandes mædh dygdhelikom gærninggom, til thet æffwigha riket, wart fædhernis landh, til thet öffra iherusalem som ær war modher, till huilka hwar en ærffwinge joo sik thæs hetelikare skyndar, at han weth timan stækre oc wadhelikare

*Sacristan*us *est morum disciplina* Sacristie gömare, ærw höffwiska sidher, the göma hælgadomena i clostreno, thet ærw hælogha siælar oc likama, i hwilkom oc gudh siælffwer inneboo, Som appostolus sigher, gudz mönster thet ær hælokt, huilke i siælffwe æren Oc thy tilbör hwarie closter mænniskio sin lekama ærleka, tokteligha oc gudelika regera, at ey finnes i hænne nakot annat thet gudhi maghe mistækkias, ællar them i nakro skadha, som mædh honom omgaa, Som appostolus sigher, all idher tingh, oc alla idhra gærningga, skee oc wardhe toktelika, oc ærleka swa som a lywsom daghi, oc ey i

Digitized by Google

nattenna mörker, bernardus alt war liffwerne æn tho lönleket för mænniskiom skolom wi tho hælogth oc höffwidzliket, för gudhi oc hælga ængla, huilke mædh os dagh oc nath wistas oc boo i warom cellom, ey swa som gæste ællar fræmmandha, wtan sannelika som wara hemes mæn oc stalbrödher, gömandhe oc wærnandhe os, oc samglædhiandes mædh os, oc wara gudelika idkan oc stwderan, Oc thy som the ærw siælffwe aldra höffwiskaste, Swa wilia the oc at alla wara gærningga oc aathæffwir waren oc höffwiske oc mædh gudz ræddogha, jæmwæl os ensamnom warande, Tænkiande at enkte rwm ær, hwar ey gudh ær, oc alt seer oc ranzakar, tolken tokt oc tæmelikhet skal wara i hwarie closter mænniskio, som hwgo sigher, tokth ær eth hælokt oe höffwidzliket liffwerne oc omgængilse, i hwilko lithet ær före at fly syndher, oc lastelika gærningga ,wtan jæmwæl astwndar sik i allom dygdhom olastelika oc ostraffelika bliffwa, Alla sina limi toktelika oc ærleka regera, mædh enne jnfödhe blygdh oc toktelika höffwiskhet, Bernardus tokth ær gyrinna boya, ondha astwndilse fanghahws, kætenna bedzlet, högfærdenna wk, affwndenna bandh, hon temprar owerflödoghetena, hon bindher löslikhetena, oc alzstingx nidherslaar, alla olofflika rörilse oc oskæleka gærningh, hon nidhertrykker högfærdoghan hals, nidherwændher öghnobrana, tilflygar ænletet, mættar swalghet, för söffwer wredhena, styrer gangen, oc allan kroppen tember i gudelikom sidhom, bernardus sigher, Tokthen öwas i trem tingom, i gudz budhordhom, i frestilsom oc i kropsens næpst, i budhordomen oppsöker gudh wara lydhno, i frestilsommen wara stadughet, Oc i nepstenne wart tolomodh,

Digitized by Google

budhordhen skolwm wi-gladhelika halda, moth frestilsom manlika stridha, oc næpstena mædh tolomodh lidha.

Dormitorium est castitas mentis et corporis, Sömphuset *) ær hogxsens oc lekamans renleker, aff hwilke sigher bernardus, Renlikheten ær the dygdh, hwilken ensam i tæsso dödhelike liffwe bewisar oc ther odödhelika æronna stadhga, hon ær the wællustande balsama smörilse, mædh huilkom wara kroppa smordhe, orötelika wardha oc bliffwa, hon ær allom gudz tiænarom, aldhra nyttogast som skulu kallas oc wara gudz mönster, appostolus sigher, gudz mönster ær hælogth huilket i siælffwe æren, Enkannelika hörer thetta til præstom, som daghleka gudz wærdogha likama hanthera, Oc swa cloister iomffrwm som gudhi tilwigdha, oc tilenadha ærw, fran alle wærlzlighe akt oc kötliko liffwerne skwlw wara franskildhe, j præstenom skal oc bör renleken wara, för triggia handa saker skuld fförst för thy at han ær takin til en medhlara, mællan gudh oc syndaran, at blidka gudh för honom, fförthy sigher salomon, aff godhom præstom, i wredhen tima ærw the giordhe til enna förliknilse, Nw kan enghen blidhka nakon wredhan herra, wtan thæn honom ær tækker oc kær, fför thy som bernardus sigher, Om thæn som otækker ær, sændhes för nakrom brwtlikom at bidhia, tha rethes wredhe domaren, til större wredhe Inghen blidhkar annan, wtan thæn honom ær tækker, Nw alle the som kötlika oc skörleka liffwa, the kwnna ey blidhka gudh, ællar honom tækkias, Som paulus sigher, the i kötleko liffwerne ærw, the kwn-

*) l. *Sömpnhuset*

Digitized by Google

no ey tækkias gudhi, bernardus wee ær syndarom hwilken gudh ær wredher the kwnna sik ey siælffwe mædh honom förlika, oc thær til ey blyghias förlikaras æmbete a sik tagha, swa som the rætwise waro, O hwat dirffwe ær för thæn aldra renasta oc ærlekasta herran, orenan skamlekan oc smittoghan sik frambywdha, Oc thet obesmittadha lambet eendha, gudhz fadhers, oc enfödhan jomffrun son, mædh owerdoghom oc orenom handom hantera ℭ Tolke somlike retha hældher gudh æn blidhka, theras loff ær gudhi oc ænglom, widherstyggelikit, oc theras bön wændhes them til syndher ℭ Annar saken ær thy at præsten haffwer ængla æmbete, som malachias propheten sigher præstanna læpa skulu göma wethet oc laghen skulu sökias w thera mwnne, för thy han ær gudz ængil, Oc thy som bernardus sigher, Oss tilbör æptherfölia theras renlek, hwilkra æmbete wi haffwom, hwat ær renlekenom ærlekare som thæn gör renan, som affladher ær aff oreno samblandhe, aff owenen gör hemelikan wen, oc aff manne, gör badhe gudh oc ængil, Thy sighia endræktelika ælle *) hælge lære fædher jnkte annat midhel thærwti wara, wtan hwar en præster, antiggia han ær gudz ængil, ællar siælffwer diæffwllen, ær han reen tha ær han gudz ængil, ær han skör oc oblywgher, tha ær han wisselika en diæffwl, Thetta bewiste gudh siælffwer sinom apostolis, tha han sagdhe om jwdas, Hwat ey wtwalde jak idher tolff, oc en aff idher ær diæffwl ℭ Tridhi saken ær, thy at præstaæmbete ær at rensa ondha syndara, oc thy skal præsten siælffwer wara aldra renast, hwat kan oren rensa, sannelika enkte, Oc

*) l. *alle*

Digitized by Google

thy sigher gregorius han skal aff annars ögha stryka trækken, hwilkens hændher ærw rena aff allom trække ¶ Aff iomffrwlekom renlek som godha closter iomffrwr skulw ælska, oc aff thera stora æra oc fördeel i hymerike, læs thu nogh faghra kænnedoma i sancte mektildis böker, Oc hwru the skulw thet bötha moth gudhi som sik haffwa i nakro förswmat etc. Æn i kirkionna lagh staar thet oppenbarleka, at hwar en som (ey) weth sik wara rena jomffru, oc dirffwis at tagha nwnno wiil, oc latha sik för jomffru jnwighia, i thy syndar hon dödelika, Oc hon haffwer mera syndh som weth sik haffwa tolket hindher oc taker a sik förmanzsens oc abbatisse æmbete, Oc thy sigher *crist*us jn regula *sancti* saluatoris, at thet ær en faghor oc höffwidzliken samfögilse, at ren iomffru regerar oc wari forman ower jomffrur Oc sigher han thær samma stadz at mera tækkes mik en ödhmywk ænkia, æn en hogfærdogh iomffrw, jomffru war lucifer hwilken höghfærdhen nidhersloo til hælffwittes, jomffru war oc ena huilka olydhnan dreff aff paradys

*Lectus est testimoniu*m *consciencie,* Sænghen ær samwitzsens, witnesbyrdh i godho liffwerne, hær skalt thu mærkia, at samwetet ær firahanda, Eth ær goth oc roleket, thet haffwa the som nw ærw omwændhe fran syndhomen, gratha them oc anghra i sins hiærta besklikhet, mædh sinom tarom, hwaria nath wætandhes sina sængh ¶ Annat samwetet ær roliket oc ey goth, thet haffwa the som i förakt syndha off mykyt a sik tröstandes, at gudh ey skuli thera syndher næpzsa ællar döma ¶ Tridhi samwetet ær hwaske goth ællar roleket thet ær

Digitized by Google

theras som för theras mykla oc groffwa syndher, falla i wan hopp Oc sighia mædh cayn, oc jwda skariotis mina syndher ærw mere æn gudz miskwndh, Thær swara hælga skrifften til, Thu lywgher jwdas, gudz miskundh ær större oc mere æn alla wærldenna syndher, ffiærdhe ær oc samwetet badhe goth oc roleket, thet haffwa wtwaldha gudz wener, the som kroppen fwllelika haffwa wndhergiffwit siælenæ oc magho sighia mædh appostolo paulo, Ey weth iak nakot lasteliket mædh mik, swa sagdhe oc job, i engho straffar mik mith hiærta, Aff tæsso hælgo samwitheno sigher appostolus, waar æra ær wars samwetz witne i godho, oc i ondho os straffar, Oc thy ær eth goth roleket oc trygdh samwet, en idkeliken oc aldra trygasta glædhi, oc en lwsteliken sængh, i huilke ren siæl rolikast hwilas, Oc thy swa som hwar en likamliken sængh, behöffwer at minzsta try tingh, som ær dyno, örnegot, oc aklædhe Swa behöffwer hwart eth goth samwet, som ær siælenna sængh thænna try wedher, wari thy samwetzsens dyna thæs renleker, fför thy hæloghe ærw the, rene ærw i hiærtano, wari thæs örnagaat fredher oc rolikhet, för thy thæn hælge ande, han hwilas ower the fridhsamma, oc hans rwm ær bygth i fridhsammo samwiti, hwarföre leffde han sinom discipulis sinom æptherföliarom fredhen til eth ækwikt tæstament, tha han sagdhe min fridh giffwer iak idher, ffridhen leffwer iak idher Thy sigher bernardus, warom rolike oc fridhsammi i os siælffwom, oc alt thet os twinghar wtan til kan os enkte skadha, wari oc samwitzsens aklædhe tryghetten, som altidh ær i reno samwite, fför thy seneca sigher, jnkte gör mænniskiona rædda, wtan syndeliket samwet,

Digitized by Google

bernardus, enkte ær gladhelikare oc enkte tryggare godho samwiti, thy stinghe lekamen, draghi wærlden, fförfære diæffwllen, altidh ær thet trygt oc rolekt ℭ Nw mædhan konungx dottrenna æraa som ær hwar en cristen siæl skal wara lönleken oc jnnan til, Ærw oc manghe som thænna ærleka skatten ey wæl göma, oc androm antwardha, sætiandhes sit loff oc æro i annans læpa, oc swa som salomon sigher, ostadoghe, altidh omwændas swa som manen, nw stoor nw lithen, æpther loffwaranna ordhom, sik opplyffta i högffærdh, ællar oc nidherkastas i otwlomodhe, Mothe hwilkom sigher bernardus, Han ær troen sins eyghins gömare, som sik siælffwom atherhaldher prisarens oc loffsens olyo, At ey tha brudhgommen ær kommande samwetzsens lampa fanyttelika wtslækkes, fför thy ey ær tryggeliket, androm antwardha siælenna skrin wtan laas oc nykyl, ællar thær thina rikedoma sætia hwadan thu ey ær mer mæktogher them athertaka, Sæther thu tith loff oc thina godha gærninga i min mwn, ey ærw the tha i thino walde wtan i mino, mædhan iak frihet haffwer tik loffwa ællar lasta hwat mik tækkes

Lumen in dormitorio est diuina cognicio, Gudz widherkænna opplyser sömpnahwset, i andeliko clostre för thy iohannes ewangelista sigher, thet ær æwerdeliket liff, at tik gudh fadher widherkænnas oc thin son thu wtsændhe ihesum cristum, fför thy gudz widherkænna hon födher gudz kærlek, thy at enghen kan thet ælzska som han ey weth ællar kenner, bernardus, wilt thu ælska gudh lær han först kænna, Ey kan thu ælska thæn thu ey kænner ey oc ægha, thæn thu ey ælzskar oc thy bidhér sanctus

Digitized by Google

augustin*us*, h*er*ra gudh læær mik kæ*n*na mik siælffwa*n*, aff tik ællar om tik, b*er*nard*us*, wilt thu wetha, hwi thu ey hetelika ælzskar gudh, th*et* ær för thy at thu ha*n* ey kæ*n*ner, fför thy æ thæs mere thu ökes i hans kwnzskap thæs mere opptændhes thu i hans kærlek ¶ Nw oppa th*et* at wi maghom gudh fwllelika wndhersta, oc wndherstandande hetelika ælzska, tilbör at wi os siælffwe granleka ranzsako*m*, æ mi*n*nandes at ma*n*nen ær ey a*n*nat æn mwld oc aska, b*er*nard*us*, Om thu tik granleka aktar, komber tik i moth ma*n*nen nakin, wsal fatigh*er* oc söriandhe, Sörghiandhe, at han ær man, blyghia*n*des thy at han ær nakin, gratandhe thy at ha*n* ær födh*er* til yseld, til slæpan oc trældom, oc til jnghen hedh*er*, fför thy job sigh*er*, ma*n*nen födh*er* aff qwi*n*no*n*ne, m*ædh* synde*n*ne, liffw*er* lithen thima m*ædh* storom ræddogha, oc oppfylles m*ædh* manghskona dröffwilso*m* m*ædh* graat oc æ*n*gxlilso*m* hwat ær alt wart liffw*er*ne, wta*n* en slem oppbörian, Oc grötelike jngangh*er* i wærldena, liffw*er*net wansamliket, oc wtganghen faseliken, hwat höghffærdhas tha thu mwld oc aska hwilken födzla ær syndhe*n*, liffw*er*net pina, oc döö ær största yseld, m*ædh* tolke aktan oc skadilse, komber thu til gudz widh*er*kæ*n*nilse, b*er*nard*us*, swa mykyt nalkas iak oc framgar, i gudz widh*er*kæ*n*nilse, som iak triffs, oc baatnas i mi*n*s eygna skwdilse, Nw at see ællar wetha, hwat gudh ær, th*et* kan enghen m*ædh* likamlikom si*n*nom begripa, fför thy io*h*a*n*nes sigh*er* enghen ka*n* see gudh, togh sees ha*n* oc wndh*er*staas i allo*m* sino*m* creaturu*m* oc wndh*er*liko*m* gaffwo*m*, Hwat ær tha gudh, b*er*nard*us* swarar, Gudh ær en aldra wælwiliogasta dygdh, eth æw*er*deliket lyws owinskipteliket skæl,

Digitized by Google

högxta sælighet, skipandhe hughana til at sik nythia, liffwandhom görandhe sik kænna, tilskyndande sik at begæra, wtwidandhes sik at anama, oplysandes til at förwærffwa opptændandhes til kærleken, fruktsamma görandes til gangnet, styrandes til hwilo, oc ræthetena, styrkiandis til dygdhenar, sökiandis at hogxswala, opplysandes til ærona, en stadugh odödelikhet, en oppfyllande sælighet, oc stadugh tryghet, bernardus sigher, hwat ær gudh, aff huilkom alt ær, om hwilken all tingh æro, oc i huilkom alt ær, Nw mædhan i gudhi ærw all tingh, begripi thet tron som ey kan öghat see, oc troe a thæn som war ænglanna æra, oc warth för mænniskionna skuld giordher til jwdanna gab oc aatlöghe, mædh spot besmittadher, blaa i sarom, bleker i dödhenom, oc swa som spetælsker, aff allom försmadher, oc thæn ytarste ræknadher

Lanatorium est confessio vel balneum Bastwffwan ær twætterskan, som ær san oc ræth skrifftamal, til hwilka the hælga skrifft lokkar oc radher manghom lwndhom, jacobus apostolus Scrifften iddra syndher för gudhi, fför thy han ær godher oc mildher, aff sanna crifftemala *) sanna dygdher sigher hælge lære fadhren, bernardus, alla syndher förlatas i sannom skrifftamalom, Augustinus, Thet wardher nadheliket i skrifftamalom, som dödheliket war i gærninggene, Ey kwnnom wi flatlekare nidherslaas aff warom owen, æn tha wi högffærdandes honom æpthersföliom, Ey kwnnom wi oc honom alwarlekare förwinna, æn i sanna ödhmywkt ather-

*) l. *scrifftemala*

Digitized by Google

gaa til wan gudh Ey kw*n*no*m* wi oc diæffwllen hardeli-kare slaa oc sargha, æn tha wi waras syndhers saar mædh angher oc skrifftamalo*m*, ather böthom, Syndhen hwat hon ær stoor ællar lithen, aldrigh kan hon bliffwa onepsfth för gudhi, wtan hon antighia nepsses mædh angher oc skrifftamal, aff ma*n*nenom, ællar oc mædh grÿme pino aff gudhi, æn genstan oppehaldher gudh nep-stena, nar ma*n*nen rættelika anghrar oc skrifftar syndena, joha*nn*es crisostim*us*, o mæ*n*niskia thu haffwer en omil-dan oc aldra gry*m*mastan röghiara, huilken alla thina tan-ka, oc gærni*n*ga ransakar, war thy snar at förekomma han oc athertæp hans oblywgasta mwn, siælffwiliolika skriffta thina ondha gærni*n*gga, at han ey haffwi thet han tik förekasta maa, för gudz stranga dome, Skrifftamalen læker alla siæle*n*nas syndher, oc aff wranghom syndara, göra the rætwisan gudz dyrkara, oc giffwa nadhenna hopp, för thy alt wart hopp ær i skrifftamalom, oc i synde*n*na angher oc ey wtan them, syndoghom nadenna rwm, anghren ær synde*n*na nidherslagh, dygde*n*na opp-takilse, oc diæfflanna wtkörilse, hwar mer the athertæp-pa hælffwættes mwn, oc opplatha himerikes portha, ber-nardus sigher ower thæn psalmen, Confessio *est* pulchri-tudo, Sannelika hwar anghren oc skrifftamal, thær ær all fæghrindh oc all höffwsklighet, *) för thy thær aff rensas alla syndher, Oc alla godha gærni*n*gga stadhfæstas, thu kænnes oc widhergaar thina misgærni*n*gga, tha ær thin dröffdhe ande gudz tækkasta offer, Naar thu offrar gudhi hans wælgærdher, offrar thu honom loffsens offer, angh-

*) l. *höffwisklighet*

Digitized by Google

ghren ær siælenna bæsta prydilse huillen *) som rensar thæn syndogha Oc thæn rætwisa gör gudhi tækkare för thy wtan angher, oc saan skrifftamal, jæmwæl thæn rætwise, dömes wara otækker, oc syndaren alzstingx dödher, Oc thy ær syndenna angher rætwisom badhe liff oc æra ℭ Æn huilken skulu skrifftemalen wara, The skulw wara först ödhmyuk oc blyughsam, fför præsten skalt thu ödhmyuka, thina siæl bernardus, ödhmywk oc blywghsam skal wara syndenna angher i skrefftamalom mædh huilkom synden bættras, oc gudz wredhe blidhkas, Oc thy som augustinus sigher, ærffwodhe syndaren, oc gladelika twli blygdhena, för thy hon ær första delen i syndenna förlatilse, skrifftamalen skulu oc wara tæeth oc idkeliken, för thy længhe fördrögdher rækenskaper lather mykyt glöma, thy sigher gregorius, The syndh som ey affskrapas mædh skrifftemalom, aff sinom twngha, dragher hon syndaran genstan til andra, oc flere syndher, hon skal oc wara idkeliken, madhan **) skripthen sigher, at rætwis man faldher VII sinnom, opstandhe daghlika mædh angrenom, at swa som wi daghlika twam wart ænlete, aff lekamlike smitto, swa skwlum wi daghlika twa siælenna ænlete aff syndom i sannom skrifftamalom

Refectorium est temperancia, Conwenzstoffwan, thær conventet æther ær atherhald, oc skæleken matta i alle kroppsens nödhtorfft, hwat ær atherhaldh, wtan jnthe thet astwnda som til owermatto ær, i engho owergaa

*) l. *huilken* **) l. *mædhan*

Digitized by Google

mattonna lagh, Oc girinna astwndilse, böia wndher samwitzsens wk, Oc thy skal mænniskian tempra oc matta swalgzsens gyri, fför thy hænne widherstygges manzsens natur, gudh huilken engho creature gaff swa lithen mwn som mannenom, til eth tekn at liten oc matteliken skal wara hans födha oc aat litlo lather natwren sik aatnöghia, hwilken off mykyt kræster snarleka faldher i skörhet, jeronimus lath horth rættanna kræselikhet, oc rædz ey kötzsens skörhet, oc wtan swalget först borthköres, fanyttelika stridher nakor mothe alla andra kroppsens laster, Swalget lather tik glöma badhe gudhi oc sielffwan tik, som propheten sigher, the oppfylto sik mædh swalghet, oc opplysto sin hiærta, oc glömdho mik alzstingx hwat kænner en owerfflödogher til gudh, som ey kænner sik sielffwan, huilkens minne ær borthtakit, oc sinnet omwænt i darskap oc glömsko, the dyrka sin bwk för thera gudh, som paulus sigher, Theras buker ær theras gudh, oc all theras æra ær skam oc laster, för thy som augustinus sigher thet dyrkar hwar en, som han mæst ælskar Offwerflodogheten *) ær flyande, fför otaleken hænnas bristilse, hon faar aldrigh swa mykyt, at hænne æ ey nakot brister, Om hon oc faar hwat hænne lyster, tha faar hon ey swa mykyt aff hwario eno som hænne lyster, antiggia brister hænne sædhen ællar sækken, ey kan han wara wtan hwngher, hwilkom hwngren wæxser aff allo thy han seer oc astwndar, Tha bwken ær owerfuldher, antiggia dragher han til sömpn at hwila owerflödogha sækken, ællar twingar til at gaa oc spazsera, at han sækken swa

*) l. *Öffwerflödogheten*

Digitized by Google

tömer, oc gaa swa som i jækth æpther hwngren, at han bradhelika oc snart rötelika sækken ather til mathkaa math. oppfylle, oc swa wæxser æ hwngher aff swalgeno, oc aldregh mættes syndogha girin, Oc thy som gregorius sigher, swa mangha kroppsens kræselikhether wi opletom, swa mangha dödzsens stralar jnsændom wi i wara siæla Oc swa wardher at thet wi skullom tagha til lækedom oc kroppsens bærghan omwændhes honom til fördærff oc krankdom, jeronimus Manghe store oxa födhas aff litle bethe, En lithen skogher aatrekker manghom elephantis, Æn badhe haffwet oc all iordhen kwnno fylla oc ey födha en girwghan man oc frazsara, bernardus Swalgxsens kræselikhet, som nw för swa myklo ræknas aff manghom, rækker ey ower twæggi fingers breedh i halssenom, oc ey rækker thæn lwsten længher, æn gangandhe gönom thet litla rwmet, oc thærföre taker sik oppa mangher mykyt ærwode oc stora mödho Nogh wari thet at war mather wari ætheliken fförthy pepar, oc annor kostelik krydhe, the lusta smaken, oc oppwækkia skörhetena, Oc thy ærther oc bönor, gröther oc kaal, salt oc brödh, oc watn til dryk ærw ledhsam wærdzlikom manne, æn mwnkenom i dygdhom pröffwadher ærw the stoor krase, Æn tha thu tolket æther, at jngalwnd wtan tha kroppen taker sina födho, jngaledhes skal siælen sina födho förglöma, wtan æ nakot tænkia ællar höra aff gudelikx söthmas lwstelikhet, ællar aff the hælge skrifft, aff hwilke siælen födhes swa som kroppen aff lekamlike födho, oc thy skal gudz tiænare mædh tempran, oc höffwidzske matto tagha hwaria hælstz sina födho, oc ey wt widha sina begærilse ower alla handa maat, wtan swa

Digitized by Google

som höffweliket ær, renliffwis mænniskiom oc hælogom höffwis

Coquina est contricio, Sekerhwset *) ær syndenna angher, i hwilkom hwar en syndare skal koka oc sammanblanda eth confækt, ællar smörilse, swa som maria magdhalena giordhe som kallas vnguentum contricionis, Anghersens smörilse, thet skal göras oc blandas aff slemlikom oc illa loktande yrthom, huilka ympnet thy wær wæxsa, i allas wara hiærtas yrthegardhom, badhe i ordhom tankom oc syndoghom gærninggom, Hær aff sigher bernardus, Enna handa smörilse ær som sik redher siælen inwæffdh i otalekom syndhom, naar hon böriar at tænkia oc opprækna sina snödha wægha, böriandhes them næpsa oc samanstöta, i samwitzsens martara, Oc swa manghanda sinna synda illa loktandhe röther, sywdher oc wærmer, i angrande hiærtans grytho, wndher læggiandes hælffwittes ræddoghans eeldh, som synden haffwer förskullat, Oc æn tho thænna blandhning synes hardh skæmeliken oc nödhsam, i the förste oppbörian, tho wardher thæraff omsidhe eth sötasta confækt, aldra lwstelikast badhe gudhi oc hælgom ænglom, som gladias *) ower hwan en syndara, som sik omwændher, til syndabættring, fför thy bedröffwelikin ande i syndabættring ær gudhi tækkasta offer, Syndanna angher ær ey at enast gudz glædhi wtan jæmwæl hans mather, som bernardus sigher Super illud canticorum etc. han födhes i bland lilior, han badhe födher oc födhes, han födher os, mættadhe os aff

*) l. *Stekerhwset* **) l. *glædhias*

Digitized by Google

sinne andelike glædhi oc iæmwæl födhes han aff, ware andelike omwændhning, för thy min bættringh ær han*) mather, min helsa ær hans födha som sigher, mik hwngrade oc i gaffwen mik ey ætha, Mik törste oc ey gaffwen i mik drikka, Hwat törste han oppa korseno, wtan aldras wara siælahelso, han sigher oc om dauid prophetan, hwat æther iak ey asko swa som brödh, thær ower sigher bernardus I thy iak syndare ær, ær iak oc aska, oc hans mather, at iak aff honom ætzs naar han mik straffar, Naar han mik lærer, tha swælgher han mik Jak kookas, tha iak omwændhes Smæltes tha iak omskifftes, jak tilenas honom, tha iak mik honom widherliknar, Ey skwlin i thetta wndhra sigher bernardus, han badhe æther os, oc ætz aff os, om iak æther honom oc ey han mik, tha synes han i mik wara, oc ey iak ær i honom, om iak ætz aff honom, oc ey æther iak han, tha ær han i sik siælffwom, oc iak ær wtan honom, Angrande syndaranna tara, ærw ænglanna wyyn, oc gudz sötaste moster, fför thy i them ær liffsens lwkt, nadhenna smaker, förliknilsenna frögdh, atherkommande menloshetzsens **) helbrigdha, oc ens oppnyas samwitz sötme, Oc thy skal syndaren mykyt sörghia, oc söriande syndenar angra, Oc tænkiande i hwat mangha syndher han ær fallen, hwru længhe han haffwer i syndenne lighat, oc sin herra som ær badhe gudh oc skapare oc domare, diærffleka wredhgat, huilkens lagh oc budhordh, himel oc jordh oc alt thet i them ær, obrytelika halla, wtan syndaren, han allena försmar, oc sik fran honom flærkkar, oc ey aktar hans doma, som mæk-

*) l. *hans* **) l. *menlöshetzsens*

Digitized by Google

togher ær, han ow*er*delika fördöm*a* m*ædh* diæfflom, Ey ath*er* gældh*er* hans kærlek, som för hono*m* tolde dödhen a korsse*ns* galgha, skæms thy syndare, sörgh, sokka oc blygx tik haffwa försmaat thin skapara, thin kæra fadh*er* thin högsta brwdhgo*m*ma

Coqus est diuina consolacio, Stekaren ær gudz hogxswalilse, för thy han siælff*wer* hogxswalar bedröffdha oc allo*m* ow*er*giffna, som han siælff*wer* sigh*er*, til appostlanna, idhwr sorgh skal omwændhas i glædhi, jeremie, iak skal omwændha thera graat i glædhi, jak siælff*wer* skal idh*er* hogxswala, Æn hwru mykyt, th*er* swarar psalmista til, æpth*er* min*n*a dröffwilse manghfalloghet i mi*n*o hiærta, tha gladha giordhe thin hogxswalilse mi*n*a sörghiande siæl Gregori*us* æpth*er* dröffwilse*ns* byrdhe, tha mættar gudh, m*ædh* hogxswalilsens hwgnat, b*er*nard*us*, æ thæs mera war dröffwilse ökias för *cristo*, thæs mera ympnoghas i os hans hogxswalan, oc thy hwar en som wil hogxswalas aff gudhi, hans siæl skal widh*er*styggias hær i wærlde*n*ne hogxswalas, Oc sigh*er* han sidhan sakena, Memor fui dei et delectatus su*m* etc. Jak min*t*es a mi*n* gudh oc frögdadhes i mi*n*e siæl, so*m* dröffwilse ledh för mi*n*a skuld, fför thy swa som gudh ey pinar tösswar ena syndh, badhe hær oc i andre wærld, swa oc hogxswalar han jnggen *mædh* twæggehanda hoxswala*n*, som ær badhe hær i wærlde*n*ne oc swa i himerike, för thy som watnet oc eldhe*n* kw*n*no ey sa*m*man wara swa oc ey andeliken, oc wærlzlighen hogxswalan, Gregori*us* ffanyth oc til enkte dwxse ær wærdzlike*n* hogxswala*n* wtan th*et* som mere rædandes, ær eth stort hindh*er* moth

Digitized by Google

helsamlika himerikis hogxswalan, Oc thy hwar en som wil hogxswalas æwærdelika mædh gudhi, han skal fly wærdzlika hogxswalan i tæsso liffwe, Ey ær thet wndher at wærdzlik hogxswalilse, hindrar andelika hogxswalan, mædhan jæmwæl the hælgasta apposteli, aff aldra hælgasta liffwerne, ey gatho hört ællar begripit eth ordh aff sins kærasta mæstara ihesu franfærdh ællar oppfærdh til himbla, thy at the han jnnerlika ælskadho, för hwilkens skuld the oc allan wærdzliken hwgnat owergiffwit haffdho, hwat sagdhe then sötaste mæstaren Nisi ego abiero etc., wtan jak ey lekamlika gaar fran idher, tha komber ey til idher hogxswalaren som ær thæn hælge ande, som han wille sighia, wtan i afflaten mik likamlika at ælska, tha faan i ey aff andelike hogxswalan, oc thy sigher bernardus, kræseliken oc siælsyn ær gudeliken hogxswalan, oc ey komber til hans som nakra andra ælskar, hwarföre sigher psalmista, Min siæl widherstygges at hogxswalas i nakro andro, æn i tik min herre gudh, Thænne ær en godher oc kosteliken stekare, han gör alt swrt söth, Oc alt best lwstelikit, alt twnkt oc dröffweliket lææt. oc lidheliket, som han giordhe mwnkenom som för brödzsens groffheet wilde ryma clostrit, æn tha han war wtkommen för porthen oc haffde eth stykke brödh i barmen, som han wille sik til orsakt *) the sinom wenom, tha stodh för honom bæste stekaren ihesus, oc sagdhe min brodher, thu som ey gither lidhit clostersens stranga liffwerne, tænk a hwat iak ledh för thina skuld, oc læt swa opp sins hælgasta sidho saar, som war alt blodogth oc sagdhe, stik hær jn thet hardha oc groffwa brödhet thu haffwer,

*) 1. *orsækt*

Digitized by Google

thet oc alt annat som tik synes hart oc olidheliket i clostreno, skal tik wardha aldra sötast

Pistrinum est diuini panis refeccio, Bakarahuset ær gudz sacramentes gudeliken anamilse, Thu skalt wetha at trigehanda ær siælenna brödh Som ær panis lacrimarum Thet ær taranna brödh, Panis verbi dei Gudz ordz brödh, Oc liffwandes brödh, som ær gudz hælgaste likame, Aff thy förste som ær taranna brödh, sigher psalmista Mina tara wáro mik brödh badhe dagha oc nætter, han sigher oc herra gudh mætta os mædh taranna brödhe, thet ær giff oss sannan syndenna angher ¶ Aff thy andro brödheno som ær gudz ordh i prædikan oc the hælge skrifft, ær skriffwat, Ey liffwer mannen widh ensampna brödhet, wtan widher hwart thet ordh som wtgaar aff gudz mwnne, Augustinus, Swa som siælen ær kropsens liiff, tho ey oppehaldher hon kroppen wtan, lekamleken maat, swa ær gudh siælenna liff, oc tho ey widherqueker han siælena, wtan andelika födho, som ærw gudz ordh, Oc thy sagdhe siælffwer herran ihesus i læstenne, The ordh iak taladhe nw för idher the ærw andhe oc liiff, wtan andhan kan enkte liffwa likamliko liffwe Ey oc wtan gudz lærdom andelika, aff the tridhi brödheno, som ær wærdogaste gudhz likame, sigher war herre i læstenne Jak ær thet liffwandes brödhit som nidherstegh aff himerike, psalmista Mannen aat ænglanna brödh, Thetta brödhit skulum wi offta oc idkelika oc gudelika ætha oc anama, för mangha handa nyttor oc gagn, wi thær aff haffwom fförst at thet födher os oc widherqweker, Sapiencie Mædh ænglanna math fö-

Digitized by Google

dher thu tith folk, Ambrosius, O aldra clarasta brödh haffwandis i tik alzskona lwstelikhet, oc aldra smakilse söthelikhet thu som os altidh mættar, oc aldrigh i tik wanzskas, ællar nakra bristilse lidher Thetta brödhit wi takom i andeliko altarens offre, wndherstar iak oc tror fullelika wara thet samma brödhet, som aff tæs hælga andas handom bakadhes oc tilredhis, i jomffrwnna liffwe, Oc mædh pinilsens eeldhe bakadhes a korssens wnghne, hwar tha ængla brödh wart manna brödh, oc siælennas koster, bernardus A altarens bordhe ær gudh badhe mather oc mættare, gaffwa oc giffware, offret, oc thæn sik siælffwan offrar, bryllop oc bryllops herre ℭ Annor dygdh i cristi sacramento, ær at thet læker alla sotter, alzmæktogher gudh skopp lækedomen aff iordhenne, thet ær tok sin hælga likama aff iomffru maria, af adam oppfödhe, huilken allan siælenna krandom *) læker Ambrosius cristi likame ær oc andeliken lækedomber, huilken gudelika takin rensar oc læker, sik ödhmyuklika takande, Agustinus, O cristi hkame mæktogaste lækedomber, allom fulla böther giffwandhe, oc alt högffærdogh oc för bwlgith nidhertrystandhe, alt wanskeliket widherquekiande, alt onytta borthskærande, alt nytteliket bewarahdhe, alla borttappadha nadher ather hæntandhe, oc alt förwærrat oc fördærffwat atherbötandhe, cristi sacramentis brödh ær helsosamliket sywkom, huilkit gudelika tara göra ödhmyukom aldra sötast, Tridhi dygdh ær at cristi wærdogha sacrament, förlather syndher, Som iohannes sagdhe see Gudz lamb som borth taker wærldenna synder, Gregorius, Thetta offer löser thē liffwande som ærw i syndhom,

*) l. krankdom

Digitized by Google

frælser the dödha som ærw i syndenna pinom Ambrosius, synden antiggia hon förlatz, ællar giffs til, ællar aff skrapas, hon förlatz om nadhena, hon giffs til om hælgasta *crist*i blodz sacramentum ællar affskrapas om gudelikan kærlek, Swa som thet som allastadz offras ower wærldena ær en lekame, swa ær oc allastadz eth offer *crist*i, han offradhe eth sinne sik siælffwan a korsseno för alla, honom offrom wi oc nw alle gudhi fadhre, til aminnilse thæs hælgasta offers, som han sik siælffwom offradhe til aminnilse thæs hælgasta offers, som han sik siælffwom offradhe för os alla, Ey offras han för nakor sin bristilse, wtan för wan lækedom, som daghlika syndom, Pascasius papa, Æn tho alla syndher förlatas i döpilsen, togh likawæl, ather bliffwer i syndogha likamenom, syndenna opphoffs smitta, aff huilke wi daghleka fallom, tho at enast i nadhelika syndher, wtan hwilka enghen dödheliken kan liffwa, hwar före offras *crist*us daghleka för os syndarom, at han som eth sinne dödhe för os allom, oc mædh sinom dödh, wan dödh nidhersloo, han mædh sino daghliko offre, förlathe oc affskrape, i os dödzsens atherleffwor, I fiærdhe matto tilenar os thetta wærdogha sacramentet siælffwom *cristo*, hylarius, Taghnom hans hælgasta likama, oc smakadho hans hælgasto blodhe, the nytta skeer os, at wi i honom, oc han i os bliffuom Augustinus, Thetta wærdogasta sacramentum owergar alla werdoghet, oc all wærdzliken sinne triggia lwndom, fför thy thæn som offras ær en mædh fadhrenom i hymerike, oc en mædh præstenom som offrar, oc en mædh them för hwilkom han offras, Oc thy swa som fadhren kan ey sik siælffwan borth wræka, swa

Digitized by Google

oc ey sonen, som offras, oc ey thæn som offrar, för thy the ærw alle eth i guddomenom, huilken ey försmar ællar bortwræker thet hælga offret, Ey oc them för hwilkom thet wærdzskyllelika offras Mykyt goth hörom wi i tæsso capitulo, aff tæsso wærdogasto sacramento os til siæla helso

Cellarium est donorum dei memoria cum graciarum accessione, kællaren i andeliko clostre, ær gudz godhgærninga, idkeliken aminnilse, mædh jnnerlike takkan oc tiænist, Til at jnnerlika takka gudhi, radher os the hælga skrifft appostolus I allom tima loffwa oc æra gudh, Psalmista, O min siæl thu skalt wælsighna gudh, oc loffwa i hwario eno rwme, bernardus, lær at ey wara seen ælla lather at takka gudhi, lær oc synnerlika för hwaria ena gaffuo takka gudhi, Mærk görleka hwan en ræth för tik bærs antiggia i maat ællar dryk, oc laat enghen thera aff rænas gudhi, wtan wærdzskylloga tak oc syndherliket loff oc æro, Hær bywdher hælga fadhren bernardus, at wi closterfolk skolwm meer akta, widh hwan ræth os förebærs, hwat loff oc tak wi görom gudhi syndherlika för hwan thera, æn thæn lustan oc sötman wi haffwom i hwars ens rætz twggan oc swælgan Takkanna ströma the skulw ather rinna, til thet rwm thær the wtfliwtu, at the offta oc flerom sinnom maghe flyta thet ær alla tak oc æro, skwlum wi honom athergælla, aff hwilkom wi alt goth haffwom, Gregorius wærdskyllokt ær altidh takka gudhi, oc aldrigh afflata aff hans loff, för thy han aldrigh afflather aff sina wælgærdher, Agustinus hwat kwnnom wi bættre oc tækkare wændha i hoghenom,

Digitized by Google

hwat bættre framföra mædh mwnnenom, hwat hwgnelikare skriffwa mædh pænnanom, æn deo gracias, altidh sighia oc tænkkia, loff oc æra wari gudhi för alla sina wælgærdher jnkte kan thy stækkare sighias, jnkte tækkare höras jnkte högelikare wndherstas oc enkte kan nyttelikare göras Thetta wiste wæl the wærdogha frwn jomffrw maria gudz modher, som wi læsom aff hænne at hænnas plægsidher war, thænna ordhen Deo gracias, jdhkelika haffwa i sin mwn, mædh them helsande hon sina wener, oppa them lyktadhe oc hon all sin ordh oc talan, swa som mædh them alla oppwækkianhe til at loffwa gudh oc æra för alla nadher mædh hænne giordhe oc alle wærldenne ℭ I andre matto lokkar os oc manar at takka oc æra gudh thæn store skadhi wi ffam aff otækkelikhetenne, at wi ey takkom gudhi som tilbör, Augustinus Thet gudh giffwer tækkom, thet fran taker han otækkom Gregorius, han ær ey wærdher at nakot faa, som otækker ær aff fanghnom nadhom oc gaffuom, Otykken ær siælenna fiandhe, helsonna owen, brænnande wædher, borttörkandhe nadhenna kællo, miskwndenna dagh, mildhetzsens ströma, hwar oskiönioghetен ær thær haffwer nadhenenkte rwm, Æn psalmista han sigher, Gudz miskwndsamlikhet ær ower alla han *) gærningga, Thy skolom oc wi særdeles göra honom gönst tak oc kærlek, för hwaria ena hans syndherlika wælgærningh, Oc særdheles för IV som hær æptherfölia ℭ The första ær, at han os i wærldhenne warandhe, för æn wi i closter kommom, aff manghom syndom gömde oc bewaradhe, som bernardus si-

*) l. *hans*

Digitized by Google

gher, hwilken ey seer thet oppenbarlika, at swa som iak föll i mangha syndher swa haffde iak oc fallit i flere, oc groffware syndher, haffde ey alzmæktogx gudz mildhet mik aff them bewarat, Jak kænnis oc sannelika kænnis, haffde ey herran gudh mik hwlpit, min siæl haffde fallet i alla syndenna fylsko, Psalmista, haffde ey herran hwlpit mik, næstan haffdhe iak boeth i hælwithe, Oc thy hwar en som staar, han staar aff gudz nadhom, oc hwar en fallandhe kan ey siælffwer oppsta wtan honom, Annor gudz mildhet ær, at han os syndara mildelika stwndar oc bidhar til bættringh, psalmista Hec fecisti et tacui, Tolka syndher giordhe thu syndara, oc iak tigdhe, bernardus Oc herra gudh iak syndadhe, oc thu læstz thet ey see ællar wetha, Jak ey atherhyölt aff syndomen, oc thu atherhyölt aff næstenne *), Jak framdrogh i langhan tima mina wranghet, oc thu herra gudh framdrogh ower mik thina mildhet Tridhi ær at han mildelika anamar syndaren til sik mædh rættom angher atherkommande, som fadhren bewiste i them oskönlogha sonenom, som alt sith fædherne haffde skæmelika förtært, oc nödhgadis at ætha draff mædh swinom i fræmmadha landde Swa gör hwar en syndare æn nw hær i fræmadha wærldenne, hwilkom mere lyster syndenna draff oc orenlikhet, æn hymerikes fædhernislandz osighelika kræselikhet, Tolka kallar gudh til sik igææn sighiande til hwars ens syndara siæl, thu haffwer hoor giorth mædh manghom thinom ælskoghom, togh likkawæl kom ather til mik mædh angher oc rættom skrifftamalom jak wil tik kærleka ather anama til mina

*) l. *næfstenne*

Digitized by Google

kærasta brudh, hwilket han bewiste i the oppenbara syndherskonne mariam magdhalena, oc otalekom androm, bernardus, Æn tho thu syndade, oc mykyt goth förglömdhe, oc rette gudz tolomodh til wredhe, tha likkawæl ær han redhaboen at miskwnna, om thu wilt til honom atherwændha, oc wil hiölia ower alla thina syndher oc sænkia them i haffsens grwndh, Oc ey ær nakot dwal mællan syndaren, syndena angrandhe, oc gudh hona förlatande, mællan thæn som grather, oc thæn som gratandhe bönhörer, för thy han ær mildher, oc miskwndhsamber ℭ ffiærdhe gudz mildhet ær at han giffwer nadhena framdeles atherhaldande aff syndenne, bernardus, största gudz mildhetz tekn ær at ey manzsens krafftom tilliknande at aff kasta syndenna wk, aff sinom halse, för thy thæn sydena gör han ær syndenna træl, oc ey kan han frælsas, wtan aff starkasta gudz handom, Otwækande ær thet, at swa som iak fyöl i mangha, oc groffua syndher, swa haffde iak oc fallet i mangha flere oc groffware syndher, haffde ey gudz milhetz handh mik atherhallet, Dauid sigher thet samma, haffde ey gudh mik hwlpit, nalkan haffde min siæl boeth i hælffwitte för syndenna groffhet skuld, Oc thy hwar en syndare, fran syndom wændher, standhe stadugher, oc wakte sik för ather fal i syndena oc all frestilse

Cellarius est elemosinarum largicio, kællara swennen, ællar redho swennen, ær kærleka skipta almosor thærtil radher gudh siælffwer i the hælge læst, Gömen idhra almosor i fatika manna sköth, oc han skal bidhia til gudh för idher, waren miskwnsamme, som idhar

Digitized by Google

fadher i himerike ær, giffwin oc idher skal giffwas propheten, bryth them fatika tith brödh tak them fatikka i tith hws, naar thu seer them nakna giff them klædhen oc försma ey han som ær tith köt oc thin brodher, Crisostimus Almosan söndherlöser syndenna bandh, bort ælter mörket *), wtslækker hælffwittes eeldh, dræper madhkana, wtkörer thannanna gnislan, fför hænne oplathas himerikes porta, hænne jngangande swa som mæktogh drotning, jngen wæktare, jngen porta hallare, törs hænne aatsporia **), haa est thu ællar hwadhan, wtan alla himerikes borgara gaa gladhelika mothe hænne, Nw mædhan allom bywdhz at brytha sith brödh them fatikka, Tho byudz thetta enkannelika, giffwin almoso them som handhamællan haffwa ihesu cristi arff, thet ær rænthe oc oppehelle aff the hælga kyrkio, ællar i closter aff gudz wena almoso, Oc thy bödh gudh siælffwer petro, första kirkionna hirdha, thu skalt födha min faar, trem sinnom saghe ***) han the ordhen til eth tekn, at han skulle födha gudz almogha treem lwndhom ællar mædh triggia handha födho, som ær mædh gudelikom bönom, mædh goth æptherdöme, oc thæn fatikka mædh hiffsens bærghan, Æn thy wær thet lydha ey alle ewangelio, hwat war herre bywdher, bernardus sigher The nakna ropa, the hwngroghe klagha ower the rika, tha wi fatighe twinggoms aff frost oc hwngher, hwat gören i mædh swa mangha klædhe parom, swa kostehkom fodhrom, alla idhra asa oc stængher hænghia fwlla mædh owerflödoghom klædhom, aff os rænen i thet idher ær til owerlöpes, oc

*) l. *mörkret* **) l. *aatspöria* ***) l. *sagdhe*

Digitized by Google

wi fatighe gudz arffwingga förgams af nödhenne, The rika finna nogh i huilko the lwstas, Æn ey finna the fatighe i hwilko the magho oppehallas, oc aff nödh ræddas Appostolus, Thæn som til altaret tiænar, han skal oc födhas *) altarans rento, bernardus, Tilwnnes aff gudhi om thu skæleka tiænar altareno, at thu aff altareno skwli oppehallas, ey thær aff högffærdandhes, ey thær aff skörleka, ællar öffwerflödelika liffwa, Ey ridha mædh förgyltom betzlom, Ey gaa mædh gulslingadhom skiortom Ey byggia tik stoor oc kostelik palacia, Hwarföre hwat hælstz thu aff altarans ællar kyrkionna rentho tik samman sankar, ower thina skæleka födho, oc matteliken klædhebonat thet ær ey tith, thet ær rooff oc styldh Ambrosius, Om thu ey födher thæn fatikka tha dræper thu han, för thy lika stor syndh ær aff androm roffwa **), thet han haffwer ællar them fatikka neka thet han widhertorff, Thet ær hwngrogha manna mather thu röther i owerlopp, nakwdha manna klædhe som thu i kistom læser, oc a stanghom hængher, Thet gul oc pæningga thu læser i skrinom, ællar graffwer i iordhena ær fatigha fangha atherlösilse, oc kranka widherquekilse, swa mangha röffwar thu oc ræner, som thu matte hiælpa æn thu wille, Ey ær stor aatskilnadher, hwat thu siælffwer giffwer dödzsens saar thinom iæmcristne, ællar ey thet förtaker hwar thu förmath, fför thy han dræper thæn hwngrogha, som ey hans hwngher wnsæther tha han tæs förma, Æn thy wær, ffaa ærw the, som thænna ordh wilia sköta, ællar akta, ællar oc thet appostolus paulus sigher Tha wi haff-

*) suppl. *aff* **) l. *röffwa*

Digitized by Google

lathom os thær atnöghia, oc alt thet thær ower ær, thet tilbör fatighom, mædh cristi blodhe atherlöstom bernardus sigher aff skörom oc högfærdoghom klærkom, the latas wara cristi tiænara oc tho tiæna the antikristo, the gaa hærleka prydhe, aff ihesu cristi arffwe, hwilkom the jnghen hedher göra i lösom sidhom liknas the hörrom, i klædhebonadhenom skæmdegastom, konwngom oc riddarom i förgyltom betzlom, skinandhe sadhlom oc sporom, oc gulslingadhom skiortom, i silff bullom, oc storom drykkekarom oc gestebudhum, oc langhom bordhsætom, i tolko förtæris nw cristi arff, oc kyrkionna ræntha, oc fatighe the swælta, hwilkom thet tilhörer

Infirmaria est compassio, Sywkahwset ær san warkwnnan ower annars ysældh Appostolus huilken hælstz ær sywker ællar dröffdher, swa at iak ey sywknar oc dröffwis mædh honom, huilken wardher skæmdher oc iak ey brindher, oc radher han framdeles hwar en aff idher bæri annars byrdhe, oc swa oppfyllen i gudz lagh, Til hwilkit os oc manar natwrleken lagh, för thy som appostolus sigher, wi ærom alle samlimme til eth hwffudh som ær cristus hans lymer ær hwar en cristen mænniskia, oc swa ærom wi alle cristne en kropper, wndher hwffudhet som ær ihesus cristus, i enne almennelike hælge kirkio, sammanbwndhne i enne tro, i eth hopp i en kærlek, oc i enne nödzsens wndhsætningh at swa som om nakor lymber i likamenom lidher nakra nödh, alle andhre lymme samsörghia oc warkwnna honom, Om öghonen ællar föthrena wardha för lame, hwat ey wngeller thet oc sörghe aldher kroppen, swa skulum oc wi sam-

Digitized by Google

sörgia, oc wrkwnna *) ower wan iæmcristen i hwat hælzt nödh honom kan hændha Oc samglædhias mædh honom i hans wælfærdher, som appostolus radher Glædhins mædh the i glædhi ærw, oc sörghen mædh them som sörghia, Tha wi swa görom offrom wi gudhi then tækkasta smörilse, som maria magdalena honom offradhe, mædh huilkom hon smordhe allan hans likama Doctores the sighia, at maria magdalena offradhe triggia handa smörilse fförst aff hiærtans angher, Annan aff andans gudelikhet, Tridhi aff gærningenna mildhet, fförsta smörilse war hwas oc sargadhe siælena i syndenna anghre, Then andre tempradhe oc linadhe wærken mædh nadhenna hoppe, Then tridhi heladhe oc wærken borth kördhe, mædh sannom gudz kærleke, Then första smörilsen blandas aff syndenna aminnilse, oc gywtas oppa wars herra föther tha syndaren ligher för them oc tigher hans miksswndh, Then andra blandas aff gudz godhgærningga idkeliken aminnilse, thær smör mannen mædh cristi hwffudh, Then tridhi som ær mildhetzsens smörilse the smöria alla lymena, tha mannen sik förbarmar ower alla sins iæmcristins ysældh, tha smör han oc allan cristi likama, Aff thenna smörilse sigher, bernardus Thenna tridhi smörilsen æra helsan moth alla sotter, ower all annor smörilse oc lækedoma, fför thy hon ensamnen aat rækker allom cristi licama, mædh hwilkom han smordhes dödher oc liffwandes, Twa likama haffwer war herre ihesus cristus, En huilken han togh ællar anamadhe aff iomffrunna liffwe, Annan som ær the hælga kirkia som ærw

*) forsitan mendum scribæ: l. *warkwnna?*

Digitized by Google

cristna manna siæla, oc thenna haffwer han kærare ffor huilkom han gaff then första likamen i dödhen oc otaleka pinor nar han nelgdhes widh korsset, tilfögdhes ilgærningis mannom, oc mædh smælekasta dödh dræpin

Infirmarius est paciencia, Tholomodhet ryktar the sywka, Sant tholomodh, ær en blidh oc sigherliken lidilse, alla genwærdogha tingha, som aff androm kwnnom tillæggias, huilket os mykyt ær nyttogth oc widhertorfftelikit, ffor thy som appostolus sigher, Alle the som mildeligha wilia liffwa i cristo, the skulu lidha mothegang ¶ Nw som gregorius sigher Then ær sannelika twlugher som mædh genwærdoghet twinghas oc tho ey böghis ællar brytz, aff sins hogx rætte stadughet, Tha wardher war fiande diæfflen rættelika wnnen, nar war hogher i blandh hans frestilse, ather hyöltz aff alle samtykkilse, oc aff allom likamans lustom, oc i blandh iæmcristens orætta retilse hoghen gömes aff haat oc affwndh Oc i blandh nepsilse aff genkorran Særdeles stridh oc lidilse, lidher mænniskian aff diæfflenom, Særdeles aff sinom iæmcristne, oc særdeles aff gudhi, Oc för thy sigher gregorius, Margahanda frestilse lidher rætwis mænniskia i tässo liffwe, aff diæfflenom idkeliken frestilse, hwilkom wi skolom manlika mothestaa, Thet wi lidhom aff warom jæmcristna, skolom wi manleka toola Æn thet wi lidhom aff gudhi skwlom wi mædh taak, oc wtan genkorran gladhelika lidha, Diæfflen frestar för thy idkelika, at han os ledhe oc draghi i mothestandilsens leedho, at wi omsidher i othelomode os nidherkasta i hans snaror, Æn latzlikare winnom wi honom, æn han os, oss wi sielff-

we wiliom, Som gregorius sigher, swa ömer oc wanmaktogher ær war owen dyæfflen, at han enghen förmaa owerwinna wtan thæn sik siælffwiliandes sik winna lather, Crissostimus, Stark oc owinneliken synes wara diæffwlsens föresaat, mædh thet första, Æn huilken hona manleka lidher, oc amothe honom stridher, genstan swaknar hans makt, oc æ wardher han thæs ömare, hwru offtare han wardher owerwnnin, dyæfflsens frestilse ærw os nyttogh i manghanda matto, fförst at han bewarar alla dygdher, oc alt thet goth ær i warom siælom, Thy badh hælge propheten dauid, pröffwa mik herra gudh, oc fresta mik, bræn badhe mith hiærta oc mina lændher mædh dröffwilsens eeldhe, huilket som gregorius sigher haffde propheten jngaledhes sakt ællar bedit, om han haffde ey witit sik triffwas i dröffwilsom, Naar lastenar oc syndenar os fresta, tha stadhfæsta the oc ödhmyuka i os siælennar dygdher, annars ware bættre jnga dygdher haffwa, æn aff dygdhom högffærdhas, Oc thy sigher appostolus, Oppa thet at gudz oppenbarilse storhet mik ey ophöge i högffærdh, ær mik giffwin aff gudhi diæffwlsens ængil til frestara, som ær mins likamas genwærdha, at han skwli mik kinhæsta thær ower sigher gregorius, Naar wi frestoms jnnan til, Tha gör thet gudz mildelika föresyn i os, at wi ey skulum opphöias aff them dygdhom gudh haffwer os giffwit, Tha bewarom wi wæl jnnantil nar wi aff gudz tillathe, lidhelika frestoms wtantil, Nw aff warom eygnom syndom, oc nw aff annars oretha dröffwilsom Ey fulkompnas ythra frestilsen, nar jndre stadugheten dragher opp hoghen til gudhz, oc ey opphögia os the jndre tankana i högffærdhena, naar ytre frestilsen os ödhmiu-

Digitized by Google

wom wars kropps födho, oc klædhen til at hölia kroppen, kar, swa nymmom wi aff gudz tillathe, i jndre ganghneno hwat wi taghom aff gudhi, oc i ythre bristilse hwat wi ærom siælffwe, I andre motto redho os frestilse æwerdelika krōno, för thy swa optha wi staam mothe them, swa offta winnom wi, oc swa offtha wi winnom, swa offta wi kronoms, Som iohannes sigher in apocälipsi, them som winna sin frestilse, wil iak giffwa liffsens krono, bernardus, O hwat rætta oc lustelika ærw gudz doma, fför thy thæn högffærdogha hammar slagharen som ær diæffwllen, owetandhes smidhar han æwerdelika kronor, alla os frestande, oc wndher os alla fallande för thy swa offta wi stam moth honom, swa offta winnom wi honom, glædhiom ænglana, oc æroml gudh huilken os hiælper at wi skolom winna, han bidhar swa länghe wi stridhom, han opplyfter os tha wi fallom, oc kronar Tha wi winnom, I swa matto hwar en frestilse ællar genwærdha, hwat hældher hon komber aff gudhi, ællar aff warom jæmcristne, ær os marghfallelika nyttogh, fförst at hon twinghar os at minnas oc tænkkia a gudh, psalmista Naar han them drap oc plaghade i öknet, tha sökto the honom, Gregorius, Thy gör gudh hær sinom wtwaldom wenom trangha wægha, at the ey hær skulu lostas oc glöma æwerdeliken hymerikis lwsta, I andre matto ærw the eth aldra wissasta gudz kærlekx tekn, Apocalipsis, Them iak ælskar them nepser iak oc straffar, Appostolus, huilken ær swa tækker sön at fadhren han ey næpser, Augustinus, Æst thu wndhantaghen aff dröffwilsens pinom, tha æst oc thu wtskuthin aff gudz barnom, Ey skwlum wi haffua wrankt hiærta, ællar barna-

Digitized by Google

læthe, at nakor skuli sighia, Mera ælskar min fadher, min brodher æn mik, honom lather han göra oc liffua, som han wil, ællar som honom tækkes, æn iak, om iak röre mik aff eno rwme mothe hans wilia, faar iak badhe hwgh oc slagh, Ey swa, thu skalt hældher glædhias wndher fadhersens næpst, för thy han atherhaldher tik æwærdeliket arff, Æn them spar han hær timelika, huilka han fördömer æwærdelika, Oc enghen plaghar gudh tösswar, badhe hær hyzsek, wt wæl thy hær plaghas tymelika, at han tik spari æwerdelika, Som ieronimus sigher Hic seca hic vre etc. O herra gudh hær skær hær bræn, at thu mik spar æwerdeligha, bernardus, Ey ær wndher, at herran gudh hær plaghar sina söner, huilka han wtwæl til æwerdelika æronna arffwingha, Oc thy skal enghen rædhas at næfsas, wtan hældher at han ey miste thet æwigha arffwit, Gregorius, jætte ey gudh them arffwit som han hær næpser, sannelika tha lærdhe han oc ey them som söner, wtan, wtwroke fran sik om doma dagh, som fræmadha træla

Ambitus est quinque sensuum captiuacio

Omgangane i andeliko clostre ær at styra oc atherhalla sin fæm sinne, aff alle olofflike aakt oc gærningh, fförst synena aff olofflike syn, jeronimus Mith ögha haffwer röffwat oc rænt mina siæl, Dödhen haffwer jngangit gönom war windhöghon, som ærw öghonen, Thetta synneth haffdhe job, fanghat oc atherhallit, som sagdhe, iak haffwer saat fridh minom öghom, at iak ey skuli tænkia oppa nakra iomffru ællar qwinno, hær ower sigher glosa, Synenne æptherfölgher tanken, Tankanom lusten, lusta-

Digitized by Google

nom samtykkylsen, samtykkionne gærningen, gerningenne wanin, wananom nödhen at mannen tha nödhgas at synda ower sina makt, Nödhenne æptherfölgher wanhoppet, wanhoppet æwerdeliken fördömilse, See hwru dödhen gaar gönom thin fönster som tilförandha sagdhes, jeronimus, Skodha ey flatzlika qwinno ænlite, fför thy, bradhelika sændher hon i tik dödzsens skoot Dominus in ewangelio, Hwar en som skodhar quinno til at begara *) hænne, han haffwer nw hoor giorth i sino hiærta, hær ower sigher jeronimus, Swa grofflika syndar præsten ællar nwnnan, astwndande ællar wiliandes, som lekmannen gærninggena fulkomnandhes, bernardus, tagh bort fran ythra öghomen, thet the lwstas at see, oc aff siælenna öghom thet the mæst ælska, för thy enkte opptændhes swa snarleka som ælzskoghen, hælzth jnnantil i resoghom mænniskiom, öronen skulu fanghas oc franwændhas aff alle onyttelike faffængha, oc syndelike talan för thy wi skulum göra rakenskap *) för gudz strangha dom, aff hwario faffængha ordhe ffafænkt ær hwart thet ordh som ey ær til nytto, antiggia honom som talar ællar them som ahöra, Særdeles skal man öronnen göma för bakmaal oc bakdantan, ffor thy bernardus sigher, Thet öra som gærna höre bakmaal, oc the twngha som gærna talar, diæfflen sither i them, oc han regerar them badha, jeronimus, Ey bör tik gærna höra annars wanffrægdh i baktalan, fför thy æpther natwrleken laagh, lyster tik ey gærna thet höra om tik aff androm Oc thy gyri enghen androm thet han ey will lidha aff honom,

*) l. *begæra* **) l. *rækenskap*

Digitized by Google

Ower alt skulu öronen atherhallas, fran alla skamelike sköre oc ohöffwdzlike talan, aldrigh lustas tith öra i nakre blyghelike ællar skæmelike talan, för thy oblywgh talan hon smittar badhe mænniskionna hogh oc siæl, oc snarleka görs thet som gærna höres, Mwnnen ær oc atherhallande, aff alle fafænghe talan för thy som war herre sigher in ewangelio, wi skolum göra grannan rækenskap aff hwario eno faffængho ordhe för hans stranga dome, faffænkt ær hwar thet ordh som engen nytta ællar gagn ær, Item skal munnen atherhallas aff alt skualdher, thet köök oc löghe aff komber, tolket i lekmanz mwnne ær stoor syndh, Æn i præsta, mwnkka oc nwnno mwnne, ær thet gab oc gudz hædilse, som bernardus sigher, som idkelika taka hælgan gudz likama, oc thy ærw thera mwnna wars herra graffwa, wee ær them oc wardher som smitta hans graffwa, thet ær at tagha hans hælga lekama i tolka orena mwnna, Item ær mwnnen atherhallande aff alle lygn, antiggia i kalze ællar aff alffwara, för thy thæn mwnnen som lywgher han dræper siælena, för thy at lywgaren ær diæffwlsens son, oc æptherföliare, huilken som först oppfan lygnena, oc thy kallas han oc ær fadher til alla lygn Item ær mwnnen atherhallandes aff alle bakdantan som förra sagdhes oc thy war budhit i gambla tæstamentet, thu skal ey banna thæn döffwa, Glosa, han bannar thæn döffwa som bakdantar oc förtalar thæn som ey ær nærstadder, bernardus sigher, Sannelika bakdantarens twnga ær træggiat swærdh, thy at hon dræper try i sændher, badhe sik siælffwan, oc thæn ahörer, swa oc thæn han

Digitized by Google

skæmer, belywgher ællar wanfrægdhar, oc thy liknas bakdantarens oc ordhförarens twnga, widh thet spywt, som wars herra ihesu likame gönomstak, oc söndherspleet a korseno, oc ær the twngan wærre, för thy ihesu likame war tha dödher, Æn en förbannat bakdantaras twngha dræper, aatskel oc söndherslither hans liffwandes likama oc lymmer som ærw cristna mænniskior, hon ær oc wærre æn tornkronan ællar spikana, huilka jwdhana jnfæsto i ihesu cristi likama, haffde ey herran ihesus mera ælskat endrakt oc kærlek i tæssom sinom likama som wi ærom, ey haffde han giffwit i dödhen sin hælga likama a korssens galgha, En förbannat twngha hon dræper, oc wtslækker kærleken, i allom them hona höra, oc thær ower iæmwæl alla them som thet förbannadha wanfrægdilsanna ordh ællar lywdh sidhan tilföres, en ær thæn som talar, oc eth ordhet som framföres, Æn thet ena ordhet i eno öghnabliki, benibbar oc förgiffwer, allas thera öron som ahöra oc siælena dræper, thet ær thet förbannadha skatith som dauid prophetes bidher sik bewaras före som flygher om daghana, oc iæmwæl wandrar om nætrena tha han soffwer som skæmdher oc bakdantadher wardher, bernardus, hwat aatskilnadher ær mællan bakdantaran oc thæn honom gærna hörer, kan iak ey sighia, wtan thet sigher iak för sanno, at diæffullen ægher oc regerar them badha jeronimus, Om thu gladhelika hörer bakdantaran, tha giffwer thu honom æmpne, oc æggiar til syndenna, oc tik siælffwan bepliktar til pinona, Æn om thu fra wændher tik honom oc teer honom oblit ænlete, tha lærer han mædh skam thet ey tala som jnghen wil höra

Digitized by Google

℣ Hwru man skal styra oc atherhalla smaken, sigher agustinus fastan oc matta i maath oc dryk, the rensa haghen, ophögia sinnen, likamen andanom, oc gör eth angrande hiærta, huilket gudh jngaledhes försmaar, aff tæsso sinneno sagdhes ytherlikare til förandha jn capitulo de temperancia scilicet jn refectorio ℣ ffæmte sinnet som tactus, hannan, ællar hanteringh, hon ær atherhallande oc styrande aff allo thy som blöth oc owerflödelikit ær, badhe i ganghklædhom oc sænghaklædhom, ware ey syndh i them, tha prisadhe ey herran gudh sanctum iohannem baptistam i sino hælgo ewangelio, aff klædhabonatzsens stranghet, sigher herran gudh thær æpther mangha hans andra dygdher til jwdanna, hwat kommen i at sökia i iohanne, mannen i blothom klædhom klæddan Ney sagdhe herra, the som blötlika klædhas finnas i konungha gardhom oc ey i öknom ællar i rættom clostrom

Circuitor claustri est visitacio et frequens consideratio sui ipsius, Clostersens wæktare som gaar kring om clostret, ær at hwar söke oc idkelika ransaki sik siælffwan, Thær aff sigher, augustinus, Enkte ær, huilket hwar en skal swa granlika tænkia oc offta som aat sin öghon, oc ey oppa sik siælffwan sæthia, lære kænna sik siælffwan, sik siælffwan ransaka, sik sökia, sik finna, oc hwat honom i sik mistækkes thet affskrapi oc dræpi, oc hwat honom tækkes thet jnsæti thet plante Johannes crisostomus Naar thu tik læggher i thina sængh, oc ær i thinne rolikhet, athskildher fran allo banghe oc stim, tha för æn thu sompnar, taak för tik thins samwitz

Digitized by Google

book oc tænk a thina syndher, hwat hælst thu owerfarit oc syndat haffwer om daghen, badhe i tankom, ordhom oc gerninggom, bernardus, Gudz barn oc söner skulu granleka tilsee hwat them brister, hwru the batha oc framgaa i godho, oc i hwat stadh the see sik daglika synda, akta cristen mænniskia hwat thu gör thet görande ær, oc förwara at thu iblandh thina godha gærningga, ey blandhe nakra syndh, ællar ondha gærningga, Om thu thet godha thu gör ffwlkompnar, mædh swa store gudelikhet som tilbör, Om thu annars goth swa ælzskar som tith eghit, oc swa straffar thina eygna laster swa som annars, allas tingas aakt oc atwakt skal aff tik siælffwom oppbörias, oc i tik siælffwom ændhas, för thy hon styrer thina begæran, hon næpser brothen, sammanfögher sidhwæniona, ryktar liffwernet oc skikkar, rensar hoghen, oc a thet sista giffwer tik weth oc wiisdom, badhe andelika tingha oc werdzlika, Seneca, tik tilbör at ranzsaka tik siælffwan, för æn thu tilbindher tik at straffa nakon annan

Capitulum est rectitudo iusticie iudicare, corripere, Capitulum ær mædh sanno rætwiso döma oc næpsa, fförst sik oc sidhan andra, swa at hwar en godh closter mænniskia, all sin broth næpser oc styre siælffwer, mædh wærdzskylloghe plikt, Swa som paulus sigher, Dömom wi os siælffwe oc næffsom, tha wardhom wi ey dömdhe aff gudhi Annars skeer twært amoth, at alt thet ondha wi förglömom oc owerseem, thet næpses oc rættes i hans stranga döme *), i huilkom ey minzsta godh-

*) l. *dome*

Digitized by Google

gærningen bliffwer olönt, oc minzsta syndhen onepst, bernardus O hwat sæl domer ær at mannen dömer sik siælffwan, thy at han gömer oc höl mannen för gudz dome, oc thy wil iak mik siælffwer döma, æn för honom som stranglika dömer, hwarföre skal iak granleka ranzsaka alla mina wægha, oc alla mina gærninga, at han som ranzsakande ær ierwsalem mædh brænnande lyktom, nakot i mik finna onepst oc oranzsakat, Æn ey haffwer iak mik granleka ransakat, om iak ey æ nakot findher som bættras skal oc böthas, för thy rædhandes ær domaren oc ranzsakaren huilken siælffwer oc alle hans æmbetes mæn fulle ærw mædh öghom badhe baak oc före, badhe wtan oc jnnan ℭ wee ær mik tha alla mina syndher, gærninga, oc minzsta tankana fölia mik för gudz dom, oc ropa ower mik hæmpdh thy at iak ey ower them hæmdes, Seneca, Thet mæsta thu förmaat skalt thu tik siælffwan straffa, oc i allom thinom doom, skalt thu först ower tik haffwa röghiarans ællar aklagharans æmbethe, Sidhan thær næst domarens som döma oc næpsa skal hwaria syndh, oc yterst bidhiarens som bidher oc tiggher nadher aff gudhi, Agustinus, wi skulum nepsa, æn först os siælffwa, thu wil nepsa thin brodher æn thu brotliken ær tik siælffwom næpst, oc thy neps först tik siælffwan, för thy skrefften sigher, hwar en rætwis rögher först sik siælffwan, glosa, Thær ower hwar en rætwis man, han först ransakar oc straffwar sik siælffwan, oc aff sik siælffwom lærer han mildelika andra nepsa, jn vitas patrum sagdhe en hælogher fadher, största dygdh i mwnkenom ær altidh fresta sik siælffwan, wilt thu herras ower andra lær wæl skikka thit eghit liffwerne sammanföghia thina

Digitized by Google

sidher, tik siælffwan döma, tik först siælffwan röghia offta fördöma, oc engaledhes onæpstan lata, för thy næstlösan *) ær glömskonna barn, owanans modher, oblywghetenna rooth oc syndherna födherska, för thy næpstlösan födher diærffhetena, diærffheten syndena, thy skal rætwisan sitia domen, för hænne skal staa brotlika samwethet sik siælfft röghiande, enghen dömer tik trolekare æn thu, fför thy tik ælzskar enghen meer æn thu siælffwer, oc thy ær tik enghen næmere, at förwærffwa tik æwerdelika helso æn thu thins eyghens modhers son, som ær hullast aat tik siælffwom

Visitacio est extremi jwdicii districta examinacio, wisitheran som biskoppen gör i clostreno, ær ythersta domsens strangasta ransakan, aff huilke siælffwer wisitator sigher jn apocalipsi See iak komber snarleka, oc min atherlön ærw mædh mik atherlöna hwariom enom æpther sinne förskullan, judas in canonica sua, see herren komber mædh otalika tusanda hælgom mannom, at göra oc halla domen, Thænna wisiteran ær rædheliken for Ill tingh, fförst för domarans grymhet, huilken oc mæst synes trem lwndhom som ær i hans ænleth, i röstenne oc i gærningenne, I ænletheno ær han rædheliken, appocalipsis, hans öghon ærw swa som loghande eldher, oc aff hans mwnne wtgaar swærdh, hwast a badha sidhor, han ær oc rædheliken i röstenne, hans læpa ærw fulla mædh wredhe, oc hans twngha swa som eeldher, alt förnötandhe, han ær oc rædheliken i germingenne, för thy han spar tha enghom, ey sina kærasta söner som han kærleka atherlöste mædh sino dyro blodhe, huilka han

*) l. *næpstlösan*

tha kastar i æwerdeliken eeldh, oc thy som skriffwas skal han komma til domen, i rödhblodoghom klædhom som han gik rödher oc blodoghers aldhers til korssens galga, tha skal han oc the syndarom korsset spywtet oc spikana som gönom stwngo hans lekama, at the ey skulw kwnna neka at han ær ey thæn samme som the drapo, Tha som gregorius sigher, wildhe hældher syndaren tusandh faaldh æwerdelika brinna i helwitis logha, æn oppenbaras för wredha domarans ænlete, Som job han sigher, hwar giffwer mik thet, at thu gömde mik oc holdhe nidhre i hælwitte swa længhe thin wredhe owerstodhe i tilkommandhe dome ¶ I andre matto ær han rædheliken, för thy thær oppenbaras för allom allas wara syndher oc skam, propheten sigher, jak skal oppenbara thin blygelika tingh, bernardus, wee ær mik wslom, naar thæn domadaghen komber oc the bökerna öpnas, i hwilkom alla mina tanka, astwndan oc gærninga, herranom nærwarandhe, wardha oppræknadha, Tercio ær han rædheliken, fför thy thær skulu dömas oc ransakas, alla wara gærninga, badhe ondha oc godha, i triggehanda matto, fförst om i them finz nakor skrymptan, Annantidh om thær finz nakor bristilse, Tridhia tidh nakor rörilse, Thy sigher anselmus mith liffwerne förfærar mik, nar iak thet granleka ransakar, för thy iak findher thær æ nakra bristilse, Oc thy om thær finz nakor frukt ællar nyttoghet hon ær antiggia skrympteliken ællar ofulkomliken, ællar mædh allo rwtin oc fördærffwat, swa at hon engaledhes kan fullelika gudhi tækkias, thy sagdhe job, Jak blyghis alla mina gerninga, Agustinus sigher om syndaren O thu syndare, törth oc wisit træ, til enkte nyttokt, wtan wær-

Digitized by Google

dogth at kastas i æwærdeliken eldh at brinna, hwat kant thu swara i thæn stranga daghen tha som aff tik kræffs jn til minzsta öghnabliket. ℭ Aller thæn time tik ær förlænther at liffwa, thær skal dömas hwat hælstz onyttoght oc faffænkt finz i allom thinom forom, ordhom oc gærninggom, jn til ythersta oc minzsta tankan, hwilken thu ey giordhe gudhi tækkan ℭ ffiærdha tidh ær the wisitacio nadheliken, för thy thær rögher syndaren, hwarth eth creatur som salomon sigher, han hwæsser hwarth eth creatur til at hæmpnas, ower syndaren, oc all wærlden skal stridha mothe honom, johannes crysostimus I thæn daghen kwnnom wi enkte swara nar badhe hymeldh oc iordh eldh oc watn sol oc mane, dagh oc nath, oc ower alt all wærlden, sta oc witna moth os, om wara syndher ℭ Nw om the alle wildo tighia, togh likka wæl alla wara tanka oc gærningga, besyndherlika hwar widh sik, staa för war öghon, rögiande os för gudz stranga dome, bernardus Tha finnas nogh mangh witne moth os syndarom, oc owerseddom allom androm gudz godhgærninggom, kræffs aff os aldher thæn mather wi æthom, aldher thæn time wi liffwom, oc ower alt kræffs aff os thæn himmelske fadhren sins sons dyrasta blodh som han wtgöth för syndenar, tha skal sighias til honom, gör skæl oc rækenskap för tik, aff hwario, sigher bernardus, giff swar, aff allom natwrlikom gaffwom som thu haffwer spilt, oc onyttelika nytiat, aff alla nadher som thu haffwer förtappat, aff allo wærdzliko godho som thu illa affladhe, oc wærre oc oskaleka *) förtærdhe aff æronne i himeri-

*) l. *oskæleka*

Digitized by Google

ke, huilka thu ey tik förwærwadhe ¶ ffæmtatidh ær hon rædheliken, för thy thær ær domaren wtan miskundh, oc obögheliken, som salomon sigher, domarens ilzska oc wredhe spar jnghom, i them daghenom, oc jngens bön tagher han tha, för thy iomffru maria alla hælga ængla, oc alt hymerikes hørskap, kwnno tho ey rædda ællar frælsa en syndara, som sik ey haffwer förlikat tilföranda, fför thy sigher jeronimus, Domodaxsens dröffwilse oc syndaranna plaghor, gitta ey seet, ællar lidhit, sool ællar mana, stiærnor ællar nakor himeltekn, wtan wndhandragha sith sken, oc clarhet, tha hwariom syndara skal athergællas æpther hans förskullan, tha the skulu höra thæn rædhelika tordönen Ite maledicti in ignem eternum, Ganghen i förbannadhe i ævverdeliken eldh, O hwat faa ordh, oc hwru mykyt onth them æptherfölgher ¶ fförst borth wrækilsen mædh största wredhe i thy ordheno jte, ganghen, Thet andra ær ævverdeliken förbannilse, Tridhi pinonnas lidheliken beskhet i ævverdelikom eldhe ¶ ffiærdha pinonnas ævverdelikhet, Oc thet fæmta olideliken diæfflanna grymhet, Tæssom ordhom sagdhom, ær enkte dwal ællar frælse, wtan i eno ögnobliki skilia hælga ængla fran godhom the ondha, oc nidhersændha the *) i brænnandhe hælwittes wgn oc pinor, Tha nidherfara the i enom pwnkt til ævverdelika ysældh hwngher oc törst, som hær haffwa framlidhit sina dagha i kræselikhet, oc allom kropsens lusta, oc thy sigher bernardus O kæraste brödher sæthen thæn daghen för idher öghon, och hwat hælst hær synes twnkt oc olidhelikit, thet lætnar alt samman, O sötaste ihesu hær giff nepstena, oc thær nadhena

*) l. *them*

Digitized by Google

Carcer est abissus infernalis, Proban ællar mörkestwffuan i andeliko clostre, ær hælffwittes dywpasta kwla, hwar diæffla oc förbannadha siæla skulu æwerdelika pinas, Apocalipsis, diæfflen wart nidhersændher i kwlona, i hwilka som job sigher, ær aldrigh nakor hwila, oc aldrigh nakot hopp at tædhan frælsas, wtan wsla siælar som thet förskulla, skwlu thær æwerdelika pinas Oc ær thær syndenna pina æwerdeliken æn tho at synden war stakkot oc timmeliken, fför mangha saker skuld fförst för thy at mannen syndar i sinne ewighet, som ær i allo sino liffwerne thy skal han æwerdelika pinas i gudz ewighet ℭ Annantidh för thy at syndhen görs moth hans bodh, som ær æwærdeliken, thy skal oc syndarans pina wara æwærdeliken, ℭ Tridhia tidh thy at mannen ower giffwer oc förlather om syndena, thet godha han skulle æwærdelika nywtha, oc wille gærna om han förmatte, æwærdelika i hænne lustas, oc thy tilbör honom, för thæn ondha wilian oc lustan æwærdelika pinas ℭ ffiærdha tidh thy at fördömdha siæla ærw swa ilherdzska wordhna i ondho för æn the skilias fran kroppen, at the aldrigh kwnno ællar wilia nakon angher haffua för sina syndher, thy minskar gudh aldrigh pinona som thær aff skriffwas Apocalipsis, The giordho aldrigh nakra both, ællar bættringh, för the ondha gærningga I thænna probona, som ær hælffwittes kula, ærw pinona omskifftelika fför thy i enom eelle brindher annar mindhre oc annar mere, fför thy hær i warom eldhe brindher mindhre en skæff ællar lithen stikka, æn en tiokker ællar stor stokker, Isaie, Ey ær bortho i the æwærdelika fördömilsenne pinanna skikkan, æller mattan, wtan hwar en skal thær

pinas æpther sinne förskullan Gregorius, swa som i hymmelska fadhers hwse, ærw mangh hwilo rwm, æpther dygdhenna marghfalloghet, Swa oc i pinonna rwmom pinas hwar en æpther syndenna omskifftelikhet, hwariom enom lym i mænniskionne bör besyndher pina æpther wranghetzsen matto, swa at i huilkom lym mannen mæst syndadhe, i honom skal han mæst brinna oc pinas, Oc thy ær markiande *), at i kesarans laghom skriffwas, nakra plaghor oc plikther, mædh hwilkom syndara oc ilgærninggis mæn hær pliktas för theras misgærningga i huilkom samma matto pliktas oc fördömdha mænniskior i hælffwittes pinom, Tæssa ærw the plaghor, Skadhi, hæktilse, hwg, slagh, mörke, skam, blygdh, wtlæghe, trældomer, oc dödhen, fförsta hælffwittes pina ær skadhin, hwat ær större skadhi, æn at æwærdelika mista sin gudh oc skapara oc alt goth, allan lusta oc alt thet nakontidh kan astundas, mista mædh honom, thetta mista the wsle, ey enast i sik siælffwom, wtan iæmwæl i hoppet, at the aldrigh skulu hoppas thet atherfaa Aff [illegible]tilsom sigx jn ewangelio, bindhen honom hændher oc föther, oc kasten swa i ythra mörket, O mænniskia brwka hær thina hændher, oc alla lymmy til gudz loff oc tith eygith siælagagn, at the ey swa wardha bundhna i dödhenom, oc kastadhe i æwærdeliket mörker, fran allo godho Aff hug, oc slaghom skriffwar wise mannen, hælwittes hammarslagh skal æwærdelika lywdha i haus öron, jeremias, han sammanfæster sina fangha, mædh jærn brænnande spikom, oc sammanhambradha mædh glöiande hambrom, at the aldrigh skuli atskilias i pinonne, huilke sik hær illa

*) l. *mærkiande*

Digitized by Google

samman bwndho i syndenne, Augustinus thær ærw æwærdeligha bödhlar, oc stupogreffwar, som aldrigh tröttas, oc aldrig dör han som pinas, Aff thy fiærdha som ær mörker oc jndre angist, skriffuas appocalipsis, swa mykyt han sik æradhe oc prisadhe i wærldenne oc liffde i kræseliko liffwerne swa mykyt giffwin honom twangh oc sokkan, oc æn mykyf meere som thær genstan æpterfölgher, blandben honom twædubblat eeldh oc tiærw, för kræselika drykkia oc rætter han thær haffde oc alla hans ysæld gören honom twæffalla ℭ ffæmte ær jgnominia, skam oc wanskapilse, ysaias, theras ænlete synas all brændh oc wanskapat, oc alla fördömda manna kroppa, oppsta swa wsle wanskapadhe, swa fulnadhe, at wsla siælen wildhe hældher ensam brinna æwærdelika i hælfwitte, æn ather iföras oc tilföghias swa skæmelikom sække, Siætte ær exilium, Æwerdeliket wtlæghe Matteus, kasten han i yttra mörket O hwat kastningh ær thetta, aff öwersta hymerike, kastas nidherst i hælwitit aff palacium i mörka stwffona, aff paradyso i hælwittet, oc aff hymerikes jnbyggiara, wardha æwerdelika hælwittis trala *), Sywndha ær dödhen Mors secunda, annar oc æwerdeliken dödher, aff huilkom gregorius sigher, Thær wardher wslom dödher, wtan dödh, alla godha tingha æwerdeliken bristilse, oc alla ondha ympnilse, thær liffwer dödhen, oc ændhen altidh byrias thy at han aldrigh taker ændha The önska thær dödhen oc han flyr fran them hwi swa, thær swarar agustinus til, thet ær ræt, at them som hær byudz æwerdelika liff, oc the wilia thet ey

*) l. *trælą*

Digitized by Google

sköta, the skulu thær sökia dödhen, oc ey han finna, Thet attonda ær seruitus, Thet ær æwinneliken trældomber, Margalanda frw, ællar förstinna ær lagdh wndher skuldh oc skat, thet ær swa wndherstandande, at hwar en cristen siæl atherlöst mædh gudz sons wærdogha blodhe, oc mædh thæs wærdhe wordhen hymerikes borgerska oc jnbyggirska, hwar swa mangh ærw palacia, oc konungx rike, som thær ærw wtwalda siæla, Thænna drotninghen oc förstinnan, som ær hwar en cristen siæl, tha hon dödelika synda gör hon sik til diæffwlsens skatskyllersko oc æwigha trælirsko, til en æwighan trældom i hælfwittes pinor, hwar hon æwærdelika skal thæn wsla skatten wngælla oc betala, æn aldregh afflatha at betala, fför thy at syndenna skatter oc atherlön ær æwardeliken *) Aff tæsso förskriffno, skal mærkias at i hælwitte ærw otaleka oc omskifftelika pinor, som ær eldzsens hithy, frostsens gnizlan, Mörker röker, jndre tarar oc sokkan i siælenne, grymmasta diæfflanna asyn oc kompanskap æwerde liket ropp i pinonna beskhet, törster oc jndre wisnan, æwerdeliken hwngher, brænnastens lokt, wærsta æwerdeliken oc dödheliken madker, gnagandhes samwitetz, boyor, hæktilse, ræddoghe, sorgh, skam oc blygdh, affundh wredhe, ilzska bedröffuilse, gudz ænletes æwerdelik mistilse, oc aldrigh hopp at haffwa til nakor frælsilse, aff hwilkom pinom sanctus bernardus sigher, bættre ær mik herre haffwa tik mædh mik i hælwittes eldhe æn wtan tik wara i himerike Augustinus sigher thet samma, jak wil hældher æwerdelika wara i

*) l. *æwærdeliken*

Digitized by Google

hælwete oc see min gudh oc skapara æn wara mædh honom i hymerike, oc honom thær ey see Crisostimus, wtskywtas aff thy æwerdeliko godho, oc fræmmande wardha aff thy gudh haffwer reeth oc föreseet sinom wtualdom wenom, Thet öker swa mykyt sörgh oc angist at om oc aldrigh ware nakor mere pina, ællar syndenna athergældh, thet ware nogh mykyt aff madhkenom som samwithet æwerdelika gnagher, Sigher ysaias at thænna madhken aldrig döör, O hwat ællar huilken ær thænna madhken, sigher bernardus, at han ær en ewigh syndennas lusta awitilse oc straffilse, huilken sik swa jnfæster siælenne, at hon aldrigh honom frii wardher, wtan æwerdelika gnagher oc awither syndogth samwet, oc swa förlænghер mædh æweghe pino, thet wsla æwerdelika liffuet, för thy allom ær nogh witherliket at siælen ær odödeliken, oc oændeliken, oc at hon aldrig kan wara wtan minne, ællar aminnelse æn hwilket ær thet minneth ællar aff hwario, wtan aff syndh, blygh *) oc skæmelikom gærninggom, oc thy ær thet alt illa loktande, hardelikast pinande wtblæst aff fafænghetenne **), ryghelikit, kalt och bedröfft, Oc mædhan siælen ær æwerdeliken, tha ær syndogha siælenna gærningga aminne æwerdeliket huilkit oc næst oc mæst awither oc æwerdelika pinar, oc dröffwer siælena, Oc thetta wari nw nogh sakt aff the dröffwelike probonne som ær hælffwittes dywpasta pwdz, Oc thy skal hwar en closter mænniskia yw minz ***) eth sinne hwan dagh gaa, skadha oc tænkia a thænna probona liffwandes som dauid propheten sigher, Descendant in infernum vi-

*) l. *blygdh?* **) l. *fafænghetenne* ***) *minzst* Cfr. pag. 92 l. 19.

Digitized by Google

uentes Th*et* ær ganghen nidh*er* i hælwetet liffwandes, m*ædh* strörsta *) ræddogha, oc förwarilse, at wi skulu*m* ey tith gaa ællar k*o*mma æpth*er* dödhen æw*er*delika, Th*et*ta beteknar os the ypna graffuen wi ganghom til daghlika æpth*er* tercet, daglika betænkiande wan dödh **), oc os förwarandhe, at wi ey skulum komma i fördömilsens probo, aff tæssom madkenom læs i sancta mæktilda bok c. IX

Meatus educentes sordes claustri sunt contemptus mundi, wthwægana at borthföra oc wtkasta trækken oc alla orenlikhet, aff andeliko clostre, ær at fullelika försma wærldena som all ær fwl, falsk oc orenliken, Bernardus, sannelika ær thænna wærlden försmaandhe som en pudz, som aldh*er* trækker oc orenlikhet sammanlöper, som hælge appostolen paulus, alt th*et* i wærldenne ær försmadhe iak, oc höllt för fwlan træk för mangahanda saker skuldh, skal thænna wærldhen försmas, först för thy, at hon ær framfarleken, paulus wærlden framgaar oc förlidh*er*, oc aller hænna luste oc begarilse ***), Aller war time ær ey mer æn omfarandhe skugge, Gregorius, Thænna wærlden som wi hetelika ælskom, flyr oc rymer os, hænne wndanlöpandhe, æpth*er*föliom wi, tænkiom thy kære wener oc aktom sigh*er* gregorius, at th*et* ær enkte som timelika fframlidh*er*, oc th*et* bewisar alla wærslika tingha ændhe, at the enkte wara mædhan the yw skulu ændas, oc thy ær all wærldenna æra, swa som en bloma, ællar blomster a markenne, i dagh ær hon grön, blaa, brwn ællar rödh, oc ganzska faghor oc

*) l. *största* **) Cfr. Reuelatt. S. Birg. c. 27 ***) l. *begærilse*

Digitized by Google

lusteliken, i morghon för wisnat oc snart rothnat mædh allo, Augustinus hwat högfærdhas thu mænniskia liik höno, nw blomstrandes, æpther faa dagha tör oc wisen, All manzsens fæghrind hedher makt, waldh, starkhet, luste oc rikedoma, oc hwat hælstz honom kan hær lusta, ær enkte wtan nidherfallande blomster, aff höno, bernardus, Slæktenna ærlekhet, kroppanna reselikhet, lekamans wænleker, wngdomsens blomstrande aldher, Stora palacia, mangh hws, widha tompter, otalika haffuor Stoor waldh, högh æmbete, wærdzliken wisdomber, all tolken tingh ærw wærdzliken, öc thy ælzskar wærldhen thet hænne tilhöre, æn hwru længhe ælzskar hon them, Ey kan hon them ælska ællar ægha æwerdelika; som siælff ær förgangliken, ey oc længhe, fför thy wærlden framlidher oc aldher hænna lusta, æn tik sændher hon för sik flathan oc begækkadhan, thu sæther tith hopp til hænna, oc menar höna haffua i langan tima, som jnnan faa dagha, haffwer ey tik siælffwan, wtan orma oc paddhor herras ower alla thin wænlek Crissostimus, hwat ær all manzsens æra, han swarar oc sigher, swa som askaa, oc flygande mwldh för stormot wædher, röker, skugge, falnandhe oc nidherfallande löff, drömer, löst oc snart ændat æwentyr, lös wædher flagha, rinnande wathnens drwpi, oc hwat hælstz tolket kan tænkias, ællar æn ömare finnas, Seneca, hwar en som wil haffwa tryggelikhet, oc frælst liff ællar liffwerne han skal fly tæssa wærlz widherlwdande smiker, i hwilko wsle dara begækkas, tha wi höna haffwom oc haldom som tryggast slither hon oc slipper myth wtu handomen, Swa at æ thæs höghre nakor haffwer oppkliffwit i hænna hedher oc bældhe, tæs

Digitized by Google

dywpare ær nidherfallet, oc thy i wærldenne opphöghias, ær ey ophögias, wtan wadeligha falla, thetta akta tho ey alle, I andre matto ær wærlden försmaande, thy at hon ær fwl mædh beskhet, Thetta lærer os mera hwgh oc slagh sörgh oc dröffuilse, æn ordh ællar böker, fför thy salomon sigher, alt wærdzliket löghe, blandhas mædh graat, oc aldra glædhinna ændhe förhindar *) ey sokkan, Bernardus allas dröffuilses boot oc lækedomber ær oppbörian til annat ærffwodhe, fför thy tæsse wærdz æra haffwer sanna hwashet, oc falska frögdh, wissa sorgh, syndeliken lusta, hart ærwodhe, rædda hwilo, ffwl mædh ysæld, oc toom aff allo godho Thy sigher gregorius, See nw wisnadhe redho wærldhen i sik siælffwe, oc togh likka wæl grönskas hon aff idher, oc ælskas i warom hiærtom, alla stadz ær grather, alla wæghna ængxlan, a alla sidhor twinghar os bedröffwilse, ffordhom drogh os oc hindrade wærdhen **) fran gudhi, æn nw ær hon swa ful mædh angist oc alle genwærdho, at hon mædh them twinghar os til gudh, aller wærdzsens luste, han idhkas oc öwas i trem tinghom, Somlike sætia sina salikhet i rikedomom, Somlike i wærldzlikom hedher, Oc somlike i store æro, hör hwat bernardus sigher, aff girwghom til godz oc rikedomom, thu löper til jndhiam, Mödher tik til etiopiam, kringomffaar mangh haff, owerlöper flere wærdzsens ændha, thær oppa, at thu maghe rikedoma sammansanka, thu rymer tith fædhernislandh, owergiffwer thin eghin barn förlather, oc androm falkar thina hustru, oc allom thinom hemelikom wenom oc ærandhom owergiffnom sö-

*) l. *förhindrar* **) l. *wærldhen*

Digitized by Google

ker thu oc sammansankar annars gödz *), til hwars, wtan at skingra oc tappa, Oc aff tappadho at dröffuas oc sörghia, Tu sammansankar mangh godz, gul, pæninga oc otalika haffwor oc weth ey hwem, Somt maar oc madkom at slitha, somth tywffuom oc skalkom at bytha, somth eldhenom at förtæra, somth watneno at nidhersænkia somth röwarom oc onyttoghom at illa förtæra, somth hörrom, at skæmelika thæraff leffwa, see huilka ærffwingha thu tik sankar mædh thino godzse, hwat atherlön tik wardher aff thino ærffwodhe, hwat frukt thu faar aff thinom swette, O aldra manna wslaste, sith i thino hwse, oc læt tik nöghia aat maat oc dryk, til thin wsla lekama, See thetta ær nw rikedomana frukt oc atherlön ℭ Hör æn aff wærdzlikom hedher oc storom oc höghom æmbethom, Thu ær giordher hærtoghe, slaghin til riddara, wtualdher til greffwa, ophögdher til konungh, hwat hiælper tik alt thetta, nw första miste thu tik sielffwan ællar tith frælse, Nw bebant thu tik til annars træl, Nw miste thu alla thina rolikhet oc hwilo, Alla wæghna tilflycta, annars manz ærande, andra manna omsörgher oc iblandh tolka widhermödho, tolka orolikhet laatz thu oc skrymtar tik haffwa glat hiærta ℭ Hwat kan nakor hedher wara wtan sörgh, Nakot herradöme wtan dröffwilse, Nakot högth wald wtan högffærdh, ney sannelika; alt tolket ær största ysældh, hwat skal man sighia, aff wærdzlike æro, söker thu hona, tha strör thu affwndenna sædh, för alla the tik förra ælskadhe, Thu oppblæses aff högffærdennas andha, oc mister alla the dygdher thu ælskadhe tilföranda, fför thy som gæffwast skee, wærdz-

*) I. *godz*

Digitized by Google

liken hedher omwændhe godha sidher, Alla sammansankka sik til at bakdanta tik, hwæssa sina twnghер til at banna, oc ey æst thu swa kloker ey swa mæktogher, at thu kant wndhan komma, thænna trældom, See swa som sina födzles nytto oc gangn oc sins dyra blodz wærdh oc atherlön, Os bidhar oc thæn hælge ande, fför thy han ær thæn æwighe kærleken, oc the omælelika wælwilioghheten, i hwilkom wi ærom föresedde oc beskarade *) aff æwerdeliko, Oc ey skal nagher**) thæn omtwæka thet han ey wili fulkompna sina beskæran, Thet tridhi som skuli oppwækkia war astwndilse, ær the osighelika æran, som os ær redh oc loffwat, huilken som paulus sigher owergaar all sinnen oc all wndherstandilse, oc wtan twækan mykyt meer owergaar hon alt maal oc alla talan, fför thy thet jnghom ær giffwit fullelika at smaka, ællar wndhersta, them kan oc enghen fullelika aff sighia, oc thy alt hwat hælzst nakor twnga kan thær aff sighia, thet ær ey meer liknande widh sannindena æn en minzste drwpi, moth alt haffwet, ællar eth sædheskorn, moth helan drossan ællar laaren, Oc för thy thæn som opprykter wart jn til tridhia hymelen sanctus paulus, oc hördhe thær the wndherlika tingh om hwilken jnghe mænniskio ær loffwat tala jnkte annat fördhe han os tædhan nidher wtan thet som öghat aldrigh sagh, öra aldrigh hörde, oc aldrigh kwnne nakot hiærta begripa thet som gudh haffwer them reeth som honom ælzska, Hælgra manna atherlön ær swa stoor, at the aldrigh kwnno mættas, swa mykyn at the aldrigh ræknas, swa ympnogh, at the aldrigh ændhas, ok swa dyyr at the aldrigh skattas, oc thy

*) l. *beskæradhe?* **) *naghor=nakor*

Digitized by Google

swa som före sagdhes swa som syndara oc orætwise, i tilkommande dome, alla wæghna trænghias oc dröffwas, swa twærth amoth, rætwise i the ævigha æronne, alla wæghna haffua frögdh æro oc glædhe, the glædhias owan sik, aff gudz clarasta asyn, nidhan sik aff hymelsens oc andra creatura fæghrindh, junan sik aff siælennas oc likamans ærilse, Oc ythre om sik, aff hælga ængla oc alla hælga manna aldra sælasta sælskapi, oc ower alt thetta, aff the osigherlika, oc obegripeli *) widherliknande oc aldra sötasta gudz ænletes asyn för thy sigher bernardus, wi skolum han see, trem lundhom, oc swa honom æwerdelika nythia, seandhe han i allom creaturum, haffwande han i os siælffwom, oc thet som ower alt gaar at wi skulum, maghom oc wærdoghe wardhom, see, skadha oc wndhersta the hælga oc obegripelika, treffalloghetena, swa som hon ær, ögha at ögha, wtan alt mörker oc widherliknilse, ffor thy sonen han bewisar os sik siælffwan, som han os sik siælffwer loffuadhe, ey nw i trælsens hampn oc liknilse, wtan i guddomsens ærlekasta warilse, han bewisar os oc framdelis fadhren oc thæn hælga anda wtan hwilkas syn han ey fulkompnadhe sina lyffte, oc engaledhes oppfylte, ællar mættadhe wara astwndan, ffor thy han siælffwer sagdhe, Thet ær æwerdeliket liff, at i skulin wndhersta fadhren sannan gudh, oc thæn han wtsændhe ihesum cristum, oc wtan alla twækan mædh them badhom thæn hælge ande, oc thy ær thet æwerdelikit oc fulbordheliket liff at wi skulum oc maghom see, oc wndherstaa, the obegripelika trefalloghe-

*) vitium scribæ: l. *obegripelika*

Digitized by Google

tena *mædh* fadhrenom, sonenom oc swa them hælga anda, allaledhes swa som han i sik ær, oc ey swa som han nw ær i os, ællar androm creaturum, oc aff the synnene oppwækkias oc opfyllas all war indhre oc andelika synnen, *mædh* en osigheliken lusta fför thy tha wardher siælffwer gudh warom öghom clarasta oc lyusasta spegil, öromen aldra lustelikasta harppa, smakenom honogher, loktenne sötasta balsamus, oc hannigenne lenasta blomster; Aff thænne synenne sigher gregorius, ængla oc hælge mæn, the see clarleka gudh, oc seandhe hetelika astwnda, oc aldrigh mættas aff the sælaste synenne, bernardus, the glædhin ær san, oc fulkomliken, som wi faam aff the synnene tha wi seem skapparen alla tingas huilka os jnghen kan frantaka, huilka all annor glædhi, widherliknat, ær hældher sörgh *) æn gladhi **), all söthet ær beskhet, all fæghrindh, fwlhet, oc alt annat hwat hælzt lusta kan, ællar astwndas, ær faffænkt, oc thy sigher anselmus, wakna opp min siæl, oc opplys alla thina wndherstandilse, tænk oc akta hwilket ællar hwru stoort ær thet godha som i sik jnnelykker alla godha tingha frögdhelika summo, See thænne ær ioachims æplegardher, hwilken swsanna idhkelika sökte, joachim ær swa mykyt som, præparacio, tilredilse, oc beteknar herran gudh, som os haffwer tilreth, hymerikes kræselikhether, Swsanna wttydhes graciam adepta, the som haffwer fangit nadhena, thær hwar en cristen siæl, oc besyndherlika hwars closter mænniskios siæl, huilken idkelika oc daghlika skulde wistas gaa, oc spadzcera i thænna æpplegar-

*) l. *sorgh* **) l. *glædhi*

Digitized by Google

dhen ymsom omtænkkiandhe hælga manna glædher oc æra, oc til them astwnda oc lænkta aff allo hiærta, swa som sanctus paulus giordhe oc radher at göra sighiandes All war omgængilse ær i hymerike mædh gudelikom tankkom, lænktan oc astwndan hwar en som sith liffwerne swa ey stæller, oc tiith ey daglekar*) lænktar, han komber oc aldrigh tiith, Thær ær goth wara fför thy thær ær helbrigdha, wtan allan krankdom, wngdom wtan ælle, Mætte wtan ledho, ffrælse wtan trældom, fæghrindh oc wænleker wtan lythe odödhelikhet wtan lidilse, ympnoghet wtan bristilse, ffridher wtan dröffwilse, tryghet wtan ræddogha, wisdomber wtan fawidzsko, glædhi wtan sörgh, oc æro æwerdelika wtan ændha O hwat ærleka saghwr gaa aff tik thu gudz stadher, Alle the i tik boo, ærw i störste frogdh **) oc æwighe sælikhet hwilke æpther tæssa wærdz dröffuilse wnne os gudh alzmæktogher

Murus cingens claustrum est perseueran-cia, cum jugi studio perficiendi, Mwren som andelikit closter jnnelykker, ær eth æwikt oc stadeliket framhaldh i godho, ær en stadugh bliffwilse i allo jn til ændhan, huilken skæleka widherliknas mwre, för thy swa som alt thet jnnan en starkan mwr ær, gömes oc bewaras, ær trygth i godho frælse, Swa gömer oc bewarar alla dygdher eth stadhugh framhald i företakno godho, oc thy sigher agustinus, fframhaldhet i godho ær en stor gudz gaffua för thu hon gömer oc bewarar alla andra gaffwor, Oc thænna ær hænna första nyttoghet, The an-

*) l. *daghleka* **) l. *frögdh*

Digitized by Google

dra at alt hart oc olidheliket, gör hon söth oc lusteliket, som bernardus sigher, Tha en bögynnar at gaa w mörkeno oc i lywset, oc aff lathinne i ærwodhet, synes honom thet twnkt oc fræmmandhe; som han nylekan begynnar, Æn nar hon framhaldher oc byriar widher wænias tha afftaker wanen, wansamlikhetena, oc findher han thet wara söth oc lusteliket, som förra syntes twnkt oc wanzsamliket, Swa ær sannelika i andeliko oc renliffwes liffwerne, thet synes fförst mykyt twnkt obærliket, æn tha man tröstelika begynnar synes thet oc finz, ey swa twnkt, i framhalleno wardher thet læt, oc bærleket aff wananom oc idkanen wardher thet söth oc lusteliket, Tridhi framhalzsens nyttoghet ær, at thet enkte atherleffwer ofulbordhat, ællar offulkomnat, som seneca, sigher jnkte ær thet som entrættan oc idken gærningh ey ower windher hwarföre sem klenar, oc jæmwæl wngha qwinnor, oc æmwæl gambla qwinnor, gaa, wandhra oc fulkomna, langha oc wansamleka pilagrims resor, oc watnet som naturleka ær blöth oc aldra lættast, mædh idkelikhet affal, gnagher oc gröper harda stena oc bærgh, ey mædh maktenne, wtan mædh framhalzsens jdkan oc idhkeliket, The fiærdha nyttelikheten ær, för thy hon ær the som ensammen oppbær allan sigher oc faar allas lön, Appostolus, Manghe löpa om wædhet, æn en thæn fræmste, oppbær wædzsens lön, bernardus, Perseuerancia ær en besyndherlighen, öffwersta konungsens dotter, för thy hon ensammen kronas, hon ær oc aldra dygdanna ændhe oc fulkompnan johannes in apocalipsi, waar troen jntil dödhen sigher gudh oc iak skal giffwa tik liffsens krono, Som han wilde sighia, annars, wardher thu ey krönther,

Digitized by Google

wtan thu framhaldher i företakno godho liffwerne jn til dödhen, fför thy ey thæn som goth begynnar, wtan thæn i thy framhaldher han wardher frælster, Ey ær dygdheliket at oppböria nakot goth wtan fulkompna oc framhalla, Thy manar os appostolus, Swa löpen brödher at i fulkompnen idhart lop, för thy fanyttelika löper han, æn tha at mykyt snarleka, som tröttas oc afflather för æn han komber til malæt, Gregorius ffanyttelika görs nakot goth, ællar. begynnas, om thet owergiffs för skælekan ændha, bernardus, hwat gagnar cristum æpthersffölia, om ey hændher honom fulfölia, Thet ær fullelika æptherfölia jn til dödhen, thy sæt thu malet thino lwpi thær som cristus satte sino, huilken war lydogher jntil dödhen, oc thy ær han siælffwer aldra godha gærninga sigher oc atherlön, Ey ær han hælogher som goth gör, wtan thæn som i godho wtan atherwændho framhaldher, bernardus sigher thu math sighia mædh dauid prophetan Min bristilse ællar wanskilse, haffwa thin öghon seet, som han wilde sighia, Thu herra seer oc weth at iak gærna mera goth giordhe oc wilde om iak förmatte oc sigher dauid framdeles, oc i thiña book skulu alla jnskriffuas, huilke ey lathe ællar faffænghe ærw, allar *) oc til ryggia ganganде, oc afflata aff godho wtan the som i thy framhalla, oc the ærw thy wær, ganzska faa, oc thy sigher æn dauid, Daghana the ökias oc jnghe finnas fulbordha i them, Aff them som langleka framhalla oc æ ökya sik i godho, sigher bernardus i them windher hoghen aarataleth oc tha kroppen han kolnar, brindher æn i hiærtana hælogh

*) l. *ællar*

Digitized by Google

astwndan, lidhamothen tröttas, æn starker andhe hærdher fram otrötter, oc ey kænner kroppsens krankdomer redhaboen andhe, Thetta ordhet ludher oppa the som gamble ærw wordhne, oc trötte wndher gudz wky, hwilke ey mykyt fförmagha mædh kroppenom, togh hetelika brinna mædh wilianom oc hælge astwndan, oc thær aat lather sik gudh (sik) nöghia, San oc fulbördhen dygdh hon taker aldrigh ændha, Aktar enghen tima, hwar en rætwis, han haffwer aldrigh nogh brukat, han aldrégh sigher nw ær nogh wtan altidh törsther, oc altidh hwnghrar mere rætwisa, Swa at om han jæmwæl æwerdelika förmatte at liffwa, altidh wille han swa mykyt han förmatte, yw meer oc meer rætwisare wardha, fför thy hwar en rætwis, han ey stædher, ællar stadhgar sik gudhi til tiænist, til dagha taal ællar ara, som leghodrængher stædher sik sinom hosbondha, wtan æwigh lön hwilka skal æwigh tiænist förskulla Oc wardher at tolken æwigher rætwisonna törster förskullar æwerdelika mætte, oc kan skee at han jnnan stakkot ændhas, togh ræknas han langher oc æwigher, för dygdhenna æwigha förskullan, fför thy thær anampnar gudh godhan wilia, för langha dygdelika gærning Oc thy skal hwar en gudz wen, oc hesyndherlika closter mænniskia, idhkelika sik öwa, ökia oc framdragha i dygdhenne idkan, gör hon thet ey tha gaar hon ather oc til ryggia, för thy mannen bliffwer aldrig i enom stadgha

Custodes sunt angeli, hæloghe ængla the göma oc bewara alla them som i clostreno gudelika oc skæleka liffwa, aff theras gömo oc wærn oc jæmwæl tiænist, til os syndara sigher appostolus, hælge ængla the ærw alle

Digitized by Google

tiænistaktoghe anda, sændhe them til tiænist som skulw ærffwa helsonna arff, Thær ower sigher crisostimus, Aktom kæra wener wan stora hedher oc æro, at siælffwer gudh sandher *) sina ængla til os swa som til sina kærasta wener, Oc æn tho at mykyt aatskil mellan them oc os, Oc ey thæs mindhra, at wi ærom otække oc oskönioghe, bædhe **) them oc warom gudhi, som them wtsændher, tho löpa the idhkelika mællan os oc honom, at fulkomna theras ambete ***) oc astwndan, som ær at förwærffwa oc fræmia wara hælso, Oc thy ær mærkiandhe at hælga ængla haffwa triggia handa idkan oc æmbethe om os syndara, oc för wara siæla helso, Thet första at the os göma oc bewara swa længhe wi leffwom, Thet andra at the alla wara böner oc godhgærningga offra oc bewisa gudhi, Thet tridhia at the os dödha föra til hymerikes, Aff thy första sigher jeronimus, Stoor oc högh lær siælenna wærdoghet, at hwar en thera fran sin födzlo dagh haffwer en besyndherliken ængil, sik tilskikkadhan aff gudhi til wærn oc gömo, som ysaias propheta sigher O iherusalem, ower thina mura haffwer iak saat mina gömara, iherusalem wttydhes fridzsens syn, oc teknar hwaria ena cristna siæl, som i fridhlike endrækt skal see oc skodha sin gudh oc skapara, oc aldrigh honom fran sik mædh nakra syndhenna stym ællar buldher driffwa, hær ower sigher bernardus, Mildher oc wælwiliogher ær thu herra gudh, som ey lather tik nöghia, aat the flatha mwra, som wi os kringh om byggiom, wtan iæmwæl ower likamlika waktara, oc wærnara, sæther thu oc skikkar thina hæl-

*) l. *sændher* **) l. *badhe* ***) l. *æmbete*

Digitized by Google

gha ængla, Aff thy andhro sagdhe gudz ængil til tobiam prophetan, tha thu badh thina böner mædh tharom tha offradhe iak them minom herra oc gudhi, hær mærk mænniskia, at jnnerleka thara oc gudelika böner ærw som thwa systra, aff hwilkom en thera wtan the andra kan ey wæl triffwas ællar byggia, Aff them budhbærara, oc gömara sigher bernardus, O hwat troen brudha swen ær gudz ængil, oc hwldher bodhbærare, mællan brudhgomman siælffwan oc brudhena, som ær hwar en cristen siæl hwilken wæl kwnnogher ær bæggias theras kærleka lænktan, oc fryktar ey allar *) rædhes, Ey oc söker sith loff ællar æra, wtan sins herras, löper oc bær budhen mællan ælskarens oc hans kæra, hænnas böner offrandes oc hans nadher atherförandhe, hænne oppwækkiandes oc han blidhkande Oc stwndhom; æn togh siællan komber them til hoppa, antiggia han nidhergangandhes til hænna, ællar hona opplyfftandes til honom, oc thy sigher dauid Angelis suis deus mandauit, Gudh haffwer om tik budhit sinom hælgom ænglom at the skulu tik göma i allom thinom, wæghom, hær ower sigher bernardus, O hwat wördho skulle thænna ordhen tik mænniskia tilföra gudelikhetena, ökia oc tröstena, tillæggia wördhena för nærwarilse, gudelikhetena för wælwilian oc tröstena, för gömona, hwat skulum wi rædhas wndher tolkom gömarom stadde, huilken jnghen kan owerwinna, jnghen swika, omögheliket ær**) them nakon swika, the ærw os trone, the ærw wisaste, the ærw mædh alzmæktogha herranom, aldzmæktoghe, hwem skulum wi rædhas, föliom

*) l. *ællar* **) forsitan supplend.: *aff*

Digitized by Google

them, oc tilludhom them, oc wærnoms thy wi oc warioms *) mædh himerikes gudz wærn oc beskerman, Aff thy tridhio, at the i dödhen föra wara siæla til hymerikes skriffwar sanctus lucas, At lazarus dödher fördhes aff hælgom ænglom i abrahams sköt, Ey widherstygdhos the hantera oc föra æpther dödhen the hælga siælana til hymerikes, huilka hær liffuandes the kærleka tiænthe, Hwilkom thæn wsle rike fradzsaren nekadhe smwlonar wndhan bordheno, Oc ligger han nw æwerdelika iordadher i hæluitte, i æwerdelikom badhe hwngre oc törste, huilkens hwnda waro honom miskundhsamare, y thy at the kranka lazari saar slekte oc lækte, huilkom han wsaal brödhsmwlur nekadhe, Aff hælga ængla akt oc kærleka gömo til mænniskior, sigher bernardus, O wildhe nakor opplyfta sin öghon, oc see oc akta mædh huat idhn, oc hwru gladelika hælga ængla staa oc wistas i blandh them som gudz loff gudelika sywngha, tilstaa os i warom bönom, owersta os tha wi soffwom oc os huilom oc rykta os oc fræmia warth bæsta, i allom warom æranndhom, oc nödhtorfftom, the kænna ælska oc sammanglædhias i allo godho, mædh them som the göma, witandhes at the skulu wnfa mædh them æwerdelika helsonna arff, them störkiande, lærande, wæriande, oc som sagdhes i allom widhertorfftom föreseandhe för thy the see oc wetha at theras kæraste herre oc skapare cristus ihesus ælskar os, oc æ thæs næmbre hwarthera boor honom som ær siælffwer kærleken thæs mera opptændhas the til at os ælska, oc thy sigher bernardus O kære brö-

*) l. *wærioms*

Digitized by Google

dh*er*, haffwo*m* wara ffulla tröst til hælga ængla, oc i hwario nödh, hwar en kalle oc rope til sin eyghen ængil, huilkom so*m* dauid sigh*er*, Gudh haffw*er* budhit oc befælt *) om os at the skulu os göma oc bewara i allo*m* waro*m* wægho*m* oc ærandho*m*, Oc thy göro*m* oc wi them hedh*er* oc æra, oc alt th*et* them tækt oc lywfft ær, i allo*m* waro*m* wægho*m*, ærleka oc höffwidzlika os stællande oc regerande i allo*m* stadho*m* oc rwmo*m*, mædhan wi witho*m* them os allastadz nærstadda wara, Som b*er*nardu*s* sigh*er*, j hwarie wraa i huario rwme gör hedh*er* oc wördho, thino*m* hælga ængle, Oc see til at thu enkte göri fför hans ögho*m* so*m* tik altidh see oc skodha, huilket thu ey wille ællar dirffdhes göra i mi*n*e nærwaru, Sigh*er* b*er*nardu*s*, theras nadh oc hyllest skwlw*m* wi os förwærffua, m*ædh* hælogho oc godho liffw*er*ne, oc högelikast os thær före wakta, at wi them ey rethom til wredhe, ællar m*ædh* nakre skæmelike grærni*n*gh **) ællar dödhelike syndh, fran os driffwo*m* at wi i tæsso syndeliko oc wærdzliko liffw*er*ne magho*m* aff them regeras, styras oc i allo godho styrkkias, Oc i dödzsens stwndh om thera hælga oc hwgnelika nærwarilse, aff diæffwlse*n*s ondzsko, oc försatho frælsas, oc aff the*m* i æw*er*delika hymerikes glædhi jnledhas, huilket os allom samman miskun*d*hsamlika w*n*ne, war millaste skapare oc frælsare ih*es*us cr*ist*us hwilkom m*ædh* fadhrenom oc them hælga anda wari loff hedh*er* oc æra nw oc æfförwta*n* ændha Amen

*) l. *befalt* **) vitiose: l. *gærningh*

Digitized by Google

Vetande ær at thænna föreskriffna book, som kallas claustrum anime, omwændhes aff latino oc oppa swænzsko i nadhendals closter, Anno domini MCDLXXX, aff brodher jöns budda, ællar ræk, oc lyktadhes oppa sancte marthe virginis dagh, Huilka book war kæra modher abbatissa syster margith claffwssa dotter læt affskriffwa mædh flere hans böker hiit kommo, at hon skulle jnkomma i nakra conuentz book som nw ær, gudhi til hedhers oc idher allom til andeliken lærdom

Digitized by Google

Digitized by Google

HENRICUS DE HASSIA

DE VITA COENOBITICA.

E CODICE VETUSTO BIBL. GYMN. LINCOP.

NUNC PRIMUM EDITUM.

CONSENSU AMPL. FAC. PHILOS. LUND.

PRÆSIDE

MAG. **JOH. GUSTAV. EK,**

ELOQU. ET POËS. ROM. PROF.

PRO GRADU PHILOSOPHICO

P. P.

JOAB PETTERSSON,

PHILOS. CANDID., BLEKINGUS.

IN AUD MAJORI DIE XVII JUNII MDCCCXLIV.

LUNDÆ,

TYPIS BERLINGIANIS.

MDCCCXLIV.

Digitized by Google

Aphorismi.

I.

Superstitio est ipsa quasi fons atque origo philosophiæ. Jam igitur ab initio sui illa aliquod cum religione habet commercium, quod etiam eo arctius erit, quo longius in evolutione utraque progredatur, donec philosophia in religionem tota transierit; hæc enim semper manet et fixa est, illa vero tollenda.

II

Philosophia, si quidem in causis omnium rerum quærendis inveniendisque est occupata, *credit.* Fides vero, si quidem ipso spiritu sive spirituali vita continetur, *cogitat.*

III.

Omnis philosophia, quæ *Individualitatem* abjicit, in Pantheismum incurrat ideoque sit falsa necesse est. Namque hæc est veritas, quod nulla sit Transcendentia sine Immanentia neque ulla Immanentia sine Transcendentia; sed utriusque notionis conjunctio atque unitas ipsa est *Personalitas,* omni Pantheismo inimica.

IV.

Qui statuunt Rempublicam platonicam tantummodo idealem intelligendam esse, vehementer errant; namque haud satis perspiciunt ideam hominis, quæ longe est et plenior et altior. Deinde concedant oportet, istam rempublicam ad illum moralitatis statum, qui præsens apud Athenienses aderat, apte congruere ideoque profecto esse realem.

V.

Scientia naturæ sive Physica est scientia *Absoluti* sub forma *Realitatis.*

VI.

Eodem temporis momento, quo adeo se jam explicuerint vires cognoscendi, ut Deum, licet hyperphysicum, nullo tamen terrestni corpore aut imagine comprehensum, sed ab his diversum esse intellexerint homines, *sensus pulchri* exoritur, deinde ejusdem quoque *notio* sensim abstrahendo formatur.

VII.

Civitas Romana tota erat ad bella conversa: neque igitur pacis virtutibus et artibus nisi ut agriculturæ ad milites sustentandos necessariis consulebant. Quamvis his vitæ tranquillioris commodis haudquaquam carebant, tamen hæc non tam suæ quam alienæ industriæ et prædæ debebant.

Digitized by Google

Henricus de Hassia, de vita coenobitica.

Hær börias en mærkeliken kænnedomber doctoris henrici de hassia mykyt nyttogher allo closterfolke, at weta sik göma oc förwara för the fördömelike syndenne som ær proprietas oc styldh oc eghelikhet at haffwa i clostreno Oc börias swa

För thera siæla helso, som wilia at wnfily syndàna, tha the warda ledhe til sanhetzsens wægh oc widherkænno, oc til at bewisa at enghen closter mænniskia mwnker ællar nwnna, maa ællar tilbör nakot sin nakot eghit haffwa, wil iak först göra oc sætia II tingh, som thu witnesbyrd oppa huilkom iak maa min ordh grwnda, oc stadelika beffæsta, Som ær först tæxten i thes hælga kyrkios laghom oc sidhan thæs fwlbordhan, aff sancti bendicti, sancti bernardi, basilii, pacomii, oc agustini reglom, at the magho aff them allom lywsleka wndhersta, hwru fördömeliket thet ær som nw synes manghom almænt loffliket, I hælga kyrkionna oppenbara laghom, staar swa skriffwat, Hwaren closter mænniskia som finz haffwa ællar hantera nakra pæningha, ællar hwaria hælst lönlika eighelikhet, wtan han ællar hon, som closters förman sæther til förestaa, oc handa mællan haffwa al-

Digitized by Google

mænt closters eghit, ællar hwat hælst haffwor ællar æghadelar, hon ællar han skal borthdriffwas fran gudz altara, thet ær at han ey skal ællar maa taka gudz likama swa længhe hon ær i the syndenne, Oc mædh hwariom enom som nakot hwat hælst eighet wardher fwnnit i hans dödz tima, oc han thet ey oppenbara kænnes oc taker oppenbara bot oc bættring, fför honom skal göras hwadzske mæssor ællar nakor siælarykt, Oc ey skal hon ællar han iordhas i kyrkionne iblandh conuentit, wtan i hedhne iordh, i nakon skarn pudz, oc hans eighelikhet mædh honom, oc hwilken hælstz forman thetta tilstædher oc tol antiggia i sik siælffwom ællar androm, haffwi förgiort ællar förbrutit sith förmanz döme i samma stwndh oc gærningh, thetta sigher oc stadgadhe hælge fadhren paffwen sanctus gregorius, hær skiin oppenbarlika, at aldrigh nakor closter mænniskia oc hælstz förmannen maa nakontidh siælffwer haffua, ællar androm loffwa nakot eighit, Oc thy lywgha the oc wadhelika wille fara som sighia, hwat hælstz min förman mik loffwar thet maa iak wtan syndh haffua, thy at förmannen ær wndher reglonne, oc ey ower reglona, moth huilke han enkte maa loffwa androm, ey oc siælffwer haffwa, Oc thy skal man aff neffstenne ællar botenne hær mærkia syndenna groffhet oc twnghet, fför thy at hær satz *) ey at fasta widh watn oc brödh hwilket i godhom clostrom sætz för hwaria lætta syndh, wtan hær förbyudz thet andelika brödhet, siælenna endha koster oc helsa, som ær gudz likame, oc fran gudz altara, huil-

*) l. *sætz*

Digitized by Google

ket enghom sætz wtan förbannadhom, oc för groffwasta syndom, Oc thy sighia laghen han skal bortköras oc driffwas fran gudz altara, oc thet ær rætwist, oc wæl wærdokt, thy at han ællar hon siælffwer sik fiærkar oc fran driffwer sinne conuent, oc ithy alla hælga manna kompanskap ællar samqwamd *) oc thy bywdher hælge fadhren gregorius ithy at han förbyudher före them, ællar æpther them, halla antiggia mæssor ællar nakra siæla rykt, til eth tekn at thera siæla æra ey i skærslo eldenom, för huilkom tolkit dagleka görs oc offras, wtan i hælffwitte, för huilkom tolkit ey bör göras oc ey hiælper om thet giort wardher, hwarföre förbywdz them at iordhas i kyrkiogardhen, ællar i wigdhe iordh iblandh andra gudz wener, som gudz lagh oc sina reglo halda wtan i hedhne iordh, som siælffwer sanctus gregorius læt iordha en mwnk, aff sino clostre mædh huilkom fwnnos II gulpæninga, huilka han tho haffde förtiænt mædh sinom handom, them læt han oc mædh mwnkenom i dyngyohöghen oc sagdhe, mædh tik wari thina pæninga tik til æwerdelik fördömilse, Oc förbödh allom i clostreno, at enghen matte læsa ena pater noster för hans siælarykt göra æn sidhermer Oc thet ær rætwist, at hans kropper skulde ey iordhas iblandh andra brödher ællar systra, huilkens siæl, æwerdelika iordhas mædh diæffienom i hælffwite, wtan i hedhne iordh, mædh oskælekom dywrom, Seem thy til kære wener hwar widh sik, i hwat akt stadh oc stadga wi gangom til gudz bordh ællar til gudz altara the som præste æru, Aktom

*) l. *samquæmd*

Digitized by Google

wart liffwerne oc hættrom, at wi maghom trygge döö, oc hædhan færdhas, Mædhan alt thet the hælga kirkia bywdhər oc hindhər hær i iorderike, ær oc bundhit oc bwdhit i himerike, at wi ey för nakot, hwat hælzt armth tingh oc wsalt hær wthelykkioms aff nadhenne, oc i andre wærld aff æronne, Nw som skrifften sigher, at noglika ællar næpleka frælsas nakor rætwis mænniskia, hwar bliffwa tha tolke proprietarii, swa gudhi olydoghe, oc sinna reglo försmaare, hælgom fædhrom olydoghe oc genstridoghe, oc sinna siælas förglömara, Sannelika owerdoghe æro the himerikes sælasta kompanskap, hwilkom hær nekas cristna manna iordhalæghe, hwru skal them mothetaka himeriket som ær liffwande manna iordh oc rike, hwilkom hær nekas cristna manna iordh oc begraffnigh, Oc thy hwat hælst för tolkom wardhər giorth i the hælge kirkio, hiælper them enkte ¶ Oc thy mædhan hwar en proprietarius ær swa gudhi olydogher, oc sinom iæmcristne, oc reglo genstridogher, oc thy aff allom wtkastadher, ær han alledhes onyttogher, oc jæmwæl the wslo liffwe han ladz haffwa owerdogher, we ær honom at han war födher, förthy hwat hældher han liffwer ællar döör tha ær han förtappadher, thy at förbannadher oc fran allo godho skildher, Nw at bewisa ytherlikare tæssa fördömelika syndennas groffhet, aktom hwat hælge fadhren gregorius sigher annarstadz i kirkionna laghom, Extra de stratu etc. Swa stadgandes oc dömandes, wi förbywdhom stranglika wndher thæs hælga lydhno krafft oc dygdher, oc wndher gudz strangasta doom som ær æwærdeliken fördömilse, at enghen hwaske mwnker ællar nwnna nakot sin hær æpther haffwi nakot ey-

Digitized by Google

ghit, anliggia sielffwer ællar stiælandhes jnsaat nær nakrom androm oc mædh huilkom hælst proprietas wardher fwnnit i hans liffwe, wil han hænne ey widhersighia, oc gaa til boot oc reglomna strangasta plikt, takes aff honom closterliken klædhe, oc driffwis wt aff clostret, at ey længher skyles warghes wndher fara klædhe, Æn mædh hwariom hælst nakot eyghit wardher fwnnit i dödzsens tima, thet iordhes mædh honom som för ær sakt, i hedhne iordh, til æwerdelikx fördömilses tekn oc mærke ✠ Hær skalt thu först mærkia at han bywdher tolka proprietatem driffwa w clostret, för thy hwar hælst en proprietarius ær i nakro clostre, Oc fiere thet oppenbarlika weta, oc onæpst mædh honom tola oc lidha, herran gudh han wredhgas mothe them allom, oc thæs ena skæmelika diriffwe næpser ower alla samqwæmdhena, Thetta bewisas i gambla tæstamenthet, huilket oc magister sententiarum sigher jn summa viciorum, om achab, huilken som staal nakot aff thy förbasnadha godze i jerecho, oc wndandoldhe mothe gudz bwdhi, hwarföre wredhgades gudh moth israel, oc wordho otalika manghe dræpne, oc andre the æpther waro ifangadhe aff hedhningom, I thy sagdhe herran gudh til josue israels höffwisman, aldrigh skal iak wara mædh idher til hiælp ællar hyllist för æn i affskrapen thæn tywffwen aff wærldenne, huilken the oc genstan til dödz stenkadho, oc i hedhna mwldh æpther gudz budhi iordadho ✠ Hær ær oc mærkiandè, at hwar en proprietarius han ær wærste oc fwlaste syndare, iför thy han ær wadhelikaste badhe sik oc androm, han ær wærste för thy at *) ær

*) Supplend. *han*

Digitized by Google

girugher, oc thy ær han som apostolus paulus sigher, affgudhadyrkare, oc diæffwlsens æptherföliare,] olydogher badhe gudhi oc sinne hælge reglo, fför gudhi ær han lywghare, oc en menedhare, för thy han haldher ey sannan oc hælogan fatikdom som han siælffwer loffwadhe gudhi, han saar skam oc blygh *) iblandh brödhrena, ællar sina systra, mædh onth æptherdöme som han androm giffwer oc leffwer, oc ithy ær han förbannadher som siælffwer gudh sigher i læstenne, Mathei XVIII, Ve homini per quem scandalum venit, vee, Thet ær æwerdeliket han oc fördönilse **) wardher honom som andra skændher, Thet ær mædh ondho liffwerne oc æptherdömilsom skæmmer, han ær oc aldra wærster oc skadelikaster sik siælffwom för thy at hwaske mandrapare, hoorkarla, strokröffwara ællar hwat hælst ilgærninges mæn, ærw swa ondhe oc ildherske, at the sik ey æ nakontidh scriffta oc anghra sina syndher, oc haffwa wilia omsidher at afflata oc sik bættra, oc iæmwæl thærtil twingas aat sisto aff krankdom ællar androm tilfællom, Æn hwar en proprietarius, han sik aldrigh skrifftar thær före, oc aldrigh haffwer angher, aldrigh oc afflather för thy at diæffwlen jnfæster i han swa the lastena, at han aldrig bættras ællar rættis, hwaske mædh hoot ællar fadherlike lokkan, wtan dragher the förbannadha syndena mædh sik i graffwena, oc ær i förbannilse, swa offta han i tolke syndh gaar til gudz altara, ællar hörer mæssor, ællar hwat hælzst handa tidhers ællar æmbete i kirkionne, taker han gudz likama i tolke aakt, tha faar han

*) l. *blygdh* **) l. *fördömilse*

Digitized by Google

samma lön mædh jwdas förradhara i huilken diæffwlen jngik mædh brödzbitan, som han oblywgher oc falzsklika anamadhe, Hwarföre at wælia aff ondho, wille iak hældher wara en bödil ællar en strokröffware, æn en tolken förbannadher proprietarius, för thy hwaren proprietarius, ær tolken iblandh andra gudz wener som thera reglo halda, som diæffwllen iblandh annor gudz creatur Oc thy sigher pawen, wi förbyudhom Ey sigher han wi radhom, ællar manom för thy at strangasta domber oc bodh ær sætiandes moth siælenna wadha, Æn haa gör thetta bodhit, wtan thæn höxste ihesu cristi vicarius oc æmbitzman siælffwer pawen, som makt oc wald haffwer badhe ower syndaranna liiff oc siæl, til hwilkom gudh silffwer *) sagdhe, huilken en idher höre han hörer oc mik oc hwar idher försmaar, han försmaar oc mik, För thy hwat i hælst bindhen hær oppa iordhenne, thet ær oc bundith i himerike, swa oc hwat hælst i lösen, Oc stadhfæster han sin dom oc budh mædh thæs hælga lydhno krafft oc dygdh, moth huilke ey alle diæffla haffua makt at stridha, ællar i nakro sik hænne wndhan wika, Sem til wi mwnka oc nwnnor, at wi ey wærre oc diærffware finnoms æn diæfflana hwilke gudz budhi oc hælga pawan lydha, hwat hældher the wilia ællar ey, oc bliffua tho æwerdelika fördömdhe, til huilken dom os pawen æn bindher, om wi gudz bodh oc hans ey haldom, gænstan æpthersighiandis i sinom dome, Et sub obtestacione domini judicii, Oc wndher gudz strangasta dom, i huilkom han sighiande ær Ite maledicti etc.,

*) l. *siælffwer*

Digitized by Google

Gan i förbannadhe i æwerdehken eeldh, huilken redher ær diæfflenom, oc enghom aff os, wtan thæn sik siælffwiliandes förgör oc förtappar Hwi ærw the förbannadhe ællar aff hwem, thy at the ey aktadho gudz lagh oc bodh, Som dauid propheten sigher Maledicti qui declinant a mandatis tuis, Förbannadhe æru the som gaa aff gudz bwdhordom, mædh tæssom ordhom förbannatz the daghlika i the'hælge kirkio ower allan cristendomen, fför thy skriffwat staar, Tu mandasti mandata tua custodiri nimis, Thu herra gudh, bödh at thin bodh skulu ændelika hallas, som han sagdhe appostolis, oc allom flerom mædh them I æren mine wener, om i hallen alt thet iak idher byudher, Oc til en wngan man spöriande hwat han skulle göra thær til at han matte faa æwerdeliket liff, swaradhe herran ihesus, wilt thu jngaa i liffwet, tha halt bwdhordhen, förthy wtan them kan enghen frælsas ¶ Nw mædhan eygelikhet ær swa fördömelik syndh, som wi nw hördom, bör os granlika wakta, hwat eygelikhet ær ællar eygeth, thet wttydha hælge fædher swa, at eygeth ær hwat hælst en closter mænniskia sik tileygnar, wari bok, ællar hwat hælst tingh, aldrigh swa lithet, som nakor wil sik tileghna, swa at hwar en thet widhertorff, maa thet ey haffwa ællar brwka, oc hælst wtan förmanzsens orloff ¶ Nw för thy at nakor maa sik trwgha loff mædh otoll oc swiklike fwndh, til nakot thet han ey ændelika widhertorff, oc wæll kwnne ombæras, tolket löff kallas Mala licencia, Thet ær onth loff oc oskæliket, Oc thy hwat hælst swa oskæleka oc trættelika wttwingas aff förmannen, Thet ær wtan loff oc eygeth, Oc sigher hælge pawen framdeles at enghen closters för-

Digitized by Google

man hwaske abbote, prior, confessor, ællar abb*atissa* oc ey siælffw*er* pawen, maa nakrom nakot loffua eyget haffwa, förthy pawen haffw*er* makt at mwnk*en* göra til ey mwnk, th*et* ær til a*n*nan man, so*m* ær til biskop tha th*et* behöffwis, æn swa længhe ha*n* mwnker ær, haffw*er* han aldrik makt hono*m* loffwa nakot eygeth haffwa, See thy til hwaren flather förman, at ha*n* ey taki sik watnet ow*er* hwffwdet, at loffwa th*et* nakrom at haffwa, so*m* ey loffwar siælffw*er* pawen, Nw maa nakor klokas som manghe göra thy wær, th*et* the töras ey siælffwe haffwa ællar hantera, th*et* sætia the jn til förma*n*nen, ællar custodes the so*m* closters tingh oc pæningha, laas oc hws handa mællan haffwa, oc taka ather naar them tækkes, ey ræknandhe th*et* för eygith, mædhan the th*et* ey siælffwe altidh handa mællan haffwa, Somlike oc so*m* wærre ær, oc oppenbara styldh, antwardha sinom wærdzlikom weno*m* hwat hælst the haffwa, oc kwnno ægha, oc thær aff taka smam oc smam, æpther sin eyghi*n* wilia, Thy til at opplysa tolken blindh samwet, oc skrymtelika rætwiso. oc falsklikhet, wttydha nakre hælge fædh*er* nakot strangare, hwat so*m* *proprietatem* ær, eygith ællar eygelikhet oc sighia swa, Eygith ær hwat eth tingh *t*oth aldra mi*n*sta, hwilkit nakor ægh*er* siælffw*er* ællar andro*m* antwardhar til en tima, at ha*n* th*et* athertaki naar hono*m* tækkes oc sik til eygna, hwat ha*n* mera haffw*er* *mædh* förmanzsens loff ællar wtan, oc thetta stadhfæstes *mædh* allom reglom, bendicti, agustini, francisci, oc iæmwæl saluator sighar i sinne hælge reglo, at enghom ær loffliket haffwa nakot eygith, æn tho at aldra mi*n*zsta, Som ær naal skedh knyff disk ællar kasna,

Digitized by Google

wtan wari allom almænt til almenneliket gangh thet *gaffwe gudh at swa ware* Oc thy hwar en som *mædh* beradhno modhe sigher, thetta ær mith, wari nw hwat hælst ömbleket tingh, han syndar ithy dödhelika, æn komber thet i hans mwn, aff oförtænkto, tha ær thet nadheleken syndh, om han hona angrar genstan, oc böther *mædh* knæfall ællar taker oppa iordhena, oc slaar sik för brystet, som lætta syndher plægha at bötas *mædh* i clostreno, Oc thy sigher agustinus i sinne reglo, non dicatis aliquid proprii etc. Sighin idher enkte eygit wara, wtan alt wari idher almennelikit, oc sanctus bendictus sigher, enghen sighi thetta ær min taffla, ællar min stiil min book ællar min disk, wtan all tingh wari allom almennelika ¶ Hwru wilia the tha sik orsaka, oc sina styldh förtækkia, som en deels sin tingh leffwa i wæridhenne, oc aff them taka naar oc hwat them tækkes, oc tho dirffwas at sighia, Ey ær iak proprietarius, thy at enkte finz *mædh* mik, ællar oc *mædh* förmanzsens oskæleko loff, antwardha nakot custodibus, oc kræffwer igæn naar them tækkes, *mædh* tolke begækkan oc gudz hædelse, matte hwar mwnker oc nwnna haffwa oc ægha C nobla, ællar M gyllene, oc ey wara proprietarius ællar proprietaria som them tykker, Oc latz nw som han ældar hon aldrigh toke ællar finghe en skærff thær aff tolko wtsatto godzse, tho likkawæl, the akten oc wrangha wilyn, *mædh* hwilkom thet stals gömdes oc swa antwardades, gör them til proprietarios, oc dragher til æwerdelik fördömilse, för thy ensamber ondher wili brindher æwærdelika i hælwitte hwat ey sigher gudh siælffuer i sino ewangelio, hwar en som skodhar oc seer qwinno til at astwnda hænne til

syndh, han haffwer nw hoor giort i sino hiærta, Swa ær oc hærmædh förhwxsan oc fwllan wilia, til at haffwa ælla sik til eygna, gör mwnkken ællar nwnnona til proprietarium, oc thærmædh i banz maal oc æwerdelik fördömilse, Oc thy sigher hær doctor henrik de hassia, förbannadher wari thæn pæningher ælla hwat hælst tingh, som mik skuli ræna fran swa store æro, oc tilbiudha wndher æwerdelika pino haffwi hwar som haffwa wil, ey wil iak, Skrympthe, spæne, oc ewerstryke hwar som wil, ællar hwrn han wil aldrigh ær mwnker ællar nwnno loffliket haffwa nakot eygith, antiggia nær sik ællar androm, swa længe the mwnkker ællar nwnnor ærw, Nw maa nakor tænkia oc sighia, hwat maa iak ey haffua thet min förman mik loffwar, thær swaradhis til, tilföranda, at enghen förman, oc ey sielffwer pawen maa loffua nakrom nakot eygith haffwa, ffür thy eygelikhetzsens widhersæghnign, ær swa jnfödh oc tilhwndhin clesterliffwerne, swa som renleken oc san lydhna, oppa hwilkom trem, fwnderas oc grwndhas aldher renliffnadher, Oc thy hwar en som eth aff tæssom trem brythes, oc förswmar hon ællar han, ær ey renliffwis mænniskia, wtan trol oc spok, thy at hon ær ey thet hon synes wara, wtan falsk óc skympteliken, Slwpandhe *) wargher wndher fara klædhom, Oc thy alt oc hwat hælst wi haffwom, skal allom wara almænt, Oc thy som sanctus benedictus sigher, giffs mik i dagh aff minom förmanne kwffwel ællar kappa, ællar hwat hælst annat widhertorfftehit tingh, thet maa han i morghon aff mik tagha oc

*) Mendum scribe; legendum *Skvkandhe?*

Digitized by Google

giffwa androm, som thet bættra behöffwer, oc ey skal iak thet mik tileyghna som mik wardher giffwit ællar fangit, för thy hwat hælst ey ær almænt thet ær jw eygith, Oc thy sigher saluator i sinne hælgaste reglo swa som alla andra reglor, at enghom wari loffliket haffua nakot eygith ey oc aldra minzsta tingh, swa som naal, skedh pwngh ællar kniff, oc thy syndhar hon dödhelika, hwart sin hon nakot tolkit kallar sit eygith, wtan wart, swa sighiande, war kniffwer war skedh, war naal oc war kwffwel etc. Æn maa nakor trætta oc genwærdas sighiande, Jak maa haffwa hwat hælst min förman mik loffwar, Thet loffwet skal wara früt oc frælst oc ey trughat ællar nödhgat, swa at om förmannen ær en proprietarius, tha maa han ey tik neka proprietatem, loffwet skal oc wara skæleket at thu enkte kræffwer, oc han oc enkte loffwar, wtan thet thu kant jngaledhes ombæra, som ær kroppsens endha nödhtorfft i kost oc klædhom, aat huilkom wi skulum latha os nögbia, som sanctus paulus sigher, oc sanctus agustinus jn regula sua, the skulu rækna sik wara sælare, som finna sik starkare til at tola bristilse i widhertorfftelikom tinghom ℭ Swa som aldrig nakor biskopper maa loffua nakrom sinom tiænarom, röffwa ællar hoor göra, Swa oc aldrigh nakor förman, maa loffwa sinom wndherdan haffwa eygith, wtan thy wær, flæste closters förmæn, tha the siælffwe affgaa, mothe thera hælga reglo, twinghas the oc androm stædhia thet samma, oc swa ledher blindher blindhan, thærtil the badhe falla, thy wær i hælffwittis kwlo, wakte thy hwar förman, hwat han loffwar androm, ællar oc siælffwer gör, witandes sik wara thæs högelikare pliktogan wndher

Digitized by Google

alla reglonna pwncta, at han ær satter til dygdenna spegil oc æpthersyn, Oc thy swa mangha han fördærffwar, oc komber i fördömilse, mædh sinom ondha æptherdömom, för swa mangha brindher hans siæl æwerdelika i hælwite

Nw æpther thet swa lywsleka ær bewist at aldrigh nakor closter mænniskia maa kalla, ænsidher ægha nakot eygit Oc aldrigh nakor förman maa thet siælffwer haffua, oc halffwo mindbre nakrom loffwa ℭ Nw skal sighias hwru fatigher hwar skal jngaa i clostret oc sidhan swa allan sin aldher bliffwa, thet lærer sanctus bendictus jn capitulo de disciplina suscipiendorum, Swa sighiandis, hwar en jngangande i clostret, skal tilföranda fly oc skikka om all sin tingh oc æghadela, för thy alt thet han ægher oc haffwer ey widhersakt, tha han jngaar thet tilhörer, oc tilhör clostreno mædh honom oc aldrigh maa han sidhan thærom skikka ællar flyia, lönlika ællar oppenbarlika, wtan conuentz oc closters sens förman, Oc thy skal enghen jntakas för æn han oppenbarlika widhersigx sik siælffwom, oc allo thy han ægher, hwat skal han tha sidhan ægha ællar flyia som ey ægher sik siælffwan, oc hwaske haffwer ne ællar jaa, wtan alt hans liffwerne oc aller hans wilie ær oc skal wara i förmanzsens hændher oc waldhe, swa framt han wil ey hædha gudh, huilken han gækkar, tha han honom loffwar thet han wil ey sidhan halla, hwilken oc hædhes aff gudhi, oc allom hans wtwaldom wenom oc rættom mwnkkom, huilke till honom sighia mædh spee, oc hædilse See thænne som lagdhe grwndwalen til hælga fatikdomsens liffwerne, æn han bygdhe thær enkte ower, wtan gik til ryggia, som

Digitized by Google

hwnden til sinna spyor ¶ Hwat ey sigher siælffwer gudh i sino hælgo ewangelio, hwar en som sæther sina handh til rentiffsens aardher ællar plogh, oc sidhan see til ryggia, han ær ey wærdher hymerikes riike, huilket ey giffs wtan them som ærw andelike, siælffwiliande oc fulkomplike fatikke, hælloghe ærw tolke, för thy them tilhöre hymerikis rike, Som war herre swaradhe sancte pædher tha han sagdhe, herra see, för thina skuld haffwom wi alt wart owergiffwit, hwat wardher os thærföre, herran ihesus swaradhe, sannelika sigher iak idher, at i som för mina skuld haffwen alt idhart owergiffuit, i skolen atherfaa hwndradafaal lön oc thærtil æwerdeliket liff, Ey owergaff ananias oc hans hwstru saphira alt sith, som wndhan stalo ön tridingh aff iordha wærdheno, huilkit the saldo, oc twa dølana baro the sancto pædhare appostlanna höffdinga, huilken theras falsklikhet wetandhes aff them hælga anda, sagdhe til them, hwi ffrestade diæffwlen idher, at i willen lywgha för then hælge anda, Hwat ey war alt idhart i idhro wakdhe ey gækken i mik, wtan idhan gudh, Oc wrok swa fran sik thet the fram baroo oc sagdhe, idhra pæninga wari mædh idher til æwerdelik fördömilse oc genstan föllo the badhen stendödh oc iordadhos i hedhne iordh, them til æwerdelika fördömilsa tekn, Samma lönen fik oc jwdas skariotis som köpslagadhe mædh almæsneliko gozse, oc staat thær aff hwan x pænigh thærtil diæffwlen fik makt ower honom oc kom han til at sælia oc förradha sin gudh oc skappara, Oc thy the som handamælla haffwa closters pænigga, klædhe oc andra ægadela, wakte at the ey köppslaghe som jwdas, som oc staal eth klædhe

aff almennelika apostlanna eygne, oc gaff stiælandes wtan loff, enom sinom frændha, huilket klædhe æwærdelika brindher för hans öghon oc ænlete som man læs i sancti brandani liffwerne, waktom os at tolken jwdas oc tywffwer ey finnes ibland os som nakot dragher wndher sina wener ællar frændher, ffor hwilket os göme gudh alzwalogher mædh sinne nadh

*Hær skriffwas oc bewisas hwru renliffnadz liffwerne som ær closterfolkz ær *), oc war först oppböriat oc oppfwnnit, Oc först beskriffwas hwat religio ær som ær renliffnadher*

Agustinus sigher at sandher renliffnadher ær en hælogh dyrkan, i hwilke dyrkas en sandher gudh, oc mædh aldra mildasta renhet bekænnes, Oc thy hether enghen religiosus, wtan thæn sinom gudhi tiænar oc ælskar wtan alla flærdh oc falskhet, Papias sigher, Religio haffwer nampn aff atherbindilse, i hwilke wi atherbindhom oc tilbindhom wara siæla sannelika oc renleka enom oc sannom gudhi, hon haffwer oc nampn aff atherwilielse, at wi i renliffueno ather wiliom, oc ather sökiom wan gudh huilken wi i wærldenne mædh syndenne tappadhom oc fran os driffwom ¶ Hwarföre ær renliffwis mænniskia ey ens bepliktogh til at halda gudz lagh oc all hans budhordh, wtan huilken enghen kan sæl ældar fræls wardha, som *cristus ihesus* sielffwer sagdhe, til honom som aat spordhe, hwru han matte förskulla æwerdeliket liff Si

*) Vocab. iür delend.

vis ad vitam jngredi, etc. wilt thu jnga i æwerdelikit liff, tha halt bwdhordhen, wtan skal jæmwæl renliffwis mænniskia oppfylla oc fulkompna all the hælogh radh som gudz son gaff oc lærdhe, i the hælge læst, som IIII ewangeliste skriffw oc samman satto, fför thy agustinus sigher Renliffwet ær wisdomsens idhkan æn sandher wisdomber ær, at oppfylla the radh gudh gaff i læstenne ¶ Nw hwru oc aff hwem renliffnatz liffwerne wart först oppböriat oc opptakit, skriffwar mæstaren in hystóriis, Super illud primo regum etc. at samuel prophete i gambla tæstementhet, han skikkadhe först renliffnatz conuent thet ær samqwæmdher, i hwilkom han samman skikkadhe, oc tilhopa flydhe them som idkelika skuldo wara i gudz lwffwi oc tiænist, Som oc jerominus skriffwar at prophetane oc theras söner i gambla laghen, först oppböriadhe renliffnatz liffwerne, oc kalladhos mwnkka Monachus tydher swa mykyt som, sui ipsius custos, thet ær at göma oc bewara sik siælffwan, sina eyghna siæl at göma, oc mædh engom androm sik bewara ællar bekymbra, swa oc nwnnan sammwledhis, Monachus thet ær mwnkker oc Monacha hether nwnnan, hon skal ensammen liffwa oc wistas, swa som torteldwffwan, altidh sokka oc söria för sina oc alla wærldenna syndher, Thænna prophetanna söner kallados thy mwnkka, thy at the enlika liffdo, fran skelde w alla stædher, oc almogæns samqwæmdher, bygdho sik særdeles hwarthera sin cella aff mwldh oc riis, kringh om iordanis flodh, oc thær liffdo the i strangasta atherhalle enkte haffwandes til födho wtan wællingh som the blandadho aff watn oc groffwo myöle, Oc græs oc yrther, oc röther, oc ensamma watnet til drykken, Theras stranga

Digitized by Google

liffwerne fulbordadhe i nyo testamentet iohannes baptista, huilken gænstan VII arpa gammal flydhe i öknet, oc i XXIV aar thær liffdhe, huilkens klædhe waro aff groffwaste camela hare, oc aldrig drak annat æn watnet, Thær næst æpther honom siælffwer gudz son ihesus cristus han fulkomnadhe, oc fulbordadhe i sik siælffwom renliffnadz fatika liffwerne, i thy han fatiker födhes til wærldenna, fatiker hær liffde alt sith hælga liffwerne, som han sigher jn psalmo, Pauper sum ego a juuentute mea etc. Jak ær fatiker oc i största ærffwode oc trældom, aff minom barndom, oc oppa thet ytersta nakin oc aldra fatikaster doo a korsseno, ffatikdomen hwilken han siælffwer ælzskadhe, lærdhe han oc androm, sighiandes til en sin kænneswen, oc til allom androm mædh honom wilt thu wardha fulkommen i allom dygdhom, gak oc sæl borth alt thet thu ægher, oc giff them fatika, oc kom oc fölgh mik, oc sagdhe han framdeles hwar en som mik wil fölgia, oc wara min discipulus, han skal widher sighia sik siælffwan, thet ær allan sin eygnan wilia, oc taka oppa sik korsset, thet ær at halla aff alle öwerflödelikhet oc strangha fatikdomsens liffwerne oc swa skal han mik æpther-fölia ℣ wars herra wælsignadha modher jomffru maria war oc san fatikdomsens ælskerska, oc först iomffrudomen loffwade oc hwlt, æpther huilka otaleka hælga iomffrwr, swa renleken ælskadho, at the för hans skuld wildho lidha dödhen oc wtlæghe oc pinor, swa som katerina, margaritta, barbara, appolonia, cecilia, lucia cristina, agnes, agata dorathea, oc otaleka andhra ℣ Framdeles sagdhe herran ihesus, oc lærdhe, huilken som ey owergiffwer för mina skuld fadher oc modher, syster oc

Digitized by Google

brodher, aaker oc ængh, oc alt thet han ægher, han máá ekke wara ællar kallas min discipulus, min æptherföliare, ællar lön aff mik wænta ¶ Tha sancte pædhar hördhe thetta bwdhit, war han genstän redhobon at owergiffwa oc sagdhe til herran ihesum, See wi owergiffwom alt thet wi æghom, æpther thino budhi, hwat wardher tha os thærföre, herran ihesus swaradhe, för sanno sigher iak idher at i som för mina skuld haffwen owergiffwit alt thet i atten, oc haffwen mik æptherfölkt, i skulen atherfaa M falla rikedoma, oc thærtil æwerdeliket liff at ægha Tha apostoli discipuli oc flere ihesu cristi æptherföliara, ey ſat enast mæn wtan jæmwæl mæktoga oc ærleka qwinnor thetta hörde som war maria magdalena, martha hænna syster oc lazarus thera brodher, som aff rikasta slækte waro, johanna, susanna, oc mangha flere ærleka rika frwr saldho the æpther gudz budhi, alla theras haffwor, badhe löst oc fast, oc lagdho alt wærdhet för apostlanna föther oc gaffuo sik i thera hælga skola, theras stranga renhffue, til at ælska, oc fulkompliken fatikdom, renleken, lydhnona, oc alla andra dygdher oc radh, som herran ihesus them lærdhe mædh sin hælga mwn oc först bewiste oc föregik them i gærningenne, huilket alt thet fulkomplika fulkompnadhe siælffwer som han androm bödh oc lærdhe, Blandh andra kom fram eth hyonelagh, ananias, oc saphira hans hwstru, the haffdho oc saalt alt theras badhe löst oc fast, aff huilkom tilföranda staar skriffwat, huilket som ær eth rædheliket exemplum oc æpthersyn falskom renliffwes mænniskiom som wndangöma nakot aff sino, tha the jngaa, ællar oc sidhan the jntakas, wilia kræselikä oc kostelikä hffwa i

Digitized by Google

clostreno, æn the förmæsto liffwa tha the wte waro ¶ Æpther wars herra opffærdh til himerikes, appostoli oc fiere discippuli *christi* idkadho oc haffdo tolket renliffwis liffwerne, at aldrigh jngen haffde nakot siit eygith, wtan allom war alt almænt, oc hwariom skipthes æpther sinne widhertorfft, Tolket liffwerne öffdhe oc the som först omwændhos til the hælga cristna troo I alexandria, oc flerom lanzskapom aff hwilkom otalika manghe widhersagdho alla æghodela, oc wtgangandes aff stædhrena, owergaffuo wener oc frændher, bygdho sik cellar oc smaa kammara, i wingardhom oc akrom, i hwilkom the ensamne bodho oc liffdho, særdeles mænnene oc særdeles qwinnonar, owergiffwandes hionelax kompanskap, i kroppsens twingan, oc renlekxsens atherhalde, lagdho the dygdhenna grwndhwal, oc swa tæmpradhe sina likama mædh fasto oc atherhald, at jngen aff them, nakot aat ællar drak, för æn æpther soolbærghan, om affton en, oc manghe aff them nakot atho hwan tridhia dagh, somlike hwan fiærdha dagh, somlike hwan siætte dagh wiin ællar köth smakadhe aldrigh nakor aff them, wtan salt oc brödh oc yrther til maat, oc clara watnet war them drykken, at swa som cassianus scriffwar at mykyt strangare liffwerne, framhöldo the æpther apostlana waro, æn the mædh apostlomem först opböriadho, hælga renleksens liffwerne ¶ Hær mærk gudz wen mwnker ællar nwnna, i hwat æro ællar wördho, oc gudz ræddogha thu skalt halla tith renliffwe hwilket siælffwer gudz son ihesus cristus, oc æpther honom hælge appostoli först optogo oc fwnderadho, swa som bærnardus sigher, swa ælskade gudz son fatikdomen, at för hans skuld togh

Digitized by Google

han mandhommen oc læt sik födha i fatiko hwse aff fatika modhrenne, oc oppa thet sista fatiker oc nakin hængdhe a korseno, I hymerike ær aldra rikedomana ympnoghet, æn fatikdomen findz thær ekke, för huilkens ælskogha gudz son stegh hiit nidh til iorderike, oc honom wtualdhe, oc jntil dödhen ælskadhe, oc swa som aldra kærasta gaffwo sinom æptherföliarom ather leffde, Oc swa dyran giordhe, at enkte wtan hymerikis rike honom widher liknadhe, tha han sagdhe *Sancti pauperes sponte* etc. hælge æren i som æren wilielike fatike, för idhart ær hymerikes rike ¶ Æn nw thy wær finnas manghe som fatigdomen widhergaa oc loffwa, oc ganzska faa, som honom gladelika ællar fwllelika halda wtan wilia swa skylas wndher fatigan klædhebonat at them skuli enkte brista i kropsens owerflödoghet oc kræselikhet, Æn tho at fatikdomen ær swa jnfödher oc jnbwndhin mænniskionna natwr at alle badhe födhas oc döö, lika rike, swa nakin oc fatigher födhes rikaste konwngx ællar kesarans endhe son, som wslasta stakkars son, Oc i dödhenom taker ey thæn rike meer mædh sik hædhan æn thæn fatighe oc thogh likkawæl wild enghen swa fatigher liffwa, som han badhe födhis oc döör, Oc thy skriffwa hælga mwnka oc ærmeta, at renliffwitz nadz liggiande fæe swa dyrth wærdh ey borthtappas, för huilket siælfft himerikes rike sætz til pantha, *Sanctus* gregorius sigher aff ysaac abotha som sagdhe, at mwnker ællar nwnna, som nakot haffwer eygith han ældar hon, ær en falsk renliffwis mænniskia, Oc thy at hon ey kan badhe ægha himerike oc wærldena, thy mister hon badhe i dödhehom oc komber til hælffwittes, hwar enghen ær ordho

Digitized by Google

ællar skikkilse ☙ En hælogher fadher elskandhes fatikdomen, saldé borth sin breffwera sina mæssabok, oc gaff wærdhet fatikom, oc tha han aatspordhes hwi han swa giordhe, sagdhe han iak giordhe som iak skulde, iak salde the book, som alt badh sælia oc giffwa them fatigha Ey at enast hælga liffwérnes meen lærer os fatikdomen at ælzska, wtan jæmwæl hedhningane som kallas philosophi aff huilkom en fabricius aat nampne alla wærdz rikedoma kalladhe smittandhe træk, som smittar manzsens frihet, oc sagdhe honom wara rikast, som enkte haffde, thy at han frælselika aatte sik siælffwan, Demetrius kastadhé oc borth alla rikedoma sighiande them wara eth stort hindher, oc manzsens hox största hindher oc mæsta byrdhe, Socrates sankadhe oc samman alt sith gull silffwer oc haffwor, oc kastadhe i haffwet sigiandis ffaren nidher i grwndhen, i ondha girwghether, bætter ær at iak drænkker idher, æn at i skwlen mik drænkia ☙ Jeronimus skriffwar aff dyogene huilken swa ælskadhe fatikdomen, at han ey wille ægha eth kaar, wtan mædh handenne kastadhe watnet i mwnnen oc swa slækte törsten, til honom foor alexandher magnus, oc wndradhé oppa hans stora fatikdom oc atherhald, sagdhe til honom dyogenes, bedz aff mik, hwat hælstz thu will, iak wil tik ympnet begaffwa, han swaradhe, enkte behöffwer iak bedhas aff tik annat æn hindra ey fran mik solenna wærma som allmænt, thet sagdhe han förthy at keysaren stodh mællan honom oc solena, See kære gudz tiænare, thænna hedhningen, som enkte wiste aff gudhi han lærer os sannan fatikdom at fullelika ælska, förthy at han ær eth fwndamænt oc grwndhwal til alt renliffwe,

Digitized by Google

Oc thy naar war frælsare ihesus lærdhe oc taladhe, VIII stykken de beatitudinibus, atta hælghetenna stykke, lagdhe han först fatikdomsens grwndhwal, oc sagdhe beati pauperes sponte, hælge ærw the som wilielike ærw fatike, lærandhes os oppa fatikdomsens grwndhwal owerbyggia alla andra dygdher, Æn oppa thet at thænne hælge oc ærlike fatikdomen oc hans dygdh skuli tæk wara them höxta, oc renasta konunghenom ihesu cristo, tha tilbör at han oc wari reen oc meenlös aff alle skörhetzsens smitto, Oc thy liknar Crissostimus paupertatem, fatikdomen widher ena wænasta jomffru, huilkes öghon oc oppsyn, ærw clar oc ren, mildh oc blidh, oc lusteliken at see, til alla millelika skodandhes oc enghom affwndandes, oc enghom hatandes ¶ Fatikdomen skal oc wara iocunda, thet ær gladher oc roleken, förthy seneca sigher, honesta res est leta paupertas, Gladher fatikdomber ær eth höffwidzligit tingh, Tha ær fatikdomen gladher naar renliffwes mænniskia, gladhelika lidher aal bristilse, i maat dryk oc klædhe, oc thænne gladelike oc wilielike fatikdomen ræknas hænne nær gudhi, för martyrium at hon thærmædh förtiænar martilse krono, Som bernardus sigher, hwat ær thet at samma lön, som ær hymerikes rike loffwas them fatigha, oc martyribus, wtan at wilieliken fatigdomber ær en stor martilsa deel oc förtiæna samma lön, Hwat ey ær thet stort martyrium i blandh mangha rætter hwngra, oc borthlagdhom manghom för gudz skuld frysa, huilken för wara skuld toldhe hwngher, törst oc frost oc hans hælga appostoli för största hwngher skuld, knosadhe axsen söndher mællan thera hændher oc atho swa sædhena ¶ Sancte paual alla

wærldenna lære fadher, han war en repaslaghare, oc mædh sit ærwodhe sik födhe i sith ænletes sweth aat sith brödh, hwat menar thu laat oc fafængh closter mænniskia som enkte goth gör gudhi til hedher oc almennelikoggagne, wtan thet tik siælffwom lyster, mothe thine hælge reglo, giffwer gaffwor stiælandes oc swa athertaker, tolkom hotar thæn hælge andhe, om duuid prophetan i psalmenom sighiandes, In labore hominum non sunt etc., The ærw ey mædh mænniskiom i ærffwodhe, oc ey skulu the mædh mænniskiom pinas, wtan thywær mædh diæfflenom, thy at the annars swet oc almoghans synder ætha i læthi, oc faafænghet ¶ Nw förthy at all renliffwe, the fwnderas oc byggias oppa tæssa triggia dygdanna grwndhwal, som ær wilieliken fatikdomber osmittadher renleker, oc fwlbordeliken lydhna, thy wttydhes hær en mærkeliken book som kallas claustrum anime thet ær siælenna andeliket closter, hwilka fulkomplika læra os aff them oc allom androm dygdhom, closterfolke högelikast widhertorfftelikom

Digitized by Google

Johannis Matthei ad Sorores Vadstenenſium Epistola hortativa.

Epistola som fadher her ioghan matei screff Systromen siista sin til rættilse bidhen for hanom

Kæra frw abbatissa priorissa oc alla wnga oc ældre, mina ælskelika oc andelika dötter i gudhi jak skriffwar idher nw til sista sin, oc sista breff som kallas Epistola a latino til rættilse, at ware nakot försumat oppa mina wægna i ämbetom, ællar wtan ämbetom, Matte mædh tässo nærwarandes epistola opfyllas oc bættras mædh godhom förmanilsom, Jak hoppas thetta skal wara latom systrom til nytto oc triffnom systrom til enghen twnga, iak tror oc at engen syster ær, the ey wil nw manas til thet bästa, oc för thy radher os appostolen sighiandes sen nw æro helsonna dagha i huilkom wi maghom förwærffwa os aff lösn aff syndh oc pino, Görom wi ey thet tha æghom wi thet göra i skærslo eeldz pino, thær ær daghen længher æn eth aar, Som skriffwat ær, Jak gaff tik en dagh för eth aar, æn tha at thu glömde han, oc wanwördadhe han, som thæn giordhe som sagdhe i pinonne, iak tror at iak haffwer hær warit meer æn eth aar, oc war ey æn hans kropper kommen til graffwa, Thet första iak radher tik kæra andelik dotter, thet ær at thu tænk altidh, hwar-

Digitized by Google

JOHANNIS MATTHÆI
AD
MONIALES VADSTENENSIUM
EPISTOLA HORTATIVA.
SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

CAROLUS WENSTER,
SCANUS.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XVIII DECEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Effectum absque causa nego.

II.

Congruentia linguæ certissimum est criterium, quo cognitio gentium indagatur.

Digitized by Google

före thu æst kommen, som ær at thiæna gudhi som tik ey at enast skapat haffwer som annor creatur, wtan oc pryt tik mædh wndherstandit, kwngörande tik thet mædh frit welkor, giordhe tik til ena fru ower alla wærldenna creatur, giordhe tik sik siælffwom lika, anamadhe til sik thina oc mandoms natwr, lærdhe tik mædh ordhom oc æpthedömom, atherlöste tik mædh sino dyro blodhe aff æwerdelikom dödh, sin hælga anda jngöt i tik, gaff tik sin hælga likama til kost, oc andelika födho oc bar idkelika dagh oc nat omsorgh för tik som modher för barne, Tæssen samme war herre bödh israelz sönom dragha til minnes thæn daghen som han ledhe them aff egipto lande, os til liknilse, Daghen wi wt ledhoms aff egypto, ær godher wili, som ledhe os aff wærldenne, thæn æghom wi altidh a minnas, oc aldrig glöma; thæn brænnande kærlek thær wi haffdom i them daghenom til renliffwet oc clostrit, Oc görom som thæn giordhe, första daghen han kom i clostrit gik han til en hælogan man om rad, sigiande, huru skal iak leffwa i clostreno, han swaradhe, see til hwilken thu wast första daghen, thet ær akta thin stadga hwilken han war i förstonne, swa wari oc hwan daghen oc om han war æpther reglonne ¶ Första daghen wast thu rædh blywg, oc allom ödhmywk, bögdhe tith huffudh nidh oc thin öghon oc sagdhe tik wara ena stora syndersko Twlog i allom genwærdoghom tingom, oc gat wæl lidhit straff oc awitelse, æn nw haffwer thu bögth wtaff, thy swa som orædh oc oblywgh oc ey swa ödhmyuk oc lydogh, ællar twlugh som thu wast i förstonne, swa at nar nakor komber gör ællar sigher mothe tik mædh minzsta awi-

Digitized by Google

tilsom, tha rækker thu opp tith hwffwdh, seer opp mædh thin öghon, knixar mædh thin hals, ringher tith ænlete, kröker thina næsar, skiffter thin hy, nw rödh nw blek, bither thina tændher, bither thina læpa, knyther thina næffwa, oc sigher Jak takkar gudhi, at iak haffwer hwarke stwlit ællar lwgit etc., Oc böriar swa eth qwat kiff mædh edhom oc bannor swæriandes om gudh, maria oc all hælgon, oc bannar lektom oc lærdom, mwnkom oc prestom, oc skriffta fædhromem, enghom wndan taknom, qwinnom oc mannom, wngom oc gamblom allom them som haffwa takit fran tik ællar talat oc sakt mothe tik ✠ Ey enast dirffwes thu banna mænniskiom wtan oc androm gudz creaturum, Som ær kattom, hwndom, foghlom oc loppom æn kwnno loppor tala, tha awitto the tik sighiandis, hwi bannar thu os sighiandis wi ærom tith foster, oc thu æst war foster modher, foster fadher, foster syster, foster brodher, wermibus job syöttonde capitulo, hwar glosa sigher, at loppor oc andra madka, haffwa skylskapp mædh os, som bærn *) mædh modher oc tha thu rækna thiha slækt dyra, tha glöm ekke at rækna loppor iblandh mædh i slæktena, Æn wænt tik aff slikom lösom bannom, swa framt at thu bliffwer ey widh thet æwerdelika, Item första daghen wast thu swa gran om all thin ting, at thu wille enkte haffua, wtan fatikdomen som reglan bywdher, æn nw æst thu rik wordhen, som synes i manghom dyrom tingom, Bokom psaltarom, bandhom kniffwom oc twa prouento kannom oc androm slikom tingom, moth reglonna radhe som sigher,

*) l. *barn*

bættra ær mine haffwa æn mera widhertörffua, æn finz nakot nær tik owerflödhis, thet skel snarleka fran tik, oc sammwledh thet afflæxe ær, Thet skriffwas at en syster fik stort pwrgatorium, thy at hon glömdhe giffwa sina afflexse sokka widhertorfftoghom, Item hwru gran thu wast om tith loff, swa at thu wilde enkte göra, wtan mædh förmanzsens loff oc witu, æn nu kant thu swa fara mædh thy at hon faar hwarket seet ællar witit thet, thær lægher thu tik win om, oc mæst tha thu förstar at hon ey ma ællar wil giffua loff, Sidhan bær thu widh om loffuet nær priorissam, oc findher thu ekke hænne tha bær thu widh om thet samma nær ældre systrom, sigiandis giff mik loff til nakot lithet iak tok jn, æn togh thet finz stort wara, thet loffwet dogher lithet ællar enkte, Thær næst bær thu widh nær skreffto fadhrenom om loff, huilken ey haffwer makt loff giffwa moth reglonne, wtan swa ware, at thet lydher til sacramentem, æn thu bær tik aat som thæn giordhe som gik til scrifftafadhren om loff, at han matte hængia opp en man som stwlit haffde scrifftofadhren swaradhe, giffwa loff at hængia nakon, thet gaar minom post för nær, æn waret giort, Oc strök sik twært ower halsbastet sit, tha matte thu bedhas radh aff mik, Swa gaar thet tik om hans loff thy han ær ekke satter til at loffwa i oppenbarom tingom, mæst mædhan förmænnene ærw tilstædhes, man *) sidhan thet ær giort oloffwat, tha ær han satter til at afflösa, Item hwru gran thu wast om thina tysto, thu wille ey tala, wtan thu wast aatspordh oc tha mædh faam

*) l. *mæn*

Digitized by Google

ordhom, oc hyölt jnne ordhen sparleka, som stibordet watnet i qwærnenne *), æn nw haffwer thu takit fra stibordit, oc strömar wt hwart thet ordh wti tik ær, som watn i forsen, æn iak radher tik at thu gör som thæn ordhfulle wnge mannen giordhe, som gik til en aff fædhrena i öknenne, sigiandis, hælge fadher hwat giffwin i mik til radha, iak ær mykyt talariffwer oc mangh talogher, han swarade thu skalt göra som thæn girughe gör, han radher sik en treköpadhan pwngh, at nakor bedhes aff honom pæning, strax kænner han oppa thæn första knöpan, om han ær wæl tilköpadher, oc swa thæn andra oc tridhia, sigiandis til biddaren, Tro thu at iak skal giffwa allom pæning som bedhas etc. Swa skalt thu wara nogha om thina tysto, som han om sin pæning, Oc nar nakor syster komber til tik æpther collaciom som wil ællar begærar swar aff tik sigiandis carissima soror, æmbrat skalt thu tilköpa thin mwn mædh tre knöpa, som ær twa læpar, oc tan för twngo, oc tha annar dagher, stadh oc time komber at thu tala maa, tha sigh hænne som tala wille, i otimom, Tror thu syster at iak giffwa skal allom swar som komma i otima oc sighia carissima soror, thu skalt ey tro thet, tha rækte mik aat etc. Item hwru gran thu wast om thina wtsyn, æn nw seer thu gönom hwaria spryngio, fæstande tith öga som tik tækkes som sancti cosmi oc damiani syster giordhe, thy fik hon flere dagha i purgatorio Arsenius i vitas patrum, wart wt kalladher aff sinom cella, hiölt sina ærm för ögonen, wart aat spordher hwi han swa giordhe, han

*) l. *qwarnenne*

Digitized by Google

swaradhe thy *thet* alt syndh man seer i tilfællom, Thy radher os aguſtinus i reglonne, æ yw sparlekare wi wt sem æ yw wislekare, Item hwru gran thu wast om thin tima, thu wille ey wara faafængh, oc ey finnas wtan syslo, æn nw lather thu timan gaa onyttelika oc talar delar oc ropar, oc gör thet syndeliket ær, Thy faar tik gaa som them gik som illa stwderat haffde i stwdio, Tha the skullo heem fara, tha rækna the hwru længe the haffwa warit i stwdio, oc hwru mykyt the haffwa förtærth, badhe i pæningom oc swa i timanom, Oc finna the at mykyt förtært ær i badhom them, oc lithet wnnit oc förwærfwat i konstenne, oc böria swa til at giffwa sik oc söria oc grata, sigiandes widh sik siælffwa, iak maa wæl söria oc grata at (iak) haffwer warit i studio i pariis, thy at iak haffwer enkte thet som parisa klærka bör haffwa, hwarken ær iak baklarius, mæstare licenciatus, ællar doctor, oc snarast sakt, skæmelika förtært min tima oc pæninga, Jak wiste æn wægha til pæninga, æn til timans oppfwlnat synes engen radh, hwilket mik trægar swa længe iak liffwer, Thy swara appostolen tæssom mannom sighiandis æpther tolken langan tima matten i haffwa warit mæstara som föresakt ær baccalarii oc doctores, æn i aktadhen thet lithet thy nödgens i ather böria oppa nyo a b c d, oc swa gramaticam etc., Swa faa os gaa somlikom, som ærom i renliffweno oc i clostreno, nar wi ræknom aat hwru længe wi haffwom warit i clostreno, oc hwru manga brasser oc silffskedher wi förtært haffwom etc., Oc hwat fræmian wi thær aff haffwom, ællar hæloghet, Tha wi ræt sem til tha ær lithet batat, ællar wnnit, framför thet bordhe sik, I förstonne warom

wi sannelika hæloge, som biskoppen witnar, sigiande abbatisse oc confessore, sighiande hær antwardhar iak tik ena hæloga brudh etc. æn nw finz enghen dygdhen, oc liten ællar enghen hælogheten, Thy nödhgas thu ather böria oppa nyo som wngh syster thy at hon ær hælog som bewist ær, Oc böria oppa scriptamalom, thy at the hiælpa mæst til hæloghet, Thu sigher tik swa haffwa giort, huilket iak oc tilstaar æn tha atherbliffwer tik en ræddoghe oc fare, at thet ær ekke dotter swa trykt som tik tykker, swa tykte thet oc apostlenom paulo som sagdhe, enkte weth iak i mino samwiti thet syndh ær, æn ey ær iak för thy rætwis giordher, hwat ær hærtil görandes, hærtil swarar petrus de tarantasia sigiandhes, Naar en mænniskia lægher sik win om at göra alt thet til hænna staar, som thæn gör som sither oppa sith liff, om han kan ekke göra rættan rækenskap, tha lægher han sik alla win om at han matte finna oppa hwru thet ær rættelika ræknat, Swa skalt thu göra, höra læsas bordhlæsnig oc predikan, oc swa hoppas til gudz at thu findher oppa ællar at gudh tee tik thina syndher, ællar at gudh sændher tik nakon som tik sigher thina syndher, som han giordhe enom brödher, sændhe sancta birgitto til hans i sit ytersta sigiandes See til at thu æst wæl skrefftadher, han swarade, ey weth iak rættare, hon sagdhe see til mædh hwat akt thu gaff thik jn i clostret Tha brast han i at grata sigiandes nw weth iak at thu æst mik sændh aff gudhi, som minner mik oppa thetta som skriffuas i fiærdhe bokenne reuelacionum CXCIII cappitulo, Item teer gudh sinom wenom i thet ytersta om nakor synd ær glömdh, som skriffwat staar i tridia bo-

Digitized by Google

kenne dyalogor*um*, at en brodh*er* badh gudh j*n*nerleka th*et* h*an* ey skulle döö i nakre dödelike syndh, strax k*om* en oc hwiskade i hans öra ena syndh, som han aldrig haffde skrifftat, loffwade gudh för th*et*, oc scriptadhe sik för sino*m* förman som nær stodh, oc ændadhe sith liffwerne i store gudelikhet, O filia naar wi swa gör*om*, som nw föresakt ær, tha ær th*et* omögheliket at wi kw*n*nom döö i dödhelike syndh, Thy sigher *sanctus* ioh*annes* ewangelista nar wart samwet th*et* awither os ekke för nakra syndh, tha magh*om* wi trösta til gudz, at wi faam th*et* wi bedhoms som ær syndhaförlatilse, thær næst haff frid m*ædh* pr*e*lato*m*, ey dantande them, oc ey gerna höra dantan om th*em*, thy at gudh enkannelika pliktar tæssa syndh, som skriffwat staar, at en p*er*sona i eth closter haffde til sidz at skiffta mangh ordh oc hardh m*ædh* förmannenom, oc sagdhe ey mea culpa, som hænne æpther reglonne bordhe, kommo diæfflana aat hænne æn för æn hon kom til cellan, oc bardho hænne m*ædh* storom tiokkom risom oc kæppom, som thær lagho allom, til synes oc klædde sik aff, oc loot allom see hwat hænt war, kænnandes sina culpam, nw bardh, huilket hon wille ey göra obardh, Thy göre pr*e*laten æpther *sancti* agustini radhe, thær han sigher i reglonne til pr*e*latan, disciplinam libens h*ab*eat, Th*et* ær at pr*e*laten haffwi gærna neffstena, at ey skuli diæffwllen næffsa som sakt ær, Gör pr*e*laten ekke thetta, tha haffwer han ællar hon stora syndh, skam oc skadha, som thæn fadher ostyrokt barn haffwer thy at næffser thy ey, Item næffser ey pr*e*laten tha hæmnes gudh ower han, badhe nw oc framdeles, som skriffwas aff ely, i första konunga bokenne,

Digitized by Google

han hörde wæl klaghamaal om sina söner, hwru godha qwinnor haffdo enghen fridh för them hwarken i mönstreno, ællar annar stadz, oc hwru the toko kötit mædh iærnkroka tregadda wtu kætlenom som han södh, moth laghen, oc næffste them ey, wtan smekte them sighiandis kære söner hwat ær thet iak höre om idher gören ekke swa, oc læth them gaa onæffsta, som han saat som bæst bar han ather affwogher aff sætit störtande sin hals i tw, oc dömdes til æwogho pino, æn haffde han næffst them, tha haffde han friat sik, Item hon som syndar faar storan skadha som ær andelik blindhe, thy at hon tror, at æpther thet at thær gaar enghen næst *) æpther menar thet at thet ær ekke illa giort ællar oc swa giort at thær ligher ey stor makt oppa, Item hon faar storan skadha, thet ær syndenna myklikhet Thy nar synden ekke næffses, tha ökes hon, Item hon faar storan skada, thy naar synden ekke næffses, tha ökes fördömilsen, Item all samquæmden faar skadha om synden næffses ey, som eth skabbot faar gör skadha androm farom, wtan thet förtax, swa sker thet i tæsso, Item förswmen ekke thetta göra för en i sompnen, waknen i oc thet ær ekke giort, tha gaar alla hælgona fölie fran idher, hwat ær hær til görande, wtan görom som the som wandra, rakar thet sik swa at the försoffwa sik, oc föliet thera gaar fran them, Tha the thet förnymma, swa myklo hastelikare skynda the sik æpther them, som the haffua sik försoffwit, at the maghin samman komma mædh glædhi, Oc tha the see wara kommo, ökes thera glædhi,

*) I. *næfst*

Digitized by Google

ANTONINUS,
DE INSTRUCTIONE SIMPLICIUM CONFESSORUM.
SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

PETRUS GUSTAVUS SYLVAN,
SCANUS.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XVIII DECEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Non singulas quasque res, sed quæ iis subsint ideas exponendas esse in historia contendo.

II.

Ingenii morumque generis humani cultura a quodam populo primitivo, summa sapientia prædito, falso repetitur.

Digitized by Google

oc swa myklo meer om hoxsanen war om os, i ware franwaru, oc wi gladdoms thy at wi haffwom fwnnit them som wi barom storan affsaknat före, The sighia os hwat gudh giordhe mædh them wi sæiom them hwat os hænde i wæghenom, ey wtan stora glædhi som aldrig kan fullsighias, Item radher os petrus blesensis jn eppistolis suis, at wi hallom os widh reglona meer æn mædh pawa breffwom, Thy haffwom wi M pawabreff liggiande i archenne, oc ekke reglo hald, the kwnno lithet ællar enkte hiælpa os, thy hallen reglona i allom sinom pwnctom, tha ær gudz nadh mædh os, skriffwat i wart closter wastena arom æpther gudz byrdh MVC oc a·XV areno

---

Digitized by Google

Antoninus, Archiepiscopus Florentinus, De instructione simplicium Confessorum.

En wærdogher kænnefadher kalladher anthoninus fordhom ærchebiskopp i florencia diktadhe ena bok som kallas tractatus de jnstruccione simplicium confessorum Thet ær en lærdom enfalloghom skrifftа fædhrom, ællar the mænniskiom i renliffwe sik wilia skriffta, Oc næst för ytersta i samme bokenne rörer för næmpdhe doctor nakra puncta som röra oppa closter folk oc theras syndher i tæsse matto pater noster

Först ær om nakor persona köpthe sin jngangh i clostret mædh förordh ællar förlagh i sinne prouento, swa at honom ællar hænne ey tilstædz jnkomma i clostrit, för æn swadana pæninga summa skuli wtgiffwas, æpther förmanzsens förlag, Oc ær thetta dödhelik syndh a badha sidhor, theras som jntakas oc thera som jntaka, Thy at thet ær symfonia, thet ær andeliket köp som likamleka gaffwo, Oc æpther andelika rætten skulw swa jntakna personor wtlætas aff clostrit, wtan at biskoppen dispensera mædh them i tæsse saak, Ær oc swa at nakot closter ær alzstingx fatikt, tha maa prelathen wtan

Digitized by Google

synd förelæggia prouentona, at personan ey jngange oppa sin skadha swæltandes sik i hæl, för closters fatikdom skuld, æn ær clostrit ympnogt i sinne rænto, tha ær ekke loffleket förelæggia priwentona ℭ Annat ær om nakor persona jngaar i clostrit ekke mædh rætte akt, som ær at tiæna gudhi enfallelika, oc halla thet reglan byudher, wtan hældher för læti skuld, ey wiliandes ærffwodha oc lidha wærlzlika twang, Ællar oc för thy at hænnas förældra satto hænne til closters moth hænnas wilia, oc æn tho at förældrana illa giordho likkawæl skal personam swa nödhgat omskiffta sina aakt, fulkomlika wiliandhes bliffwa i clostrit oc gudhi tiæna mædh reglonnas gömo, oc tha bliffwer hon tryg i sit samwet oc gudhi tæk ℭ Tridhi at the som samtykkia, at clostirs rætta æghadela, orættelika bortga oc förfaras ℭ Flærdhe the som dölia sin laglika förfal ællar hindher mædh witu som ær lönliken sywkdomber, ællar giort lyffte i annan orden, ællar troloffnadher, ællar bwndhi til annan stadga, pliktog i gæl ællar rækenskap, ællar wanfrægdh, oc nakrom syndom, huilka han wiste hindra clostersens jngangh, oc nekadhe thet som sant war nar hon aat spordhes, oc bleff swa lywgande ℭ Fæmte om nakor ledher ællar lokkar annan i closter, mædh the syndenne som kallas symonia, mædh radh ællar gærnigh, ællar swiker nakon sigiandhes thær wara goth reglohal. thær som ekke ær, ællar döliandes reglonna stranghet oc twang, oc fram sigiande thet som minstz oc lættast ær för them jn skulu gaa, tha ær thet dödhelik synd swa swika sin iæmcristen Ællar tha nakor atherdragher annan fran thet closter hwar reglan wæl halz oc gömes, ællar för hans

Digitized by Google

rikedoma skuld, *thet* ær symonia ¶ Item nar nakor wil sik jngiffwa i *thet* cloſter hwar reglan ær strangare, oc liffwærnet ær goth tha wilia the som löslekare leffwa, dragha han til sik, sammoledhes som thæn hwilken annars watn stæmmer til sinna qwærn, oc thær *mædh* sighia the osant oppa them som gudelika leffwa, them wanfregdandes, oc sik priisandes, oc i swa matto förhindras, oc atherdragx mangher aff godho liffwærne, oc ær *thetta* sant at alle the som swa förradha sin iæmcristen til sinna sjæl, kwnno napleka nakontidh wnfly æwerdelik förddmilse, wtan the göra strangasta syndabot thy at the synda mothe cristelikem kærlek, moth rætwisosme, oc moth the hælge skrifft ¶ Siætte ær om cloſter mænniskia haffwer hallit sith lyffte i sannom fatikdom, swa at hon enkte eghit haffwer ællar aktar at haffwa nakot eghit *mædh* beradhom hogh oc wilia, thy at om hon haffwer hafft egith, wari ey swa lithet, tha syndade hon ddddelika, Oc swa opptha hon *mædh* beradhom wilia aktar at haffwa nakot egith tha syndar hon dödelika, ær oc aat waktelika mærkiande, at alt thet som cloſter mænniskia gömer ællar haffwer, wtan sina förmanz witu oc loff thet ær egith, hwat hældher thet ær peniagha gul ællar silffwer ælla klædhe, ær thet oc swa at formannen weth thet oc ær tho lika wæl moth formanzsens wilia, tha ær thet egith, Ær oc swa at cloſter mænniskia haffwer nakot *mædh* formanssens witu oc wilia, oc ær tho likawæl ey redhaboen ællar wælwiliogh at antwardha thet fran sik i formanssens hændher naar thet wt kræffs, wtan orsakar sik, oc nytiar mansskona hielparædhe, ællar wille thet gærna halla qwart om hon

förmatte, tha ær thet egith, Samma domen ær om the tingh som ærw i annars handom, aff closterfolkx befelnigh, oc closter mænniskia regera æpther ainom wilia, æn thy at thet ær ekke i hans handom, likawæl bliffwer han ællar hon proprietaria, thy at thet (ær) wndher hænnas waldh, Item the som haffwa clösters tingh i befelnigh at aff spisa oc wtlæggia oppa formanzses wæghna, om the giffwa aff closters, ællar conwentx tinghom nakrom wtan förmanzsens orloff, ællar ower thet the wndharsta wara formanzsens wilia oc wæltæknadh, tha ærw the proprietarii oc synda dödhelika, Tæslikes om the nakot opbæra, ællar anama oc sik sammandragha i æmbetom oc behalla til sit egith behoff, wtan loff, synda dödelika, Oc hær aff maa man mærkia hwru egin wili ær största wadhe siælenne them i clostrit ærw ¶ Sywnda ær om renleken, hwilken alt closter folk skal loffwa, oc tilhör renliffwes mænniskio ey at enast sik göma, aff kötlike smitto i gærningenne, wtan iæmwæl aff allt obequæmt taal, oc snödho skualre, oc them ordhom som lydha oppa kötliken ælskoga, ællar faffænga ælskelikhet hon skal oc aatwaktelika sik göma, aff allom orenlikom, oc kötlekom tankom, swa at hon ey mædh förakt oc wilia dwæls i them, Thy at hwart thetta ær som mæst dödelik syndh i renliffwes mænniskio Oc hændher tæssen siælenna smitta mykyt aff enkannelikо omgænge mædh lösom mænniskiom oc ostadoghom, Oc thy skal renliffwes mænniska ransaka sit samwet i skrifftamalen, mædh hwem hon enkanneliket omgænge oc widhertal haffwer, oc ær swadana omgænge allaledhes widhertorfftelikет, tha skal thet förtakas oc förbyudhas, oc ey afflösas wtan hon ær ly-

Digitized by Google

dog i swadana förbodh, thy at omögeliket ær i swadana omgængilse oc dældhet længe bliffwa wtan siælennas smitto. ¶Oc enkannelika för the stötnig oc syndhelika domnigha som thær omgörs aff wærsleko folke, huilkom thet witherliket ær, oc thet daglika see oc omga, thy skal thet allaledhes förbyudhas som sakt ær ¶ Attonda ær lydhnonnas lyffte til reglonna oc förmannen, Oc ær atwaktelika mærkiandes at renliffwes mænniskia syndar ey at enast dödhelika, naar hon gör diærffleka oc wanwördelika moth reglonnas bodh ællar förbodh wtan iæmwæl tha hon mædh smælek oc trysko, gör moth förmanzsens bodh, wari ey swa lithet thet som fömannen alwarleka byudher ællar förbywdher Oc thy ær mærkiande at naar prelaten nakot byudher ællar förbyudher mædh swadana ordh sigiandes, Jak byudher tik wndher lydhnonas bodh, ællar tæs hælga andas krafft, at tw gör thet, ællar at thu laat thet, ællar iak bywdher tik wndher baan tha ær altidh saadana bodh, ællar förbodh swa krafftogh, at alle som gaa, ællar göra amoth ællar ower thet bodhet tha syndas dödelika hwan tidh, Vare oc swa at prelaten nakot snarleka bywdher oc tho ekke mædh widherlax ordhom som nw ær sakt, oc menar tho likawæl bywdha wndherdanen wndher dödhelika synd, om han ekke gör thet som byudz, Tha ær widhertorfftelikeť at wndherdanen lydhe allaledes thy som bywdz, wtan swadana bodh ællar förbodh, ware allaledhes oppenbarleka mothe reglonne ællar mothe gudhi ¶ Sammwledhes naar i reglonne, ællar constitucionibus bywdz nakot wndher gudz lydhno, ællar ban, ællar probo saak, ællar wndher höxta reglonnas næffst, Æn them som i andre matto göra

Digitized by Google

moth reglonnas punctom, mothe sinom wilia, ællar aff wanzskilsom ællar aff nakre nödh, ællar glömzsko skuld, oc i androm tolkom sakom, thær engen ondh förakt ær mædh, som ær komma sent til choren oc annarstadz thær honom bör wara, ællar brythr tystona oförtænkt oc owarleka, ællar læs oc sywnghr falst, oc annat tolket, tha ær thet nadeliken syndh, æn görs nakot aff tæsso, mædh wanwördhnig, oc aff wrange sidhwænio, tha bliffwer thet dödheliken synd, wakte thy hwar sik för ondhe sidhwænio, thy at sidhwænian dragher mænniskiona i glömsko, oc wanwördho, oc thærmædh i siælennas dödh,

¶ Framdeles syndar renliffwis mænniskia förswmandes oc glömandes sina reglo tidher, ær thet swa at hon borth lægher nakra dagx tidh wanwördelika, tha syndar hon dödelika, gör hon thet aff glömzsko mothe sinom wilia, tha ær thet nadheliken syndh, Tæslikes ær sighiandes om andra læsnigh som skæleka byudz oc sætz aff prelatan, skal thy renliffwis mænniskia giffua sik skyllogha om hon sent komber til choren, om hon oatwaktelika oc twngh aff sömpn, læs ællar sywgher *) sina tidher, oc bör hænne oppfylla thet som förswmas; i sadana matto, om thet ær mykyt oc mærkeliket, ællar læsi annat i thæn stadhen, Item om hon otoktelika sik bewisar i choren, mædh öghom ællar androm lymmom, Item om hon loo, ællar kom andra til löghe Item om hon oppwækte annan til wredhe Item ostadog oc löös tekn giordhe, ællar nakot taladhe wtan sanna widhertorfft Item om hoghen wardher mykyt bortdraghin i sangenom oc i hwat matto,

*) l. *sywngher*

Digitized by Google

Item om hon illa læs ællar sywngher Item om hon glömer sina jnclinaciones, oc synda bot, æller förswmar ællar försmar gudelika gambla closters sidhwænio, alt sadhana ær nadelika syndher, wtan swa kan hænda at thet görs wanwördelika, Item skal hon sit samwet ransaka om hon walde prelatan mædh symonia, thet ær för gaffwor skuld ællar för nakot lekamleken fördel, ællar sit eghit gangh skuld, ællar walde thæn hon wiste owerdoghan oc obequæmán, Item om hon waldhe ekke thæn som hon bequæmast wiste wara wtan en annan för wenskap skuld, wiliandes nakrom tækkias thær om i wærdzlike matto, oc thetta alt ær dödheliken syndh, Item om hon haffwer clagath aff onzsko oc haat oppa sin forman, ællar annan sin iæmcristin wtan rætta saak ithy som nakot wanfræghdeliket ær, oc ær thet dödeliken synd, om thet æn sant ware, hælzst nar thæn som klaghar haffwer akt at wanfrægdha sin iæmcristen, oc tilbör at thæn som nakon wanfrægdha mædh lyngh ather giffwi honom sina frægdh, sighiandes oc widherkænnandes sik haffwa wanzskelika talat, Item om hon haffwer wtan lagleka sak orætwisleka oppenbarat ordinis lönlek ærande, ællar hemelik wanzskelse, Item tha ordinis domare wisitera, oc byudher allom i capitulo at sighia hwat prelaten ællar andra personer i clostrit oppenbarlika, oc wtan atherwændho mothe reglonne i mærkelikom reglo punctom, oc offta manadhe til bættringh, wilia sik ekke rætta, om nakor persona ey tha oppenbara reglonnas aff gangh tha syndar hon dödelika, oc skulu tæssen oppenbarilsen altidh wara mædh systerlikom kærlek wtan allan annan owilia, Æn the tingh som allaledhes ærw lönleken, i hwilkom

Digitized by Google

wæl hoppas at bættre maa wardha, skulu engaledhes oppenbaras, æn haffwer saken sik swa at enghen förbættring kan hoppas, tha skal hon ændeleka oppenbaras, om hon kan laglika bewisas oc ey annars för större syndh æptherkommande æn enfalleleka skulu alla sakar tilföranda kwngöras förmannenom i clostrit, för æn the annar stadz för nakon domara klaghas ☙ Thærnæst skal renliffwes mænniskia ransaka sith samwet, om hon haffwer giort conspiracion, thet ær sambinding mothe prelaten, ællar samtykt misdrækt i clostrit oc styrkt them som thærmædh halla, oc ær saadana dödelik syndh, Oc ær iæmwæl diæffla sidhwænia meer æn renliffwis mænniskios, oc wærsta wærdzlika mænniskior plægha swadana syndh idka, oc ekke gudelika personer, Item sigher docter raymundus, at renliffwes personer skulu ransakas om the syndher som kallas XII clostersens osidher, förste ær om prelaten ær glömzsker oc förswmol, The andra ær om wnderdanen ær olydogher, Tridhia om wngha mænniskior gaa faffænga i clostreno Fiærdha om aldrogha mænniskior i clostrit, ærw enbændhe oc genwærdoghe Fæmte om mwnken ær gærna i konungx gardhen, thet maa swa wndherstas ey at enast lekamleka, wtan iæmwæl andelika, thy at the personan som sik gærna bekymbra mædh wærdz waldhz ærandom i sinom ordhom oc gærna mædh them ware om hon förmatte, oc tröster oc stödher sik widh herra förswar oc mædh standh ithy hænne tækkes, oc ær i theras asyn oc hörslo thet mæsta hon kan, Tæssen personam sigx sannelika wara i konungx gardhen mædh hiertat, æn thy at kroppen ær i clostrit, Siætta om renliffwes persona

Digitized by Google

bekymbra sik mædh wærzlikom domom oc sakom som hon ware en lagman ællar wærdzleken domare Sywndha om hon haffwer æl|ar astwndar dyran klædhebonat, wiliendes altidh haffwa thet ypersta i sith abitum Attonda ær, om hon wil altidh haffwa wtkorleken maat oc kræselika rætter, Nionda ær om hon idkelika kiffwar i capitulo, oc wær sik mædh store dirffwe oc höghe röst Ælloffte ær om hon idkelika haffwer sik lösleka i choren hindrandes anna i gudz tiænist, Tolffte om hon haffwer sik wanwördelika oc ogudelika widh altaret, thet rörer them som ogudelika mæssa, I tæssom XII punctom, syndas stwndom nadelika oc stwndom dödhelika, æpther thy som akten sik haffwer i mænniskionne, oc som hon offta ællar siællan thet gör, Ær oc en stor otokt oc ogudelikhet ibland closter folk, at somlika swæria, æpther almænnelike wærdzlike sidhwænio, om gudh oc maria oc annor hælgon, oc æn om the sant swæria, likkawæl höffwes thet illa gudz brudhom, hwru myklo mer ær tha ohöffweliket, at förbanna nakon, ællar næmpna the tingh, huilken groffwa wærdzlika mænniskior ey wilia næmpna, oc æmwæl diæffwls nampn, huilket mykyt otækkeliket ær, om thet æn ware skæmtan ællar kalz, Thærnæst ær ransakande, hwru renliffwes mænniskia haldher closters sidhwænio i reglonna klædebonat, oc allom androm tinghom, som ordinis personar tilbör reglelika haffwa, i cellanom, i choren oc i androm stadhom, hwru hon haldher fastona, tystona, lydhnona i allom budhom gaa wllen, liggia wtan fiædhra, oc alla andra pwncta, som closters constituciones oc regla jnne haldher ¶ Oc ær mærkiande at prelaten maa

Digitized by Google

dispensera i all sadana tingh, tha skal likkawæl thærtil wara san widhertorfft oc lagliken saak oc skæleken, annars synda the badhe, swa thæn som loffwar, som thæn som bedhes loff ℭ Item om hon haffwer wælwiliogh warit at lydha i ondhom tinghom, sighiandes osant oppa sin iæmcristen, giort androm skadha oc orolikhet i samme sakenne som ær i onzsko ℭ warit glömzsker til almenneliket gangh, seen oc owiliogher til lydhnona i godhom tinghom oc lofflikom, redheboen at clagha oc kæra oppa andra, oc enkte ællar lithet oppa sin eghen brot ℭ Vanwördelika sik omgangit mædh sina ældre systra, ey wiliit lidha straffilse ællar awitilse för sin broth, oc ærw tæssa syndher nadhelika, wtan swa ær at ihærskan ær omykynt oc föridkeleken, Item om hon plægha idkelika wara fafængh, oc laat til handagærning ey aktandes at oidhnan ær kælla oc somper til alla læster, *) Item om hon haffwer förnöt timan i them gærninghom som engha nytto haffwa i sik, Tæslikes giort the tingh som wærdzliken ærw, oc högfærdogh oc faffængh i allo matto som wærdzlika mænniskio plægha göra, oc ær thesta en stor osidher i clostreno at göra the tingh som ærw androm synda tilfælle, æhwat thet kan wara, oc ær tolket förbywdandes allom closter iomffrum, huilka i tæssom timomem plægha i tolko synda, Item skal hon sik skylloga giffwa om hon haffwer warit ællar ær mykyt löslatog oc ostadog i sin omgængilse, oc oppwækt oc draghit andra til thet samma som ær i löghe, i ordhom aat hæffwom oc i glædzskap, oc æn tho at tolket maa wndherstun-

*) l. *laster*

Digitized by Google

dom wara wtan alla syndh som ær för widherqwekilse, æpther naykyt ærffuodhe, ællar stora twangh i sik siælffwe, ællar androm, ællar för tænskuld at mænniskian wild ekke lætias oc wara faffængh, oc för andra flere höffwiska saker skuld, maa mænniskian wtan alla syndh, haffwa nakra wællost oc glædhi, togh likawæl höffwis thet siælla renliffwes mænniskiom, oc ær thy som mæst nadeliken syndh, Item om hon haffwer currat ællar mwrrat om dryk, maat ællar klædhe, Item om hon haffwer otulelika lidhit oc burith annars osidher ællar harda omgango, Item om hon androm haffwer twngh warit i sinne wanzskelikhet, oc hwasso omgango, Item om hon enkasneliken oc wtkorleken warit haffwer i maat dryk, oc klædhebonat, aff huilko idhkelika plæghar wæxa högfærdh oc androm tilfælle at döma hænne, oc affwndas mothe hænne mædh kor oc mor Item om hon haffwer ekke straffat sin iæmcristen mædh kærlek oc lioffhet, wtan mædh hardhet, oc hastoghom ordhom Item om hon them sik ey bættra wil, wtan hæller idhkelika bryta oc illa göra wtan allan gudz ræddogha haffwer ey rögth ællar klaghat för prelatan, at thet matte lækias oc siælen frælsas, Oc thet ekke giort mædh kærlek som hon skulle, oc i allom tæssom næst förskreffna punctom ær som mæst nadheliken syndh, Item skal ranzsakas om them som prelaten beffeller nakot æmbete, först om hon haffwer korrat moth prelaten, tha han befæller nakot æmbete til at förestaa oc styra, ællar giffwer honom thærföre bakdant ællar owilia, Item om æmbetz persona haffwer sik otulelika, oc hardelika talar til them som skulw litha oppa hænnes æmbete oc föresyn, görandes them æmgx-

Digitized by Google

leka oc bedröffda, Item om hon haffwer ekke atwakteleka hanterat klosters tingh, huilken hænne befælt ærw, ællar antwardat til conuentzsens bestandh oc bæsta, Item om hon haffwer warit omykyt rwndh ællar gæffmil ællar oc mykyt nap, oc fasthal i sinne wtspisnigh, ællar giffwit weldom oc ey iæmlika allom aff thy som almennelika bör skifftas, Item om hon giffwer them som hænne ekke bör giffwa æpther sin eghin wilia, oc wtan loff, wærdzlekom wenom oc frændhom, Item om closters tingh fördærffwas för hænnas förswmilse skuld, ællar om hon haffwer owerflödelika omsorgh om wærslek tingh oc sith eghit siæla gagn glömandhes, Item om sin lærddom, om hon förswmat haffwer at læra, thet som hænne bör wetha oppa reglonnas wæghna i læsnigh sangh, reglonna punctom, ordinis gambla oc godha sidhwænior, thy at owethet orsakar enghen för syndenar Item om hon ær atwaktog ithy at hwar hon kan faa lærdomen, som ær at hon höre atwaktelika predikan bordhlæsnigh collacionem, oc thæs imællan læs gærna i bokomem, oc spörs före aff them meer lærdhe ærw æn hon siælff Item om syna læsnigh, om hon ower sina dagx tidher ey haffwer enkannelika læsnigh för androm, som ær för wener oc sina förældra, oc andra sina frændher ællar closters wælgærninges mæn, liffwandes oc dödhom, som hon ær altidh pliktogh goth före göra Item om hon haffwer idkat scrifftamalen, oc anamat ihesu cristi wærdogha sacrament, æpther reglonnas skipilsom oc sidhwænio Item om hon haffwer sik idkat i gudelikom skodilsom huilken mykyt opplyffta siælena til gudh, oc öker gudelikhetena Item om hon warit haffwer slyo oc andelika kaal i gudz

Digitized by Google

kærlek, ey brinnandes i iæmcristens godhwilia, ey hetelika astwnda gudz hedher oc cristna siæla gagn oc helso som hænne tilbordhe, oc wæl höffweliket ær, Item om hon warit haffwer osköniogh ey owertænkt gudz wælgærninga nær sik siælffwe oc honom ey gudelika oc jnnerlika tiænt, hedhrat oc ærat oc ærat til athergæl för sins guddoms kærlek Item hwru renliffwes persona syndar för wener oc frændher skuld ¶ Först om hon them meer kötlika ælzska æn andelika, Then ælzskar kötlika som ekke spaar bryta reglona oc sanna lydhno för wener oc frændher skuld, Item om hon omykyt glædz aff weners oc frændas framgang oc opphögilse skuld, ællar oc at hon omattelika sörgher theras mothegang oc nidhertrykkilse, Item om hon off mykyt astwndar them sökia, ællar hetelika begæra theras tilqwæmdh oc nærwaru til sik, Item om hon i wenas oc frændas nærwaru talar mædh them thet som enkte tarffwas, oc meer om förgangliken tingh æn andeliken, spöriandes om örlöghe oc hærskapp, oc hörer gærna aff androm saadana talas, aktar om brölöppe oc barsöl, oc hwru hænna slækt wtwidhes, oc riktas Item om hon astwndar fræmia sina slækt til riik gæl i the hælge kirkio, oc helst the som thær til obequæmme ærw oc owerdoghe, thy at thet ær dödeliken syndh, Sidhan skal hon sik ransaka i almennelikom syndom, oc theras grenom, som ær i höghfærdh, affwndh ilwilia, haat oc wredhe, skör ordh, tanka wilia oc gærnigh, I sin fæm sinne, wtuertis oc jnuertis I tigio gudz budhordhom oc i androm syndom som opp ræknas för almoghan Thær næst skriffte hon sik för reglo punctana, oc akte wæl hwat hon gör mothe thy som

Digitized by Google

bywdz, ællar förbywdz i reglonne, oc constitucionibus oc ordinis stadgom, Oc enkannelika om hon böther sina syndher som reglan oc prelaten bywdha, ær thet swa at hon glömer the syndaboth ællar penitenciam som reglan constitucionnes, ordinis stadga ællar prelaten byudher, tha syndar hon, æn gör hon thet mædh wanwördho ællar försmæilse, tha ær thet dödhelik synd Item hon haffwer ekke fwlkomlika akt oc wilia at fræmias oc ökias i dygdhom i andeliko liffwerne, oc gör likawæl, alt thet hænne bör göra, oc gör thet nödogh oc mædh ondan wilia, oc lather sik aat engo nöghia, som ær ællar görs i clostrit, tykkiandes ey wæl wara at hon ær thær kommen, oc ware hældher tædhan om thet kwnne skee wtan hænnas wanfrægdh, för swadana skal hon sik granlika skriffta, thy at hon ær ekke san nwnna ællar renliffwis persona, wtan hældher en skrymptherska, oc staar i fördömilsenna stadga, wtan hon sik rættar snarlika, Item ransake sik för alzskona ban, atwaktelika, oc rædhes altidh för banz maal, oc theras omgange som i banne ærw, æn thet ban som ær i sancta saluatoris ordine ær oppa ordinis priuelegia wægna huilka jnnehalla, at thæn som wtgywther mænniskio blodh, ællar tændher mordheeld, ællar sargar ællar slar sin iæmcristen, ællar stiæl hær i closters clausura ællar jnnelykke, han ællar hon ær i ban i samma gærnigh, Tæslikes ær thæn i ban, som tilstædher nakre wærdzmænniskio jngaa i systra jnnelykke annars æn reglan oc addiciones tilstædhia oc mædh förmanzsens loff, Item en warnagle som rörer alt closter folk ær Thænne at om nakre renliffwes persone lokka ællar dragha mædh söt ordh, na-

Digitized by Google

kra mænniskio til at wælia sin lægherstadh i theras kyrkiom, ællar mædh nakre list ryktar ællar astadh komber at nakor loffwa ællar lyffte gör at lata sik iordha i thera kyrkio, ællar om nakor haffwer thet loffuat, tha radher oc bidher thærom at han skal ekke omskifta sina akt, tha ær thæn i pawa banne som sadana skaffar ællar ombidher

Digitized by Google

MEDITATIONES VITÆ MONASTERIALIS.

SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

CAROLUS U. EVERS,
BLEKINGUS.

M.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XXVI NOVEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Victoriam, quam apud Narvam obtinuit R. Carolus XII, plus attulisse honoris, quam utilitatis contendo.

II.

Ars mathematica ad firmandos puerorum animos eandem vim habet ac grammatica.

Digitized by Google

Meditationes vitæ monasterialis secundum regulas ordinum SS. Basilii et Benedicti.

Hær börias kænnedomber aff sancti basilii oc bendicti reglo dygdha anbodh aff gudz ælskogha aff renlek aff ödhmywkt oc XII ödhmyuktenna trappom, aff lydhno aff tysto, aff bönom oc waku, oc gærna höra godhan kænnedom

O dotter hör thins mæstara ihesu *cristi* budhordh oc bögh thins hiærta öra oc tagh gærna thins mildha fadhers kænnedom, oc fulkomna han fulkomlika, at thu maghe mædh lydhnonna ærwodhe atherkomma til thin gudh, fran huilkom thu gik om olydhnona dylsko, Jak talar til thin haa thu hælst ær, som widher sagdhe thin eghin wilia oc lusta, oc togh starkasta oc fæghersta lydhnonna waku göra skolande sannom konung ihesu *cristo* riddarlika thiænist, aatwakta mædh troliko hiærta alt thet thik hær sigx, thy at iak girnas læra tik hwat som ær andelikit riddarskap oc mædh hwat matto thu skalt tiæna thinom konungh, hör thy atwaktelika mædh thinom sinnom oc tingh *) ey thina siæl mædh sömps læti, wtan

*) Mendum scribæ; l. *tungh*

Digitized by Google

oppwæk hona til at wndhersta min kænnedom huilken ey ær aff mik wtan wttakin aff the hælge skrifft Om thu jnsændhe thænna kænnedomen i tith hiærta, tha skulu thina wægha styras i fridhi, oc ey skal nakot onth nalkas thik, wtan all siælennas genwærdha skal fiærran fly fran tik, O ælskelika dotter om thu girnas göra gudhi ridderlika, tiænist, tha tiæna enghom wtan honom ensampnom, thy at thæn som thiæna, wærdzlikom konungh, lydhe allom hans budhordhom, swa skal thæn som tækkelika wil thiæna hymerikes konungge göme all hans hælga budhordh, wærzlek riddare ær redhoboen at fara hwart han sændhes, oc ey tör han orsaka sik, för sinna hwstru ællar barna skuldh, myklo hældher skal cristi riddare, wtan alt hindher lydha sins konungx budhi, wærdzliken riddare faar til stridh mothe synlekom owenom, Æn moth tik stridha daglika synlike owini, honom ær stridh mothe kötlikom owenom, Æn tik ær stridh moth onda andanna ilzsko han bær jærn wakn moth kötlekom owen, æn thu skalt nytia andeliken wakn, moth andelikom owen, han bær iærn hiælm a sino hoffdhe i stridh, æn thin hiælmber wari cristus, huilken som ær tith hwffudh, han klædhes mædh brönjo at han skuli ey sarghas, æn brönian a tik wari cristi tro, han bær spywt oc sköte moth sinom owenom, æn thu skalt bæra gudelik ordh, oc sla them sighiande, gudh ær min hiælpare, oc iak skal ey rædhas mina owini, ey lægher riddaren nidher sin wakn för æn stridhen ær ændat, swa skalt thu aldrigh wara wtan andelikeu wakn ithy at thin owen lather aldrigh aff mædhan thu liffwer at stridha moth tik, wærdzlik wakn ærw thwngh at bæra, æn

thin wakn ærw söth oc læt them som them wilia bæra, riddaren faar ather til sit hws naar han haffwer sigher wnnith æn thu skalt jngaa i hymerikis iherusalem tha thu haffwer förwnnit thin owen han taker wærdzlika gaffwor för sit ærwodhe, æn thu skalt taka för tith andeliket ærwodhe, om thu kasta fran tik iordzlika gærningha, Oc wæffwer tik ey i wærdzlikom ærandhom, skalt thu haffua sielffwan gudh til löna, Thy skalt thu wetha at wansamlikit ær at thiæna twem herrom, Thy at enghen tiænandhe wærdz aktom förmaa at bæra andelik wakn, ællar ihesu cristi söta wk oc lætta byrdhe, Thy thæn som ihesu cristi sötha wk oc lætta byrdhe kastar fran sik synes alt læt oc söth wara, thet som siælenne ær twnkt, Oc thy sarghas tolken aff sinom eygnom waknom, oc faldher i dödhen, thy at han ælzskadhe wadhan, Skadha thy granlika hwat konungh thu loffwadhe tiænist, thy at swa myklo högre som hymerikis kesare ær, æn wærdzliken konungh, swa myklo högelikare oc wærdoghare ær tith riddarskapp, æn wærdzliket riddarskap, Thy radher iak tik at thu bedz aff gudhi, mædh stadelikaste bön, at han wærdoghas fulkompna mædh tik alt goth som thu böriadhe, oc at han som nw wærdogadhes at taka os i sinna sona oc döttra taal skuli aldrigh dröffwas, aff warom ondha gærninggom, swa bör os lydha honom i hwariom tima för sina godhgærninga, at han ey at enast ey förtaki os swa som wredher fadher, hymerikes arff, at han skuli ey som rædhelikeñ herra, retter aff warom syndom antwardhe os i æwerdelika pinor, swa som wrangasta træla, huilke ey willo fölia honom til æromna, hörom thy the hælga skrifft, oppwækkiande

os oc sighiande Nw ær thime at oppsta aff syndesna sömpne, oc see mædh öpnom öghom til gudz son sant lyws, huilken som sigher, Kommen syny oc hören iak skal kænna idher min ræddagha ganghen mædhan i haffwen liffsens lyws at dödzsens mörker skuli ey gripa idher, förbyudh thine tungo aff ondho, at thina læpa talen ey swek, laat aff illo oc gör goth, leta fredhen oc fölgh honom oc thæntidh i gören thetta, skulu min öghon wara ower idher, Oc min öron til idhra böner, æmbrat som i akallen mik hwat ær sötaren æn tæssen wars herra röst, mædh huilke han ther os liffsens wægh, oc kallar os til sit æroffulla rike, til huilket wi maghom komma, om wi wiliom mædh godhom gærningom, Spöriandhe mædh prophetanom sighiande honom O herra gudh haa skal byggia i thino hwse, ællar hwilas a thino hælgo bordhe, O kærasta syster, æpther tæssen spörilsen, hörom wan herra swarande, oc teandhe os sins hws wægh sighiande, huilken som gaa jn wtan smitto oc gör rætwiso, thæn som talar sannindh i sino hiærta, oc thæn som ey giordhe swek i sinne twngo, thæn som ey giordhe sinom iæmcristne obrygdilse, Oc thæn som onzskofullo diæffwllen, sik frestande mædh hans æggilsom, wt wræker aff sino hiærta oc ledhe til enkte, oc huilke som rædhas gudh, æmwæl i sinom godhom gærningom oc höghfærdas ey, wtan widherkænnas ödhmywkleka, at the godha gærninga som the göra, fförmatten ey at wardha om them, wtan aff gudhi, Oc æra thy gudh margffaldelika som gör them, sighiande, mædh prophetanom, O herra gudh, giff ey os ærona, wtan giff hona thino hælgo nampne, Swa loffuar ey sancte paual sik ællar ræk-

Digitized by Google

nar sik aff sinne predikan, jak ær *)gudz nadh, thet som iak ær, Oc asnantidh sigher han huilken som æras, æris i gudhi, redhom thy wær hiærta oc wara likama til gudz budhordha lydhne, oc bidhiom gudh, at han byudhe sinne nadh giffwa os hiælp, i thy som ware natur ær ey mögheliket, At wi maghom wndan ffly hælffwittes pino, oc komma til æwerdelikit liff, Oc swa framgaa i gudz budhordha wæghom at wi aldrigh borth gangom aff hans kænnedom, Oc at stadhelika bliffuande i clostreno alt til dödhen, Maghom swa mædk sanno twiomodhe, lottakande wardha, gudz sons ihesu cristi pino, at wi wærdoghe wardhom, hans samærffwinga wardha i hans æwerdelika oc ærofullo rike

Tæssen ærw godha gærninga anbodh, fförst at ælska gudh ower all tingh, aff allo hiærta, oc aff alle siæl, oc aff alle makt, Thærnæst at ælska sin iæmcristen som sik siælffuan, Oc ey göra thet androm, som han wil ey siælffwer haffua, ællar tho, Thær næst dræp ey, göra ey löskolæghe ællar hoor ællar idhna ey skörom liffnat, Ey stiæla, Ey lyugha, ællar bæra fals witne Ey girnas thet som annars ær, fförtaka sik sin eghen wilia, Oc föllia cristum, plagha likaman, Ey omffæmpna kræselika födho, ælzska fasto, ffödha fatika, klædha nakna, sökia sywka, jordha dödha, hiælpa nödh staddom, hwngna söriandha, skiliа sik fran wærdzlikom gerningom, Enkte stætia för cristi ælzskogha, Ey fulkompna wredhe, Ey athergöma wredhena, Ey halla swik i hiærtano, Ey giffwa falskan fridh, aldhreg förlata kærleken Ey swæria, ællar ey wan-

*) *aff* suppl.

kötzsens wilia, Siælenna dygdh ær at försma giri, oc taka siælffwiliandhe fatikdom, O ælskelika dotter tæssa dygdher maat thu raskleka affla, om thu alzstingx glöme alla wærdzlika akter oc halla gæffuare oc dyrare hymerikis rike, æn förganglik wærdzlik tingh Oc om thin wili ær idkelika belagdher i gudz laghom, oc tænke dagh oc nath hans doma, Tha skalt thu wardha som thet træ som plantas widh watn, huilket som giffwer sina frukt i rættom tima, swa skalt thu æpther gudz wilia, æpther tith ærwodhe taka gudz ælskogha ærofulla frukt i æwerdhelike. æro

O ælskelika dotter ælska gudh aff alle thine makt, at thu maghe tækkias honom i allom thinom gærningom Nw mædhan giffter man idhnar at tækkias sinne hwstru, oc hwstrun sinom bonda, Myklo hældher skal nwnnan idhna i alle matto at tækkias sinom brudhgomma ihesu cristo, Huilken som ælskar gudh, gömer hans budhordh, Thy at gudh wil at han ælskes ey at enast mædh ordhomen, wtan aff reno hiærta, oc rætwisom gærningom, thy at haa som sigher, iak ælzskar gudh oc gömer ey hans budhordh, han ær lywghare, oc thæn man suiker sik siælffwan, oc daras aff sik siælffuom, Thy at gudh ær ey at enast ordanna skodhare, wtan gærninganna, oc ælzskar them som aff hiærtans renlek tiæna honom, Om wi ælskom lekamlika förældra, mædh swa myklom godhwilia, huilke som toldho litta stwndh ærffwodhe för os, hwat ey ær hymerikes fadher meer ælskande aff os, thy at thera tiænist war til os, thet war ihesu cristi godhgærnigh, huilken som ær aldra tingha bæste skepare, Thy at förra æn wi födhoms hær i wærl-

Digitized by Google

MEDITATIONES VITÆ MONASTERIALIS.

SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

JOHANNES HENR. ERDTMAN,
BLEKINGUS.

II.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XXVI NOVEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Pertinax labor et disciplina naturam vincunt.

II.

Peregrinus is semper Romæ manebit, qui Græciam nunquam adiit.

Digitized by Google

denne redde han os förældra, aff sinne mikdaste föresyn, Aff huilkra tiænist wi skolom fram fostras,, oc tha oppfyllas modhrenna spena mædh myölk, æpther gudz wilia, nar barnet wardher föödt, Oc thy bör os ælska gudh meer æn nakot annat tingh, huilken som badhe skapadhe them oc os, mædh sino wæluiliogha walle, oc loffuom han för all the godh tingh som han giffwer os daghlika aff huilkom enghen förmaa fullelika tala, ællar honom wærdelika loffwa, thy at han försmadhe ey os, nar han saa os i tolkom syndhom oc wændhe ey sit miskunna ænlete fran os, Naar wi wændhom os fran honom, til mykla willo, oc naar wi trængdhoms til dödzsens nidherfal, atherkalladhe han os til æwærdeliket liff, Oc nar wi otække aat hans godhgærnigom, flydhom fran honom, lethe han æpther os, swa som millaste fadher, oc foor nidher aff sinne höghelike æro til iordherikis för wara skuldh, Oc kom til war i swa mykle ödhmyukt, at han took a sik mandoms natwr, oc swepthes i fatighom klædhom, oc lagdhes i iætu oc war fatigher för wara skuldh, at wi skuldom rika wardha i honom, Oc han som kommaskolande ær at döma, liffwandhes oc dödha, dömdes aff mannom, oc han som ær æwærdelikx liffs kælla, bedhes törstogher watn at drikka, aff enne syndoghe qwinno, Oc han som mætte wan hwngher mædh sino eghno kythy, tolde hwngher, oc frestadhes i öknenne, Oc hans hændher som otalik iærtekne giordho, gönom stwnghos mædh iærn spikom för wara ather lösn, oc hans mwndher som taladhe honogxsötan kænnedom, smakadhe beskan galla; Oc han som enghom giordhe meen, toldhe obrygdilse, spoth haadh oc flænghior, oc han som gaff

Digitized by Google

dödhom liff, toldhe siælffwiliandes korssens dödh, thærtil at han skulle os giffua æwærdeliket liff, oc all tæsse tingh tolde han, för sin obegripelika oc æwerdelika kærlek, i huilkom han os aff opphoffweno ælskade, O hwru maktog kærlekxsens bandh ær mædh huilko gudh matte æmwæl bindhas, thy at enkte bandh haffdhe förmat halla honom widh stodhena tha han flængdhes, om kærlekxsens bandh haffdhe bortho warit, enghe iærnspika haffden atherhallit han a korsseno wtan kærlekxsens bandh haffde til warit, wi ærom skylloghe at ælska gudh aff alle makt, thy at han skapadhe os alla, wi ærom alle skylloghe at ælska gudh aff alle makt, thy at han skapadhe os alla, wi ærom alle skylloghe at halla gudh i ælskelikhet thy at han atherlöste os alla, Oc thy loffwar han os högelik tingh i hymerike Oc swa myklo meer, æn wi siælffwe ærom, Ærom wi skylloghe til gudz ælskogha, hwru myklo meer gudh ær æn wii för hüilka han gaff sik siælffwan, oc swa som eldhen opptændhes aff eldhenom, swa skuldhe gudz godhgærninga oc særdeles hans pina oc dödher os oppwækkia til hans ælskogha, thy awitas the som glöma hans godhgærningom, aff skrifftenne som sigher, O hardhe oc hærdzskofulle adams syny, huilke swa mykyn wælwilioghet ey oppwække, huilka swa stor kærlekx lwghi ey opptændher, huilka mykyn ælskelikhetz brændaghi ey gör heta, mædhan hymelen oc iordhen, oc alt thet i them ær, sighia os at wi skulum han ælska, som os oc them skapadhe, oc gaff os them til tiænist, thærtil at wi skolom honom tiæna, som them skapadhe til wara nyttelikhet, oc doo för wara skuld, thærtil at wi skuldhom i honom glædhias æwerdelika, oc för alla tæssa godhgær-

Digitized by Google

ninga, som han os giffwer wt kræffwer han enkte annat aff os, wtan at wi skolom rena, göma honom wara siæla oc likama, at han wærdoghis byggia i os, Oc at wi wærdoghe wardhom at byggia i honom, enkte bedhes han aff os, wtan os siælffua thy at han astundhar at hwilas i os, gaam thy til hans, oc tilföioms honom mædh gudelikx kærlekx omffæmnilsom, oc ælskom wara iæmcristna swa som os siælffua, thy at thæn som ælskar sin iæmcristin han kallas gudz son, thy at gudh gaff os tolken kærlek, at wi skulom kallas oc wara gudz syny, Twært amoth huilken som hatar sin iæmcristen, han kallas diæffulsens son, huilken som ælskar sin brodher, han gömer sith hiærta, i rolike sæfflikhet, æn huilken som hatar sin brodher han ær i mæsta affwndenna storm oc wredhenna orolikhet, godhwiliogher man ombær thulimodelika oræt, oc wrangher man ræknar læt ordh wara smælek, kærleken gaar fram aff blidho ænlete, Oc hadz fuldher man gaar i wredhe, O ælzskelika dotter idhna thy at haffwa wælwilioghet i thino liffwerne, oc rækna hwan thin iæmcristin swa som en aff thinom limmom oc minz oppa at en sandher skapare skapadhe alla, Oc gör enghom men, wtan gör hældher altidh thet androm nytteliket ær, hældher æn thet som tik siælffwe nyttokt ær, Oc gör ey thet androm som thu wilt ey at tik skal göras, Glædz aff them thu see framgaa i godhom gærningbom, oc ælska han, thy at kærleken gör annars godhgærninga wara sina, thy om thu wilt lön faa för annars gærninga, tha glædz aff them, oc ælska han som them gör, tha faar thu lön för them, Tænke thy affwndzsyuke, hwru godher kærleken ær, huilken annars godh-

Digitized by Google

gærninga gör at wara sina, wtan wart ærwodhe, Om thu see nakon tola genwærdho, warkwnna honom, oc rækna hans ssorgh wara thina, borth ælt alla ilzsko aff thine siæl, oc lat ey affwndena længhe dröffwa tith hiærta, röör ey wredhe mothe wannaktoghom ællar mothe thinom wnderdanom, wtan haff han oc ælska swa som thin eyghin lim, Thee enghom skrymptelikenn ælskogha, annan wæghen kyssande mædh mwnnenom, oc annan wægh redandhe swek oc försaat, Thy at swekfuldher man framfföre fredhsam ordh mædh mwnnenom, oc tænker at dara sin iæmcristen lönlika, aff huilkom gærningom gudh rethes til wredhe, Thy at sannindh oc kærleker aff reno oc rætffærdogho hiærta tækkes i hans asyn, oc alt försmar han oc fördöme som framgaar aff skrymteliko oc falssko hiærta, fly thy alla skrymtelikhet, oc widherffresta ey at swika thin iæmcristin, ællar sargha ællar skændha thin eghin lim, rækna hwan cristen man wara thin lim oc thin brodher, Oc om thu wardher stwndhom wredher swa som man mötth nakrom, gör genstan fridh mædh honom, Oc nidhertryk alla wredhe, för æn solen bærghas, Thy at thæn som gömer fridh i sinom hogh, han redhe cristo herbærghe i sino hiærta, thy at cristus ær sandher fridher, oc will hwilas i fridh, oc hatar affwndh, mædh alle matto, ffridhsamber man ær altidh i spaklikhet, Æn affwndhsyuker man, ær liker the skipi som slaas aff böliom, ffridhsamber man haffwer altidh sighran hugh, oc ær aldra wæghna wærnadher oc gladher i gudhi, Æn affwndhsywker man, ær altidh wredher oc dröffdher oc swa som galin wargher, fridzsamber man oc kærlekxfuldher, kænnes aff blidho oc gladho

Digitized by Google

ænlite, oc han förskullar ængla kompanskap, Æn affwndhsyuker man wndherstas aff wredho ænlete, Oc ær lottakande aff diæffla ilzsko, Ælska thy astundelika fridzsens nampn, oc fly alla affwndh, at thu maghe affla æwerdelikx fridz fæghrindh

O dotter göm tik rena i allom tinghom at thu wærdogh wardhe at see gudh i sinne æro, Thit hiærta wari rent aff hwarie smitto, Oc giff ey owenenom jngang til thin mædh nakrom orenom tankom wænt thin öghon fran hwarie, olofflike syn, oc lustas ey at see faghra mænniskio ænlete, at thu skuli ey komma i pino, för tolken lusta, Minz aa hwem thu loffuadhe thina limi, oc blandha them ey mædh skörom lusta, oc bögh thin ælskogha, fran allom skörliffnatz ælskogha, oc haff ey fafængha talan mædh nakrom at ey skuli bæggias idhre hogher, aff tolke talan smittas, oc tappa thet som i siælffwiliandes gudhi loffuadhen, oc ödhe læggias som tört thræ, Thy at ey wil gudh, at thina limi, huilka thu honom loffwadhe, oc hælgadhe skulu blandas mædh nakre smitto, wakta thy at likamliken fæghrindh swike ey tik, at thu tappe ey siælenna fæghrindh, Skodha ey man mædh owarugha ögha At ey skuli dödhen jnga i thina siæl, aat thins ögha windhögha, Opplat ey tith öra til at höra ohöffuisk ordh ællar talan, at the skulin ey dræpa thina siæl, Hanna ey nakors manz likama, at ey skwli tith hiærta opptændhas til ondan losta, at thu falle i förtappilse, Thy at swa som skæffnan lagdh nær eeldenom, brindher rasklika swa aff lekamans hanningh, hændher rasklika siælenna skadhi, tænk thy hwru lekamlek fæghrindh oc luste, ændas mædh dödzsens wærkiom oc ysæld,

Digitized by Google

Oc hwru tha omwændhes aldher likamen i fulan træk, madhka oc wærsta lokt, huilka jngen förma at tola, hwar ærw tha blidha ordhen hwar ær tha sköre losten, hwar ærw tha söta omfæmnilsen, hwar ær tha owermatto löghe oc skæmtan oc onyttelik glædhi, huilken som swika osnyæl hiærta, sannelika thet foor alt fram swa som flytande watn, wakta thy at thu ey thæn lusta drykken drikke, aff huilkom thu west mangha haffua warit fördærffuadha, wtan borth wænth thin hogh alzstunx, fran swa orenom ælskogha, oc faanytta glædhi, Oc skodha ihesu cristi fægrindh, oc siælenna andelika glædhi, bedz tik aff gudhi eth snisælt hiærta, oc wakerlik sin, at thu maghe wærna tik fran allom owenzsens swikom, oppwæk thin hogh til at göma gudz budhordh, i them wari tith hiærta altidh aat hwgult, at ey skuli nakor wæridenna genwærdha bryta tik, grip sant twlimodh, som ær mæsta siælenna dygdh, swa at thu högfærdhas ey, i sælom tinghom, oc sliona ey aff godho i genwærdoghom tinghom gör gærna alt thet tik bywdz a gudz wæghna, at thu maghe wnfly gensigilsenna last, oc oppbæra santz twlimodz lön, aff honom som sangdhe *) til sinna kænneswena, i idhra twlimodhe skulin i ægha idhra siæia

O ælskelika dotter, göm ödhmywkt i allom tinghom, huilken som ær högelikast i allom tinghom, at thu maghe oppfara til fulkompnilsanna högdh, Thy at aldhær reglonnas stadhge fulkompnas mædh ödhmyuktenne, oc langa thima ærwodhe wardher til enkte, fför högffærdenna skuld, Ödhmyuker man ær gudhi liker, Oc bær gudh i

*) l. *sagdhe*

sins hiærta mönstre, æn högffærdogher man ær gudhi hateliken, oc liker diæfflenom, æn tho] at ödhmyuker man, ær smæleken i klædhebonat, Tho ær han] æroful-dher i dygdhom, æn högffærdogher man, æn tho at han synes stolther i klædhebonat, tho ærw hans gærnigga onyttelika, hans högffærdh oppenbaras, aff hans högffærdogha ordhom, oc aff hans lösa sinnom, han girnas loffwas aff dygdhom, æn tho hon *) them ey haffwer, han wil enghom wara wndherbughin, wtan girnas altidh herradöme, oc widherfresta mædh alle makt, at han maa faa förmanz æmbethe, han gaar altidh trotmande swa som tom flaska, oc glaas, oc omkringh föres, aff fanytto æro wædhre swa som skepp wtan styre man slaas oc wrækx aff böliom, æn ödhmywker man försmar allan wærldz hedher, oc döme sik wara minst wærdhan, aff allom mannom, oc thy ær han mykyt wærdher för gudhi, thæntidh han fulkompnar all budhordhen, ræknar han sik enkte haffwa giort, oc löne alla sina dygdher oc thy skal gudh opphöya han, oc oppenbara hans gærninga, honom til æwærdeliken hedher, Thy ropar war herre til war i læstenne sighiandhe, hwar thæn som sik opphögher, skal nidher trykkias oc hwar thæn som sik ödhmyukar skal opphöghias, Naar han thetta sigher theer han os alla handa opphögilse wara högffærdenna kön, Huilkit propheten sigher, O herra mith hiærta ær ey opphogth **), oc ey ærw min öghon opplyfft mædh högffærdenna syn, Ey gik iak i högelikom tinghom ællar wndherlikom. ower mik, wtan iak lydde ödhmyukom tinghom, Thy om wi wiliom kom-

*) l. *han* **) l. *opphögth*

ma til hymerikis opphögilse, til huilka wi ey kwnnom oppfara, wtan mædh ödhmywkt bör os thæn stegan opp rætta, thæn stegan aat huilkom jacob saa ænglana oppfarande oc nidherfarande, stighin ær wart liffwerne hær i iordherike huilken som skal opprættas til hymerikes mædh ödhmywko hiærta, trapponar aat steganom ær war siæl oc likame, i huilkom mangha ödhmyukta trappor skulu sætias, at gudz ængla lwstins nidher fara til waar

Nw ær mærkiande, at tolff ærw ödhmywktenna trappor, fförst ær om mannen sætiande gudz ræddogha för sin öghon, ffly alla glömsko, Oc aminnis altidh all the tingh som gudh byudher, Oc hwru the som gudh försmaa falla i hælwitte för sina syndher, Oc aminnas altidh i sinom hogh, hwilket som loffuas them gudh rædhas, oc göma sik i hwariom tima aff syndom oc lastom, badhe i tankom, öghom, ordhom, handom oc fothom, Oc i allom kötlikom astwndilsom, Oc tænke altidh at gudh skodhar oc seer all hans aathæffwe i hwariom stadh, oc at ænglane kwngiöra all han astwndilse, oc aathæffwe i gudz asyn, Thet teer os propheten, at gudh ær altidh nær os sighiande at gudh ransakar mænniskionna hiærta oc nywra, thet ær badhe tanka oc gærninga, war herre weth mannanna tanka, oc wndherstar all thera hwxilse oc mannanna tanka widhergaar för gudhi alla sina akt, Thy skal mannen altidh wara warogher oc aat höghwl mot wranghom tankom, sighiande i sino hiærta, tha skal iak wara osmittadher, om iak göme mik aff wranglikhet, Thy förbyudher os skrifften at göra wan eghen wilia, sighiande gak ey æpther thinom girnilsom, wtan wænt ather aff thinom wilia, Thy bidhiom wi daghlika at gudz

Digitized by Google

MEDITATIONES VITÆ MONASTERIALIS.

SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

CAROLUS G. L. BILLQUIST,
GOTHOBURGENSIS.

III.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XXVI NOVEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Illis minime adstipulamur, qui criminibus accusatos tormentis ad confitendum cogendos esse opinantur.

II.

Demonstrationes apagogicæ directis non postponendæ sunt.

Digitized by Google

wili wardhe daghlika i os, Rættelika byudher scriptin os, ey göra wan eghen wilia, Thy at swa som scriffuat ær, the wægha ærw som mannom synas wara rætte, Huilken ænde tho ledher til hæluitis dödh, oc bör os i allom warom astundilsom rædhas wan herra, swa som nærwarandhes, hwadhan aff propheten sigher O herra gudh all min astwndilse the ærw för tik, oc ær skriffwat, at wars herra öghon skadha badhe godha oc ondha, Oc war herra skadhar aff hymerike ower alla mannanna söner, at han skuli see om nakor ær wndherstandande, ællar letande han, Oc daglika kwngöra ænglana warom skapara, wara gærninga, thy mædhan han bidhar os nw thulomodelika at wi skulom omwændhas til hans, bör os ey senka at omwændhas til honom mædh allo hiærta, at han skuli os sighia om wi wiliom ey wændhas til bættra, Thetta giordhe thu oc iak thigdhe, Annor ödhmywktenna trappa ær om nakor ey ælskande sin eghin wilia, lustas ey at fulkomna sin astwndilse, wtan fölia wars herra æpthedöme, huilken som sigher, iak kom ey at göra min eghin wilia, wtan hans som mik sændhe, Oc ær scriffwat at lusten förskullar pino, oc lydhnan redher krono ¶ Tridhi ödhmyuktenna trappa ær om nakor för gudz ælskogha, wndher giffwer sik förmanz lydhno, ffölianде ihesu cristi æptherdöme, aff huilkom paulus sigher, cristus war lydogher gudhi fadher alt til dödhen för wara skuldh ¶ Fiærdhe ödhmyuktenna trappa ær om nakor bliffwer stadogher i lydhno i hardom oc genwerdoghom tingom, oc æmwæl i allom them oræt som honom görs oc haldher twlimodh mædh tysto samwiti, oc genkorra ey, wtan tænker thet som skriffwat ær, hwilken som bliff-

Digitized by Google

wer stadelika til ændelyktenna han skal heel wardha, oc thæn som propheten sighər styrkes tith hiærta oc thol för gudz skuld, thærtil at thu maghe wara en aff them som sighia Oc herra gudh för tik twingoms wi. daghlika mædh dödhenom, oc ærom ræknadhe swa som drapsens faar wtan all tæssen tingh owerfarom wi, för hans skuld som os ælskadhe, O herra gudh thu pröwadhe mith hiærta, oc ranzsakade mædh eeldh Oc annarstadz ær skriffwat, thu ranzsakadhe os, swa som gul oc silff prö-was i eldh, Thu jnledhe os j wadha, oc satte dröffuilse ower wan baak Oc thu satte mæn ower wart huffwdh, J huilko han tee at wi skulum formannomen lydha, oc omffæmpna thulomodh i allom genwærdoghom tinghom, oc thæn oræt som os görs, At om nakor slaar os widh annat kinbenet, tha skwlum wi wændha til honom thet andra, Oc thæn som wil taka aff os kiortillen, fa honom kapona mædh, oc gaam twa milor mædh them os trænger at gaa ena, Oc tola twlemodelika falzska bödher oc thera haat, oc wælsigna them os banna ☞ Fæmta ödhmyuktenna trappa ær, ey löna ondha tanka som komma i hiærtat, ællar the onda syndher som waro giordha lönlika, wtan oppenbara them sinom scriptafaallher, mædh ödhmyukom skrifftamalom, til huilket scripten manar os sighiande, widhergan för gudhi idhra syndher, thy at han ær godher, oc hans miskundh æwerdeliken, Oc ær skriffuat, oppenbara gudhi thit liffwærne, oc hoppa a han, Swa giordhe propheten, huilken som sigher O herra gudh iak giordhe tik kwnnogha mina syndher, iak lönthe ey mina orætwiso, iak skal widhergaa mina orætwiso a mothe mik, Oc thu herre gudh förlat mik mina syn-

Digitized by Google

dher, oc mina, Omilhet ¶ Siætta ödhmyuktenna trappa ær, om nakor lather sik nöghia aat thy som yterst oc smælekast ær, oc döme sik onyttelikan, oc owerdoghan til all the tingh som honom bywdhas sighiande, O herra gudh iak ær swa som enkte, oc swa sòm ærwodhes dywr för tik ¶ Sywndha ödhmyuktenna trappa ær, om nakor ræknar sik wara minzst wærdhan oc smælekast aff allom, Oc sigher ey at enast mædh mwnnenom wtan tror thet aff jnnersta htærta ödhmyukande sik oc sighiande mædh prophetanom iak ær madker oc ey man, Manna obrygdilse, oc folksens försmæilse, oc opphögdher, war iak ödhmyuker oc dröffdher, oc goth ær mik herra gudh, at thu ödhmyukadhe mik, atj iak skulle nimma thin budhordh ¶ Attonda ödhmyuktenna trappa ær, at enkte göra, wtan thet som almænnelik regla byudher, oc hælga manna æpthedöme kænna ¶ Nionda ödhmyuktenna trappa ær, atherhalla sina twngho aff mangh talan, oc göma tyste til thæs hon spörs, Thy som scriffwat ær, at i manghtalan ær ey synden bortho, Oc thæn som nyttiar mangh ordh skadhar sina siæl, oc ordhfuldher man styres ey rættelika i wærldenne ¶ Tiondhe ær at ey wara raskér til at lee, Thy ær skriffwat at folsker man upphögher sina röst i lather oc löghe ¶ Ællopte ær at tala lættelika oc ödhmyklika mædh sæff ordh wtan löghe, oc mædh stadughet, oc tala faa ordh oc skælek, oc at ewara *) ropul i röst, Thy skriffuat ær at snieller man wndhers **) aff faam ordhom ¶ Tolffte ær at ey

*) forsitan *ey wara*? **) Crediderim hoc quoque loco mendum scribæ commissum et rectius legendum esse *wndherstaa*.

Digitized by Google

at enast i hiærtano, wtan i allom lekamenom tee ödhmyukt allom them som han seer, i ordhom gærningom oc bönom, gangandhe, sitiandhe, oc standande, haffuande altidh nidherbögth hwffudh til iordenna, oc rædhandes sina syndher i hwariom tima, oc wæntandes sik skola presenteras för gudz dome, sighiande i sino hiærta iak syndogh mænniskia ær ey wærdogh opplypta min öghon til hymilen Jak ær nidher bögdher oc ödhmyukter, huilken som sik swa ödhmyuka han skal raskleka faa gudz kærlek fulkomplika, huilken swa borth sændhe fran honom ræddogha, swa at all the tingh han för giordhe, ey wtan ræddogha, them skal han nw tilböria at göma swa som aff natwrlike sidhwænio, wtan ærffuodhe, Ey för hælwittes ræddogha, wtan aff *cristi* ælskogha, oc dygdha lusta, oc godhe sidhwænio, *mædh* huilke war herre jnledhes i os, at thee sin tiænisto man renan aff lastom oc syndom wara, oc wærdoghan ffaa thæn hælga anda

Högxsta ödhmyukx tekn ær lydhna wtan dwalu, thet tilbör them som enkte tænkia sik kærare æn *cristum* fför hæloga tiænist som the gudhi loffwadho, oc för æwerdelikx liffs æro, ællar æmwæl för hælwittes ræddogha, Æmbrat som nakot wardher budhit aff förmannomen, genstan thet fulkompne wtan dualw, swa som thy thet ware budhit aff gudhi, huilken som sigher til förmannanna, thæn som idher hörer, han höre mik, thæn som idher försmaar, försmaar oc mik Thy bör thæn som sannelika ær lygher *), gænstan honom wardher nakot

*) mendum scribæ; leg. *lydogher*

budhit, at förlata sin eghin wilia oc slæppa aff thy offwikompnado som han haffwer tha i sinom handom at göra, Oc fulkompne förmanzsens bodh, swa at alt wari isændher at förmannen byudhe kænneswennen fulkompne budhit i gudz ræddogha, tænkiande at trangher ær wæghen som ledher til æwærdeliket liff, Thy skal ey sandher lydogher leffwa i sino siælffs walde, ællar lydha sinom astundilsom oc lusta wtan ganga æpptber annars dom, oc budhi, oc liffwande fatelika, astunda at haffua förman ower sik, Oc thetta ær the lydhna som tækkelik ær gudhi oc söth mannom, at thet som byudz, fulkompnas ey dylzskelika, ey slioleka, ey sent, ey mædh gensængn, ey mædh genstridogho swari ællar gen korran, Thy at the lydhna som haldz förmannomen hon görs gudhi, Thy at soma ppostolus sigher, Alt waldh ær aff gudhi skepat, Oc thæn som staar mothe waldeno, staar mothe gudz skepan, afflar sik fördömilse, Thy tilbör at lydha mædh gladhom hogh, thy at gudh ælskar gladhan giffwara, Æn nar nakor lydhe mædh ondhom wilia genkorrande, ey at enast mædh mwnnenom, wtan æn mædh hiærtano, æn tho at han fulkomnar bodhit, tha ær thet ey gudhi tækt, hwilken som skodhar genkorrande hiærta, oc ey faar han lön för tolka lydhno, wtan hældher pino för genkorran, wtan at han göry gudhi skyllogha bættring ℭ Nw ærw VII sanna lydhno trappor ſförsta ær at lydha gærna, swa at thæn som byudher oc thæn som lydde, haffwen badhe en wilia, Han lydhe gærna som sagdhe Min mather ær at iak skuli göra hans wilia som mik sændhe, Thy ær thæn sannelika lydogher som ey aktar astundha at höra aff förmannenom, thet som han wil göra, wtan hæl-

Digitized by Google

dher thet som förmannen wil at han skal göra, Thy huilken som lönleka girnas, at honom skuli thet aff förmannenom byudhas som honom tækkes, han swiker sik oc faar ey lön för lydhno, thy at förmannen lydhe mer honom æn han förmannenom Paulus lydhe gærna som sagdhe til gudh, o herra hwat wilt thu at iak skal göra, Thy faar thæn mera lön som sik fram byudher redhoboen före budhordhit, æn thæn som lydher æpther bodhit Annor lydhnonna trappa ær, at lydha enfallelika swa som propheten giordhe, hwilkom war herre baar witne sighiande, han ledhe *) mik i örns hörsl, thet ær at han lydde æmbrat som han hördhe budhit, Enghen dygdh ær os meer widhertorfftelik, i godz liffwernes oppbörian, æn enffallogh oc ödhmyuk lydha, at wi spöriom ey hwi tolket byudz, ællar ranzsaken mædh genkorran, hwat os byudz Thy giffwer paulus radh sighiande thiænen oc lydhen idhrom hærrom i allom tinghom, at hwat som hælst i gören, gören thet aff godhom hogh, swa som gudhi oc ey mannom, witandhe at i skulin taka aff warom herra æwærdelikx arffs athergaldh **) Thridhi ær at lydha gladelika, thy at blith ænlete, oc sötelikhet i ordhom, litta mykyt oc prydha kænheswenzsens lydhno, Æn mörkt ænlete oc dröfft oc wredha kroppsens skepnan, giffwa wndhersta, gudelikhetena haffwa borth gangit aff hiærtano oc siælenne, Thæramot giffwer sancte paual radh sighiandhe, gören all tingh wtan genkorran, oc annarstadz ær scriffwat, the tith ænlite blith oc glat i hwarie gaffwo, Thy at war herre kære ower them som nödhoge

*) forsitan vitiose pro *lydhe* **) l. *athergældh*

Digitized by Google

lydha, the giffwa galla i min maat, Thæramoth giffwer paulus radh lydhen idhrom formannom, oc waren them wndherdanoghe, thy at the waka swa som göraskolande rækenskap för idhra siæla, at the göra thet mædh glædhi oc ey gratande för idhra olydhno ¶ Fiærdha ær at lydha rasklika swa som zacheus, huilken som genstan lydhe wars herra budhi som han thet hördhe, oc tok han gladelika i sit hws, Oc thy fik han höra wars herra ordh sighiande, i dagh ær giordh helso tæsso hwse, Thy at thænne zacheus ær abrahams soŋ a raska lydhno wæghno, raska lydhno æptherdöme, haffuom wi i hælgom appostlom petro oc andrea, oc iohanne, iacobo oc matheo, huilke all sin tingh æmbrat förlætho som the kallados aff gudhi oc fölgdho honom, thy ær skriffwat at rasker man i sinne gærningh oc lydhno, skal staa för konungom som ær fadher, son oc thæn hælge ande, Oc ey för wanæradhom, som ærw onda andane ¶ Fæmte ær at fulkompna budhordhen manlika Thy ær skriffwat, thu sændhe thina handh til stark tingh, som ær at förtiæna hymerike, thy skalt thu göra manlika, oc göra stadhelika Swa at thw ey förlate lydhnonna wægh, för slag ællar dödh. mædh cristi æptherdöme, huilken hældher wille giffwa liffwet æn tappa lydhnona, thy ær ey lön wært at astunda thærtil at lydha, at han maghe faa æwærdeliket liff oc ey för nakot wærdzliket wtan the lydhnan förskullar lön, huilken som rædhe hoghen oc ær twngh at höra, oc twngare at fulkompna, oc twngast at længhe fram halla ¶ Siætte ær at lydha ödhmyuklika, thy ær scriffuat, Mykyn ær ödhmyuktenna dygdh, wtan hwilkra hiælp, styrksens dygdh, ær ey at enast ey dygdh,

Digitized by Google

wtan faldher æmwæl i högffærdh, Thy giffwer war herre radh sigiandhe wtan i gören all the tingh som idher ærw budhin, oc sighin ey thy sidher idher wara onyttelika træla, Tho ær aldrigh lydande i ondhom tinghom thy ær skriffwat, swa ær lydhnonna matta hallande, at thu skuli aldrigh lydha til at göra nakot onth, oc aldrig mothe sighia at göra goth, Æn hwru mykyn olydhnonna laster ær pröffwas ithy, at diæffwllen kördhis aff hymerike för olydhnona, Oc adam aff paradis, oc konungh saul aff sino rike oc aller israels moghe aff sino landhe Sywndhe ær at lydha wtan atherwændho, Thy ær skriffuat, stadugt framhald i godho ær högxsta konungx dotter, Thy ægher sandher lydhogher sighia mædh prophetanom, O herra gudh mith hiærta ær redhoboit, Thy at sandher lydogher framdragher ey budhordhit til morghons, wtan han redher öronen til at höra, oc twnghona til at tala, oc hændrena til göra, ffötrena til at gaa, oc hænter samman allan sik innan, at han maghe fulkompna förmanzsens budh, oc sighia mædh paulo, Nw liffwer ey iak, wtan cristus liffuer i mik som han wille sighia, i allo mino liffwerne lydher iak cristo, huilket wi æghom gærna göra, ffor thy at war herra sigher, at lydhnan ær the dygh, mædh huilke all ofulkompnat tingh fulkompnas oc alla glömskor wt slækkias huilka lydhno han wærdoghis i os stadhfæsta,

Dauid propheta sigher, giffwandhes radh til at halla tysto Jak skal göma mina wægha at iak skuli ey synda i mine twngo, iak saat oc iak tigdhe aff godhom tinghom, oc iak satte göme minom mwn, oc iak ödhmwka-

Digitized by Google

MEDITATIONES VITÆ MONASTERIALIS.

SUETHICE.

EX ANTIQUO CODICE BIBL. LINCOP.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

JOHANNES D. FREDRICSON,
GOTHOBURGENSIS.

IV.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XXVI NOVEMBRIS MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Dificillimum sane est statuere quis sit inter regnum vegetabile et animale terminus.

II.

Educatio publica privatæ præferenda.

Digitized by Google

dhe *) mik, Hær teer propeten **), at mædhan han tigdhe af godhom oc nyttelikom ordhom, at wi oc stundhom tighiande, för tystonna twngha, hwru myklo ghældher skulum wi halla os aff allom ondhom ordhom oc fanyttom för pinonna ræddogha, Thy för tystonna twngha, æn tho stwndhom giffs loff at tala aff hælgom oc godhom kænnedom, tha ær manghtalan flyande i allom tinghom, at syndelik talan maghe flyas, Thy at war herre sigher aff thinom ordhom math thu rætwis wardha Oc för thin ordh math thu fördömas, oc annarstadh ær skriffwat, dödher oc liif ær i twngonna handom Thy bör mæstarenom tala oc kænna kænneswenenom, Oc om tarff ær at spöria nakor tingh aff förmannenom, ægher han spöria aff alle ödhmyukt oc lydhno, oc mædh högxste wördhnig, at han ey skuli synas tala æn tilbör æn skualdher oc fanyt ordh, ællar the som röra lather oc löghe fördömom wi, i allom. stadhom mædh æwærdelikom wtelykkylsom, oc wakte thy at owerfflödhis ordh framganga ey aff thinom mwn, Thy at war herra sigher at manniskian ***) skal göra rækenskap a doma dagh, aff hwario fafængho ordhe hon talar, rör ey thina twngho til at banna nakrom huilken som skapat ær til at loffua gudh oc wælsigna' Tala ey aff them tinghom i manna samqwæmdh som thu ey fulkompna west, wtan tala the nyttelike ordh i qwæmelikom tima som ahörandom magho wara til kænnedom, oc tala ey thet nakon tima som annans hörsl styggia, oc træt ey aff them tinghom som thu ey widhertorff wæn tik ey til offmykla talan, thy at the

*) l. *ödhmywkadhe* **) l. *propheten* l. ***) *mænniskian*

Digitized by Google

sidhwænia som mædh langhom wana ær stadhfæst, kan ey afflæggias, wtan mædh mykto ærffuodhe, lös ey thina læpa til at lee, Thy at gælniska ær at lee, mædh gnæggian, oc leande kwngör hugxsens fanytto glædhi, kalzsa ey swa som barn thy at ey tilbör them som hælogan liffnat haffwer loffwat, oc til sik haffwer takit, at kalzsa swa som wærdzliket folk, oc barnom tilhöre at leka oc kalzsa, Oc fulkompne mænniskio at gratha, oc sina syndhe til aminnilse ledha, æn enghen til gangh, kan hiærtans idhroghe thær faa, hwar owermatto kalz oc löghe ær, æn hwar som tara oc grath ærw för synde, thær opp tændhes andeliken eldher, huilken som oplyse hoghen oc oppenbara syndena, Oc tha tilföghias hoghen ihesu ælskogha oc astwnda hymerike, Nidher trodher likamans lusta, oc wtrækte sik til himerikes lön, Tha förmaa enghen wærdzakt han skilia fran *cristo* oc hans ælskogha, Thy at dödhen ær honom sötare æn liffwet, oc han girnas söndher lösas oc wara mædh *cristo*, huilkom han haffwer reth monster*) i sinne siæl See hwru mykla affingh tara oc graat giffwa, Oc hwru mykla fördömilse laatir oc löghe redhar them thet göra, Thy at thæn som hær lustas at lee, han skal thær æpther beskleka grata, hwadhan aff war herre sigher Sæle ærw the som grata, thy at the skulu hwgnas, Æn wee ær idher som leen, thy at i skolen grata æpther dödhen, lustas thy ey i barna kæte, ællar i fanyttom lather wtan hældher i gladelikom bönom sangh oc læsnigh, oc hælgra manna æptherdöme oc stry tik æpther thera kænnedom oc sidhom,

*) l. *mönster*

Digitized by Google

oc the tik aldroghan i aathhæffwom, æn tho at thu æst wngher i aldre Oc ledh til aminne at dauid huilken som haffde fulkommet hiærta för gudhi i wnghdomenom war waldher aff gudhi til konungh, Oc sagul konungh som haffde fwlkompna ilzsko i ællenne, war borth wræken aff rikenom, Oc daniel wngher fördömde gambla præstena som wildo smitta susannam, oc warom herra tæktes wngha moghans loff som the gaffwo honom i iherusalem, Oc gamalt træ opphogx oc brænnes om thet ær ofruktsambleket, Oc nyth tra *) gödhes oc röktas om thet ær fruktsambliket, war thy reen oc hælogh badhe i siæl oc likama, Enkte ohöffueliket tænkiandhe ællar talande, ællar görande, Thy at enkte dugher at athærlæsa en post Oc latha qwenen jngaa at androm fförsma thy alla fanytta æro, oc manna tykkio, fly affwndh, oc nidhertryk wredhe, oc tol hældher skadha oc genwærdho, æn thu söndherlöse kærleksens bandh, bakdanta om enghen, oc hör ey bakdantan jdhna swa fasto oc atherhald, aff maat oc dryk, at thu atherhalt thina twngo aff allom olofflikom oc owerfflödhes ordhom

℣ Thæntidh thu gaar til gudh at bidhia thina böne, tha nidherfaal ödhmyuklika i hans asyn, oc bedæ enkte swa som för thina förskullan, wtan haff i thino samwiti, om thu haffwer nakot goth giort, at gudh skuli tik thet atherlöna, oppenbara thin syndher oc orsaka tik ey, at gudh skuli them aff skrapa, rosa tik ey aff thinom godhgærniggom, swa som thæn phariseus som försmdhis**) aff gudhi, wtan ödhmywka tik at thu maghe faa synda för-

*) l. *træ* **) l. *försmadhis*

Digitized by Google

latilse, roppa ey *mædh* höghe röst ællar mangh talan, wtan *mædh* renom hogh oc hiærta, aff huilkom gudh blidhkas, fförlath alt thet som orættelika mothe tik giorth ær, at thu maghe wærdogh wardha at faa syndha förlatilse, war tolken thinom iæmcristne som thu girnas at gudh wari tik, akalla a gudh hwantidh thu böriar a nakre gærningh oc lat ey aff at takka honom för æn gærninghen ær fulkompnat, idhna at offra gudhi milda böner i thino liffwerne, at thin siæl maghe oatskililika tilföghias hans ælskogha, læt ey owerflödhis tanka dröffwa tith hiærta, ælla thin hogh grips i mangha stædhi, Minz a at thu star idhkelika i gudz asyn, huilken som see, oc skadhar all hwgxsens oc hiærtas lönlik tingh, stath thy warleka i hans asyn i böna tima, at sömpnen skuli ey nidhertrykkia thina siæl oc haff allan hoghen nær bönenne Thy at swa som omögheliket ær, at tækkelika thiæna twem herrom, swa förma ey twæffal bön oppfara til gudh, laat enghen tima fafænghan ower tik fara, dagh ællar nath at thu maghe bort wraka *) aff thinne siæl, mædh waku oc bönom ondha andanna fulasta frestilse, mædh huilkom the dröffwa tith hiærta gudelik bön, ær siælennе stoor wærn Thy at om rena böner giffwas os torfftelik tingh aff gudhi, oc all skadelik tingh borth æltas aff siælennе, flly the waku, i huilke fwl hoxsilse idhnas ælla tænkias, at göra nakot onth, ælzska hælga waku at thu maghe hælog wardha i allom thinom aathaffuom at tækkias ensampnom gudhi i thino liffwerne, Naar thu böriar nakra gærnigh, tha ransaka granlika, om bon ær

*) l. *bort wræka*

Digitized by Google

til gudz hedher, Oc fulkompna hona ey, wtan thu tror at hon ær honom tækkelik, ranzaka granlika oc daghlika thina gærninga oc tanka, oc fly genstan til idhroga oc scriptamal, som thu findher tik brutlika wti, dwæl ey dagh fran dagh, Oc sigh ey thet ællar thet ær lithen syndh, lath ey onda tanka, ællar fanyth ordh wæxsa i tik, oc glöm them ey swa som litit, thy at thæn som glömer sina syndher faldher smam oc smaam i stora syndher, lath ey dödheliket ether stænkias, ower tith hiærta, riff opp aff thins hiærta aaker smaa torna för æn the rotas, thu skalt wita at tith hiærta ær gudz aker, örk thy thet mædh idhkelike plikt, Oc lat ey owenzsens ilzskó wæxsa i gudz aker, Om thu swa wakar tha mat thu raskhka komma til fulkompnilse, Oc skalt thu wetha, at fastan dogher mykyt til at waka, Thy at swa som thæn riddare som tynghes aff twinga byrdhe, hindras til at stridha, swa hindras thæn kroppen til at waka som tynghder ær, oc fuldher aff myklom maat, oc nidher trykkes aff sömpn, oc miste wakwnna lön, oc afflar siælenna skadha, Samman fögh thy fastona oc wakwna at thu maghe blomstras i allom siælenna dygdhom, oc at lekamen wari wndhergiffwin siælenne, oc at tiænista qwinnan, tiæne frwnne, giff ey thinom kropp makt mædh matz fylle, at om stridha siælena, gör ey feta tiænisto qwinnona, at hon skwli försma frwna, wtan twinga hældher hona, at hon skuli thiæna frwnne, thy at thet som bedzlet gör hæstenom, thet gör kroppenom, at offatha *) oc offdrykkia skadha ey at enast siælena, wtan gör opptha

*) l. *offætha?*

Digitized by Google

sywkan kroppen, fflym thy kræselika födho, oc offdrykkio, at wi ey wanleka för them kommom i hælwittes logha, oc bedhoms thær en watz droppa til swala, oc wardhom ey wærghe at faa han, Manghe samman dragha mæsta sywkdom aff offmyklom maat oc dryk oc fingho aldrig ather helbrigdho, thy at the tempradho ey i fastonne swalghsens heta, Manghe wordho mandrapara oc dræpne för owerdrykkio, Oc manghe wordho gripne aff diæfflenom, oc giordho otaleka syndhe för drykkenskap skuldh, Oc enkte ær drykkenskaper wtan oppenbaraste diæffwld, Oc swa som fisken tokx mædh krokenom, oc foghlen mædh snarwnne, swa taker drinkaren dryk i sik, oc æltis sidhan til hwario ondha gærnigh oc miste skælen oc grips aff diæfflenom, swa som oskælekit dywr aff wedhemanne, tak thy makt swa som lækedom, oc tæmpra tik mattelika, oc skæleka i allom tingom oc om thu findher tik skælika ather hallogban, tha wakta at thu högffærdas ey som thu se tik ey iampna i thinne fasto, thy at stoor skam ær siælenne at wara högffærdhenne wndherbughin tha hon haffwer förwnnit kötet mædh fasto, ffly læti oc ærwodha manlika i godhom gærningom, Thy at hwar skal taka lön æpther sino eghno ærwodhe, göm tith hiærta aff alle giri, Oc astwndhe enkte at ægha ællar affla ower thet som tik loffwat ær, laat tik nöghia aat daglike widhertorfft, i kost oc kladhom *), Thy at the som wilia wardha rike falla i frestilse, oc diæffwlsens snarw oc mang onyttelik astwndilse oc skadhelik, huilken, som sænkia siælena i dödhen oc förtappelse, thy at girin ær roth

*) l. *klædhom*

Digitized by Google

at allom ondhom tinghom, för huilka saak akor wart stenkadhor, oc saul qwaldhor aff diæfflenom, oc omsidhe dræpin, oc achab saghadhor til dödhen i stridh, Girogher man ær liker hæluittę, Thy at swa som hælwitte brindhor æ thæs hetare at thær meer i komber, swa sigher girwgx manz giris eldhor aldrigh ympnit wtan girnas æ thær meer at han mera faar, skil thy tith hiærta alstingx fran tæssom last, oc ægh mædh ihesu *cristo* siælffwiliandes fatikdom Thy at eghelikx ægho laster, skal mædh röthom opphuggas aff closter folke, at enghen skuli til dirffwas at ægha nakot eyghit alzstingx enkte tingh, Ey book ey tafflo, ey stiil, oc alzstingx enkte oc ey giffwa ællar taka nakot wtan formanzsens bodh, Thy at ey bör them haffwa eghna ægho, som ey magho haffwa sin eghin wilia i sino eghno walde, All widhertorfftelik tingh skulu hoppas aff clostersens förman, oc ey ær loffliket at nakot haffwa wtan thet som formannen giffwer, all tingh waren almænnelik i clostrene, oc enghen sighi nakot wara sith eghit, Om nakor finz lustas i thænna aldra wærsta lastenom, oc bættrar sik ey manadher en tima oc annan tima, tha thuli hardast næpst

Hör gærna fulkompna manna ordh, thy at thera kænnedomber ær siælenna helsa, Oc thera ordh ærw liffsens ordh, them som granleka wakta at them, oc swa som opprinnande solen bortæltande mörket, swa bortælte thera kænnedomber, synda mörk aff siælenne, fly them som thu see glömska til at fulkompna gudz budhordh, oc dygdha kænnedom, Oc raska til at glædhias i likamlikom lusta, oc fanytta glædhi, haff ey widhertalan widher them, wtan i thy at thu ma-

Digitized by Google

ghe them atherkalla aff willonna wægh, Om nakor gör tik onth, wredhgas ey mothe honom, oc tænk ey athergælla honom onth, wtan warkunna hældher honom, Thy at gudh wredhgas honom, huilken som twlimodelikā thol oc athergældher ey onth för onth, han skal kronas i kommaskolande wærldh, Æn huilken som gældher onth för onth, ffördömes som brwtliken ffal thy ey aff twlimodhe, fför ordh ællar nakor förganglik tingh, wtan bidh för them som tik oræt göra, at the maghen wændhas til bættring oc hele wardha, Sigh ey at thu wilt idhna thin lwsta i wnghdomenom, oc bættra tik i ællenne, Thy at thu west ey om thins dödz dagher komber tik i wngdomenom, oc hwar dömes i the akt, som han wardher kalladher, Antiggi til æwærdeliket liff ællar oændeliken dödh, Tænk thy altidh, oc astwnda himerikes lön, at the magho oppwækkia tik, til aldra dygdha idhn, sænt för tik til himerikes, alt thet goth som thu förmaa at höra, At thu maghe sigherlika, oc gladhelika bidha doma dagh, hwar alle omille ilgærnighes mæn dömas til æwærdeliken eldh, Oc milde ilgærnigis mæn, dömas til æwærdeliken eldh, Oc milde oc rætwise til æwærdeliket liff oc oændelika glædhi til hwilket os ledhe ihesu *cristi* miskund

Hær skal thes at darskaper ær oc fanytt, at haffwa nakor löslate, ællar faffængha glædhi hær i wærldenne, Oc thænne darskapper skal os ympnyt oppenbaras, om wi granlika atwaktom hwart wi skulum, huxsom wi hwar wi ærom, tha finnom wi os wara, i wtlæghe i ysældenna dal oc i taranna daal, i mörke i dödzsens rike, Aff wtlæghono sigher agustinus Ey witom wi hwru thetta wtlæghit ændhas mædh os, thy sigher propheten

i psaltarenom, hwru skulum wi sywnga gudz loff i androm heime, thet ær hær i wærldenne, oc om hælgom mwnnom ær twpkt at sywnga hær i wærldenne æmwæl gudz loff, hwat skal tha wardha aff diæffwisens loffwi som ær i löslatom, kalze oc fanytte glædhi, aff yseldenna daal i hwilkom wi ærom sigher sanctus agustinus, at thæs mina *) wi gratom, thæs mera ær gratande, at wi som skullom wara i hymerike, ælla at enast i paradys, som ær sötaste oc lustelikaste stadher, swa högher at han rækker opp til manan ærom i ænom daal ffullan mædh ysæld, hwar wi standom faste alt til knæs i dywpom dya, hwar wi folom genwardho, **) aff wædhreno, oc hagil oc ræghn, hwar os ær alt genwærdogt som os war skapat til tiænist, Somliken dywr som ærw wargha, björna, leon, oc orma, willa os dræpa Oc somliken som ærw loppor, oc annor orenlik kreatur, huilka os willa omaka badhe dagh oc nat, Hwi skal tha mænniskian glædhias i taranna daal, mædhan propheten sigher i taranna daal, war sorgh i hiærtano, Hwar ær tha thæn man som swa skal lee, oc kalesa, mædhan snialle***) mannen sigher; lather oc löghe ræknar iak willo, Oc sigher sanctus agustinus at thera löghe som ærw kathel, rækna han galna manna, at sywngha thær som gratande ær, thet ær trætten sagha, swa som thæn man ware en trætten, som wille qwædha, æn tho at hwar man badhe han tighia, swa ær thera sagha entrætten som i tæsse wærldenne willa wara i löghe oc löslatom oc faffænghe glædhi, mædhan all tingh som ærw i wærldinne synas,

*) l: *minne* **) l. *genwærdho* ***) l. *snielle*

Digitized by Google

om the samneleka hwrsas oc granlika, mana the os til graat, hwadhan aff sniælle mannen sigher, huilken som til lægher wisdomen, han til lægher oc sorghena, Thy at tæsse liffsens ondh tingh, ledha oc fram dragha graat, aff sik siælffwom, wtan nærwarandhe godh tingh som ær wærldenna sælekhet, framledha graatsens saak, thet ær syndena, thy at hwart mænniskian wændhe sik, see hon hwadhan aff hon maa oc skal grata, See hon opp tha see hon til hymerikes, wart fædharnes land aff hwilko hon ær borth kördh oc wt læninge, oc owis a om hon nakon tima hiit ather komme, om hon see nidher see hon sina gript som ær iordhen, i huilka hon wtan iæff skal ather komma, Om hon wændher sik til höghro handenna sælikhet, oc til wenstro handenna genwærdho, See hon at wenstra handenna, som teknar wærldenna genwærdho, falla M, oc a höghro handena som ær i wærldenna sælikhet falla tio M, oc om hon seer framföre sik, ærw til redho mangha graatz saki, Oc wil hon se ather om sik til ryggia, thet ær at tænkia sina ysældh, tha skal han finna at the ærw myklo flere, aff huilkom wi skolom grata, huilka wi ey seen Æn toth wi sen, hwat stadher mon tha wardha lögheno, ællar lösom lather, iblandh swa mangha gudz orætte, mællan swa mangha jæmcristins ysæld, mællan swa mangha wara brödher oc systra, hwilka wi sem liggia swa som a liikbarenne, hwat ær syndogha manna likame wtan swa som liikbaar, i huilkom andhen som ær siælen ligher dödh i syndomem, Tolket tænkte jeremias prophete, nar han sagdhe, haa giffwer mino hoffde watn, oc minom öghom taranna kællo, oc iak skal grata dagh oc naat

Digitized by Google

mins folkx dræpna syni Haa skal ey grata, hwar siælfwer gudh manar til graat, badhe mædh ordhom oc æptherdömom, han sigher i læstenne, sæle æren i som nw graten, thy at i skolen lee, oc thær æpther sigher han, wee idher som leen, thy at j skulen tywta oc grata, wars herra æpthedöme haffwom wi ithy at naar the i iherusalem bodho, gingho moth honom mædh saang, oc luffwi oc toko han mædh glædhi, sigx at han seande stadhen, grææt ower han sighiande, om thw wiste hwat tik skal owergaa, tha græthe oc thu thina blindhe, i huilke thu æst kommen för thin læthe oc fanytto glædhi, som sanctus bernardus sigher, gudz son warkunnar oc grather, Oc mænniskian som tool andelika blindhe oc ysæld oc leer, Til graat mana os oc spædh nyfödh barn, huilken som ey ærw æn natta gamul, hwar aff sanctus agustinus sigher barnet böriar mædh gratenom, oc ey förma qwidonna oc ysældenne, at lee, tarana ærw ysældenna witnara, Ey talar thet æn, oc nw spaar thet aff sinne ysæld oc genwærdho, blyghes thy the som ey graata, hwar barnet som ey ær natta gamält predikar them at graatande, Æn at wi ærom i dödzsens mörko rike, thet finnom wi aff zacharie ordhom huilken som sigher, war herre ihesus cristus sökte os kommande aff hymerike at lysa them som sitia i mörkiom Thy at propheten sidher, *) lywset ær opprwnnit, them som bygdho i dödzsens mörko rike, thy at thetta liffwet maa wæl kallas dödzsens, skuggc ællar mörker, Thy at bæther liknas thet dödhenom æn liffweno, för thy at thet altidh

*) *sigher*

Digitized by Google

nalkas dödhenom i hwarie stundh, Oc hwært ting widherfresta at komma i andeliken dödh, hwadhan aff dauid sigher, mina owini belagdho mina siæl, thet ær mædh manghom frestilsom swa som sanctus ieronimus sigher, Owenen haldher swardhit *) at han skuli mik dræpa, Oc aldhra wæghna ærw andelika wadhe oc snarw, hwadhan aff quido en hælogher kænkefadher **) sigher, æther thu drikker thu, kladher***) thu tik, soffwer thu all tæssen ærw snara oc i them, swa som gildhre före tik saat, Thetta liffwet maa wæl kallas dödasens skugge, thy at the som syndelika liffwa, förskulla æwærdeliken hælwittes dödh, wtan the bættra sith liffwerne, Oc the som ærw i syndhom ærw swa som widher hælffwittes port oc mællan them oc hælwitte, ær ey wtan twært ower likamen, oc naar siælana skiljas widher likamana ærw †) swa som genstan i enom pwnkt i hælwitte, som dauid propheta sigher, genstan nalkas the dödzsens portom, swa sigher job, at katha mæniskior halla fidhlor oc harpo oc glædhias widh orgho leek, The ledho fram sina dagha i lustelika liffwerne, thet ær mædh löslathom, oc andre fanytte glædhi, oc i enom pwnkt foro the nidher til hælffwittes, Oc hær aff wadherstaas i tæssom ordhomen, at the waro næst widher hælwitte, som i enom punct foro tith nidher, Thænna wærldenna deel, i huilkom wi nw ærom, ær æmwæl swa som staal, i gudz hwse, huilkens hws ær all wærldhen, himerike ær hans palacium, Tænkiom tha hwru wæl thet staar, at haffwa litla stwndh fanytta glædhi i stalleno, Oc thærföre mista the æwærdelika

*) l. *swærdhit* **) l. *kænnefadher* ***) l. *klædher* †) suppl. *the*

glædhina *som* i palac*io* ær, aff thy maa th*et* sighias, som i læstenne sigr, at samaritan*us*, som tydher gömara, oc teknar wan h*erra* ih*esum* *cristum*, *som* wara siæla gömare ær, lagdhe sara mannen a sith tama dywr oc förd*he* han jn i stallet, th*et* ær i the hælga kirkio — —
— — — — — — — — — — — —*)
delar ey m*ædh* fæm mænniskiom, m*ædh* walloghom oc rikom hwstru, oc mæktoghom oc ey *mædh* wredhom, oc eghne man ællar hionelagha fælagh, hwadhan aff scriffuat ær, dela ey *mædh* walloghom man at thu skuli ey komma i hans hændher swa at han faar wald ower tik, oc ey *mædh* rikom man, at han skuli ey skepa stridh mothe tik, oc förwinna tik Oc ey *mædh* twngo fulle mænniskio, oc kasta ey træ i hænna eldh, thy at twngofuldher man ær rædheliken i sinom stadh, oc thæn foolsker ær i ordhom skal allom wara hateliken, deel ekke ællar kiffua *mædh* wredhom man Thy at manzsens wredhe, gör ey — —
— — — — — — — — — — — —
hiærta tænkiande wærsta tanka, fför thær raska til at löpa onth, ffalsara witnara, framförande lygn, oc thæn som saa missæmio mællan brödher, Thæramot ær skriffwat, huilken som göme sin mwn, han göme sina siæl
Renliffuis mænniskior skulu ey astwnda at höra tidandhe, thy at th*et* ær eth aff tolff osidhom, huilka *sanctus* b*er*nard*us* oppræknar oc affwith*er* i renliffwes mænniskiom,

*) Folia ultima Codicis, e quo hæc edidimus, multum lacerata magnaque ex parte abscissa sunt. Præterea observes velim, Lector benevole, aliquot folia Codicis Manuscripti hoc loco desiderari.

Digitized by Google

The tolff cloſter osidhi ærw tæsse, fförst glömsker förman, Olydogher kænne swen, wngher mænniskia laat oc faffængh, gammwl mænniskia hærskoful oc enb ... fförwitin mwnker ællar nwnna, kæroſſul renliffwis mænniskia, dyr klædhe, kræseliken koster, tidande i clostreno, kiff oc trætta i capitulo, löslat i chorenom, owördhnig widh altaret

Hær sigx aff rosn oc eghno loffwi

Hwar cristen mænniskia, oc særdeles cloſter ffolk, ægher at göma sik för rosn oc eghno loffwi, hwadhan aff scriffuat ær, loffwi tik annars mwn oc ey thin eghin, Thy at som paulus sigher, ey ær thæn pröffwadher at han ær godher, som sik siælffwer loffwar, wtan thæn som gudh loffwar, oc thy huilken som sik rösar höghfærdandes, han oppwækker kiff oc trætto, hwru fördömelik rosnigga syndh ær, maa pröwas aff thy, at nabagodonoser konungher, rosadhe sik aff sins rikis walde oc styrk oc hedher, oc sinom gærnigom, oc tha rosniggenna maal war i konugxsens mwnne, kom röst aff hymnom ower han sighiande, tik six nabagodonosor konungher, tith rike skal fran tik fara, Oc thu skalt wtkastas fran mannom, oc thin byggilse skal wara mædh dywrom, oc ætha græs som noth, *) oc genstan wart han wtkastadher fran mannom, oc wart osinna oc aat græs som oxse, Nw mædhan mænniskian haffwer all the godh tingh oc loffflik aff gudhi, takit som hon haffner, som sancte paual sigher, O mænniskia hwat haffuer thu, thet

*) l. *nöth*

thu tokt ey aff gudhi, Nw om thu togh the godho tingh thu haffwer aff honom, hwi ærar thu tik, swa som thu haffde them ey aff androm takit, thy hwar en loffwe gudh för sik giffna nadhe, swa giordhe thæn sniælle mannen som skriffwat ær, at *) sagdhe, iak skal giffua gudhi æro som mik gaff snille, Oc ægher mænniskian at fly sith eghit loff, Thy som gregorius sigher, Eghit loff pinar rætwisan man, oc opphögher wrangan loffwet rensar rætwisan man naar thet pinar honom, oc tee rætwisa mæn wara wranga, nar thet gör them gladha

Hær sigx aff faffænghe oc olofflige talan

Hwar mænniskia oc særleka closter folk, ægher fly alla faffængha talan, för thy war herra sigher, aff hwario faffængo ordhe, som mannen talar, skal han göra rækenskap a domodagh Oc sigher *sanctus* bernardus, thet ordh ær faffænkt, som ey talas för nyttelikhet, oc ey för widhertorfftelika oc skæleka saak, thet ær fanyt, som ey haffwer nyttelikhet ællar nyttelikhetz akt oc gör hoghen ostadughan, Nw mædhan ordhit ær faffænkt, thy at thet haffde ey skaleka **) saak, hwat skæl kwnnom wi tha göra gudhi aff thy wtan skæl taladhes, Ordhen ægha granleka gömas Thy at eth skæleket oc goth ordh, maa manghom siælom wara helso tilfælle, oc eth onth ordh manghom til förtappilse, tilfælle, Oc *mædh* enne bön, maa mykyt goth förtiænas, som skriffuat ær rætwis manz bön, dogher mykyt i gudz asyn, — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

---

*) forsitan supplend. *han* **) l. *skæleka*.

Digitized by Google

oc plæghar man i clostrom sætia waktara widh porten, Swa thæn som wil bewara sina siæl, skal granlika göma sina twngo, oc wakta sin mwn, The mænniskia som ey waktar sin mwn, ær som thet kaar som enkte loket haffwer, oc altidh standher yppyt. Oc thy ær hon oren som scripten sigher thet kaar som ekke haffuer botn ællar lok ær orent, hon ær oc som hæster wtan betlz, oc skep wtan styre, Thy sigher sanctus iacobus, swa som wi læggiom hæstenom bezil i mwn, oc styrom han æpther warom wilia, Oc skepen æn tho the ærw stoor oc köras aff maktoghom storm, styras tho mædh litlo styre æpther styre manzsens wilia, Swa ær oc twngan en liten limber, oc ledher man til stoor lön ællar, oc til stora pino ¶ Sywnda ær thet at — — — — — — — — — — — — — — — —

aff wise mannen sigher, sæl ær thæn man, som ey læth skridha ordh aff ordh, som ey waro ranzsakat mædh skælomen, ffōr thæn raskleken i twngonne ær, til thet onth ær, plæghar man stinga salt i mwnnen a barnomen som döpas, til tekn at thæn limmen rotnar rasklika, swa at lastanna oc syndanna ængra krypå i honom, ffōr tæssa samma sakena thedes thæn hælge ande appostlomen, hældher i eldh twngo, æn i handhom, ællar i androm limmom, At tees skulle at thæn limmen som ær twngan war mæst brænnande aff hælwittes eldhenom, Oc thy war mykyt widhertörfftelikt at hon skulde wara mykyt brænnande, aff hymerikis eldhe ffōr tæssa samma sakena, æn tho at hændrena ærw bara oc flere limmena, tho ær twngan nakroledhes — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Makten til at skadha som i twngonne ær hon finz om man tænker oc aatwaktar hwru twngan manghom skadhar Oc hwru mykyt oc hwru rasklika oc hwru manghfallelika hon skadhar Æn twngan skadhar badhe them som talar, oc swa them man talar om, æn them som tala skadhar hon manghom lwndom, fförsta takande aff honom gudz nadh, hwadhan aff *sanctus* bernard*us* sigh*er* malet ær læt tingh, æn th*et* sarghar tho twnglika, oc ær qwæmelikasta anbodh til at wt töma kærleken aff hiærtano, oc ær skriffwat at sniældh*er* man gör sik ælskeliken i sinom ordhom, Æn folskra manna nadhe skulu wtgyutas oc förtappas i oskælekom ordhom ¶ Niiondhe som skulde rora *) til twngonna gömo, ær the — —

— — — — — — — — — — — —

at iak skuli ey falla i them, Oc at min twnga skuli ey förtappa mik, Thy badh p*ro*pheten til gudh sighiande, O h*er*ra gudh sæt gömo minom mwn, oc omkringh standande dör minom læpom, oc læt ey hiærtat ganga til ilzsko ordh, Oc ær skriffwat aff enom hælgom man, at han idhkelika roppadhe til gudh sighiande, O min h*er*ra gudh fræls mik aff mine twngo, Thy skulle hwar godh mænniskia æpthedöme taka aff p*ro*phetanom som sigh*er*, Jak skal göma mina wægha at iak skuli ey synda i mine twngo, Thy at *sanctus* iacob*us* sigh*er*, om nakor wænth*er* sik ward renliffuis mænniskia, oc ath*er*haller ey sina twngo wtan swiker sit hiærta, hænna renliffwe ær fanyt, Thy som p*ro*pheten radh*er* huilken som wil komma til æwærdelikit liff, — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

*) l. *röra*

Digitized by Google

MARGARETÆ NICOLAI FILIÆ,

ABBATISSÆ VADSTENENSIS,

DE

Sancta BIRGITTA

CHRONICON.

AD FIDEM CODICUM MSS. EDITUM NOTISQUE ILLUSTRATUM.

QUOD

CONSENSU AMPL. ORD. PHIL. LUND.,

PUBLICO EXAMINI SUBJICIT

D:R **JOH. ERNESTUS RIETZ,**

AD REG. ACADEMIAM LUNDENSEM DOCENS, SCHOLÆ CATHEDR. CAROLINÆ ADJUNCTUS, REG. SOCIETATIS SCIENTIARUM ET LITTERARUM HUMANIORUM GOTHOBURGENSIS, REG. SOCIETAT. ANTIQUARIORUM HAVNIENSIS, REG. SOCIETAT. DANICÆ PRO HISTORIA ET LINGUA PATRIÆ EXCOLENDA, REG. SOCIETAT. HOLMIENSIS PRO EDENDIS ACTIS HISTORIÆ SCANDINAVICÆ, SOCIETAT. POMMERANÆ HISTORIÆ ET ARCHÆOLOGIÆ, CET. MEMBRUM ET CORRESPONDENS.;

RESPONDENTIS

PARTES SUSCIPIENTE

WILHELMO A. INGELSON,

SCANO.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XIV DECEMBR. MDCCCXLIV.

LUNDÆ,

TYPIS BERLINGIANIS.

MDCCCXLIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Margaretæ Nicolai filiæ, Abbatissæ Monasterii Vadstenensis, de S. Birgitta Chronicon.

Hær æpther skriffwas aff wara hælga modher sancta birgitta[1] *modher modher oc sidhan the hælga barnen oc barna barnen som wtkommen wäro aff hænna hælga bryste*[2] *huilket war kæra modher abbatissa syster margretta claffwssa dotter læt samman skriffwa oc siælff sammansatte, gudh alzwalogher the siælena miskwnne amen amen*

In nomine domini Amen, mædh gudz nadh haffwom wi[3] tænkt at[4] hær samanskriffwa[5] sancta birgitta slækt, swa mykyt wi haffwom[6] aff sannindha mænniskiom sport oc[7] hört, Först ær wetandhe at sancta birgitta modher fadher[8], han heth hær bænkt lagman*), oc war thæs konungxsens[9] brodher, som tha styrdhe[10]

[1]) suppl.? *hænna* [2]) Cetera hujus tituli in Codice Brenn. desunt. [3]) B. *haffwer jak* [4]) B. *at* deest [5]) B. adjicit: *wara kæra modher* [6]) B. *jak haffwer* [7]) Verba: *sport oc* in B. desunt. [8]) B. *ffadher* [9]) sc. Birgerus Jarlus, Gubernator Sueciæ. [10]) B. adjicit: *hær.*

*) Filius fuit Magni Månesköld et Ingridis Ylfwe; Svercheri senioris, ex filio Sunone neptis falso habetur.

Digitized by Google

i [31]) rikeno, han tok sik til hustru ena ædhlasta oc fæghersta *a*) iomffru som het sigheridh, wt födh aff godhe slækt oc tho [11]) ey aff swa store oc mæktoghe som han, för huilket *b*) konunghen hans brodher wart [12]) honom mykyt oblidher, oc sændhe honom en kiortil, halffwan aff gyllene stykke, oc halffwan aff wadhmal, til smælikhet *c*), oc menthe thær mædh at han hafde [13]) wanwört theras slækt Æn hær bænkt læt. [14]) thæn delen allan besænkia mædh gul oc perlom oc mædh [15]) dyrom stenom sætia [16]), swa at han wart dyrare, æn thæn andre *d*) delen, Thær æpther læt [14]) konungen honom wnsighia oc fegdha [17]) honom oppa sith liff, oc sændhe honom bodh at han wille [18]) honom hema sökia, tha hær bænkt thet förstodh *e*), bödh han frw sigridhe, at hon skulle föra sik i [31]) sin bæsta klædhe, Oc gaa wt moth honom, oc fæghna honom wæl, thet bæsta thær hon kwnnne, Oc siælffwer flydhe han til skoghen, frwn *f*) giordhe som hænna hærra haffde hænne bwdhit oc tha konungen fik *g*) hænne se [19]), tæktes hon honom swa wæl, at han stegh aff sinom hæst oc tok hona i sin famp n [20]) Oc sagdhe Haffde *h*) min brodher thetta ogiort tha skulle iak thet göra, Oc badh at hans brodher skulle felogher hem komma mædh godhom fridh *i*), Sannelika maa sighias at gudh giordhe mædh tæsse [21]) hedherwærdoghe fru [24]) som han fordhom giordhe mædh æster

---

[11]) B. *tha* [12]) B. *warth* [13]) B. *haffdhe* [14]) B. *læth* [15]) B. mædh deest [16]) B. *bee sætia* [17]) B. *ffegdha* [18]) B. *koma til honom oc hema sökia* [19]) B. *see* [20]) B. *ffampn* [21]) B. *thæsse* *a*) B. *ffæghersta* *b*) B. *ffælket* *c*) B. *smælekhet* *d*) B. *andra* *e*) B. *förstodh* *f*) B. *ffrwn* *g*) B. *ffik* *h*) B. *Haffdhe* *i*) B. *ffridh*

Digitized by Google

Huilka konung asswerus tok sik til drotnigh, för hænna ödhmyukt oc stora fæghrindh skuld, swa i [31]) like matto wart hænna æraktogha frwn opphögdh för [32]) sina ödhmyukt fæghrind oc gudelika*k*) liffwerne, oc dygdhelika gærniga, Thy kalladhes hon aff allom the faghra fru [24]) sighridh, Thær æpther leffdo the samman *mædh* gudz ræddogha nakor aar, oc haffdo til samman fira barn, III dötter oc en son, Sidhan tæktes gudhi hænne aff werldenne [22]) kalla, Oc fik*g*) sina hælsot, oc laa en manadh a sinne sotta sængh, Thær æpther helsadhe hon sin hærra, oc antwardadhe gudhi sina siæl, Thet maa wæl troos wtan twækan, at siælffwer gudh, tæssa [23]) frw [24]) wtwalde, för thy at han före wiste hwat ædhla [25]) frukt [26]), han wille latha framgaa [27]) aff enom hænna planta quiste sik til hedher, oc swerikes rike til glædhi oc froma [28]), Thær æpther læt [29]) hær bænkt hænne iordha [30]) *mædh* storan hedher i sancta clara closter i [31]), stokholm för [32]) höga altara, Oc *mædh* store gudz tiænist læt [29]) han hænne beganga, Nw ær wetande [33]) at tæssen frw sighrid [34]), haffde [35]) æpther sik III dötter, the första [37]) het frw ramborgh, hon ligher i [36]) risabærgha closter Hænna hærre oc hosbonde [38]) war jwnkar ernengisl *) oc han ligher i [31]) swanshals, som theras stenhws

---

[22]) B. *wærldhene.* [23]) B. *thæssa* [24]) B. *ffrw* [25]) B. *ædhela* [26]) B. *frwkt* [27]) B. *ffframgaa* [28]) B. *ffroma* [29]) B. *læth* [30]) B. *jordha* [31]) B. *j* [32]) B. *för* [33]) B. *wetandhe* [34]) B. *ffrw sighridh* [35]) B. *haffdhe* [36]) B. *j* [37]) B. *fförsta* [38]) B. *hosbode* *k*) B. *gudhelika*

*) Ernengisl erat e nobili familia *Plata* natus.

Digitized by Google

war förra oc nw ær kyrkian Oc thæn wærdoghe hærran hænna bonde oppenbarade i [31]) sin ytersta tidh, thet the ærleka frwn, war swa godh iomfrw [39]) tha han doo, som hon war tha hon kom til hans, Huilket hænne tykte illa wara, swa længhe hon liffde at han hafde [46]) thet oppenbarat, The andra frw sighrida [40]) dotter heth frw [41]) jngridh, oc sath oppa aspanæs, oc war en godh oc gudeliken frw, til huilkra [42]) gömo war kæra modher sancta birgitta kom, æpther sinna [43]) modhers dödh oc saa tæssen samma frw [44]) mangh godh oc gudeliken [45]) tingh mædh hænne tha hon war barn, Oc særleka hwru jomfrw [45]) maria saat oc giordhe gærningena mædh hænne, oc annor arandhe flere, The tridhia hænna dotter heet frw jngeborgh, hon hafde [46]) en ærlekan hærra til hosbondha som heet [47]) birghe pædharson *), laghman i opplandh godher hærra oc mykyt gudeliken, [44]) Huilken [48]) som lagdhe grwndh wnder mangha kyrkior oc closter, oc læt them hedherlika oppbyggia Oc særdeles [49]) skoo closter, han sökte rom oc iherusalem oc mangha hælga stadha som fadher [50]) oc förældhra [1]) för honom, til huilket [2]) gudh siælffwer baar [3]) honom witne, Tæssen [4])

[39]) B. *jomffrw* [40]) B. *sighridha* [41]) B. *ffru* [42]) B. *hwilkra* [43]) B. *sinna* deest. [44]) B. *gudheliken* [45]) B. *jomffru* [46]) B. *haffdhe* [47]) B. *het* [48]) B. *Hwilken* [49]) B. *særdheles* [50]) B. *ffadher* [1]) B. *fförældhra* [2]) B. *hwilket* [3]) B. *bar* [4]) B. *Thæssen*

*) Legifer, Consiliarius Regni 1291, Eques aurat. 1308. — 1328. In matrimonium primum duxit Christinam Angelum (Ängel), filiam "nobilis viri et fratris militiæ Christi de Livonia Johannis Elavi (Elafsson), jun.," ex qua uxore nullam suscepit prolem.

Digitized by Google

hans hustru frw jngeborgh war mykyt [5]) godh oc gudelik [6]) qwinna, Oc fulkomliken [7]) i [8]) dygdhom, lönleka jnnantil skylandes sina gudelikhet, oc wtantil tedhe hon sik æpther wælbörna qwinno sidh, för [9]) huilket [2]) hon dömdes högffærdhog wara aff enne closterfrw [10]), *) huilke [11]) frw som syntis en hedherwærdogh mænniskia om nattena æpther, storlika awitandes hænne oc sagdhe [12]), Thu dömde [13]) mina tiænistaqwinno högfærdogha wara, huilket engaledhes ær santh, för [14]) thy iak [15]) skal lata ena dötter [16]) framgaa aff hænne mædh huilke [11]) iak [15]) skal göra mina samsæt Thet hænde [17]) entidh [18]) at tæssen fru wart skepbrota widh ölandh hwar manga mænniskior drwnknade, Annar thæn hærtoghen **) som hær swæltes j hæl i [19]) rikeno, oppa nyköping, war tha thær nær stadder, han bar hona [20]) til landz mædh myklo ærffwodhe oc wadha, Oc tha war hon haffwande [21]) mædh ware modher sancte birgitte [22]), Oc tha syntes [23]) hænne om nattena thær æpther en mænniskia i [19]) skinandhe klædhom oc sagdhe [24]), nw wast thu frælst aff dödhenom, för [14]) thet godha som thu bær i thino liffwe, oppfostra thet mædh gudz kærlek, thet ær tik aff gudhi giff-

---

[5]) B. *mykyit* [6]) B. *gudheliken* [7]) B. *fwlkomliken* [8]) B. *j* [9]) B. *ffför* [10]) B. *ffrw* [11]) B. *kwilke* [12]) B. *sagde* [13]) B. *dömdhe* [14]) B. *ffför* [15]) B. *jak* [16]) B. *dotter* [17]) B. *hændhe* [18]) B. *enthidh* [19]) B. *j* [20]) B. *hænne* [21]) B. *haffwandhe* [22]) B. *sancta birgitta* [23]) B. *synthes* [24]) B. *fför thet godha som thu bær j thino liffwe, wast thu nu frælst aff dödhenom.*

*) Aviæ hoc contigisse refert vetus scriptor vitæ Birgittæ, Reuelationibus adjectæ.

**) Ericus, filius Magni Ladulås, Regis Sueciæ.

Digitized by Google

wit, huilket [25]) hon oc giordhe, oc [26]) allom androm sinom barnom, oppfödhandes [27]) them i [19]) storom gudz ræddoga, Oc ær wetaude [28]), at tæssen frw [29]) ingeborgh hafde VII barn, tre söner oc fira dötter, hænna förstæ [30]) son heet petrus *), annar bendictus, tridhi israel **) Hænna första dotter [31]) ingridis, annor margareta ***)

[25]) B. *hwilkit* [26]) B. adj. *mædh* [27]) B. *oppfödandhes* [28]) B. *wetande ær* [29]) B. *ffrw* [30]) B. *fförsta* [31]) B. adj. *heet*

*) *Petrus Birgeri*, Consil. Regni 1340. Cfr. Uggla Råds. längden III. 209.

**) *Israel Birgeri* de Finstad, Eques aur. 1342, Consiliar. Regni eod. anno, Legifer Uplandiæ 1341. Dicunt nonnulli (*Örnvinge*, Geneal. Brah. p. 2. *Messen.*, Theatr. Nobilit. p. 133 *Stiernman*, Swea och Götha H. I p. 77 *Lagerbring.* cet.) ei dignitatem regiam cum corona regni delatam esse, postquam rex Magnus Smek in Norvegiam profugisset, Israelem vero constanter repudiasse. Sed hac in re errant rerum Suecicarum scriptores. Verba enim S. Birgittæ in Revelationibus (Lib. VI, Cap. 95 "eum ad dignitatem majorem regiminis regni vocatum esse multoties a Rege" dignitatem regiam minime respicere possunt. Patria relicta, Rigam Livoniæ pervenit cum ethnicis dimicaturus, sed in ægritudinem incidens, diem obiit supremum anno 1363. (Vastovius, Vitis Aquilonia p. 85 ed. Benz. dicit Israelem Birgeri mortuum esse anno 1348; sed in eo errat). Corpus ejus in patriam perductum Upsaliæ paterno illatum fuit sepulchro. — Arma ejus videas in Monum. Ulleåk. p. 85. f. Monum. Upland. p. 38, 38. — Primam thori consortem habuit Ramfridem Sparre, filiam Arnwidi Gustavi sen., de Wik; alteram postmodum duxit uxorem, Benedictam Ferla, filiam Caroli Björndonis.

***) *Margareta*, uxor Nicolai Ingiwaldi (Natt och Dag i L.; Equ. Præfect. arcis Holm. Cfr. Stiernman l. l. I p. 4.

Digitized by Google

tridhi katerina *), ffiærde war kæra modher *sancta* birgitta, Æpther *thet* at tæssen [32]) frwn war swa fulkommen [33]) i [34]) dygdhom tha tæktes gudhi hænne aff wærldenne [35]) kalla, wart [36]) hon sywk, oc före [37]) wiste oc före [37]) sagdhe sin dödh, nakrom dagom *l*) för æn hon doo, Oc tha hon saa sin hærra oc andra flere [38]) grata [39]) oc söria, tha sagdhe hon hwi sörghen j, ympnit længhe haffwer iak [40]) hær leffwat [41]) Oc nu ær glædhiandes, Thy at [42]) iak ær kallat aff wærdoghare hærra, Thæræpther wælsignadhe hon bonda oc barn, oc sompnade hon i [34]) gudhi, Tæssen [32]) frwn [43]) hon leffde wæl, oc thy ær hon mædh gudhi sæl, Oc war tæssen frw [44]) longhö i [34]) hymerikis rike, fför thy af sidhan *sancta* birgitta war kommen [45]) til ara oc i [34]) gudz sanna widerkænno, Tha hænde *thet* entidh, at iomffru maria kom til hænna [46]) oc haffde [47]) mædh sik föresagda [48]) frw jngeborgha siæl, *sancta* birgitta modher, Oc jomffru maria talade til siælenna oc sagde, O dotter ælskar thu tæssa thina dottor birgittam [49]), siælen swaradhe [50]) O min ffru [1]) thu west hwru *thet* ær mædh os, ælskar hon gudh, tha ær hon mik kær, ælskar hon ekke gudh, tha ær hon mik hateliken oc led, Oc ær wetande [2]) at hon

---

[32]) B. *Thæssen* [33]) B. *ffwlkommen* [34]) B. *j* [35]) B. *wærldhene* [36]) B. *warth* [37]) B. *ffore* [38]) B. *fflere* [39]) B. *gratha* [40]) B. *jak* [41]) B. *liffwadh* [42]) B. *deest* [43]) B. *ffrwn* [44]) B. *fru* [45]) B. *komen* [46]) B. *kæna* [47]) B. *haffdhe* [48]) B. *fföresagda* [49]) B. *birgilla* [50]) B. *swarade* [1]) B. *frw* [2]) B. *wetandhe* *l*) B. *daghom*

*) *Catharina*, uxor Magni Gudmari (Hjorthufvud). Equ. Consiliar. Regni.

Digitized by Google

oc hænna wærdoghe hærra the bodho i [3]) opplandh, oppa en gardh som kallas finzstada, liggiandes widh oppsala Oc thær födde [3]) hon sina hælga dotter *sanctam* birgittam [4]) oc flere [5]) sin barn, Æn nw hwilas hon, oc hænna ærleke [6]) hærra, i [7]) oppsala domkyrkio, i [7]) *sancta* katerina kor, Thær æpther nar *sancta* birgitta war kommen til lagha aara, gaff hænna fadher [8]) hænne enom ærlekom [9]) hærra til hionelagh som heet hær wlff gudmarson, han war mykyt godher oc gudeliken [10]) oc rætuis oc rædhes gudh i [7]) allom tingom, Oc war laghman i [7]) oppland *), The fingho tilsamman VIII barn IIII [11]) söner oc IIII dötter, Thera förste son war [12]) hær [13]) karl wlffson, Thæn andre hær birghe wlfson, Bendictus, Gudhmar wlfson, *Sancta* birgitta första dotter heth frw [14]) mæritta, Annor frw oecilia, Tridhia war modher *sancta* katerina, ffiærdhe iomfrw [15]) ingeborgh, Nar *sancta* birgitta dotter the första [16]) som heet [17]) mæretta, war kommen til lagha aldher, Tha gaff hænna fadher [8]) hona enom mæktoghom hærra som heet hær siwid ribbing, han

---

[3]) B. *ffödde* [4]) B. *sancta birgitta* [5]) B. *fflere* [6]) B. *ærleka* [7]) B. *j* [8]) B. *ffadher* [9]) B. *ærlikom* [10]) B. *gudheliken* [11]) B. *fira* [12]) B. *hæt* [13]) B. deest [14]) B. *frw* [15]) B. *iomffrw* [16]) B. *fförsta* [17]) B. *heth*

---

*) *Ulpho Gudmari de Ulfåsa,* Consiliar. Regni et a:o 1330 Legifer Nericiæ (unde frequenter *Princeps Nericiæ* S. Birgitta audit), non vero Uplandiæ, ut nostra dicit. Monitu uxoris profectus est in Hispaniam ad S. Jacobum. Redux monasticum vivendi genus arripuit et in monasterio Alvastra ultimum diem (12 Febr. 1344) obiit; hoc loco sepultus Cfr. Messenii Tumbæ p. 33.

Digitized by Google

war mykyt hardher oc grymber man, oc ær thæn röffwarèn som staar aff jn reuelacionibus [18]), Oc thy dröffdhes sancta birgitta at hænna dotter skulle komma i [21]) tolikx omilz manz wald) Oc gaat ey jngangit i [21]) the stwffwo hwar the saamman waro kompne til the glædhi, wtan war sik allena i mykle hiærtans mödho, oc tha war hon haffwande [19]) mædh frw cecilia [20]), Tha talade barnet som i [21]) hænna liffwe laa sighiande [22]) Min kæra modher dræp mik ekke, Hon swarade mith kæra barn mædhan gudh haffwer giffwit tik siælena ey skal iak dræpa tik, Sidhan for hon i sin bæsta klædhe, oc gik jn oc giordhe alla gladha, oc ær witandhes [23]), at tæssen frw [24]) mæritta haffde [25]) en *) son mædh sinom hærra siwid

[18]) B. *rewelacionibus* [19]) B. *haffwandhe* [20]) B. *ffrw cicelia* [21]) B. *j* [22]) B. *sighiandhe* [23]) B. *wetandhes* [24]) B. *ffrw* [25]) B. *haffdhe*

*) Genealogia S. Birgittæ, ed. Örnvinge, duos Sivido filios fuisse testatur, sc. Petrum et Arvidum Ribbingos, et huic rursus filium Petrum refert Messenius Theat. p. 68. Uxoris Petri Ribbingi Christinæ (cujus parentes et consanguineos fuse nostra recenset) schema genealogicum sic constituendum est:

Suno Legifer Tiundahærad

Erèngisla, comes Orcadensis, cujus uxor Ingeburgis, Magni Gudmari et Catharinæ, sororis S. Birgittæ, filia

Christina uxor Ulphonis Abjörni filii

Carolus de Tofta, cujus uxor *Helena* filia Israelis, fratris S. Birgittæ.

Christina uxor *Petri Ribbingi*, filii Sividi Ribbingi, et Mæritte filiæ S. Birgittæ.

ribbingh oc han heet [26]) hær pædhar ribbingh thænna [27]) hær pædhar ribbing fik [28]) sik til hwstru hær kars syster aff tofftom, hon war hær wlffs abiörnasons [29]) dotter, oc hær ærengisla hiærls syster dotter, som atte sancta birgitta syster dotter, thænna [30]) samme hær pædhar ribbing [31]) oc hans hwstru fru [32]) cristin, fingbo [33]) enghen barn samman, Han foor [34]) til the hælga graff oc doo i [35]) wæghenom oc kom aldrig [36]) ather Oc ær wetande [37]) at fru [32]) mæretta sancta birgitta dotter at hon fik [28]) æpther hær siwid ribbing [31]) en annan ærlekan hærra som heet hær knwt algottzson, mædh honom haffde [38]) hon twa dötter [37]), som war först syster jngegærdh knutz dotter som hær [39]) war första [39]) wigdh abbatissa [40]) *), Oc mykyt goth gaff hon hær [41]) jn mædh sik aff sit arff som hon haffde [38]) takit æpther sina föræl-

---

[26]) B. *heth* [27]) B. *thæna* [28]) B. *ffik* [29]) B. *anbiörnasons* [30]) B. *thæne* [31]) B. *ribbingh* [32]) B. *frw* [33]) B. *ffingho* [34]) B. *ffoor* [35]) B. *aldrigh* [36]) B. *wetandhe* [37]) B. *dotter* [38]) B. deest [39]) B. *förstа* [40]) B. adjicit: *j wastena closter.* [41]) B. *ter*

---

*) Crimina gravissima Ingegerdi objecta esse videmus ex communi Monasterii Vadstenenis *Protestatione*, quæ huic editioni subjuncta est. Canutus Episcopus Lincopensis (de quo conferas Spegel, Histor. Eccl. Tom. II, p. 208 — 09 et Lagerbring, Tom. IV, p. 341,) quum caussam Ingegerdis consanguineæ suæ potius quam monasterii agere videretur, cognitio ad episcopum Strengnensensem a Bonifacio Papa IX anno 1402 delata est, et auctoritas removendi ab officio Ingegerdem si caussa cecidisset.

Digitized by Google

dra [42]) the andra fru [32]) mæritta dotter heet fru [32]) katerina knwtz dotter, hon wart giftt i norghe [43]) *), oc ær wetandhe at sidhan fru mærettà [44]) fik [28]) hær knwt algotzson, tha war hænna warilse myket i [21]) norghe, fför thy at the slækten [45]) war mykyt rik oppa godz, badhe i [21]) swerike oc norghe [46]) oc hallandh, Oc om [47]) thæn tima war konung magnussa son jwnkar hakon konungher i [21]) norghe Oc han fik [28]) konung wallemars dotter aff danmark som het drotning margareta [48]), hwilken tha war

[42]) B. *fförældra* [43]) B. *til norghes* [44]) B. *mæritta* [45]) B. *slækthen* [46]) B. *nörghe* [47]) B. *wm* [48]) B. *margaretha*

*) Nupta erat Jonæ Haftorni filio de Ervalla, nobili Norvego. Cfr. Messenii Scondiam anno 1406 et 1407 nec non Script. R. Suec. p. 130 not. s)

Cognationis autem Canuti et Ingegerdis abbatissæ schema hoc est:

Bo Bosson
(Boetius Boetii)

Canutus episcopus Lincopiensis — *Mæritta* uxor Algothi Magni filii

Canutus, cujus uxor Mæritta, filia S. Birgittæ, vidua Sevedi Ribbingi

Ingegerdis, Abbatissa Vadstenensis.

Hæc abbatissa "Ingegerdis resignavit die Blasii (d. 5 Febr.) anno MCDIII officio abbatissali, in quo steterat XX annis a consecratione sua." — Diar. W. ad hunc annum. Bonifacii IX Bullam legas editioni nostræ ad calcem subjunctam.

Digitized by Google

mykyt wngh, swa som om [47]) XII aara, Oc tha war fru [48]) mæretta [44]) hænnas hoffmæsterinna, Oc i [21]) samma [50]) tima haffde [25]) *m*) nær sik sina eghna dotter iomffru jngegærdh knwtz dotter, Oc hænde [17]) thet offta at drotningen [1]) oc syster jngegærdh fingho [2]) badha aff eno rise, Oc haffdo kærleken omgængilse [3]) sik i [21]) mællan i [21]) sinom barndos [4]) tima, Oc thær æpther sidhan drotningen war kommen hær [5]) til riket at styra, Oc syster jngegærdh knwtz dotter war wordhin abbatissa hær i clostret [6]), ælskadhe drotningen hænne mykyt oc clostrit badhe för *a*) thera kærleka omgangho som the haffde [7]) til samman i [21]) thera oppfödho, oc swa för *a*) hænna hælga slækt skwldh [8]) Thær æpther [9]) naar [10]) drotnig philippa, war kommen til riket, Tha læt drotning margaretta hænta frw [26]) katerina knwtz dotter wt aff norghe som tha war wordhin ænkia, oc skikadhe hona [11]) til at wara drotning philippa hoffmæsterska, oc thet waradhe ey længe, för thy at hon bleff dödh opp [12]) kalmarna, Oc thær æpther fördhes hon hiit oc iordadhes [13]) hær j watzstena [14])

Item [15]) ær wetandhes at hær karl wlffson *) sancta

[49]) B. *ffru* [50]) B. *sama*. *m*) B. adjicit. pronom. *hon*, quod in Codice Linc. omissum est. [1]) B. *drotnige* [2]) B. *ffingho* [3]) B. *omgengilse* [4]) B. idem, sed utroque loco lapsus calami; l. *barndoms*. [5]) Deest in B. [6]) Vocab. *hær i clostrit* desunt in Cod. Br.; leguntur autem hoc loco: *j wastena* [7]) B. *haffdho* [8]) B. *skuldh* [9]) B. *æpther* [10]) B. *nar* [11]) B. *hænne* [12]) Lapsus calami; lege *oppa*, quod Vocab. i Cod. Br. legitur. [13]) B. *jordhædhes* [14]) B. *wastena closther* [15]) B. *Ithem* *a*) B. *fför*

*) Carolus Ulphonis Eques aur. 1347, Consil. Regni; Le-

Digitized by Google

birgitta son, han war næste [16]) barn frw mæritta, han war tre resor giffter, hans första hwstrw heet frw katerina gisla dotter, the andra heet fru godha [17]) hon war födh i [18]) borghe, the tridhia heet fru kadhrin [19]) hær kætil glysingx dotter, Hær karl war mykyt kater [20]) oc lystogher man, tho [21]) ælskadhe han iomffru [22]) maria oc haffde [23]) jnnerleken kærlek til hænna [24]), oc sagdhe offta at hældher [25]) wille han æwerdelika i [26]) hælffwitte wara æn at the iomffrun [27]) gudz modher skulle flærkas gudhi i [28]) aldra minzsta mon, Naar [10]) sancta birgitta haffde [29]) standit nakor, aar i [26]) rom, bödh war hærre hænne lata komna sina söner för [30]) pawan i [26]) sinom ridderlika [31]) skrwdh, hænne til witnes byrdh haa hon ware Oc aat the ærandhen matto faa thæs bættre [32]) framgangh [33]), thær gudh haffde [29]) hænne antwardat [34]) at rykta, tha kommo the badhe til rom, hær karl oc hær birge, Nakon tima thær æpther, at the waro [35]) tith kompne, tok sancta birgitta them mædh sik badha oc gik för [30]) pawan, Tha haffde [29]) hær birge sidh klædhe nidh oppa

---

[16]) B. næsta [17]) B. *ffru gödha* [18]) B. *ffödh j* [19]) B. *katerina* [20]) B. *kather* [21]) B. *tha* [22]) B. *jomffrw* [23]) B. *haffdhe* [24]) Verba: *innerleken kærlek til hænna*, in God. Br. non leguntur, sed hoc loco *hænne kæra* [25]) B. *hæller* [26]) B. *j* [27]) B. *jomffrun* [28]) B. *j* [29]) B. *haffdhe* [30]) B. *fför* [31]) B. *riddherlika* [32]) B. *bættra* [33]) B. *fframgangh* [34]) B. *antwardhat* [35]) B. *woro*

---

gifer Nericiæ 1349 — 58, obiit d. 11 Febr. 1372. De eo agit S. Birgitta lib. II Reuelatt. c. 13. lib. IV, c. 74 et lib. VII c. 13. Cfr. Botins Utkast till Sv. Folk. Hist.

Digitized by Google

foot [36]), Oc sit bælte som han plægadhe bæra, Oc aldher klædder [37]) mædh höffwiskaste matto [38]), Æn hær karl haffde [29]) sik klæt [39]) mædh sin ridderleka skrudh [40]), om the matto som the plægha som wærldena [41]) ælska mædh silff bælte, dysing oc fating [42]) oc halsbandhe som tha war sidher Oc haffde [29]) han oppa sik en hærmelins kiortil Oc the skinnen fylte them [43]) all innan badhe owantil oc nidhan, oc syntes nar han gik ællar rördhe sik, som the dywren haffdo warit all liffwandis oc som lupw opp, oc somlik nidh, oc haffde hwart dywret [44]) ena förgylta klokko om sin hals, Oc en gul ring i [26]) mwnnen, Tha pawen haffde [29]) seet them badha sagde han, til hær birge, Thu æst [46]) modhrenna son, Æn til hær karl sagdhe han, Thu [46]) æst wærldenna son, Tha fyöl [47]) *sancta* birgitta a knæ för [30]) pawan oc bedhes ödmyuklika sinom sonom synda afflösn Tha tok pawen oppa hær karls bælte, oc a andra thy han a sik haffde [29]), Thænna twnge ware honom nogh at bæra til synda boot Tha sagdhe *sancta* birgitta, O hælge fadher [48]) skilen honom fran syndenar, iak [49]) wil skilia honom fran [50]) bæltet, Nu ær witande [1]) at nar *sancta* birgitta foor [2]) til the hælga graff *), haff-

---

[36]) B. *footh* [37]) B. *klæddher* [38]) B. *mätta* [39]) B. *klæth* [40]) B. *skrwdh* [41]) B. *wærdena* [42]) B. *ffating* [43]) B. *waro ffyllt* [44]) B. *djwril* [45]) B. *est* [46]) B. *thu* [47]) B. *ffyöl* [48]) B. *ffadher* [49]) B. *jak* [50]) B. *ffran* [1]) B. *wetande* [2]) B. *ffor*

*) Momenta quædam itineris Hierosolymitani S. Birgittæ ad calcem hujus Chronici secundum Benzelium afferimus.

Digitized by Google

de [2]) hon thry sin barn mædh sik, som war hær karl hær birge oc [3]) *sancta* katerina oc II [4]) annor tiænista folk [5]), oc hælga mæstar pædhar*) oc priaren [6]) i [2]), alwastrom**), swa at the waro widh VIII mænniskior, oc

[3]) B. adjicit: *wara hælgæ modher* [4]) B. *tw* [5]) B. *ffolk* [6]) B. *priar pædhar*

*) "Die beati Benedicti abbatis (21 Martii 1396) apud Florenciam in quodam loco, qui dicitur Paradisus, ubi voluit fundasse Monasterium ordinis S. Salvatoris, in præsencia aliquorum fratrum eum de Vazsten. sequencium obiit venerabilis pater, frater Magnus Petri qui per longum tempus fuerat Confessor Generalis in monasterio Vazsten. Hic primo uxoratus fuit, deinde veniens Romam cum S. Birgitta, adhuc ipsa vivente ibi per plures annos stetit, quam eciam ad terram sanctam secutus est, deinde per revelacionem divinam ordinatus est presbiter, quia iste unus erat de illis personis, quas S. Byrgitta parum ante suum obitum in spiritu vidit adstare ante Deum, ut habetur in Legenda sua. Et tunc præceptum fuit, ut presbiter ordinaretur, qui primus Confessor generalis post magistrum Petrum Confessorem S. Byrgitte in monasterio Vastenis fuit. Hic fidelissimus et continuus erat laborator pro canonizacione S. Byrgitte, donec ad effectum pervenit." Diar. W. ad h. a. Cfr. Vastovius, Vit. Aquil. p. 139 — 140 ed. Benz. — Messenius, Scond. illustr. Tom. IX, p. 25.

**) Scil. *Petrus Olavi*. "Nono die mensis Aprilis (1390) in curia episcopali apud Vazsten. moriebatur frater Petrus, Prior Alvastri, translator et conscriptor maxime partis revelacionum divinitus ostensarum beate Byrgitte, et comes peregrinationis ejus ad sanctam Jerusalem. Cujus corpus per Episcopum Nicolaum Lynchopensem et Thydemannum abbatem cum magno honore ad monasterium suum est translatum." D. W. ad h. a. — Cfr. Vastov. Vit.

Digitized by Google

tha oppe nbaradhe war hærre *sancte* brigitte at the skullen all igænkomma, wtan en persona aff them, tha the kommo til neapolim i [26]) cecilii rike Oc drotningen som tha ænkia war, rædh för [7]) rikeno oc heet iohanna [8]), Oc war *sancta* birgitta enkannerligen godher wen, oc ælskadhe hona mykyt, Tha lærdhe *sancta* birgitta sinom sonom, hwru the skulle gaa för [7]) drotningena oc hænne wördelika helsa, æpther thera landz sidh mædh nigilsom, oc fallandes [9]) a knæ, oc kyssande hænnas föther, Nar hær karl kom fram til drotningena, giordhe han hænne wördhning æpther sinne höffwo som hænne borde, Oc sidhan kyste han hona [10]) för [7]) mwnnen, Aff hwilko drotningen fik [11]) storan kærlek til hans, at han tordhes thet wagha, oc wille honom engaledhes lata tædhan fara [12]), wtan sagdhe at hon ændelika wille behalla han oc haffwa för sin hærra Sancta birgitta sagdhe at thet matte engaledes wardha, för [7]) thy at hans hwstru leffde [13]) æn [14]) hær hema i swerike, æn drotningen sagdhe sik thet ey wilia sköta wtan sagde at thet skulle wara som hon wille, Thær æpther gik sancta birgitta til sina gudelika böner, oc badh gudh om sina nadher, Oc tha wart hær

---

[7]) B. *fför* [8]) B. *johanna* [9]) B. *fallandis* [10]) B. *hænne* [11]) B. *ffik* [12]) B. *ffara* [13]) B. *leffdhe* [14]) B. *en*

Aquil. pp. 136 — 139; sed observandum est Vastovium perperam confudisse annum emortualem Petri Olavi, Prioris Alvastri, cum illo ipso, quo vita defunctus est Petrus monachus Vadstenensis, qui obiit a:o 1378. v. Benzelii Notæ ad p. 72. et Messen. Sc. ill. l. l. p. 43.

Digitized by Google

karl sywker [15]) oc fik [11]) sina hælsot, oc nakra dagha thær æpther tha bleff han dödher, aff huilko drotningen kom honom til iordh [16]) oc aff hans dödh mykyt bedröffdes oc j swa matto giordhe hon hans iordhafærdh mædh swa storom kostnat som han haffde [29]) warit hænna hærra *) som mæstar pædhar witnadhe som tha thær nær war, Han war sywker i [26]) neapoli a sancti mathie appostoli dagh, oc XV daghen thær æpther bleff han dödher oc iordadhes [17]) thær i [26]) neapolim, oc a hælga torsdagh thær æpther kom hans siæl til himerikes æro, æpther thy mæstar pædhar sagde, oc gudh oppenbaradhe sancte birgitte [18])

Item ær wetandhe at hær karl sancte birgitta son, haffde [29]) æpther sik thwa söner wlff karsson oc [19]) karl karsson, them haffde [29]) han mædh fru [20]) katerina hær kætil glysingx dotter, Æn wlff karsson bleff dödher wngher oc ogiffter, karl karsson hyölis til skola oc til stwdium, oc skulle haffwa wordhit præster, tho at swa war gudz wili, Æn hans modher sat ey længher ænkia æn

---

[15]) B. *siwker* [16]) Verba: *huilko drotningen kom honom til iordh*, in Cod. B. non leguntur, sed hoc loco: *oc drotnigen læth komma honom til jordh* [17]) B. *jordadhes* [18]) B. *birgita* [19]) B. deest. [20]) B. *ffrw*

---

*) Johanna Regina, filia Caroli ducis Calabriæ, neptis Roberti regis Neapolitani, quo mortuo a:o 1343, avitum imperium meruit. Tempore illo, de quo agitur, regina Johanna jam tertium vidua. Levitas atque inconstantia nec non lascivia hujus reginæ satis cognita. Epistolam ejus ad S. Catharinam Birgittæ filiam ex Cod. Bibl. Ups. Ms. N:o 15, 4:o a Benzelio exscriptam, ad finem hujus libelli legas.

Digitized by Google

eth halfft aar [21]), Oc tok sik til hosbonda en tyskan riddara som heet hær iohan myltika*), Mædh them samma hær iohan [22]) myltika [23]) fik [11]) hon twa dötter som war fru [24]) jngeborgh hær gotskalk bænktzsons, hon doo barnlös, the andra heet fru [20]) margareta hær cristiærn nigilssons**) aff huilke slækt erik karson***) war wtfödher aff oc the slækten all ℭ Thær æpther kom karl karsson hem aff studio, fik [11]) see tæssa sina halfsystra, som æn tha waro wngha iomfrur [25]), Tha sagdhe han, aldrig skulu tæssa gærppissor [26]) wardha mina arffwinga, Oc thær æpther giffte han sik. Oc tok sik til hwstru hær algot magnussa dotter †) hon heet fru [24]) katerina han fik [11]) mædh hænne ena dotter som [27]) heet iomffru [28])

---

[21]) B. *ar* [22]) B. *johan* [23]) B. deest. [24]) B. *ffru* [25]) B. *jomffrwr* [26]) B. *garpissor* [27]) B. *hon* [28]) B. *jomfru*

---

*) Aliis Molteker. v. Messenii Theat. p. 93; occidit in proelio cum Alberto rege in Westrogothia anno 1389. Cfr. Scriptt. Rer. Suec. T. I. p. 133.

**). Christiernus Nicolai proavus fuit Regis Gustavi I.

Schema:

Catharina Catilli Glysings filia
Nupta I:o Carolo Ulfson, filio S. Birgittæ
2:o Johanni Myltika

|

2. Margareta. Uxor Christierni Nicolai Wase, qui ex altera uxore Margareta Krumedik habuit

|

Johannem Christeri Wase, Regis avum.
Cfr. Script. Rer. Suec. l. l.

***) Ericus Caroli laudati Christierni ex filio Carolo nepos erat, frater Catilli episcopi Lincopensis.

†) Sture.

Digitized by Google

birgitta, oc wart kallat æpther *sancte* [29]) birgitte, The*t* hændhe en tidh at thæ*n*ne samme karl karsson foor hiit til wastena, som han offta plægadhe, Oc tha stodh hær eth træ kappal so*m* hær war för [7]) æn [30]) kyrkian bygdhes i *x*) huilko han stodh, Tha syntes hono*m* *sancta* birgitta, oc haffde *y*) èth tima glas i si*n*ne hand, huilkit [31]) so*m* syntes nær wara lwpit, Hon taladhe til hans oc sagdhe, karl seer thu the*tta* glaset han sagdhe ia [32]), west thu hwad the*t* teknar mædhan the*t* ær swa nær lupit, han swaradhe ne, ey weth iak thet, Tha sagdhe hon swa nær ær thin liffs time framlwppin, oc [33]) ey nw mer ather æn thu seer, haffde *y*) thu warit [34]) gudhi [35]) lydogher, oc wordhit ppræster so*m* thu war til hallen, oc gudz wili war, Tha skulle thu haffua [36]) wordit [37]) ælzste man i mine slækt, oc biskopper i *x*) lynköpwng oc stolpe oc stodh i *x*) the hælge kirkio, Han swarade [38]), O min kæra fru bidh för [7]) mik, iak wil mik gærna bættra, sancta birgitta sagde [39]), the*t* ær nw off sent timen ær fram [40]) lwpin, oc domen ær giffwin, Tha wænde han sik til sina swena, oc spordhe them æn the haffde nakot hört ællar seet, The suaradho, wi hördhom at i *x*) taladhen, æn engen saghom wi ællar hördom thæn widh idher [41]) talade [42]), Oc i *x*) samma timanom the*tta* hænde [43]), tha syntes mangom systrom hær jnnan [44]) före, Oc somlikom wtan före [45]), som alt cappelet brwnne Oc

[29]) B. *sancta* [30]) B. *en* [31]) B. *hwilkit* [32]) B. *ja* [33]) B. adjicit *ær. x*) B. *j y*) B. *haffdhe* [34]) B. *warith* [35]) B. *gidhi*, lapsus calami. [36]) B. *haffwa* [37]) B. *wordhit* [38]) B. *swaradhe* [39]) B. *sagdhe* [40]) B. *ffram* [41]) B. *edher* [42]) B. *taladhe* [43]) B. *hændhe* [44]) B. *inne* [45]) B. *wtan ffore*

Digitized by Google

strax thær han stodh fik [11]) han skælffwe [46]) sottena, Oc foor [47]) swa hem til wiffassa, oc lagdes [48]) a sotta sængh Oc tok kirkionna [49]) sacramenta [50]), oc bleff swa dödher*), oc fördhes [1]) hiit [2]) oc iordades [3]) hær, Hans dotter iomffru [4]) birgitta, wart ey ældre æn VIII aar ællar IX. Nakon tima thær æpther satte hænna modher hænne til wreta closter at nimma bok oc thær wart hon sywk, oc fik [11]) sina hælsot, oc klærken kallades till hænna som hænne skulle [5]) scriffta, Naar z) klærken war wtgangen fran hænne, kom sancta birgitta oc talade til hænna oc sagde [37]), birgitta scripta tik, thu skalt nw döö, hon swarade min kæra fru iak haffwer swa giort sancta birgitta sagdhe scripta tik för [6]) thet, at tha thu skulle haffwa thin mantil oc thina kono n), Tha gast thu ekke soffwit om nattena för glædhi skuld, oc genstan læt [7]) hon kalla sik klærken oc skrifftadhe sik som sancta birgitta haffde y) hænne, budhit, Thær æpther wart hon

---

[46]) B. *skalffwe* [47]) B. *ffoor* [48]) B. *lagdhes* [49]) B. *kyrkionna* [50]) B. *sacramænta* [1]) B. *ffördhes* [2]) B. adjicit: *til wastena* [3]) B. *jordadhes* [4]) B. *jomffru* [5]) B. *skwlle* [6]) B. *fför* n) lapsus calami; lege *krono*. In Cod. B. *thina krono oc thin mantil* [7]) B. *læth* [8]) B. *haffdhe* z) B. *Nar*

---

*) "In die S. Lamberti episcopi et martyris (d. 17 Sept.) obiit Karolus Karlson filius filii S. Byrgitte. Hic magne litterature fuit et magne reputationis in studio, qui rereversus a studio, post aliquos annos accepit sibi uxorem, et per aliquod tempus in matrimonio laudabiliter vixit, et tandem mortuus et appositus est ad patruum suum Dn. Byrgerum in monasterio Vazstenensi." Diar. Wazst. ad annum MCCCXC octavum.

Digitized by Google

lyste' æpther iordhbær Oc the som hænne skötto sagdho thet omögelikit wara at the kwnno finnas för [9]) thy at thet war mællan yvl oc kyndelmæsso, jomffrun sagdhe gangen wt oppa thænna iordh [10]) höghen som ligger nær clostret, oc skrapen aff snyon thær fan [11]) i [12]) nogh, swa sagde mik [13]) min modher sancta birgitta som hær war nw genstan nær mik, Oc the gingho wt oc [14]) fwnno i [12]) sannindh at swa war som iomffrun [15]) haffde *y*) sakt, Oc aldrig wiste the thær wæxa bær förra [16]), Thær æpther bleff iomffrun [15]) dödh, oc fördhes [17]) hiit [2]) oc ligger [19]) hær mædh flerom [20]) sancta birgitta barnom

Item ær wetande at hær birghe sancte [21]) birgitte son, wart töswa giffter, the första [22]) hans hwstru hette fru [23]) bænkta glysingx dotter, mædh hænne haffde *y*) han twa söner, wlff oc gudhmar, æpther hænna dödh foor [24]) han mædh sinne hælge modher til the hælga graff, oc thær wart han riddare [25]), Oc nar han war hem kommen mædh sinne hælge syster sancta katerine oc the haffdo hem fört [26]) sinna hælga modhers beën, Oc sidhan sancta katerina hans syster war annat sin wtfarin [27]) til rom, mædhan giffte han sik annat sin the samma hans hwstru heet frw [23]) mæritta, om han nakor barn haffde *y*) mædh hænne thet kan hwarien [28]) finnas [29]), Oc nar hans syster war hem kommen tha awitte hon sin

---

[9]) B. *fför* [10]) B. *jordh* [11]) B. *ffan* [12]) B. *j* [13]) B. deest. [14]) B. deest. [15]) B. *jomffrun* [16]) B. *fförra* [17]) B. *ffördhes* [18]) B. adj. *til wastena* [19]) B. *lighger* [20]) B. *ffler om* [21]) B. *sancta* [22]) B. *förrsta* [23]) B. *ffru* [24]) B. *ffoor* [25]) B. *reddare* [26]) B. *ffört* [27]) B. *wtffarin* [28]) B. *hwarin* [29]) B. *ffinnas*

Digitized by Google

brodher sighiande, för [30]) thy att thu haffwer tik gifft annat sin, för [30]) huilket [31]) thu haffwer giort mothe gudz wilia, Thy skalt thu mista badha thina söner, Huilket oc swa hænde [33]) Thy at en hans son som heet wlffwer, oc war jngiffwin til brödhrena [34]) *o*), oc dogo för [30]) æn [35]) conuentet jnwigdes, gwdmar bleff wte *mædh* fadrenom [36]), oc ey lankt thær æpther bleff han dödher hær i [12]) wastenom Oc ær thet wetande [37]) at hær birge stod för [30]) allom closterssens [38]) ærandom, oc war closterssens syslo man, huilket honom oc *sancte* katerine [39]), antwardardat war aff gudhi, huilket [31]) the badhen trolika giordho, Æn hær birghe som længxst liffde [40]) alt thet han kwnne bytha oc köpa til closters gang oc nytto thær lagde han alla akt oppa [41]) som nogh finz [42]) skriffwat i [12]) closters jorda book [43]), Oc tha *sancta* birgitta skrin bars första [22]) sin, tha gik hær birghe siælfwer wndher thy, *mædh* flerom ærlekom hærrom *), Oc thæn daghen sagdhe han *mædh* gudelike [44]) glædhi, nw wil iak [45]) gladelika slaa mith hwffudh opp, för [30]) thy iak [45]) stodh opta bedröffdher för minom hærra konung magnusse, *mædh* nidher bögdho hoffdé [47]), nar han offta

---

[30]) B. *ffför* [31]) B. *hwilket* [33]) B. *hændhe* [34]) B. *brödherena* *o*) B. adjicit: *j wastena* [35]) B. *en* [36]) B. *ffadhrenom* [37]) B. *wetandhe* [38]) B. *closterssens* [39]) B. *sancta katerina* [40]) B. *liffdhe* [41]) B. *opa* [42]) B. *ffinz* [43]) B. *bok* [44]) B. *gudhelikè* [45]) B. *jak* [46]) B. *fför* [47]) B. *hwffde*

*) De canonizatione S. Birgitta cfr. ea quæ e Diar. Wazst. huic Chronico subnexa sunt.

Digitized by Google

sagde [48]) til mik hwat mona ware frænko [49]) oc thine modher, wara drömt i [12]) nath om os. ℭ Thær æpther kallade gudh honom hær aff wærldenne Arom æpther gudz byrdh MCCCXC primo, oppa sancti bartholomei dagh [50]); wart han sywker oppa ringstada holm oc tridhi daghen [1]) æpther [2]) bleff han dödher oc fördhes [3]) hiit oc iordadhes [4]) hær mædh myklom hedher som til bordhe [5])

Item thæn tridhi sancte birgitte son han heet benedictus *), han doo wngher, oc ligger i alwastrom

Item thæn [7]) fiærdhe [8]) sancte birgitte son het gudmar, han doo wngher pilter oc gik til skola i [12]) stokholm

Item the andra sancta birgitta dotter het fru cecilia, hon war jngiffwin i [12]) skæninges closter mot sinom wilia, aff hwilke war hærra sigher aff [9]) jn reuelacionibus i [12]) IV bokenne [10]) oc LXXI [11]) capitulo, Hon wart giffwin enom som heet larenz iogans son, oc war en stor mæstare til lekedom, oc war nær konungenom som tha styrdhe i rikeno som hænne fik [12]) han moth allas hænnas franda [13]) oc wena samtykkio, the haffdo [14]) samman try barn, som war jomffru birgitta larenzsa dot-

---

[48]) B. *sagdhe* [49]) B. *ffrænko* [50]) B. adjicit. *oc* [1]) B. adjic. *thær* [2]) B. adj. *tha* [3]) B. *ffördhes* [4]) B. *jordadhes* [5]) B. *thit bordhe* [6]) B. *sancta birgitta* [7]) B. deest. [8]) B. *ffiærdhe* [9]) B. deest. [10]) B. *bokene* [11]) B. LXXXI [12]) B. *ffik* [13]) lege *frænda* [14]) B. *haffdho*

---

*) De eo cfr. Vastov. l. l. p. 133—4.

Digitized by Google

ter, hon wart hær syster oc [16]) jngiffwin [16]), oc war mykyt gudelik [17]) mænniskia, Oc doo för [18]) æn [35]) conuentet wigdhes [19]), The andra hænna dotter heet frw katerina, hon atte en ærleken [20]) hærra som heet hær sten stenson *), the haffdo samman twa söner som war sten oc wiff, the twa piltane [21]) bliffw dödhe för [30]) æn [35]) frw [22]) cecilia doo, oc fru [23]) kadrin thera modher tæslikes, Oc the liggia hær, Æn thænna samme ærleke [24]) hærrän hær sten stenson, gaff sik sidhan hær jn i clostrit [25]), för [30]) en lekbrodher, oc liffde [40]) hær ærleka oc wæl, oc doo sæl, æn frw [23]) cecilia sancta birgitta dotter gik til gifftemala annan tidh [26]), oc fik en ærleken hærra, som heet hær bænkt philippa son**), oc mædh honom fik [27]) hon enghen barn, wtan [28]), æpther hans dödh foor *a*) hon [29]) hiit til wastena oc bodhe hær, Oc gaff hiit til clostrit mykyt godz, som nogh kan finnas i iorda bokenne [30]), Oc nar hon haffde *b*) ærleka oc wæl leffwat kallade gudh hænne aff

---

[15]) B. deest. [16]) B. adj. *wastæna* [17]) B. *gudhelika* [18]) B. *ffor* [19]) B. adj. *jn* [20]) B. *ærliken* [21]) B. *piltana* [22]) B. *ffrw* [23]) B. *ffru* [24]) B. *samma ærlika* [25]) B. *jn i wastena closter* [26]) B. *thid* [27]) B. *ffik* [28]) B. *wthan* [29]) B. deest. [30]) Verba: *som nogh kan finnas i iordha bokenne*, in Cod. B. non leguntur. *a*) B. *ffoor* *b*) B. *haffdhe*

---

*) *Bielke de Stensholm*, Eques 1375, Consil. Regn., Legifer Westmanniæ et Dalekarliæ 1378 — 1386; frater laicus Vadstenis a:o 1395. *Sjernman* H. T. I p. 216 *Uggla*, Sv. Rikes Rådslängd III: 36

**) *Ulf*, Eques. Cf. Tibell, Seraphimer Ordens Hist. p. 109.

Digitized by Google

wærldenne Arom æpther gudz byrdh MCCCXC oc a IX areno *sanc*ti gregorii dag i fastonne [30]) *)

The tridhia, *sanc*ta birgittæ dotter war waar hælga modher oc frw [31]) *sanc*ta katerina **) hænna liffnadher oc stadge ær allom oppenbar oc kwnnogher

The fiærdha *sanc*ta birgitta dotter heet iomffru [32]) jngeborgh ***), hon war jngiffwin i [33]) risabærgha closter, Oc liffde thær gudhelika oc wæl oc ær nw i [33]) himerike mædh gudhi sæl, Oc tros hælogh wara, thy at gudh gör mangh iærtekne [34]) wid hænna graff hwilke som tith komma, oc kalla hænne sik til hiælp.

---

[30]) B. *ffastone* [31]) B. omittit verba: *oc frw* [32]) B. *jomfru* *j* [34]) B. *jærtekne*

---

*) De filia Cecilia agit S. Birgitta lib. IV Reuel. c. 71. Cfr. Diar W. ad annum 1399.

**) Cfr. Vastov. Vit. Aqu. p. 107 — 109. Obiit in monasterio Vadstenensi a:o 1381, XI kalend. Aprilis.

***) De ea agit S. Birgitta lib. I extravagantium reuelationum c. 98.

Digitized by Google

I. Momenta quædam itineris Hierosolymitani S. Birgittæ.

Ex Cod. M:S. Bibl. Acad. Upsal.

Præcipua itineris Hierosolymitani momenta postquam Neapoli navem conscendisset anno 1372, (anno 1371 secundum Diarium Wazst.) indicat vetus annotatio Alphonsi Giennesis, episcopi, comitum unius, quæ ex Cod. Ms. Bibliothecæ Acad. Ups. 4:o N:o 86, heic allata est. Anno sequenti (d. 25 Julii 1373) Romæ obiit S. Birgitta.

Anno Domini MCCCLXXII fecit S. Birgitta de regno Sueciæ hoc viagium ad Sanctum Sepulchrum de Neapoli, prout infra sequitur:

Die Jovis, XI die Martii posuimus nos in navi, in portu in civitate Neapoli.

Dominica in passione, XIV die Martii exivit navis de portu prædicto, et incœpit viagium.

Feria sexta, XIX die dicti mensis applicuimus ad Mecinam, et stetimus ibi usque ad Parasceven.

Die Parasceves, XXVI die ejusdem mensis recessit navis de Mesina versus Cyprum.

Die Martis, penultima die Martii, applicuimus ad insulam Cephaloniæ, cum magna tempestate.

Die Jovis, prima die Aprilis recessit navis inde, hora quasi completorii.

Digitized by Google

Die Dominica, quæ erat quarta dies Aprilis, erravimus iter in mari et ambulavimus errantes die et nocte. Et die Lunæ sequenti invenimus nos errantes in gulfo Turquiæ prope quandam insulam Græcorum, quæ subest Magistro de Rhodis ordinis militaris S. Johannis, quæ quidem insula vocatur Lango.

Die Jovis, VIII die Aprilis hora vespertina eximus inde, et ambulavimus navigando, et applicuimus die Lunæ ad quandam civitatem Cypri, quæ vocatur Bafa. Eadem die hora mediæ noctis habuimus bonum ventum et ambulavimus ad civitatem Famagustæ, laudantes Deum.

II. Johanna I. Reginæ Siciliæ epistola ad S. Catharinam.

Ex Cod. M:S. Bibl. Acad. Ups. N:o 15: 4:o.

Magnifica et venerabilis Domina. Post salutem, significamus vobis, quod gratia Dei prospera solita sanitate potimur, de vobis semper desiderantes audire læta nova. Insuper quum possumus aliqua referre, super miraculis Sanctæ memoriæ Dominæ Birgidæ matris vestræ, illud cum maxima complacentia recitamus. Hinc etiam, ægrotante ad mortem spectabili juvene Guilhelmo Marchione Montisferrati, consanguineo nostro, et de ejus vita medicis totaliter dubitantibus, illum novimus dictæ, sanctæ memoriæ, Matri vestræ, cujus intercessionibus Christus evidenter sua pietate reduxit dictum juvenem ad pristinam

Digitized by Google

sanitatem, et sospes est ut prius. Quod nos a verissimo testificamus et testificari parati sunt circa XXX personas.

III. De Canonizatione S. Birgittæ.

Anno domini MCCCXCI, septimo die mensis Octobris fuit facta et consummata canonizacio beate Byrgitte, matris nostre gloriose, per sanctissimum in Christo patrem et Dn. Dn. Bonifacium, Papam IX. De cujus canonizationis processu libet breviter aliqua scribere. Post enim factam commissionem in negocio canonizationis beate Byrgitte per tres cardinales, habita probatione vitæ ejus, miraculorum et fame suffitienti, Dn. Papa constituit diem canonizationis, præcipiens ut hora vesperorum in die præcedente diem canonizationis, pulsarentur omnes campane per totam Romam. et sic factum est etiam in nocte et die canonizacionis. Item, ipso die canonizationis, summo mane convenerunt omnes cardinales cum Patriarchis et eclesiarum prælatis in curia Papæ, et omnes induti albis cum Dno. Papa processionaliter cum magna solempnitate intrant magnam capellam in palacio Papæ, quæ fuit ornata cum candelis et faculis, ac per totum cum vestibus circumdata, pavimento cum foliis arborum et herbis odoriferis strato, vbi posita in medio ante altare cathedra bene apta pro summo pontifice, in qua Papa sedens fecit sermonem coram omnibus, cujus thema erat, Viduam ejus benedicens benedicam etc. narrans etiam ea,

Digitized by Google

quæ requiruntur ad tam arduum negotium, scilicet canonizacionis, et probans quod legittime processum est in hoc sancto negocio a principio usquè ad finem, dicens non posse, nec licitum esse, negare justiciam in tam claro et evidenti facto, quia excellens vita beate Byrgitte et turba miraculorum, quæ facta sunt meritis ejus, et fama populi testimonium dabant ipsius sanctitati. Sermone tandem completo, ante conclusionem tamen ammonebat omnes ad invocandum Spir. Sanctum, et ipsam virginem gloriosam, ne Deus permitteret errare ecclesiam in hoc facto. Et cantores inceperunt antiphonam. Veni Sancte Spiritus, qua finita cum versiculo de S. Spiritu, et de beata Byrgitta, ora pro nobis. Dns papa dixit: Oremus: Deus qui corda fidelium etc. cum collecta de sancta Byrgitta: Dne Jesu Christe, qui beate Byrgitte tantam etc. pronuncians eam jam de facto canonizatam et sanctam, et in sanctorum cathalogo asscriptam, de qua festum cum officio proprio fiat in ecclesia per totum orbem sicut de aliis sanctis, et cantor incepit: Te Deum laudamus, et Papa et omnes vaduat in processione, iverunt per palacium.

Item, omnibus, qui interfuerunt canonizacioni, et qui libenter interessent si comode potuissent, et omnibus visitantibus ecclesiam S. Petri et monasterium S. Laurentii in Panisperne, ubi S. Byrgitta sepulta fuit, ipso die canonizacionis et dominica sequenti, quum Papa celebravit, concessit veram indulgenciam anni Jubilei.

Item, omnibus vere penitentibus et confessis, et qui fuerint in statu gratiæ, vel fierent infra octo dies, visitantibus caussa devocionis per totum mensem Octobris

Digitized by Google

dictum monasterium in Panisperna S. Laurentii, concessit eandem indulgenciam anni Jubilei.

Item, altero die post canonizacionis celebravit Dns Papa missam de S. Byrgitta in ecclesia S. Petri.

Item, in ecclesia S. Petri ardebant a media nocte usque post missam Papæ XXX milia lampadorum, et candele, et facule valde multe. Item, in ipsa missa Papæ fuit facta oblacio per illos tres cardinales, quæ fuerunt commissarii in negocio canonizationis, et per fratres de Vazsten, Dn. Magnum Petri et Dn. Andream Olavi, qui in isto facto fideliter laborauerunt et usque ad consumationem per Dei auxilium perduxerunt.

Item, summus cardinalis, qui intitulatur Episcopus Ostiensis fecit valde sollempne convivium in domo sua in honorem S. Byrgitte ipso die quum Papa celebrauit. Item, tres cardinales commissarii fecerunt ostensionem reliquiarium b. Byrgitte ad Sanctum Laurentium in Panisperna.

Item tempore canonizacionis facta fuerunt multa miracula de quibus pauca pono ad præsens, quia alibi plura sunt conscripta.

Ipso die canonizacionis fuit quædam mulier illuminata, quæ alium oculum amiserat per XX annos, et alium per VII.

Item quidam cardinalis existens in medio inimicorum Dei et sancte matris ecclesie tempore noctis, quia de die non audebat transire perdidit viam, et omnes qui secum erant in comitiva separati sunt unus ab alio, et propter timorem, quem habebant de metu inimicorum, nullus ausus est vocare alium. Tandem invocabant auxilium S. Byrgitte facientes ei votum speciale mox quædam

Digitized by Google

facula valde magna apparuit inter eos, quæ antecedebat eos donec essent in recta via, et dum omnes insimul convenerunt, et se mutuo cognoscerent, atque eciam scirent, quo deberent transire, facula ulterius non comparuit.

Item, tempore quo Dns Papa firmiter statuerat canonizare beatam byrgittam, devictus est comes Armeniaci et in ipso bello mortuus, qui ex parte antipapæ intravit ytaliam cum exercitu magno ita subtiliter in astucia sua, quod nullus potuit scire ante quam jam occupaverat magnam partem terre. Illi autem per quos devictus est non fuerunt nisi quingenti armati. Multa alia contingebant tunc, quæ hic causa brevitatis omitto." (E Diar. Wast.)

IV. Protestatio contra Ingegerdem Abbatissam monasterii Vadstenensis.

Ex Cod. M:S. Bibl. Acad. Ups.

In nomine Domini amen. Anno nativitatis ejusdem MCDII Indictione X, XVIII die mensis Decembris hora VI vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini, Dn. nostri Bonifacii, divina providentia Papæ IX anno XIII, in loquutorio fratrum Monasterii Sanctarum Mariæ Virginis et Birgittæ in Vazstenom in regno Sueciæ diœceseos Lyncopensis, in mei notarii subscripti, et testium subscriptorom, ad hoc specialiter vocatorum et

Digitized by Google

rogatorum, præsentia, constitutus personaliter discretus ac religiosus vir frater Martinus, loco Generalis Confessoris substitutus monasterii ejusdem, per infra scriptum tenorem ad sedem Apostolicam appellavit, cujus appellationis tenor dignoscitur esse talis: In nomine Domini amen. Nos soror Christina Stephani filia in Abbatissam electa cum XXXVIII sororibus, et frater Martinus Confessor Generalis substitutus cum toto Conventu fratrum monasterii sanctarum Mariæ Virginis et Birgittæ in Vatzstenom Lyncopensis diœceseos, intelligentes et veraciter cognoscentes Dominum Kanutum Episcopum Lyncopensem vehementer adversus nos esse commotum, eo quòd deposuimus atque pro deposita et remotâ habere volumus quandam consangvineam suam, quondam Abbatissam monasterii nostri nomine Ingegerdem, propter certas et manifestas causas, quas contra ipsam habemus, ut, quod quasi nihil vel modicum curaverit de observantia Regulæ et Ordinis, vel salute animarum Sororum suarum. Item propter dilapidationem bonorum monasterii intolerabilem et nimis gravem. Recepit enim administrationem abbatiæ in bono statu et abundantia rerum temporalium et in præclara fama et jam redactum est monasterium per ipsam ad magnam paupertatem et infamiam. Item, quod noluit conservare privelegia et libertates monasterii nostri salva sed multipliciter violaverat et decurtaverat. Item, quod contemsit habere consilia et negotia monasterii tractanda cum Confessore Generali et sororibus et fratribus senioribus Conventus, ut constitutiones ordinis nostri prætendunt. Item, quod contraxit nimiam familiaritatem et singulares amores cum secularibus tum laicis quam cle-

Digitized by Google

ricis, de quib[illegible] monasterium nostrum incurrerat damnum satis grande. Item, unam cistam tribus sigillis munitam, ut sigillo Dn. Vivaldi Archiepiscopi Norvegiæ, ac sigillis authenticis aliorum dominorum Clericorum, in qua oblationes ad Dominum Papam et monasterium pertinentes servabantur, diruptis sigillis et confractis seris, quidquid in eadem cista reconditum erat, sine scitu et voluntate Conventus latenter evexit, et Dn. Kanuto Episcopo, sub silentio, ducentas marchas denariorum exin tradidit. Item quod confecit quandam literam procuratoriam falso sub nomine utriusque Conventus; et eandem ex certa scientia Dominus Kanutus Episcopus Lyncopensis, una cum sigillo Conventus, sigilli sui munimine roboravit. Item, fecit fieri unum instrumentum falsum et omnino suspectum sub nomine suo et utriusque Conventus, quo revocavit procuratorium Dn. Stenonis Procuratoris nostri, et omnia per eum procurata vel de cetero procuranda, etiam absque scitu, voluntate et consensu Conventus. Item, quendam fratrem nomine Lucam, Presbyterum Monasterii nostri apostare fecit sine scitu et voluntate Conventus sui. et infra clausuram Sororum contra Regulam, ne per fratres ad monasterium suum reduceretur, occultavit, quem Procuratorem suum constituit, et ad destruendum privilegia et libertates monasterio a Romanis Pontificibus gratiose indulta ad Romanam curiam cum magna auri et argenti ac pecuniarum summa destinavit. Item, per eundem apostatam impetrari fecerat, quod sex de Fratribus senioribus nostris, viri utique innocentes et justi, numquam possint eligi in Prælatos, nec confessiones audire,

Digitized by Google

nec ad aliquem honoris gradum promoveri ob nullam aliam caussam nisi quod obedierint Apostolico mandato et privilegia monasterii nostri noluerint violare. Quod utique imperare non potuit sine multorum medaciorum nefaria admixtione adinventa. Cum summus Pontifex non solet innoxios et insontes condemnare. Item coram illustrissima Domina, Domina Nostra Margareta Regina ac reverendissimis in Christo Patribus et Dominis, videlicet Archiepiscopo Upsal: et aliis quinque suæ provinciæ Suffraganeis ac duobus potioribus regni Consiliariis, ab utroque sororum et fratrum conventu pro suis justis excessibus fuit accusata et rea inventa et depositione digna. Sed deinceps ex gratia Conventus speciali propter consangvinitatis attinentiam, quam habuit cum Patrona nostra Sancta Birgitta et sub prætextu emendationis de excessibus de cetero faciendæ in officio suo, permissa fuit stare tali conditione per ipsam interposita, quod si de cetero non emendaret, ab officio suo omni contradictione postposita per Conventum requisita spontanea cederet et cessaret. Quæ confestim vias præscriptas et assvetas arripiens nulla emendationis signa, ut promiserat, effectualiter ostendebat, sed inter cetera post compositionem concordiæ per dominam Reginam et prælatos ac nobiles præextensos inter ipsam et Conventum factam per impetrationem suppressa veritate deponi fecit fratrem Petrum Generalem Confessorem per utrumque Conventum concorditer electum, super quibus caussis et multis aliis jam prætermissis per Episcopum et Conventum sæpius admonita ut se corrigeret et emendaret, tamen se in admonitis non correxit sed semper incorrigibilis pertinaciter permanebat.

Digitized by Google

Nos vero in præmissis caussis longo tempore eam patienter supportantes, et adventum visitatoris per plures annos expectantes et judicio ejus remedium oportunum speraptes, et ut eadem judiciaria potestate pro excessibus ab administratione officii sui dispendiose gubernantem removeret. Judice vero veniente et clausuram monasterii in figura judicis ingrediente, ut caussas quæ inter ipsam Abbatissam et Conventum ventilabantur judiciali indagine discuteret. In quo quatuor suspicionis evidentissima signa per Conventum sunt in judice deprehensa. Primum quia Confessori generali præcepit ut tres fratres nominatim per ipsum judicem expressos ad judicium sororum seu Capitulum secum assumeret, quos præcise sperabat partem Abbatissæ in caussis contra eam propositis defendere, ac contra eam nihil penitus proponere vel monere quod in præjudicium Generalis Confessoris vergere dignoscitur et regularibus nostris constitutionibus obviare, ut patet eas intuenti. Secundum suspicionis indicium fuit quod fratrem quendam in judicio ter surgentem et caussas conscriptas contra prædictam Abbatissam proponere volentem semper conpescuit et ad audientiam in caussis proponendis ipsum non admisit. Tertium quando sorores coram judice excessus et caussas contra prædictam abbatissam singillatim recitabant non permisit ceteras sorores, ut moris est judicum, eis testationem veritatis in caussis propositis perhibere, sed solam cum sola scilicet soror Abbatissa litigans et quasi singulare certamen pugnatura aggrediens. Ut ipsa Abbatissa tanquam victrix in singulis causis adversus eam motis palmam victoriæ reportaret, quod sorores videntes et ipsum judicem notorium fauto-

Digitized by Google

rem Abbatissæ intelligentes et nullam justitiam ab eo sibi fieri super ipsam sperantes a caussis pluribus et querimoniis cessabant, quas contra eam necessario movere intendebant. Ipsa verò ex hujusmodi judicii processu minime emendata et correcta sed majori exinde audacia assumta, in consvetis excessibus incorrigibilis perdurabat. Quartum quod sedens in judicio præcepit pro meliori concordia facienda inter ipsam Abbatissam et Conventum ambos monasterii procuratores videlicet Dn. Stenonem Stenari Procuratorem Conventus Fratrum, et Fratrem Lucam apostatam procuratorem præfatæ Abbatissæ destitutæ et omnes procuratores per eos substitutos plane revocare ac eorum litterae procuratorias penitus incassare. Sed paulo post idem dominus Kanutus episcopus unum falsum procuratorium per Abbatissam confectum suo sigillo communivit contra mandatum suum in judicio prius publice prolatum, in quo dictum Lucam Generalem Procuratorem totius ordinis sua voluntate et consensu innovavit, domino Stenone fratrum procuratore revocato. Tum nos videntes destructionem et desolationem monasterii diutinam tam spiritualiter quam temporaliter et ipsam in pertinacia firmiter persistere, convenimus uterque Conventus sororum et fratrum in loquutorio nostro loquuturi de statu et observantia ordinis nostri, rogavimus eam humiliter inter alias collationes et exhortationes quod officio Abbatiæ resignaret et aliam eligeremus, sub cujus regimine status Monasterii nostri in melius posset reformari, quod ipsa penitus respuens et audire contemnens cum aliquibus sororibus sibi faventibus, de congregatione conventuali indignata recessit, et emisit literas et privilegia, et thesauros monasterii quos in promptu ha-

Digitized by Google

bebat. Quod nos Conventus sorores videntes et hoc prohibere non valentes, lacrimosis precibus invocavimus auxilium Generalis Confessoris monasterii ac fratrum nostrorum, ne sinerent despoliari monasterium, et ut intrarent clausuram nostram in tanta necessitate perurgente, ad exstinguendum tam periculosum discordiæ ignem in conventu accensum. Qui divina et fraterna caritate nobis itidem compatientes indutis sacris vestibus cum corpore Christi et Sanctorum reliquiis intraverunt Capitulum nostrum, ubi convenimus major et sanctior pars sororum et totus Conventus fratrum, ubi Confessor noster Generalis, qui est conservator ordinis et habet plenam auctoritatem ligandi, solvendi, corrigendi et reformandi, ut in Regula Sancti Salvatoris exprimitur, de generali consensu sororum et fratrum propter præmissos articulos et caussas et multas alias pro nunc suppressas prædictam Ingegerdem ab officio Abbatiæ deposuit prohibens ne se ulterius intromitteret de eodem. Sentientes igitur, nos propter hujusmodi depositionem per eundem dn. episcopum Lincopensem injuste gravari, videlicet per quasdam litteras suas viris tyrannicis directas ut officiales, grangias et colonos ac cetera bona monasterii occuparent. Ex quibus acceperunt occasionem et audaciam colonas monasterii captivandi, affligendi, et bona eorum et monasterii diripiendi, confidentes quod eos vinculo excommunicationis minime innodaret. Item prædicti tyranni et injuriatores occasione ab eisdem literis accepta, quendam fratrem nostrum dn. Johannem Presbyterum in nostris negotiis agentem in Castro Hoff per quindenam captum detinebant, donec propria industria de manibus eorum delapsus per

Digitized by Google

fugam evasit. Item coram illustrissima domina Margareta Regina et regni consiliariis et aliis nobilibus nos fratres falsarios et proditores pro quibusdam sigillis cereis literis non appositis et in Curia Romana inventis publice infamavit. quod salva paternitate sua justitia et veritate stante probare non valebat. Item privilegia nova et vetera a Romanis Pontificibus monasterio nostro gratiose indulta sæpe attentaverat incassare, et eis uti non permittuntur per eundem. Item quendam presbyterum nomine Dagherum ad ecclesias nostras parochiales videlicet Vatzstena et Clastada, pleno jure ad monasterium spectantes, sorore Ingegerde prædicta Abbatissa pro tunc existente cum qua nimiam contraxerat familiaritatem procurante, in grave monasterii dispendium contra voluntatem Conventus instituit. Cui dicta Abbatissa ob favorem ipsius, utilitate Monasterii neglecta, tantum pro salario et expensis constituit, quantum vix totalis prædictarum ecclesiarum obventio ad persolvendum se extendit. Item dominus Kanutus episcopus consangvineus ipsius Ingegerdis Abbatissæ destitutæ existens notorius fautor in caussis eam tangentibus semper fuerat indefessus et alteri parti majori et saniori Conventus prædictæ Abbatissæ depositæ in caussis prænotati adversanti, adversarius perstiterat importunus. Igitur eundem propter caussas superius tactas quasi suspectum et inimicum judicem instanter recusamus et ad sedem Apostolicam in his scriptis appellamus. Nos, et fratres nostros, domos et loca benefactores et amicos ordinis nostri, servientes et operarios et omnia ad nos pertinentia ponimus sub protectione domini Papæ, et ad ipsum immediate appellamus, et Apostolicos petimus, et iterum petimus

Digitized by Google

et cum instantia petimus et ad prosecutionem hujusmodi appellationis nostræ annum nobis pro tertio assignamus. Acta sunt hæc anno, indictione, die, mense, hora, pontificatu, loco, quibus supra, præsentibus testibus fide dignis honorabilibus viris et dominis videlicet domino Stephano officiali Monasterii nostri et domino Stephano Stephani et Gerechino presbyteris, ad hoc specialiter vocatis et rogatis.

V. Bulla Bonifacii Papæ IX, in qua jubet (Petrum) Episcopum Strengnensem inquirere in vitam et regimen Ingegerdis Abbatissæ Vadstenensis. Romæ 1402 d. 3 Sept.

Ex Cod. M:S. N:o 46, 4:o, Bibl. Acad. Ups.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Episcopo Strengenensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Debitum ministerii pastoralis, cui disponente Domino præsidemus, exposcit, ut circa ecclesiarum et monasteriorum omnium, præsertim Romanæ ecclesiæ in eis degentium statum salubriter dirigendum apponamus sollicitudinis partes nostræ. Sane petitio pro parte dilectorum filiorum, fratrum monasterii sanctarum Mariæ Virginis et Birgittæ in Vatzstenom, Sancti Salvatores nuncupati, per

Digitized by Google

Abbatissam soliti gubernari, ordinis Sancti Augustini, Lincopensis diœceseos, nobis nuper exhibita, continebat quod Ingegerdis Abbatissa ejusdem monasterii in quo, juxta ejus primævam fundationem, fratres et sorores, conventus tamen distinctos et ab invicem separatos habentes, fore noscuntur, suæ professionis regularis ejusdem ordinis per eam emissæ, ac propriæ salutis immemor nonnulla prædia et alia bona immobilia, ac etiam clenodia et pretiosa mobilia dicti monasterii alienavit pariter et dissipavit: ac alias monasterium ipsum male [illegible]it et gubernavit, ita quod propter ejus negligentiam jura dicti monasterii deperierunt et depereunt, et de ejus irreparabili collapsu nisi per sedem Apostolicam de celeris provisionis auxilio succurratur eidem, verisimiliter formidatur.

Quare pro parte dilectorum fratrum nobis fuit humiliter supplicatum, ut ipsis et dicto monasterio super hoc de oportuno remedio providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ad reformationem dicti monasterii, quod parterna dilectione prosequimur, diligentius attendentes, ac hujusmodi supplicationibus inclinati, Fraternitati tuæ, de qua in his et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus ad præfatum monasterium (ubi de hujusmodi nobis expositis, si veritate nitantur, tibi plenius liquere poterit) personaliter accedens ac vocatis dictâ Abbatissa et aliis, qui fuerint vocandi, super præmissis, summarie, simpliciter, et de plano, et sine strepitu et figura judicii, auctoritate nostra Te diligenter informes, et si per informationem hujusmodi præfatam Abbatissam in præmissis fore culpabilem repereris,

Digitized by Google

ipsam omni regimine et administratione dicti monasterii, auctoritate nostra sententialiter prives et amoveas realiter ab eisdem. Et nihilominus, si eandem Abbatissam hujusmodi regimini et administratione dicti monasterii per te privari et ab illis amoveri contiguerit, ut præfertur, electionem quoque de futura Abbatissa ipsius monasterii, per dilectas in Christo filias sorores dicti monasterii et fratres prædictos, si alias canonice facta et de persona idonea celebrata fuerit, auctoritate prædicta confirmes, ipsamque personam eidem monasterio præficias in Abbatissam, curam et administrationem ipsius monasterii sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, ac faciendo sibi a suis subditis obedientiam et reverentiam debitas exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstantibus privilegiis, indulgentiis, et literis Apostolicis a sede prædicta concessis, nec non statutis et consuetudinibus monasterii et ordinis prædictorum et aliis contrariis quibuscunque, seu si eidem Ingegerdi Abbatissæ vel quibusvis aliis communiter vel divisim a prædicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indultu hujusmodi mentionem: et insuper hujusmodi personæ, quæ in Abbatissam dicti monasterii eligetur, ut præfertur, munus benedictionis impendas, vel per alium Catholicum Antistitem gratiam et communionem Apostolicæ sedis habentem, impendi facias et procures. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum III nonarum Septembris, Pontificatus nostri Anno tertio decimo.

Digitized by Google

Diu desiderata fuit nova editio hujus Chronici de S. Birgitta, quum unica, quæ, curante Celeberr. Archiepisc. Er. Benzelio, Upsaliæ a:o 1710 prodiit *), dudum ita distracta sit, ut codicis manu scripti instar pæne habeatur. In hoc libello iterum edendo, quem Lectoribus benevolis heic nunc offerimus, a nobis adhibiti sunt codices illi duo manu scripti, qui supersunt; quorum unus membranaceus Bibliothecæ Lincopensis, alter chartaceus Bibliothecæ Universitatis Havniensis, uterque vero seculo XV:o versus finem conscriptus. Quum vero codices illi, de quibus quæstio est, aliis locis a nobis

*) Margaretæ Nicolai filiæ Abbatissæ Vadstenensis de S. Birgitta Chronicon, ex Codd. Mss. erutum, versione et notis illustratum. Quod cum consesu Ampl. Facult. Philos. publico examini subjiciunt Præses Ericus Benzelius et Resp. Nicolaus Fil. Hufvedi Dal. Upsaliæ 1710 4:o pp. 43.

Digitized by Google

antehac sint descripti, ad eos lectores delegatos volumus *).

Textum hujus Chronici e Codice membranaceo, maximâ, quâ potuimus, diligentiâ, edendum curavimus. Codicem chartaceum Brennerianum, qui nunc libris Legati Arnæ-Magnæani Havniæ adscriptus est, ea religione consuluimus, ut ex eo varietates omnes, quamquam levissimas, heic expresserimus. Additamentis notisque Reverendiss. Benzelii novas subjungentes, versionem ejus latinam, quippe superfluam, hoc loco prætermittendam esse duximus.

Pauca sunt præterea, quæ lectores a me quærant de Margareta, Nicolai filia, hujus Chronici auctore.

In Diario Vadstenensi ad annum MCDXL hæc leguntur verba: "Item festo veneracionis reliquiarum consecrabantur per episcopum Lyncopensem B. tres virgines in sorores, videlicet Margareta Claues dottr, Iliana Mathisdottr oc Ingeborgh Niclisdottr de Wermelandia." Ab-

---

**) Cfr. Scriptores Suecici medii ævi cultum cultūramque respicientes, ed. Rietz. Tom. II. Prolegomena. — *En Syndares Omvändelse. Ett qvädde från medeltiden. Utg. af Rietz.*

Digitized by Google

batissa Vadstenensis facta est anno 1479 atque obiit a:o 1486. Ad hunc annum legitur in libro laud.: "Item in II dominica Adventus, quæ fuit X die mensis Decembris, sub vesperis sororum obiit soror Margareta Clausa dotter Abbatissa, de Sudhercopia anno sui officii XIV, anno vero sue professionis XLVII."

Margareta fuit Regis Caroli VIII Canuti, ex sorore Margareta, uxore Nicolai Stensson Natt och Dag, neptis. Addemus pagina sequenti schema genealogicum, quo natalibus Margaretæ nostræ lucem foeneremur.

Digitized by Google

Carlson (Sparr
Uxor*ena* filia Is
de Rd

arga † 1429
xor *Sten Turess*

rgitt *rina*
staviire † 1444 Claudii Nilsson
stavirlsson iik
ums(vud) de
olm † 1475

Digitized by Google

a Ängel

gel
† 1296

2. Benedic
marson
och R.

2. S. Birgitta
† 23 Julii 1373, g. m.
Ulf Gudmarson, Lagm.
i Ner. † 1344 (Hjorthuf-
vud till Ulfåsa

2. He
1410 g. m.
ll Tofta (Sp

S. Katarina
† 1383 g. m. Eggard

Ingeborg
Nunna i Risab.

l
† 1372
aterina
2:o m.
Nor-
Karin
gsdot-
dan blef

n
n

Katerina
Sten Stensson

ärl
na Algot
er

Ulf
unga

itta
år gamm

Digitized by Google

ORDO REGIMINIS MONASTERII VADSTENENSIS.

E VETUSTO CODICE REG. BIBL. HAUNIENSIS

NUNC PRIMUM EDITUS.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

PETRUS MAGN. PETTERSSON,
BLEKINGUS.

I.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XIII JUNII MDCCCXLV.

LUNDÆ,
TYPIS BERLINGIANIS.
MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Dialogus de Oratoribus, sive de caussis corruptæ eloquentiæ, majori jure Tacito, quam alii scriptori noto vindicatur.

II.

Lucianum scriptis suis religionem Christianam adjuvare voluisse perversa est opinio.

Digitized by Google

Ordinem regiminis Monasterii Vadstenensis, quem nunc primum in lucem emittimus, edendum curavimus ex Codice Regiæ Bibliothecæ Havniensis (Collect. Thottian. 8:o N:o 600). Qui quidem codex manuscriptus, tergino tegumento compactus, habet 45 folia, quorum 29 prima membranacea sunt, reliqua vero chartacea. Folia sunt 6 pollices suec. alta, 4 poll. lata. Folium ultimum chartaceum ex parte abscissum. Litteris initialibus grandioribus rubris ornatus est et continet quæ sequuntur:

1. *Ordo regiminis Monasterii Vadstenensis, a Rege Carolo VIII:o Vadstenis anno 1451 mense Septembri datus. (Cfr. Diarium Wazsten. in Scriptt. Rer. Suecic. medii ævi. Tom. I pag. 168).*

2. *Ius Aulicum Caroli VIII:i.*

3. *Catalogus villarum atque agrorum Monasterii Vadstenensium nec non vectigalium, quæ coloni Monasterio pendebant.*

Digitized by Google

Watzstena-Klosters Stadge, Anno 1451 datum.

Ex codice membranaceo Reg. Bibliothecæ Haun.

Aarom æpther gudz byrdh thwsanda fyra hundradha eth oc sextighi screffs tæssen bokin som gaardz mæsta- skal haffwa oc sik æpthirstyra j hwilke staar en stadge ranzsakadher oc stadfæstir aff Swerikis konungom oc lynchøpungx biscopom oc allom systrom oc brödrom lydhandis hurw watzstena hion oc gotz skulo styras Item gaardz rættin mz sinom flokkom oc balkom æpthir swerikis konungs stadgom Item the gotze væstan staangabro som watzstena clostirs gardz mæstare plægar ridha om oc gøra aff rækinskap, hwilkin bok skal antwardas hwariom gardz mæstare æptir them androm oc han honom fraan sik antwarde abbadissa tha hon fraan sina æmbite skils osmittadha oc oplompadha.

Hær børias en stadge hurw Watzstena clostirs sysloman oc gaardz mæstaren oc all hionen vtan fore clostrit skulu sik haffwa oc styra i sinom æmbitom oc ærffwodhe oc vmgango aff högbornom förstom konungom oc rikissens raadh j swerike oc aff allom systrom oc brødrom ther samastadz samansattir samtyktir oc fulbordadher. Hwilken stadge ær ranzakadher oc stadfæster oc budhin at hallas oc fulfölliaz j allom sinom stykkiom punctom oc articulis flerom sinnom tha biscopin hawir giort oc hallit sith visitacionis æmbite jn i clostreno mz systrum oc brødrom Oc thy ær mærkiande at hwar oppa thessin stadgen

Digitized by Google

enkanneligha lydhe thz røris synnerligha j thessom hær æptherscripnom stykkiom punctom oc articulis

¶ *ffor hwat saker war thenne stadgen samansattir at thy första*

¶ *Hurw konungen tagher alla clostirsins høgxsta æmbitismen j sina hægn at thy adhro*

¶ *Aff sysslomanenom oc hwat hans æmbite scal wara at thy tridhia*

¶ *Hurw hwart aar scal scriffwas nyth mantal oc witas (hwru?) mangh gootz besæt ærw ellir ödhe at thy fiærda*

¶ *Aff syslomanzins lønom hwat han skal haffwa om aarit at thy fæmpto*

¶ *Aff gaardz mæstarenom oc hans æmbite om ey gitir en man warit baadhe sysloman oc gardz mæstare at thy sexto*

¶ *Hurw abbatissan scal taka systra oc brødher vthan til som korsit bæra at thy siwndo*

¶ *Aff intæktismanzins æmbite ath thy attonde*

¶ *Huru almosan scal skiptas at thy IX*

¶ *Aff thy som køpas scal til clostersins oc conuentzins behoff at thy X*

¶ *Hurw all clostirsins hion sculu æta j eno huse ellir stuffw eller tagha spiisningh j hionagardenom om the laga forfal haffua at thy ellfta*

¶ *At ey haffuis naghot owirflødhogth folk ellir hion j clostirsins tiænist at thy tolffta*

¶ *Hurw kista iærn oc hækte maa haffuas fore ostyrokt folk skuld at thy trættanda*

¶ *Huru alle clostirsins høgxte æmbitismen sculo loffua abbatissonne troskap oc lydno at thy fiortonde*

Digitized by Google

¶ *Huru clostirsins høgxte æmbitismen ey sculu tagha oppa nakrom storom ærindom vthan abbatissonnne oc systra oc brødhra witu at thy fæmptonda*

¶ *At æmbitismennene taghen bescriffwat hwat the føre sik finna j gardenom oc abbatissan samuledhis a sina matto at thy sæxtonde*

¶ *Huru biscopin hawir ranzakat oc stadfæst oc budhit at halla tessan stadgan at thy siwttonde*

Hær børias en stadge huru wazstena klostirs syslo man oc gardz mestare oc all hionen vtan fore skulu sik haffua i sinom æmbetom oc ærffwodhe vnder högborna första konunga j swerike oc systra oc brødhra insygle. Hwilkin stadge ranzakader oc stadfester oc budhin ær at hallas, aff fleerom biscopom i lynchøpung badhe tha the haffwa giort sith visitacionis æmbite inne j clostreno saa oc annars

In nomine domini Amen Wy N*) mz gudz naad Swergbis. norghis danmarks oc gøta konung: Gørum wetherlikit at æpthir thz wi oc flere ware gode mæn haffwm vnderstandit oc fulkomplika betractat storan skadha oc marghfalla forsumilse som wi seet haffwm opaa warfru oc sancte birgitto klostirs i wazstenom gooz ok æghom ok daglicom æmbetismannom oc hionum thy haffwm wi mz waro ælskelico raad som nw nær oss æru ranzakat ful bordhat oc stadfæst thessa æpthirscriffna articulos ok puncta. Ok æptir thz at the ærw ok ranzakadhe samtykte oc fulbordhadhe aff allom systrom ok brødrom ther samastadz oc finnas hwarghen wara mote thera reglo æl-

*) N o. Nomen.

Digitized by Google

lir reglagømo vtan alloledhis til styrk oc fulkomplikin vp-
pehælde ok bestand oc allom i klostreno til ytirmer til-
fælle at tiæna rolika sinom gudhi oc særdelis til klostir-
sins stadga vtan til vm thera godz oc hion bætre ok
skælikarin bestandilse Thy wiliom wi oc biwdhom vnder
wara gønst oc hyllist ath the alle ok hwar wid sik hallis
stadhelika ok obrutlica vtan alla gensægn oc hindrilse aff
idher systir jngeborge abbatissa *) ok brodher magnus **)
Confessore generali oc allom systrom ok brødrom som nw
ærw i förnæmpda wazstena klostre ok allom idher æptir
kommandom oc iæmwæl aff allom klostirsins æmbetis-
mannom oc hionum ok ther til at swa maghe skee at
ængen kunne sik ther fore orsaka tha takom wi alla klo-
stirsins høxta æmbetismen badhe the nw æru oc framde-
lis wardha, særdelis syslomannin gardzmestarin oc by-
fogtin i wazstenaby i wara synnerlica oc konunxlica hægn
oc forswar likerwiis som wi sielffwe them ther til skipat
ok sat haffdom som the ware daglica swena oc tiænare
waren ok biwdhom allom badhe borgharom i wazstenom
oc allom clostirsins landboom oc hionum at the them ly-
dhoghe swiktoghe oc hørughe warin i allom rætfærdhoghom
sakom oc ærendom som abbatissan them antwardha liker-
wiis som wi thz sielffwe them thz antwardhat haffdom
Thy forbiudhom wi allom andelikom oc wærdzlikom oc
hwa the hæltz æru ællir wardha kunna them nokra stadz

at thy II konung takir all clostirsins högxste æmbit. i sina hægn.

*) Ingeburgis, filia Gerhardi, Ducis Holsatiæ et matertera Regis Christierni I. Obiit anno 1465.

**) Magnus Unnonis d. 29 Maj 1444 Confessor Generalis electus. Cfr. Diar. Wadst.

Digitized by Google

hindra ællir qwælia i nokre matto mothe lagh oc ræt vnder wara konungxlica wredhe oc hæmd vtan wari hællir abbadisonne oc them til hielp styrk oc til stand i allom klostirsins ærandom oc særdelis at the fornæmpde articuli fulkomplica haldis oc fulfölghis i alle matto som hær

at thy III aff syslomannen hwat hans æmbite ware

æptir star ℭ fførst at een ælmenlikin sysloman wari owir all klostirsins gooz skipadher oc til takin aff abbadisonne mz witu wilia oc samtykt confessoris generalis oc alla systra oc brødra. hwilkin oc ey affsætis vtan mz thera withu vilia oc samtykt. hans æmbete wari at ridha vm all klostirsins goz mz swa manga hæsta som widhertarffwas oc ey mer ællir flere oc læti bescriffwa alla klostirsins iord oc æghodela mz allom thera tilaghom ængiom oc ekeskoghom strømom oc fiskewatnom øiom torpom oc torpastadhom humblagardhom oc allom tillaghom. Ok hwat oc huru mykit hwat eth goz aarlika skyllar oc ræntar ælla skylla oc rænta bør swa at klostrit faa ena nyia oc rætta iordhabok. oc wtkræffwi oc inkoma lata aarlika thz landbomen bør vtgøra swa at han wet gøra abbadisonne rættan rækinskap badhe aff opbyrd oc swa atirstadha. hwilka atirstadha han aarlica late samanscriffua swa

hwuru hwart aar scal scriffwas nyt mantal oc witas mang gooz besat ære ellir ödhe

som opbyrdhena ℭ Oc vppa thz at han thzta maghe thes visselikarin ther aff rækinskap gøra. tha scriffwe ællir late scriffwa hwart aar. nyt mantal badhe hwat oc huru mykyt besat ær aff godzenne oc swa gardom ok allom androm tillaghom Ok hwat oc huru mykit hwart et gooz aarlika skyllar oc ræntar ælla skylla oc rænta bør swa at klostrit faa ena nyia oc rætta iordabook oc wtkræffwi oc inkoma lata aarlika thz landbomen bør wtgøra swa at han wet gøra abbadissonne rættan rækinskap badhe aff vpbyrd

Digitized by Google

oc swa atirstadha. hwilka atirstadha han aarlica late samanscriffua swa som vpbyrdhena Oc vppa thz at han thzta maghe thes wisselikarin ther aff rækinskap gøra tha scriffue ælla late scriffua hwart aar nyt mantal badhe hwat oc huru mykit besat ær aff gozonne oc swa mykit ødheligger ok giffwi ænkte aff ællir til æwerdhelika af klostirsins affrade oc rænto vtan mz abbadissonne confessoris systra oc brødra witu oc samtykt oc see granlica til at klostirsins gooz bliffwa besat Ok the ødhe liggia besætis Ok thy naar han wtstædher godzen tha lati besee oc mæta husen mz withnom Ok see til at landbone byggia bætre oc halde husen som lagbokin oc rikesins stadge wtwisar oc samuledhis godzen mz humblagardhom oc andro som lagbokin haldir ¶ Ok abbadisan mz confessoris systra oc brødra withu oc samtykt wardhe owir ena mz syslomannenom (huru) mykit hon skal honom oc hans tiænarom giffua til løn om aarit oc løne framdelis af thy sama sinom piltom oc tiænarom oc ytirmer skal han ey aff klostersins sinom tiænarom ællir piltom giffua ællir løna vtan mz abbadissonna oc confessoris withu oc godwilia Ok tha syslomanzsins pilta ællir tiænara dwælias wid klostrid tha skulu the redhobone wara at gøra klostirsins nytto oc mæst vm waar oc høst til akir oc æng oc ther thera hæsta ospara til haffua nar gardz mestaren ællir sielffwir syslomannen them til sigher Oc tha syslomannin ær ey hema tha lydhe gardzmestarenom i thy han them til sigher swa længe the hema æru ¶ Item kan oc ykke en wara badhe sysloman oc gardzmestare tha skipi oc taki abbadissan mz confessoris oc systra oc brødra withu oc samtykt en gardzmestare hær ythe i hionagar-

at thy V aff syslomanzins lönom hwat han scal haffwa om arith

at thy VI Aff gardzmestarenom oc hans embite om ey gitir en

Digitized by Google

man wa-ridh badhe sysloman oc gardz-mestare

denom oc honom ey affsæti vtan thera witu oc samtykt. hans æmbite wari at standa for gardhenom oc allo ærffwodhis folke oc ærffwodhe oc alt ærffwodhis folk skal honom lydha oc ther mæst *som* widhertorff swa at ængin orsaki sik mz sino æmbite om annarstadz bætre oc før widhertorff ok han tilsigher stande han oc for akrenom oc sædhinne hær utan til oc witi (huru) mykit aarswextin ær hwart aar oc huru han fortæris gøri ther rækinskap aff antwardhe honom truskin intæktis mannenom Stædhi gardzmestarin alt ærffwodhis folk oc witi hwat the gøra ok taki thera løn aff abbadissonne oc løne them oc vpbæri han aff byfoghtanom sakøre som fallir i bynom til at løna folkeno mz Oc haffwi byfoghten radh mz gardzmestarenom vm sakørin oc thera belatning*) som saki oc brwtlike wardha oc skal gardzmestarin faa allom budhom som ridha skulu hæst sadhul stöffla spora bezl them ey sielffue tolkit haffwa Ok tha the ather hemkoma tha antwardhe alt gardzmestarenom i geen. at faa them som ather widhertorffwa at ey torffwe ælla skuli abbadissan

at thy VII Huru abbadissan scal taka systra oc brödher wtan til som korsit bæra

ther aff hindras ællir omakas j tolikom ærendom ℭ Item taki abbadissan mz confessoris systra oc brødra samtykt oc ey annars the systra ællir brødher som korssith bærin æptir thy reuelaciones ther vpa oc thera regla lydha oc ther wari mærkelika menniskior som till største æmbete vtan fore til falna æru, oc ær nakor af them brødrom ther til fallin tha taki abbadissan en aff them til at sta for intækta husonne. han haffwi vndi sik nokra

at thy VIII Aff intæktismanzins æmbite

drængia som honom hielpa i hans æmbete ℭ han skal

*) lege: betalning.

Digitized by Google

ORDO REGIMINIS MONASTERII VADSTENENSIS.

E VETUSTO CODICE REG. BIBL. HAUNIENSIS

NUNC PRIMUM EDITUS.

VENIA AMPL. FAC. PHIL. LUND.,

P. P.

ERNESTUS RIETZ

ET

ESAIAS WOLLIN,

BLEKINGUS.

III.

IN ACADEMIA CAROLINA DIE XIII JUNII MDCCCXLV.

LUNDÆ,

TYPIS BERLINGIANIS.

MDCCCXLV.

Digitized by Google

Theses Respondentis.

I.

Veritas præ omnibus sectanda.

II.

Philologia non tyrannis debet esse scholarum et gymnasiorum.

Digitized by Google

mz abbadissonna *con*fessore oc syslomanzsins andwardhan enkannerlica intaka oc vpbæra aff landbomen oc qwærnom alt korn. rogh. miøl. affrad. køt. flæsk. fisk. smør oc osta etc. ok alt annat som inføris Ok iæmwel aarswæxtin oc læti wisselica bescriffua hwan landbo wid sik oc byn han sythер vti tha han sit affrad inføre oc (huru) mykit han framføre oc (huru) mykit han atirstar mz om aarit Ok læti hwan landbo i sinne ælla sins wisso bwdz nærwaru visselika vpmæla. ællir wægha (huru) mykit han framgør Ok witi framdelis rækinskap gøra abbadissone i syslomanzins nærwaru aff thy han vpbær huru thz fortæres oc hwar thz bliffwir i malt miøl ok brygning oc (huru) mykit i hwarie wiku bryges oc bakas oc i andre matto fortæres. Item aname oc intæktis mannin mz rækinskap oc bescriffwan alla hwdher oc skin som falla om aarit oc aff them andwardhe mz rækinskap skomakarenom oc skinnarenom swa mykit the torffwa til thera gerning oc conuentenna oc folksins behoff oc gøri abbadissonne rækinskap ther aff i syslomanzsins nærwaru Samuledh gøri abbadisonne rækinskap aff thy owir løper oc han. haffwir anamat. Item aname oc intaki han mz rækinskap oc bescriffwan alt iærn som hemkombir oc fae smidhinom mz rækinskap oc smidhin gøri rækinskap aff thy han anama abbadissone i syslomanzsins ællir gardzmestarins nærwaru Oc smidhin fae ængom hoffslagh vtan gardzmestarins witu. vtan abbadisan særdeles bidher nokrom faa hoffslagh tha witi oc ther rækinskap aff Item skal oc han alla hæsta fodring forestaa. oc fodre siex hæsta vm spannen vtan vm warena ærffwodis hæstomen tha gifwis them widher torfft. vtan them fræmandom mannom som abbadisan kan særdelis bidia fodra oc ther wari

Digitized by Google

hon skælikin innan. Æn gardzmestaren han stande före straafodring. I swa matto som nw ær sagt tha gøri intæktismannin sith æmbete oc i alle matto æptir abbadisonna raad oc wilia ok wari togh lydhoghet syslomannenom oc gardzmestarenom som andre brødher oc klostirsins hion Oc ær thz at gardzmestarin for førslo oc dagxwærke skuld ridher om ostergøtland westan stanga bro ællir mer tha gøri thz ey vtan abbadisonna oc systra oc brødra antwardhan. oc syslomanzsins raad oc samtykt oc læti togh alt landgild inkoma i intæktamanzins werio oc gøri abbadisonne rækinskap ther aff i syslomanzins nærwaru

at thy IX huru almosan skal skiptas

¶ Een aff them brødromin som korsit bæra ællir nokor annar klostirsins troen tiænare skal skipta almosena oc klædhe som afflæggias æptir thy som reglan oc addiçiones sighia. Thy vppa thz at almosan maghe thes bætir giffuas fatigho folkeno hwat som vptagx aff bordheno for systrom oc brødrom innan til badhe swd oc køt oc alzskona sowil som ær mindra æn halffwa pro wenter mz brødstykkiom som ær mindra æn halff brød giffwis vtan afftækt oc minzskan fatigho folkeno mz helfftinne aff øleno som owirløpir oc vptagx. annar helfften aff øleno samansankis j ena twnno oc andwardhis gardzmestarenom mz thy andro som owirløpir aff matenom til at skipta almennelika mællan fræmsta folkit Oc pro uentonar haffwins oc huggens som hær til oc addiciones sighia Oc hær mz afflæggis all vtspisning badhe æmbetismannom oc androm klostirsins tiænarom winom oc frændom vtan them fræmandom ther abbadisan sielff wil nokra gønst ælla vyrdning göra togh wari hon ther wthi skælikin oc matelikin Oc skal thessin ællir nokor annar klostirsins troen tiæna-

Digitized by Google

re saman taka oc scriffwa lata alt offir testament oc gaffwor badhe j klædhom oc koppar*k*arom oc allo andro hwat hæltz ær som kombir. Oc antwardhe thz i abbadisonna hændir oc wald oc gøri henne rækinskap ther aff oc hon giffwi thz wt igen oc skipi som addicio*n*es sigia oc wtuisa Ok abbadissan ranzaki tógh alt testament gaffwor oc offir som hon kan ranzaka æptir thy reglan sigher oc wtuisar oc æptir thz saluatoris regla sigher oc systra oc brødher skulu liffwa aff aarlike wisso rænto oc ingielle Tha læti abbadisan take aff alle aarlike klostirsins rænto først til systra oc brødra behoff swa mykit the widhertorffwa vm aarit først aff korneno til malt oc enkannelica thz korn oc malt som aff vplandom kombir thz gømis til systra oc brødra behoff oc ængin annarstadz skipis oc samuledis aff rogh. miøl. smør flæsk. oc fisk oc allo andro thy som systra oc brødher kunno widher torffwa til fødho oo kosthald swa at systra oc brødra wisthus wari enskylt oc wtskilt fran hionagardzsins wisthus swa at ænkte aff thz vtspisas vtan almosan fatigho folke oc ey aff systra oc conventz kællara hællir

℣ Oc hwat som køpas skal oc widertorff til systra oc brødra vppehelde thz køpis mz klostirsins aarlika ingielle swa langt thz rækkir oc om thz rækkir aath Oc tha abbadisan haffwir takit aff thz systra oc brødher behøffwa tha lati andwardha thz owir ær gardzmestarenom mz rækinskap til at halda oc førestaa folkit mz hwariom æptir sine høffwo Ok hwat som widhertorff at køpas til thera vppehælde thz køpis mz offreno testament oc androm gaffwom som koma Oc til thz at ey torffwe mykit køpas tha see abbadisan til oc befelle gardzmestarenom

at thy X om thz som køpas scal til clostersins oc conventzins behoff

Digitized by Google

oc *) wintyrroghin ok roghsædhin bæthre oc méer saes arligha æn want ær oc armeer om arith kan oc ey roghsædhin swa timelika saas j gardheno förs annars akers sculd som tilbordhe tha flye syslomannen at thera ingærdhis roghlykkior aff bætzsta roghiordinne vppa thz at man maa sin rogh saa i qwæmelicom tima som ær om laurencii ællir vid the matho Ok akir jordhin thakis jgen som bortfangin ær hær vidh clostrit vtan alla gensæghn oc töfring oc skipi abbadisan them vti hiona gardhenom swa thera bærning oc widhirtorfft at ey trænge til at gora

at thy XI Huru all clostirsins hion sculu æta j eno hwse ellir stwffw ellir taka spisning i hionagardhenom om the lagha forfal haffwa

nakra andra vtspisning ℭ Item alle som clostersins brødh skulu æta the skulu æta j enhe stuffw vthan the som swadana æmbite haffua ællir ærffuodhe at the kunna ey fraan them gaa. tha skipis them aff gardzmæstarenom j hionagardhenom theras kosther oc fødha the thima som the swa hindradhe æru oc ey annars ællir længir Oc the siwke æru spises samuledhis oc al spisning til skips oc skoghx oc al widherthorfftelikin spisning skal takas j hionagardhenom oc hænne skal gardzmæstaren forestaa oc vtfaa oc ey aff systra ælla brødhra wisthws ællir kællare

at thy XII At ey haffwms nakot owerflodwkt folk ellir hion j clostirsins thiænist

ℭ Ithem vppa thz at ey haffuis øffwirflødhelica folk j clostirsins brødh swa manga personar som clostrith skal fødha til dødhra dagha Item skal abbadysan gardzmæstarenom vppa ena scrifft bescriffua at hon vithi (huru) mykit folk j clostirsins brødh skal wara oc vm hælghona mæsso ok walburgha mæsso tha skal gardzmæstaren faa abbadissonne vpa ena scrifft (huru) mang hion oc leghodrængia j clostirsins brødh æru oc (huru) længe oc hu-

*) at?

Digitized by Google

ru hwar thera staddir ær oc thera løn oc taki abbatissa oc alle andre clostirsins æmbetzmæn til wara at ey wari j clostirsins brøde nakur fafæng hion ællir folk som gudz almoso førthære j synd oc forsumilse ffør thy the skal gøra redha oc rækinskapir aff før gudhi huru gudz almosa fortæris oc haldis thz folk som tarffueligith ær oc ey annat oc engin thakis til clostirsins æwerdelikit brødh vtan mz abbatisse confessore oc alla systra oc brødhra witu oc samtykkio j nakra handa matho ¶ Oc vppa thz at ey stædhis nakot oskælikit folk ælla hion j clostersins brødh tha vnnom wi oc stadhgom at the magha haffua kisto hækte oc iærn ok borgharæt mz them ostyrughe æru oc brutlike warda ælla finnas Oc vppa thz at clostersins hion maghin oc skulu thæss bætre saman bliffua til mal oc nattaroo tha taki abadisan in thz rwmith som ær mællan byakirkio gardhin oc brødhra trægardh fraan gatunne alt nidher til sion til ladugardh. oc hionagardh oc then gardhin som nw kallas romaragardhin oc al annwr clostirsins hiona rwm oc maak komi al ther vti eth enlykke oc vari engin vtgangir vthan all ena een luka twært offuir gatuna vppe vidh kirkiogardhin ællir j hyrnit vid brødhra trægardh ther skal oc engin androm nakar almæningis wægher wara vthan al ena clostirsins hionom ¶ Item vppa thz at thesse articuli puncta oc stadhge thæss bæthre oc ytirmeer haldis tha skula alle clostirsins høgxte æmbetismæn nar the sith æmbite anama loffua abbatissonne lydhno oc troskap halda skoandis swa længe the j clostirsins æmbitom ælla brødh æru swa sighiandis Jak N. loffuar gudhi jomfrw marie oc sancte Birgitto oc idher modhir ahbatisso lydhno tro-

at thy XIII Huru kista iærn hække ma haffwas ffore ostyrokt folk sculd

hær sigx aff konungx hækto oc gardzræt.

at thy XIV huru alle clostirsins högxste embitzmen sculu loffua abbatissonne troskap oc lydhno

Hær sigx aff æmbizmanna edh

Digitized by Google

kap oc tilstandh swa kænge jak thæsso æmbite oc clo-
stirsins brodh ær J nampn fadhers oc sons oc thæss
hælgha anda Swa bidher jak mik gudh til hiælp oc al
at thy XV huru clo-stirsins högxte embitzmen ey skulu taka oppa nakrom storom ærandom wtan abbatisse oc systra oc brödhra witu
hans hælghon Oc ther mz thaki vppa engo storom
ællir mærlikom ærandom ællir byghningh vtan abbadis-
sonna oc at minsto ælras systra oc brødhra vitu oc
samtykkio Oc nar gardzmæstaren j hionagardhomen ællir
awilsagardhomen anamar sith æmbite tha auame bescriff-
wat vndir myndogh jnsighle ællir vithne hwat han fore
sik findir badhe j boskap thingom ætande waru oc fæ-
at thy XVI ath æmbitzmenne tagha bescriffwit oc abbadissan j gardhomen hwat ther ær i boskap
nath oc hwat thz hælzst kan wara som han för sik findir,
oc samwledhis gøri tha han skils vidher sith æmbite Oc
ther aff antwardhe han abbatissone ena vtscrifft oc haffui
andra sielffwir oc vndir myndogh jnsighle ællir witne Ok
abbatissa gyri samuledhis j sina mato nær hon anama oc
skils vidher sith æmbite aff allom clostirsins æghom bo-
skaps thingom innan clostrit. oc vthan closthrit Oc hwat
som clostrith skylloght ær androm oc hwat andre æru
skyldoghe clostreno ther aff haffui sielff ena scrifft, oc
andra antwardhe Confessori oc allom systrom oc brø-
dhrom Alla thæssa förscriffna articla oc stykke haffwom
wi stadgath oc giorth æpthir fornempda syster jngeborgha
abbatisse oc alla systra oc brødhra bøn oc begæring oc vil-
iom at swa haldis som för ær sagt Thy bidhiom wi wærdu-
gha ffadhren oc herra Biscop Niclis j linköpunge at han
thzta ranzaka oc mz sinne biscops makt fulbordha oc
stadfæste biudhandis fornempda systrom oc brødhrom
stadhelica halda them til mere oc ythermeer reglo hald
gaghn oc rolikhet, gudhi til hedhers jomffrw marie oc
sancte birgitto oc allom rikesins patronis til loff hedher

Digitized by Google

oc ære nw oc altidh oss oc allo waro riche til ythermeer sæmio oc kærlech andelikin hughnat, oc æwerdelika salughet Amen. Allom thæssom förscriffnom ærandom oc articulis til mere wisso oc fullkomplicarin stadhfæstilse tha lathom wi wart secret witirlika hængias før thzª breff mz fornempda systra oc brødhra Conuentz jnsighlom Scriffuat j watzstenom Arom æptir gudz byrdh tusanda fyrahundradha fæmptighi ok vppa eth Daghin næst før sancti Michaelis arkangeli dagh

at thy siwttonde

Wi Niclis mz gudz nadh biscopir i linköpunge Suno cantor oc Pedher swensson kaniker ther samu stadz hilsom alla the thzta see ælla höra æwerdelika mz warom herra Kungörom wi för allom them som thzª waart opna breff kan förekoma at aarom æpther gudz byrdh MºCºDLIIº næsta daghin æpther hælgha korss dagh Jnuencionis then tid wi giordom visitacionis æmbite j watzstena tha barss fram eth breff mz try hængiande insighle hwilko breffue thzta sama wart opna breff ær nw widherfæst, at wi skullom tha thz breffuith til oss thaka oc owir læsa betraktandis oc offwirwægandis vm ther nakat jnnan funnis som droghe vt aff ællir moth reghlonne ællir addicionibus ællir oc clostreno skadheligith ware ællir j nakre matho oskæligith Tha anamadhom wi oc the forscreffne thz sama breffuith Oc herra Pedher swensson kaniker fornempdir aff ware antwardhan vppa wara wæghna æpther thy (wi) warom mærkelica mykit hindradhe j marghom oc storom hærskapsins oc rikesins ærandom lass thz breffuit ower ordh fraan ordhe granlika öffwirwæghandis oc betraktandis alla puncta oc stykke j fornempda breffue Ok

Digitized by Google

æpter thy at han ther innan enkte fan mothe reghlonne addicionibus ællir clostirsins previlegiis vthan hællir alt skælikit oc sannelika widherthorfsteligit til clostersins bestandilse Thy stadhfestom wi thzta sama breffuit ok fulbordhum mz thæssa wara opno breffue Oc förbiudhom allom oc hwariom oc særdelis abbatisse Confessori oc allom systrom oc brödhrom innan förnempda wazstena clostre oc theras æptir komandom oc allom androm ther a moth göra ganga ællir thala j nakra handa matto Vtan hællir stadhelika oc fullelika halda oc göma j allom sinom punctom oc articulis Til huilkins breffs stadhfæstilse oc ythermeer beswisningh tha lætom wi til fæsta thzª wart opna breff vidher thz breffuit mz oc vndir war hængiande insighle Thzª ær giort oc scriffuat aar dagh oc stadh som forscriffuat staar.

Digitized by Google

Relatio

de S. Gregorio missam celebrante et indulgentiis per eum et succedentes pontifices datis.

E membrana Arnæ-Magnæana.
N:o 683 d. 4:o.

Folium, e quo hanc *Relationem* Suecanam descripsimus, deprehensum est una cum alio antecedente folio, lingua islandica et danica conscripto, ad calcem Legis Gulethingiæ, quam Celeb. Arnas-Magnæus anno 1712 a Torfæo, V. Cl. accepit. Ex annotatione islandica Arnæ-Magnæi (Arnæ-Magn. N:o 683 b. 4:o) patet, Torfæum hunc librum, a bracteario quodam vel ligatore librorum, quum Havniæ ultimum versaretur, obtinuisse.

En tiid s*anc*tus *gregor*ius pawe sang messo i eno k*ir*kio i Rom so*m* kallas porta *crucis* widh*er* eth altar*e* som kallas iherusalem oc

Digitized by Google

han hadhe wigt gudz likame, syntis honom war herre ihesus christus i blodugx mans liknilse oc thii effter messan leth han giöra eth swodant belete oc gaff allom them som ret scriptade æro oc anger fore sine synd haffwe hwart sinne the mz kneffal læse V pater noster oc V aue maria fore tolike bilæte XIIII$^{M}_{=}$ aar afflat. Effter hanom gawe XII pawe hwar thera VI aar afflat. Sidhan gawe XXX pawe hwar thera II$^{C}_{=}$ dagha afflat. Effter them gawe XL biscope hwarthera XL dagha afflat. Som offuer alt ær XX$^{M}_{=}$ aar V$^{C}_{=}$ aar thær mz XXX aar oc — — dagha &c.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google